

# Programmabegroting 2024





## **Colofon**

Uitgever: gemeente Middelburg

Versie november 2023

Redactie: gemeente Middelburg

Eindredactie: gemeente Middelburg

Fotografie: gemeente Middelburg

Vormgeving: gemeente Middelburg

Productie: gemeente Middelburg

# Inhoudsopgave

## **4 Inleiding**

## **12 Programma's**

12 *Bestuur en Ondersteuning*

25 *Veiligheid*

33 *Verkeer, vervoer en waterstaat*

43 *Economie*

47 *Onderwijs*

53 *Sport, cultuur en recreatie*

61 *Sociaal Domein*

69 *Wat mag het kosten?*

71 *Volksgezondheid en milieu*

85 *Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing*

## **92 Paragrafen**

93 *Weerstandsvermogen en Risicobeheersing*

103 *Lokale lasten*

111 *Onderhoud kapitaalgoederen*

119 *Financiering*

122 *Bedrijfsvoering*

129 *Verbonden partijen*

141 *Grondbeleid*

146 *Wet open overheid*

146 *Inleiding*

146 *Beleidsvoornemens*

## **148 Begroting**

149 *Overzicht baten en lasten*

152 *Toelichting financiële positie*

154 *Balans per 31 december*

155 *Overzicht reserves en voorzieningen*

157 *Berekende EMU-saldo*

## **158 Overige**

159 *Vervangingsinvesteringen*

161 *Incidentele baten en lasten*

163 *Structurele toevoeging en onttrekking aan de reserves*

164 *Bijlage (Europese) subsidies*

# Inleiding

Voor u ligt het begrotingsvoorstel 2024. Het voorstel bevat ook een doorkijk naar de financiële positie van de gemeente in de jaren 2025-2027.

Het college stelt voorop dat de financiële positie van de gemeente Middelburg op dit moment solide is. De vooruitzichten voor de jaren 2024 en 2025 zijn daarbij ook gunstig. Dit is vooral te danken aan een structureel hogere uitkering uit het Gemeentefonds en een hogere inschatting van de prijscompensatie door het kabinet. Ook hebben de maatregelen uit het Financieel Herstelplan 2020-2024 ervoor gezorgd dat eerdere tekorten zijn weggewerkt. Daarmee heeft de gemeente een duurzaam en reëel begrotingsevenwicht bereikt.

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) waarschuwt al enkele jaren voor het financiële ravijn waar gemeenten in 2026 in dreigen te storten. Vanaf 2026 wordt de uitkering uit het Gemeentefonds ook voor onze gemeente aanzienlijk gekort. Daar staat tegenover dat de gemeente de komende jaren juist voor een aantal aanzienlijke investeringen zal komen te staan. Het ontwerp van onze Omgevingsvisie Middelburg 2050 is gepubliceerd. Daarin staan de grote opgaven beschreven in de fysieke leefomgeving waaraan de gemeente de komende jaren mee aan de slag moet gaan. Het gaat om een grote verbouwing van onze stad. Zo moeten we alle gemeentelijke eigendommen gaan verduurzamen en energiezuiniger maken, moeten we de openbare ruimte gaan herinrichten om de gevolgen van het sterk veranderende klimaat op te vangen en willen we investeren in de zogenaamde wijkhartes.

Onderdeel van de Omgevingsvisie wordt daarom een investeringsfonds. De komende jaren gaan we dat fonds met gemeentelijk geld vullen om zo snel als mogelijk te kunnen starten met het werken aan die grote opgaven.

Tegelijkertijd is het ons college gelukt, dankzij de ruimere bijdrage uit het Gemeentefonds, nu al invulling kunnen geven aan alle wensen die de gemeenteraad in juli naar voren heeft gebracht bij de behandeling van de Kadernota 2024-2027 te honoreren. Zo hebben wij de aangenomen motie 'Vluchtelingen aan het werk' en de toezegging over toiletten in het Molenwaterpark financieel kunnen verwerken in deze begroting. Daarnaast is het

gelukt om kosten voor de uitvoering van nieuw beleid, zoals de uitvoering van de nieuwe huisvestingsverordening om verkamering en toeristische verhuur te kunnen reguleren, ook op te nemen. Dat geldt ook voor een extra voorziening voor de restauratie van het oude stadhuis, het op peil brengen van de voorziening voor onderhoud van onze wegen en het combineren van dit wegenonderhoud met klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen. Ook is geld voor Social Return On Investment (SROI) en duurzaam inkopen meegenomen in het voorliggende begrotingsvoorstel. Tot slot zijn vanzelfsprekend de wensen uit de gemeenteraad die bij amendement bij de Kadernota zijn aangenomen in deze begroting verwerkt.

Zoals gezegd vraagt de financiële positie van de gemeente Middelburg voor de langere termijn om behoedzaamheid. U zult dan ook zien dat nog niet alle financiële ruimte is bestemd. Op hoofdlijnen is de reden dat onze gemeente de komende jaren nog niet geheel wordt gecompenseerd voor de toenemende kosten waarmee we worden geconfronteerd. Denk aan hogere salariskosten, hogere prijzen bij aanbestedingen en natuurlijk hogere energietarieven. Daarbij worden grotere structurele uitgaven voorzien en draagt het demissionair worden van het kabinet aan het begin van deze zomer bij aan de onzekerheid van de financiële positie van gemeenten in algemene zin. Ook moet de behoefte aan nieuwe investeringen, uitbreiding en nieuw beleid worden afgezet tegen de uitvoerbaarheid daarvan, mede gezien de recente forse groei van taken en formatie bij onze gemeente. In de uitleg over de financiële positie staan we hier uitgebreider bij stil.

Met de noodzaak van het evenwicht tussen optimisme en behoedzaamheid in het achterhoofd, presenteren wij u deze begroting vooral met frisse zin om met elkaar ook komend jaar het lopend en voorgenomen beleid verder vorm te geven en uit te voeren. De aanhoudende asielcrisis en de vestiging van een nieuwe locatie van ons asielzoekerscentrum, de ontwikkelingen op het gebied van (jeugd)zorg en arbeidsparticipatie, de grote landelijke en regionale ambities op het gebied van klimaat en energie en het blijvende woningtekort laten ons zien dat onze vier gedeelde opgaven - participatie en bewonersinitiatieven, sociaal domein, bouwen en wonen, klimaat en energie - daarbij onverminderd van belang zijn.

## Financiële positie

Wij hebben uw raad een kadernota 2024 - 2027 (link) aangeboden. Deze kadernota is in de raadsvergadering van 6 en 7 juli 2023 door uw raad gemandeerd vastgesteld. Daarnaast hebben wij met een memo actieve informatie (link) uw raad geïnformeerd over de uitkomsten van de meicirculaire, en is een prognose gegeven over de financiële ruimte voor de komende jaren. De uitkomsten van de meicirculaire zijn positief toch zien wij een aantal ontwikkeling. Met het opstellen van de (meerjaren)begroting 2024 – 2027 heeft het college een aantal denk- en uitwerkingenrichtingen overwogen hoe om te gaan met de beschikbare ruimte uit deze meicirculaire. Onderstaande ontwikkelingen zijn hierin meegewogen:

- Vlak voor de zomerreces is het kabinet gevallen. Dit betekent dat het kabinet alleen nog lopende zaken zal afhandelen. Een groot aantal onderwerpen zullen controversieel worden verklaard. Dit brengt ook onzekerheden mee op dossiers waar VNG (lees Gemeenten) en Rijk nog geen overeenstemming over hebben bereikt. Veel dossiers, w.o. ontwikkeling van het gemeentefonds na 2025, blijven nu liggen;
- Daarnaast zijn verschillende trends in loon- en kostenontwikkeling nu al zichtbaar. Denk bijvoorbeeld aan de nieuwe cao's voor zorg en welzijn. Dit heeft een direct effect op de kosten van de door onze gemeente gesubsidieerde instellingen;
- In de begroting 2023 schreven wij "Het financiële beeld is de afgelopen periode sterk verbeterd. Deze kentering is in de

vorige raads- en collegeperiode in gang gezet met vaststelling en realisatie van de besluiten uit het Financieel Herstelplan 2020-2024. Daarnaast laat de algemene uitkering voor de jaren tot en met 2025 een sterke groei zien. Dit zorgt voor een goede startpositie voor de begroting voor 2023 en volgende jaren." Dit gegeven heeft ervoor gezorgd dat we het afgelopen jaar capaciteit en middelen beschikbaar (€ 10 miljoen) hebben gekregen om nieuw ingezet beleid vorm te geven. Nog meer inzet van middelen voor nieuwe beleid kent een grens die de ambtelijke organisatie kan uitwerken. We willen prioriteren en voortborduren op de lijn die we hebben ingezet.

- Invulling van de financiële ruimte vraagt een zorgvuldige integrale uitwerking;
- Het vraagt tijd om genoemde (politieke) wensen verder financieel uit te werken;
- Er geen signalen zijn dat voor één of meer onderwerpen urgente besluitvorming nodig is.

Daarom stellen wij voor het overgrote deel van de beschikbare ruimte als gevolg van de meicirculaire 2023 te betrekken bij de Kadernota 2025 – 2028. Dit doet recht aan een zorgvuldige integrale afweging van de beschikbare middelen.

Onze voorstellen leiden tot het volgende financieel beeld voor de komende jaren:

## Gebeurtenissen na vaststelling Kadernota 2024 - 2027

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo financiële ruimte Kadernota 2024 - 2027	31	67	252	17
Saldo Meicirculaire 2023 (incl. Uitkomsten hervormingsagenda Jeugd)	5.274	4.422	2.841	3.209
<b>Uitgangspunt (meerjaren)begroting 2024 - 2027</b>	<b>5.305</b>	<b>4.489</b>	<b>3.093</b>	<b>3.226</b>
1. Besluit raad over "Niet verwerkte aanmelding Kadernota 2024 – 2027"	-84	-84	-84	-84
2. (nog) "Niet verwerkte aanmeldingen Kadernota 2024 – 2027"	-220	-193	-193	-252
3. Nog te besluiten voortkomende uit moties/toezeggingen college/overig	-3.753	-710	-710	-710
4. Verwerking 5e begrotingswijziging 2023 IJZ	-435	-457	-480	-504
5. Overige mutaties	479	330	247	271
<b>Saldo gebeurtenissen na meicirculaire</b>	<b>-4.013</b>	<b>-1.114</b>	<b>-1.220</b>	<b>-1.279</b>

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
<b>Saldo begroting</b>	<b>1.292</b>	<b>3.375</b>	<b>1.873</b>	<b>1.947</b>
Lasten	-218.644	-216.154	-213.461	-218.576
Baten	219.936	219.530	215.333	220.523
<b>Saldo</b>	<b>1.292</b>	<b>3.375</b>	<b>1.873</b>	<b>1.947</b>

Verderop in de begroting worden bij de verschillende programma's bovenstaande ontwikkeling en de benodigde beschikbare middelen inzichtelijk gemaakt. Voor het totaaloverzicht worden ze hieronder per onderdeel nader toegelicht.

### 1. Besluit raad over "Niet verwerkte aanmelding Kadernota 2024 – 2027"

Bij het aanbieden van de kadernota is als bijlage ook nog een lijst van 'niet verwerkte aanmeldingen' meegezonden. Wij hebben hierbij aangegeven dat als de uitkomsten van de meicirculaire 2024 hier aanleiding voor zouden geven, bij de begroting u hierover nieuwe voorstellen zouden doen. Op basis van de besluitvorming bij de kadernota heeft uw raad met het vaststellen van een aantal amendement besloten, rekening houdend met de uitkomsten van de meicirculaire, het college op te dragen onderstaande aanmeldingen te verwerken in de (meerjaren)begroting 2024 - 2027.

#### Uitbreiding Starterslening

Met het aannemen van Amendement 6.a.1. heeft uw raad besloten extra middelen in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 beschikbaar te stellen om de voorwaarden van de starterslening te verruimen. In Middelburg hanteren we daarbij vanaf 1 januari 2024, overeenkomstig het besluit, een maximum aankoopbedrag van 80% van de NHG-grens (met de huidige NHG-grens van € 405.000 komt dit neer op € 324.000) voor mensen onder de 35 jaar en met een maximum van € 50.000 per lening. Uw raad heeft aangegeven dat de dekking van het extra beschikbare geld van € 11,1 miljoen gevonden kan worden in de beschikbare ruimte van jaarschijf 2024. Het betreft hier een financieringsvraagstuk. Het beschikbaar stellen van een dergelijk kapitaal vraagt geen eenmalige dekking. Met deze kapitaalverstrekking (financieel vaste activa) neemt alleen onze positie van het schatkistbankieren af. Op de gemeentelijke balans verloopt dit neutraal. Met dit besluit hangen enkel rente- en exploitatielasten samenhangen die verwerkt zijn in deze begroting.

#### Verbeteren zwemvaardigheid

Als gemeente stimuleren wij kansengelijkheid onder kinderen o.a. door voor minima tot 130% van het minimum inkomen voor kinderen tot 18 jaar het lidmaatschap bij een sportvereniging, deelname aan culturele activiteiten en zwemlessen tot en met zwemdiploma B te vergoeden. Na het behalen van de zwemdiploma's zijn de kinderen voldoende zwemvaardig. Maar doordat deze kinderen vervolgens om diverse redenen hierna zelden tot nooit meer gaan zwemmen, gaat de zwemvaardigheid van deze kinderen weer verloren. Door in het basisonderwijs natte gymlessen aan te bieden en in de vakanties laagdrempelig zwemactiviteiten aan te bieden, kunnen we de zwemvaardigheid van kinderen beter monitoren en is de zwemvaardigheid beter te waarborgen. Met het aannemen van amendement 6.a.2 heeft uw raad besloten dit in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 te verwerken.

#### Dubbele herplantplicht

Op 1 juli 2020 is een amendement aangenomen bij de beleidsnotitie Bescherming bomen Middelburg waarin bepaald is dat voor iedere gekapte boom twee nieuwe bomen worden aangeplant en de bomen ook op een andere plaats herplant kunnen worden. Er waren volgens het college een aantal uitzonderingen op de dubbele herplantplicht zoals bij dunning, inboeten en vervanging van bomen. De strekking van genoemde motie van 9 maart jl. is dat ook bij dunning en ziekte iedere gerooide boom door twee exemplaren vervangen wordt. Met het amendement amendement 6.a.3 heeft uw raad dit bekrachtigd.

### 2. (nog) "Niet verwerkte aanmeldingen Kadernota 2024 – 2027"

De overige punten uit de bijlage 'Niet verwerkte aanmeldingen' heeft uw raad op sommige onderdelen anders geprioriteerd danwel heeft uw raad besloten hier (voorlopige) geen middelen voor vrij te willen maken. Gezien de beschikbare middelen binnen de meicirculaire, heeft het college kans gezien om de overige aanmeldingen toch te honoreren. Hieronder worden deze per onderdeel nader toegelicht.

#### Representatiebudget

Aanschaffen van representatiemateriaal voor bezoeken aan organisaties buiten de gemeente c.q. het mogelijk maken dat externe bezoeken aan onze gemeente kunnen plaatsvinden.

### **Het renoveren van de vloeren in de parkeergarage de Geere**

Om een veilige parkeergarage die voldoet aan de gewenste onderhoudsconditie te garanderen is renovatie van de vloeren in de parkeergarage Geere noodzakelijk. De vloeren zijn gemaakt als onderhoudsvrij. In de beheerplannen is daarom geen budget opgenomen voor vervanging/renovatie. In de loop van de jaren is de topklaag aangetast en moet vervangen worden. Schoonmaak wordt steeds moeilijker en op termijn zal gevolgschade ontstaan. Een nieuwe topklaag moet dit voorkomen.

### **Bijdrage aan Zeeland in Stroomversnelling om de economische structuur**

Voor het bevorderen van projecten die de economische structuur van Zeeland versterken is meer geld nodig. Deze worden beschikbaar gesteld voor het subsidiefonds Zeeland in Stroomversnelling (Provincie Zeeland) waarbij de financiële bijdrage wordt verdubbeld van € 1 naar € 2 per inwoner. Momenteel vinden nog gesprekken plaats over de subsidievoorwaarden. De insteek van het college daarbij is dat de voorwaarden in lijn worden gebracht met de grote opgaven zoals wij die ook hebben beschreven in onze ontwerp Omgevingsvisie Middelburg 2050. Wanneer de provincie en de andere gemeenten hiermee instemmen, is het college voornemens om deze verhoging door te voeren. Daarom is hier reeds rekening mee gehouden in deze begroting. Wanneer het niet lukt om hierover overeenstemming te bereiken, dan komt het college op een later moment naar uw raad terug.

### **Vervanging veldverlichting door led**

Het is belangrijk sportvoorzieningen van voldoende kwaliteit en omvang realiseren en het in stand houden hiervan. De voorzieningen worden afgestemd op de maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen binnen verenigingen. Ledverlichting verbruikt minder stroom en draagt daardoor bij aan milieudoelstellingen. Daarnaast zorgt een lager stroomverbruik voor lagere lasten voor de verenigingen.

### **Uitbreiding contract stadsbeiaardier**

Het geregeld bespelen van een carillon is sfeerbepalend in de publieke ruimte. De muziek kan verbindend werken bij

gebeurtenissen met publieke relevantie, zowel voor inwoners als voor bezoekers met interesse in cultuurhistorie. Daarnaast draagt actieve bespeling van de carillons bij aan het toekomstbestendig maken van het ambacht dat stamt uit de 15e eeuw en de publieke functie van het cultureel erfgoed. Door deze uitbreiding werkt Middelburg volgens de Normbetrekking Koninklijke Nederlandse Klokkenspel Vereniging (KNKV).

### **Beheer, onderhoud en herstel Kunst in de openbare ruimte**

Door onze kunstwerken schoon en heel te houden, dragen die bij aan de leefbaarheid in de gemeente en blijven ze interessant voor publiek, zowel inwoners als cultuurgeïnteresseerde bezoekers van de gemeente.

### **Deelname Volwassenfonds Sport & Cultuur**

Het Volwassenenfonds zorgt ervoor dat het lesgeld en/of materialen worden betaald voor Volwassenen die leven rond het bestaansminimum. Sporten en/of deelnemen aan een culturele activiteit heeft immers een positief effect op mensen en dus is het van belang dat iedereen hieraan kan deelnemen. De visie van het Volwassenenfonds is een inclusieve samenleving waarin iedereen profiteert van de kracht van sport & cultuur. De missie is het wegnemen van financiële drempels tot sport en cultuur bij volwassenen.

Jaarlijks helpen we als gemeente Middelburg middels deelname aan het Jeugdfonds Sport en Cultuur al meer dan 10 jaar meer dan 500 kinderen tot 18 jaar die binnen 130% van het Sociaal Minimum Inkomen vallen aan een lidmaatschap bij een sportclub of een culturele aanbieder. Het doel is om deze doelgroep uit te breiden voor 18 jaar en ouder waardoor iedereen uit deze doelgroep in de gelegenheid is om deel te nemen aan sport en cultuur. Door deel te nemen aan het Volwassenfonds sluiten we aan bij onze lange termijn doelstellingen zoals het stimuleren van een gezonde samenleving, zowel mentaal als fysiek en het voorkomen van verdere stijgingen in ziekte en zorgkosten. In Zeeland zijn inmiddels al 6 Zeeuwse gemeenten aangesloten die in 2022 goed waren voor 73 toegekende aanvragen bij Zeeuwse sport en cultuur aanbieders.

### **3. Nog te besluiten voortkomende uit moties/toezeggingen college/overig**

Tot slot zijn tijdens de raadsvergadering over de kadernota niet alle amendementen en moties aangenomen. Uw raad heeft hierbij

rekening gehouden dat wij met voorstellen zou komen hoe deze in de begroting konden worden verwerkt. Daarnaast zijn bij het opmaken van de begroting nog een aantal punten naar boven gekomen waarbij de noodzaak aanwezig is deze in de begroting te verwerken. Hieronder wordt een korte toelichting gegeven op deze punten.

### **Vluchtelingen aan het werk**

De raad heeft een motie (6.m.11) aangenomen. Hier wordt het college verzocht met een plan te komen om menskracht vrij te maken om Asielzoekers, Statushouders en Oekraïense ontheemden te begeleiden naar werk. Vooruitlopend hierop wordt voorgesteld de kosten voor de formatie (1 fte) in de (meerjaren)begroting te verwerken.

### **Openbare toiletten Molenwaterpark**

Het college heeft de toezegging gedaan middelen vrij te maken waarbij openbare toiletten Molenwaterpark worden gerealiseerd. In de kadernota 2020 – 2023 is voor een vergelijkbare voorziening op het Zusterplein geld opgenomen. Op deze plek is een dergelijke voorziening niet meer noodzakelijk. Hiervoor was € 17.000 als jaarlijkse kapitaallasten opgenomen. Voor een nieuwe voorziening op het Molenwaterpark een extra vervangingsinvestering opgenomen van € 175.000. Als gevolg van prijsstijgingen en noodzakelijk onderhoudskosten is nog een extra structureel bedrag van € 24.000 in de concept (meerjaren)begroting 2024 - 2027 gereserveerd. De totale jaarlijkse lasten (onderhoud en kapitaallasten) worden geraamd op € 41.000.

### **Restauratie stadhuis (extra - o.b.v. gevormde voorziening Stadhuis bij jaarrekening**

Voor de renovatie van het stadhuis is een kostenraming gemaakt. Op basis de 'need to haves' is bij de jaarrekening 2022 is een voorziening gevormd. Deze is bedoeld voor de noodzakelijk kosten. Naast deze noodzakelijke kosten zijn ook kosten voorzien voor zogenaamde 'nice to haves'. Deze investeringskosten worden bij de renovatie wel meteen meegenomen. Hiervoor is nog geen dekking beschikbaar. Op basis van de verwachte kosten wordt voorgesteld deze in de (meerjaren)begroting te verwerken. Voor de definitieve toekenning van het krediet zal de raad nog een definitief raadsvoorstel voorgelegd krijgen.

### **Vrijwilligersvergoeding adviescommissie cultuursubsidies**

Vanaf 2024 worden aanvragen voor jaarlijkse subsidie behandeld op basis van de nadere regels kunst en cultuur gemeente Middelburg 2023-2026. Het college kan zich op basis hiervan bij de beoordeling van het criterium 'artistiek-inhoudelijke kwaliteit' laten adviseren door een onafhankelijke door het college ingestelde commissie. Deze nieuw op te richten adviescommissie verstrekt over de aanvragen voor jaarlijkse subsidie artistiek-inhoudelijk advies op basis waarvan het college een besluit kan nemen.

### **Formatie uitvoering taken nieuwe huisvestingsverordening**

In het raadsvoorstel Huisvestingsverordening gemeente Middelburg 2023 is als besluit opgenomen dat voor de uitvoering van handhavingstaken extra capaciteit ten behoeve van afdeling vergunningverlening en handhaving (1 fte) nodig is. De kosten hiervan zijn in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 verwerkt.

### **Wegenonderhoud**

In het raadsvoorstel wegenonderhoud is opgenomen dat we het wegbeheer uit willen voeren conform de uitgangspunten van scenario 2 (Basis C+) als bedoeld in de notitie Wegenbeheerplan 2024 – 2033 en het oppervlak met achterstallig onderhoud (D) binnen 10 - 12 jaar terug te brengen tot 6% van het areaal. Om het achterstallig onderhoud weg te werken van 18% naar 10% is € 3,1 miljoen benodigd. Dit bedrag kan worden gehaald uit de reserve wegen. Voor het verder terugbrengen van het achterstallig onderhoud naar 6% zijn op dit moment onvoldoende middelen beschikbaar. Hiervoor is € 1,7 miljoen benodigd.

De structurele meerkosten in relatie tot klimaat en duurzaamheid zijn in varianten aan de raad voorgelegd. De Raad wordt voorgesteld: *"Het onderhoud aan de verhardingen te combineren met het realiseren van de klimaat-duurzaamheidsdoelstellingen, SROI en duurzaam inkopen. En voor de benodigde financiële middelen een keuze te maken uit één van de drie genoemde pakketten."* De raad heeft op 21 september 2023 besloten de variant Groen aan te houden, dit vraagt extra middelen van € 500.000. De kosten voor het realiseren van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen worden in de (meerjaren)begroting 2024 – 2027 toegevoegd aan het wegebudget.

### **4. Verwerking 5e begrotingswijziging 2023 IJZ**

In het raadsvoorstel 5<sup>de</sup> begrotingswijziging 2023 van de GR GGD Zeeland is aangegeven dat de kosten van Jeugdzorg voor 2024



en verder stijgen. Met name de kosten voor de gecontracteerde jeugdhulp wordt hoger. Er wordt gerekend met een voorlopige OVA-index voor personele lasten. De definitief vastgesteld index was aanzienlijk hoger. Dit verschil wordt contractueel verrekend in de prijzen vanaf 1 januari 2024. Deze ontwikkeling van de jeugdhulpkosten is in de begroting verwerkt.

### 5. Overige mutaties

Met het vaststellen van de Kadernota wordt de meerjarenbegroting opgesteld. De hoogte van het genoemde voordeel, in bovenstaande tabel, wordt hier met name veroorzaakt doordat bij de kadernota een inschatting is gemaakt wat het effect

van de definitief vastgesteld CAO voor Gemeenteambtenaren. Voor de begroting is een nieuwe salarisbegroting opgesteld. Deze specifiekere salarisbegroting geeft een iets positiever beeld (0,9%) dan waar bij de Kadernota mee is gerekend. Daarnaast zijn conform het raadsvoorstel de structurele effecten uit Bestuurlijke tussenrapportage in de (meerjaren)begroting 2024 - 2027 verwerkt.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Rutger Schonis,  
wethouder Financiën Gemeente Middelburg



# Leeswijzer

## Begroting

In deze begroting zijn de beleidskeuzes vertaald in concrete prestaties in 2024 en verder per programma. Om deze prestaties te kunnen leveren, stelt de gemeenteraad budget ter beschikking. De programmabegroting geeft daarmee antwoord op de vragen:

- Wat wil de gemeente bereiken?
- Wat gaat de gemeente daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

## Speerpunten

In de programma's wordt onder het hoofdstuk 'wat gaan we daarvoor doen' ingegaan op een aantal specifieke onderwerpen, waaronder de zogenaamde speerpunten. Speerpunten zijn door de raad gekozen activiteiten, waaraan extra aandacht besteed wordt. Er is overigens een grote diversiteit aan type speerpunten en daarom zijn de speerpunten niet direct financieel vertaald in de begroting.

## Strategische projecten

Onder de projecten die in deze begroting benoemd worden bevinden zich ook een aantal strategische projecten. Dit zijn projecten die de volgende drie kenmerken hebben:

- Het project heeft een hoge politieke importantie;
- Het project kent een hoog (politiek en/of financieel) risicoprofiel en vraagt om meer dan normale aandacht vanuit de politiek en vanuit control perspectief;
- Het project wordt via de vastgestelde projectstructuur (met politiek en ambtelijk opdrachtgeverschap) duidelijk herkenbaar aangestuurd.

De strategische projecten staan in de programma's vermeld waar ze thematisch toe behoren. Op dit moment is sprake van drie strategische projecten: de Omgevingswet, Klimaat en Energie en de gebiedsontsluiting Veerse Meer Zuid.

## Indeling begroting

De programmabegroting bestaat uit een beleidsbegroting bestaande uit programma's en paragrafen en een financiële begroting met een aantal bijlagen.

### Programma's

De begroting is onderverdeeld in negen programma's. Per programma wordt weergegeven:

- Een inleidende tekst: waar draait het om in het programma;
- Een beleidskader: vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's;
- Wat willen we bereiken? Het beoogde maatschappelijke effect: wat de gemeente nastreeft;
- De doelstellingen van het programma: welke doelen kiest de gemeente om het effect te realiseren;
- Wat gaan we daarvoor doen? De doelstellingen worden uitgewerkt in de activiteiten die het komend jaar ingezet worden, nieuw zijn of politiek relevant;
- Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027: Deze tabel bestaat uit de volgende onderdelen;
  - Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026, dit zijn mutaties die effect hebben op 2024 of verder;
  - Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027;
  - Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027.
- Beleidsindicatoren, deze zijn wettelijk verplicht en maken de begroting inzichtelijker door een aantal indicatoren in de tijd te volgen en de gemeente te spiegelen aan landelijke ontwikkelingen op deze onderdelen;
- Wat mag het kosten? De baten en lasten van het programma.

### Paragrafen

In de paragrafen wordt een nadere toelichting gegeven op zeven specifieke onderwerpen.

### Financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten met een toelichting;
- de uiteenzetting van de financiële positie met een toelichting.

### Overig

Ten slotte zijn drie bijlagen opgenomen in de begroting:

- Overzicht van de vervangingsinvesteringen met daarin opgenomen de door de gemeenteraad goed te keuren kredietaanvragen voor vervangingsinvesteringen

- Overzicht van de incidentele baten en lasten per programma
- Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves
- Overzicht (Europese) subsidies.

# Programma's

## Bestuur en Ondersteuning

De gemeente stelt de burger centraal. Dit doen we door steeds onze dienstverlening te controleren en te verbeteren. We betrekken inwoners bij plannen en besluiten en geven ruimte voor initiatieven (participatie). Ook zoeken we samenwerking met andere overheden en partijen in de regio.

Dit vraagt om blijvende investering, want de wereld om ons heen verandert. Participatie vindt plaats bij allerlei projecten,

samenwerkingsvormen binnen wijken en dorpen en bij alle onderwerpen van de toekomstige Omgevingswet. Raad en college kijken kritisch naar onze bestuurscultuur. Ontwikkelingen in regio, rijk en provincie vragen om steeds nieuwe vormen van samenwerking. Samenwerking moet de kwaliteit en efficiëntie van het gemeentebestuur ten goede komen en daarmee de dienstverlening aan onze inwoners verbeteren. Onze dienstverlening past zich aan deze en andere ontwikkelingen, waarvan digitalisering een heel belangrijke is, steeds aan.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Kwaliteitsatlas 2030
- Communicatiebeleidsplan 2019
- Visie op dienstverlening 2024-2030
- 'Participeren: Doen en Leren!' 2017
- Participatie- en inspraakverordening 2021
- Notitie verbonden partijen 2016

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect

Het vergroten van de betrokkenheid bij de gemeente en het vertrouwen in het bestuur.

### Doelstellingen

1. Het verrijken van plannen door inwoners en andere betrokkenen in een vroeg stadium te informeren en te betrekken: burgerparticipatie.
2. Ruimte geven aan en stimuleren van initiatieven in de samenleving die een bijdrage leveren aan onze maatschappelijke opgaven: overheidsparticipatie.
3. Betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving, gemeentelijke besluitvorming en maatschappelijke opgaven.
4. Een sterke sociale basis en gezamenlijk zinnigheid in buurten / wijken en dorpen.
5. Het verbeteren van de dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen, gemeten aan de tevredenheid van de gebruiker.
6. Het vergroten van het vertrouwen bij de burgers in de gemeente. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente efficiënt en effectief omgaat met de financiën en dat de middelen op een rechtmatige manier worden ingezet.
7. Samenwerken ten behoeve van lokale en regionale uitdagingen en bijdragen aan de Zeeuwse opgaven.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Bestuurscultuur

College en raad zijn samen een nieuwe weg ingeslagen op het gebied van bestuurscultuur. Luisteren naar anderen, samen zoeken en in keuzes duidelijk maken waarom we doen wat we doen. Dit is ook komend jaar onze inzet in het contact met inwoners en met elkaar. Wij gaan ook door met de werkwijze

van het voortijdig informeren over het collegestandpunt met betrekking tot aangeleverde moties en amendementen.

### Wijkgericht werken en participatie

Binnen de gemeente Middelburg onderscheiden we elf wijken en dorpen, ieder met een eigen identiteit. De meeste wijken en dorpen hebben een eigen wijkteam, dat gekoppeld is aan een wijkwethouder en een wijkmanager die werkt bij de gemeente. Bij actuele ontwikkelingen betrekken we de wijkteams actief. Speelt er iets in een wijk, dan meldt het wijkteam dit gemakkelijk bij de wijkmanager of wijkwethouder en vice versa.

In Middelburg leggen we de lat hoog op het gebied van participatie. We vinden het belangrijk dat inwoners op tijd worden betrokken bij onze plannen. Daarbij gaan wij ook op zoek naar het 'stille midden', inwoners die ook iets vinden, maar minder snel van zich laten horen. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat (groepen van) inwoners ruimte - en soms zelfs hulp - krijgen bij eigen initiatieven om hun leefomgeving mooier te maken. Een belangrijk gegeven is dat deze kanteling niet alleen vanuit de overheid wordt gestuurd. Ook vanuit de samenleving komt deze op gang. Steeds vaker kloppen inwoners aan bij de overheid met een initiatief. Daarbij wordt van de gemeente gevraagd om actief mee te denken naar mogelijkheden om hun initiatief te realiseren. Wellicht zelfs buiten de gebaande paden. Denk daarbij aan financiële middelen, ruimtelijke en wettelijke kaders. Dit vraagt om een overheidsorganisatie die daarop inspeelt en maatschappelijke initiatieven stimuleert en faciliteert.

### Wijkgericht werken

Het wijkgericht werken staat breed in de belangstelling. De wijk of buurt wordt in het hele land herontdekt als schaal om opgaven in samenhang op te pakken. In Middelburg zien we dit terug in de versterking van de sociale basis als essentieel onderdeel van de transformatie van het sociaal domein (wijknetwerken).

Deze tendens vraagt om een doorontwikkeling van wijkgericht werken in Middelburg: integraal samenwerken met het doel de kansen en opgaven in een gebied samen met organisaties en bewoners op te pakken. Investeren in een integrale wijkaanpak geeft bewoners meer kracht voor het omzien naar elkaar en met elkaar bouwen aan een plezierige woonomgeving. Daarnaast kunnen we burgerkracht benutten om onze maatschappelijke opgaven samen te realiseren.

### Opstellen wijk- en dorpsvisies

Begin 2024 stelt de gemeenteraad de Omgevingsvisie vast. In navolging daarvan starten we met het opstellen van een dorpsvisie voor Nieuw- en Sint Joosland. In deze integrale 'proeftuin' gaan we samen met onze inwoners aan de slag met het participatieproces. De gemeente en inwoners denken na over de kaders en kiezen samen een onafhankelijk gespreksleider. De gemeente voert wel de regie op het proces. Belangrijk aandachtspunt is dat de gemeenteraad wordt meegenomen in het proces en aan de voorkant kaders stelt (inhoud, proces, participatie). Eén van

de kaders is dat het een integrale visie moet zijn, met een sterke verbinding tussen het fysieke en het sociale domein. De Omgevingsvisie is leidend en de dorpsvisie wordt straks als bijlage aan de Omgevingsvisie toegevoegd. Hiermee krijgt de visie ook status. Dit is de eerste visie op wijk-/dorpsniveau die we op deze manier oppakken. We zien dit proces als opmaat naar de wijkdemocratie van de toekomst. Een voorstel hierover kan de gemeenteraad in het eerste kwartaal van 2024 tegemoet zien.

Noord	Binnenstad	Arnhemuiden	Zuid/Oost	Zuid	West
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sint Laurens</li> <li>• Klarenbeek / Veersepoort, Nieuw Middelburg</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Binnenstad</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Arnhemuiden / Kleverskerke</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dauwendaele</li> <li>• Mortiere</li> <li>• Nieuw en Sint Joosland</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Magistraatwijk</li> <li>• Reijersshove</li> <li>• Erasmuswijk</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 't Zand / Stromenwijk / Rittenburg</li> <li>• Griffioen</li> </ul>

### Wijknetwerken

Onze dorpen en wijken zijn gebundeld in zes wijknetwerken. Elk netwerk bestaat uit een clustering van wijken of dorpskernen, te weten:

Een wijknetwerk is een samenwerking tussen gemeente, partners en inwoners in de wijk. De wijknetwerken worden breed samengesteld met professionele partners zoals huisarts/POH, wijkverpleging, wijkpolitie, scholen, consultatiebureau, kinderopvang, woningcorporaties, geloofsgemeenschappen, welzijn en (school)maatschappelijk werk. Daarnaast zitten in het netwerk betrokken inwoners, wijkteams en partijen (bijv. een ondernemersvereniging) die de wijk goed kennen. De samenstelling van het wijknetwerk vraagt maatwerk. Deze is niet in iedere wijk hetzelfde. In een wijknetwerk is er mogelijkheid verdieping te hanteren op wijk- of dorpsniveau.

### Leefbaar, veilig en met perspectief

Rode draad in die integrale wijkaanpak is vroegsignalering en preventie: de problemen vóór zijn. Wij zullen daarvoor enerzijds samen met inwoners investeren in de woonbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Bewoners kunnen elkaar anderzijds ook heel goed onderling steunen. Wij willen hen de mogelijkheid bieden om die steunstructuur te vormen en vast te houden. Voorzieningen waar men elkaar kan treffen en organisaties die adequate ondersteuning kunnen bieden zijn daarbij noodzakelijk.

Het zijn plaatsen voor lief en leed en voor het bieden van perspectief. Voorbeelden van activiteiten ten behoeve van de leefbaarheid zijn Nederlandse les in de wijk, het voorkomen van schulden, de aanpak van schaarste en het stimuleren en faciliteren van nieuwe vormen van wonen en wooninitiatieven. Investeren in ontmoeten en samen doen geeft bewoners meer kracht voor het omzien naar elkaar en met elkaar bouwen aan een plezierige woonomgeving.

### Kruisbestuiving leefbaarheid met woonbeleid en sociaal beleid

Leefbaarheid hangt onder andere samen met de woningvoorraad in een buurt of wijk. Door concentraties van kwetsbare inwoners staat de leefbaarheid onder druk. Waar mogelijk brengen we meer diversiteit aan in de woningvoorraad, bijvoorbeeld bij sloop/nieuwbouwprojecten. In de prestatieafspraken met de woningcorporaties wordt aandacht besteed aan de bijdrage die de woonruimteverdeling en het wijkbeheer kunnen leveren aan de leefbaarheid.

In de leefbaarometer (zie programma Volkshuisvesting) scoort Middelburg als gemeente gelukkig goed. De scores zijn op vijf elementen gebaseerd: woningen, bewoners, voorzieningen, veiligheid en fysieke omgeving. Op wijkniveau zijn er grote verschillen. De inspanningen ten behoeve van de leefbaarheid in wijken zien we in het sociaal domein ook terug (zie

programma Sociaal Domein). Binnen het sociaal beleid wordt een sociaal team ingericht, ter bevordering van de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning en met laagdrempelige informatie en advies voor inwoners.

### **Middelburg ontmoet**

In 2023 is het online community platform van Mijnbuurtje uitgerold onder de naam Middelburg Ontmoet. Dit platform is een verzamelplek om nieuwe verbindingen te leggen met en tussen inwoners, professionals en de gemeente. Een aanpak waarmee zichtbaar is wat er aanwezig is en wat in de wijk gebeurt. Als mensen elkaar weten te vinden en weten welke mogelijkheden er zijn gaan ze samen dingen ondernemen. Zo ontstaan er sterke gemeenschappen, waarin inwoners verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en voor hun omgeving. Het modulaire platform biedt alle informatie op één plek. Met één ingang en werkwijze vinden inwoners en organisaties elkaar en alles in hun buurt of community. Middelburg Ontmoet onderscheidt zich van andere platforms door de inzet van de 'buurtverbinders' aanpak. De buurtverbinders gaan fysiek in de wijk op zoek naar de kracht en capaciteiten van mensen in de lokale gemeenschap. Ze laten zien wat er in de buurt gebeurt, welke nieuwe initiatieven er zijn en welke kansen zich voordoen. Zij werken aan sterke gemeenschappen en informele netwerken. De buurtverbinders beheren ook het online platform waarmee mensen, bedrijven en organisaties elkaar makkelijk vinden. Zij stimuleren mensen om mee te doen en zijn actief in de buurt aanwezig. Met de 'buurtverbinders' aanpak ontstaat er een combinatie van een online en een offline community.

In 2024 werken we verder aan de uitrol van Middelburg Ontmoet. Dat betekent interne en externe stakeholders enthousiasmeren om gebruik te maken van het platform.

### **Participatie - Gedeelde opgave**

Participatie vindt plaats bij allerlei projecten, samenwerkingsvormen binnen wijken en dorpen en bij alle onderwerpen van de toekomstige Omgevingswet. Burgerparticipatie wordt in beginsel toegepast wanneer het te verwachten is dat belanghebbenden in hun belangen geraakt kunnen worden naar aanleiding van beleid, plannen, projecten of programma's. Dit is vastgelegd in onze participatie- en inspraakverordening.

Het grote belang van participatie wordt breed in de gemeenteraad gedeeld. Goede vormen van participatie zijn dan ook onderdeel

van de gedeelde opgaven waarvoor college en raad zich zien gesteld. Steeds komt naar voren dat ten behoeve van verwachtingen de kaders van een nieuw traject van tevoren goed moeten worden vastgelegd. Momenteel experimenteren we al met een burgerraadpleging over onze woningbouwopgave. Na de evaluatie van dit proces wordt begin 2024 een voorstel voor de verdere inzet van inwonerberaden in de gemeente Middelburg opgesteld. Hiermee geven we uitwerking aan de motie Burgerberaad van december 2022.

### **Participeren: doen en leren!**

De afgelopen jaren hebben we flink wat geparticipeerd. De ene keer succesvoller dan de andere keer. Hier hebben we samen veel - en versneld - van geleerd. Eén van de belangrijkste leerlessen is dat we vóór de start van een participatietraject duidelijkheid moeten hebben over de kaders waarbinnen we het samenspel spelen. In onze nieuwe participatie- en inspraakverordening (2021) hebben we deze afspraak en andere afspraken vastgelegd.

Door aan de voorkant helderheid te scheppen, managen we verwachtingen bij onze inwoners en andere belanghebbenden. Bij complexe projecten, waar tegengestelde belangen zijn, is het bevoegd gezag aan de voorkant duidelijk over de kaders van participatie. De nieuwe gemeenteraad is in 2022 getraind door Berenschot ("Van het laatste naar het eerste woord!"). Bij grotere en complexere projecten werken we met startgesprekken, waarin we voor de start van een participatieproces duidelijkheid scheppen over de kaders. Dat participatie heeft plaats gevonden betekent niet dat niets meer kan noch dat er geen tegenstanders meer zijn. Het motto is: Wie wil, kan meedenken. We zetten verschillende participatiemethoden in. Inbreng wegen we zorgvuldig af en gemaakte keuzes leggen we goed uit. Vaak helpt dat mee om het uiteindelijke besluit toch te accepteren.

Daarnaast staat nog altijd de officiële inspraakprocedure open voor degenen die het daar niet mee eens zijn. Om deze afspraken goed te borgen bij ambtenaren die ermee te maken krijgen, heeft een grote groep medewerkers daarin training gekregen. Ook in 2024 zijn nog trainingen voorzien. De clusters wijkgericht werken en communicatie hebben verdiepende sessies gevolgd en dienen als vraagbaak voor de organisatie. In het laatste kwartaal van 2023 is een handreiking participatie opgeleverd met een bijhorende toolkit participatie. Begin 2024 wordt ook een handreiking participatie voor initiatiefnemers opgeleverd. We voldoen dan ook aan de eis die de nieuwe Omgevingswet stelt.

### **Dorps- en wijkdemocratie van de toekomst**

De laatste jaren zien we dat wijkteams door de hoge leeftijd van de leden kwetsbaarder worden of zelfs stoppen. Ook zien we dat het voor sommige wijkteams lastig is om de 'achterbanraadpleging' te organiseren. De wijkteams zijn en blijven een belangrijk aanspreekpunt, maar niet het enige aanspreekpunt. We gaan op zoek naar andere, aanvullende manieren van onze dorps- en wijkdemocratie, onder meer met pilots. In de participatie- en inspraakverordening is dit hoofdstuk nog open.

In 2024 geven we hier samen invulling aan. We onderzoeken in hoeverre inwoners meer zeggenschap, bevoegdheden en budgetten wensen en hoe we dat samen vorm kunnen geven op een manier die Middelburg past. Wat voor de ene wijk werkt, werkt niet vanzelfsprekend voor de andere wijk. Dat is én blijft maatwerk. De ene wijk is draagkrachtiger dan de andere. Dat verliezen we niet uit het oog. Jongerenparticipatie krijgt een prominentere plek. Veel zaken we nu over beslissen, zijn van invloed op hun toekomst.

In 2023 hebben we een inwonerberaad over onze woningbouwopgave georganiseerd. Hiervoor hebben we het budget 'pilot participatie' dat de gemeenteraad in 2023 structureel beschikbaar heeft gesteld, aangewend. De online participatietool

heeft een plek gekregen binnen Middelburg Ontmoet. Deze tool blijft een belangrijk instrument in onze participatieaanpak.

Het betrekken van inwoners draagt bij aan het creëren van betrokken inwoners. Op die manier bouwen we aan het versterken van de sociale basis in onze wijken en dorpen. De komende decennia staan we voor grote opgaven. Denk aan de energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en de opgaven op het gebied van wonen en samenleven. Opgaven die we niet alleen kunnen oplossen. Door samen met inwoners en andere belanghebbenden na te denken over kansrijke oplossingen, worden het gedragen oplossingen. Samen denken, samen beslissen om uiteindelijk samen te doen. De wijkmanagers weten wat er speelt in de wijken en verbinden kansrijke initiatieven aan de betreffende (beleids)medewerkers. Wijkgericht werken is ook het loket waar maatschappelijke initiatieven binnen komen. Indien nodig jagen de wijkmanagers deze initiatieven intern aan en voeren zij in beginsel de regie op dit proces. We zetten in op meer communicatie over onze opgaven en communiceren actief over lopende projecten en successen. In 2024 komen we met een voorstel voor een participatiefonds, al dan niet gekoppeld aan onze wijkbudgetten.

#### **Prestatie**

Trainingen democratisch vakmanschap (ambtenaren + bestuur)

Doorontwikkeling doemee.middelburgers.nl

Uitrol Mijnbuurtje

Pilots wijkanalyse, wijkaanpak, wijkvisie

Onderzoek dorps- en wijkdemocratie van de toekomst

Loket maatschappelijke initiatieven

Kansen en mogelijkheden voor participatiefonds

Handreiking participatie voor initiatiefnemers

### **Omgevingswet en Omgevingsvisie Middelburg 2050**

De Omgevingswet zal ingaan op 1 januari 2024. Middelburg zal op 1 januari 2024 klaar zijn met de voorbereidingen als de wet wordt ingevoerd. Zo is de nieuwe legesverordening vastgesteld en de softwareprogramma's zijn geïmplementeerd. De oorspronkelijke bestemmingsplannen zijn per 1 januari 2024 het omgevingsplan. Tot 2032 wordt gewerkt aan de omzetting van bestaande regelgeving in de taal en de geest van het Omgevingsplan. Het wordt een andere manier van werken. Zo krijgt de raad adviesrecht bij afwijkingen van het Omgevingsplan. De overgang naar de Omgevingswet is een omvangrijke operatie en nieuw voor

onze organisatie. Ondanks een goede voorbereiding, houden wij rekening met het oplossen van opstartproblemen in de beginfase.

De Omgevingsvisie Middelburg 2050 wordt naar verwachting in januari 2024 door de gemeenteraad vastgesteld. De Omgevingsvisie vervangt de huidige Kwaliteitsatlas Middelburg 2030 en vormt straks de maatlat waarlangs alle ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving in de gemeente Middelburg worden gelegd. Onderdeel van de Omgevingsvisie Middelburg 2050 is een uitvoeringsagenda. Hierin wordt opgenomen welke thema's



en gebieden (dorpen en/of wijken) nader worden uitgewerkt en wanneer die uitwerking gaat plaatsvinden.

In 2024 verwachten wij met name werk aan de omschakeling naar de nieuwe aanvragen en het toepassen van de nieuwe wet. De Omgevingswet stimuleert de overheid om tijdig extra aandacht aan participatie te besteden bij vraagstukken over de fysieke leefomgeving. Bij inwoners en initiatiefnemers zal dit in het begin vragen oproepen, die Middelburg servicegericht zal behandelen.

## Dienstverlening

In 2024 starten we met het uitvoeringsprogramma van de nieuwe Visie op dienstverlening. Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van het participatief evalueren van de vorige visie. De uitkomsten daarvan hebben gediend als input voor de nieuwe visie, inclusief een bijhorend uitvoeringsprogramma.

### Meten waardering dienstverlening

#### Balie

In 2024 blijven we doorlopend de klanttevredenheid van onze burgers aan de balie meten. In de centrale hal staat een zuil waar

bezoekers van een balie worden gevraagd het baliecontact te beoordelen. Dit geeft directe feedback op onze dienstverlening aan de balies.

#### Website

Net als bij de balies meten we ook in 2024 doorlopend de klanttevredenheid van de bezoekers van onze website. De bezoekers van de pagina's over producten (informatie of aanvragen) hebben de mogelijkheid om feedback te geven op de inhoud van de pagina. Met deze wijze van meten krijgen we informatie over de ervaring van de bezoekers. Indien een bezoeker dit wenst kan hij/zij contactgegevens achterlaten.

#### Telefonie

In 2024 gaan we weer beginnen met het meten van klanttevredenheid op het kanaal telefonie. De overgang van bellen met Skype naar M365 maakt dit mogelijk. Dit moet feedback op onze telefonische dienstverlening opleveren.

### Prestatie

Waardering dienstverlening aan de balie en telefoon is goed

Informatie op website is vindbaar, duidelijk en geeft antwoord op de vragen van burgers

Meetpunt	2022 werkelijk	2023 werkelijk	2024 streefwaarde
Balie			
Website			
Telefonie		Meting gestaakt	

## Samenwerken

De samenwerking met Zeeuwse gemeenten en de Provincie Zeeland en Waterschap Scheldestromen zetten we in 2024 voort. Niet alleen door bepaalde taken, zoals personeelszaken belastingen en archeologie gezamenlijk uit te voeren maar ook door strategische dossiers samen op te pakken. Het periodieke

bilaterale overleg maar ook het gezamenlijke overleg in OZO en Z4 verband wordt hiervoor benut. Samen vaardigen we ook bestuurders af in regionale en landelijke besturen. Middelburg wil hierbij een voorbeeldrol spelen: wij zijn voorstander van krachten bundelen, dragen dat uit en nemen initiatief. We kijken ook over de grens en bezien op welke terreinen samenwerking op bepaalde

gebieden met Vlaamse gemeenten opportuun is. Dit mede in relatie tot verwerving van Europese subsidies. In 2024 gaan we aan de slag met het opstellen van een Agenda samenwerking.

### Regiovisie

In 2024 wordt nadere uitvoering gegeven aan de inmiddels vastgestelde Regiovisie Walcheren Schouwen-Duiveland. Deze visie beoogt samenwerking ten behoeve van behoud en aantrekking van beroepsbevolking om onze maatschappelijke uitdagingen ook in de toekomst het hoofd te kunnen blijven bieden.

### Gemeenschappelijke regelingen

De behoefte aan verbetering van de democratische controle en de aansturing van Gemeenschappelijke regelingen en invulling van de nieuwe wet op de GR-en heeft inmiddels binnen OZO en VZG volop de aandacht. Voor 1 juli 2024 moeten er gemeenschappelijke regelingen zijn die aan de nieuwe wet voldoen. In het kader daarvan heeft de werkgroep Verbonden partijen van de VZG het adviesrapport *Afspraken over samenwerken met gemeenschappelijke regelingen in Zeeland opgesteld* en een 'tour' langs de Zeeuwse gemeenteraden georganiseerd. Voor komend jaar is ook afstemming over de besluitvorming rond de verschillende GR-en waaraan Middelburg deelneemt voorzien.

### Economische structuurversterking

De Zeeuwse overheden werken binnen de Economic Board Zeeland met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen aan de versterking van de regionale economie. De focus ligt hierbij op energietransitie, watervraagstukken en voedselproductie, verbeteren van de Brede welvaart in de regio en de versterking van het MKB. We gaan in regionaal verband in gesprek met het kabinet om economische impulsen voor de regio te realiseren op basis van het door het kabinet omarmde rapport "Elke regio telt". Mogelijk dat in 2024 gewerkt gaat worden aan een aanvraag voor een regiodeal. De kenniseconomie is voor de gemeente Middelburg een belangrijke pijler onder de economie. Met Scalda, HZ, de UCR

en het bedrijfsleven wordt voortgegaan op de ingeslagen weg om door middel van onderzoek nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Van de aanwezigheid van het JRCZ en de start van het Delta Climate Center wordt in dit kader veel verwacht.

### OZO en de VZG

Periodiek vindt afstemming tussen de Zeeuwse overheden plaats in het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) waarbij actuele en strategische vraagstukken rondom bepaalde thema's worden besproken. Het is de bedoeling dat vanaf 2024 op basis van een Zeeuwse strategische agenda focus gelegd gaat worden op bepaalde ontwikkelingen die wenselijk zijn voor de regio. Ondersteuning en inzet van de lobbyisten in Den Haag en Brussel zal daarbij geïntensiveerd worden. Uiteraard zullen in 2024 de ontwikkelingen n.a.v. de Tweede Kamerverkiezingen eind 2023 en de Europese verkiezingen in 2024 nauwgezet worden gevolgd waarbij ingezet wordt op het onder de aandacht brengen van de Zeeuwse belangen bij de vorming van een nieuw kabinet.

In VZG verband zal in 2024 naar verwachting de aandacht uitgaan naar de voorbereiding van de VNG commissies omdat in 2024 een aantal belangrijke dossiers op landelijk niveau aan de orde zullen komen zoals de uitvoering van de hervormingsagenda Jeugdhulp en de herverdeling van het gemeentefonds.

### Z4

De vier stedelijke gemeenten (Goes, Terneuzen, Vlissingen en Middelburg) en de provincie Zeeland hebben regelmatig overleg op basis van een werkagenda. Hierbij ligt de focus op profilering van het stedelijk gebied, mobiliteit en bereikbaarheid, cultuur in de binnensteden, toerisme in de steden, binnenstadseconomie, arbeidsmarkt en onderwijs. In 2024 zal mede op basis van externe onderzoeken gekeken worden naar specifieke opgaven c.q. kansen in het stedelijk gebied, gebruik makend van specifieke subsidies op landelijk en Europees niveau.

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Agenda Samenwerking voor vier jaar	-50	0	0	0
2 Content management systeem (cms) ten behoeve van de website	0	0	-22	0

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
3 Toegankelijkheid websites en apps voor mensen met visuele of lichamelijke beperking	0	-38	0	0
4 Verduurzaming 2022 - 2030 (maatschappelijk) vastgoed	-310	-310	-472	-862
	<b>-360</b>	<b>-348</b>	<b>-494</b>	<b>-862</b>
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1 Geoweb Cloud - verouderde versie	-41	-41	-41	-41
2 Opleidingsplanbudget aan minimale norm van 1,5% totale salarislasten	-160	-160	-160	-160
3 Incidenteel en structureel budget voor Dienstverlening	-203	47	47	47
4 Verhoging bijdrage I&A-samenwerking	-181	-181	-181	-181
5 Rechtskundig advies	-25	-25	-25	-25
6 Vervanging Financieel pakket op basis van SaaS (Cloud)	0	-32	-32	-32
7 Uitvoering huisvestingsplan Visie op Werken	0	-140	-140	-140
8 Vergoeding werkzaamheden Sabewa Zeeland voor kwijtscheldingsverzoeken	-12	-12	-12	-12
9 Formatie projectleider verduurzaming gemeentelijke panden	-86	-86	-86	-86
10 Formatie adviseur verkiezingen en informatieveiligheid	-55	-55	-55	-55
11 Formatie medewerker publiekszaken	-120	-120	-120	-120
12 Formatie medewerker publiekszaken (TIP)	-26	-26	0	0
13 Overheadlasten formatie uitbreidingen	-219	-219	-138	-138
	<b>-1.128</b>	<b>-1.050</b>	<b>-943</b>	<b>-943</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
14 Uitbreiding starterslening	-33	-33	-33	-33
15 Representatiebudget	-10	-10	-10	-10
	<b>-43</b>	<b>-43</b>	<b>-43</b>	<b>-43</b>
	<b>-1.531</b>	<b>-1.441</b>	<b>-1.480</b>	<b>-1.848</b>

1 Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Geoweb Cloud - verouderde versie

Geoweb geeft alle data over onze leef- en werkomgeving overzichtelijk in kaart. Het huidige systeem is verouderd. Het wordt niet meer ondersteund door de leverancier en moet op korte termijn vervangen worden. Het is de bedoeling gebruik te maken van SaaS-oplossingen die het best past binnen het eerder door het college vastgestelde cloudbeleid. Geoweb is een webviewer die het collega's van allerlei afdelingen gemakkelijker maakt hun werk uit te voeren door noodzakelijke informatie in (ruimtelijke en administratieve) samenhang te tonen. De planning is om de werkzaamheden in het najaar van 2023 af te ronden. Bij de Bestuurlijke tussenrapportage zal deze bedrijfsvoeringsinvestering (€ 18.000) formeel worden aangevraagd. De structurele kosten betreffen enerzijds de kosten

voor onderhoud van de software en anderzijds de kapitaallasten die voortvloeien uit deze investering.

### 2. Opleidingsplanbudget aan minimale norm van 1,5% totale salarislasten

Faciliteren van medewerkers tot het zichzelf blijven ontwikkelen in hun vakgebied, of daarbuiten. Ervoor zorgen dat medewerkers optimaal zijn geschoold en willen blijven werken voor gemeente Middelburg. Het opleidingsplan wordt jaarlijks opgesteld. Het budget wordt aangepast aan de minimale norm van 1,5%

### 3. Incidenteel en structureel budget voor Dienstverlening

De dienstverlening dient goed afgestemd te zijn op de behoeften van inwoners en andere partners. De huidige Visie op Dienstverlening eindigt dit jaar. Deze visie wordt dit jaar

geëvalueerd en er wordt participatief een nieuwe visie voor de periode 2024 -2030 opgesteld. Voor de uitvoering van deze nieuwe visie zullen middelen nodig zijn. Op dit moment kan nog niet ingeschat worden wat concreet nodig is. Om wel te beschikken over middelen (incidenteel € 250.000 - 2024) wordt een voorstel gedaan die voortbordurt op de voorgaande jaren, waarbij het structurele budget wel neerwaarts bijgesteld kan worden met € 47.000.

#### **4. Verhoging bijdrage I&A-samenwerking**

De bijdrage aan de I&A-samenwerking is bedoeld om de ondersteuning van de primaire processen in de organisatie te handhaven op bestaand niveau. Door uitbreiding van de ambtelijke organisatie in 2023 stijgt ook de inzet van de helpdesk, het technisch applicatiebeheer, de werkplekinrichting en licentiekosten. Per medewerker is dit gemiddeld € 5.500 per jaar.

#### **5. Rechtskundig advies**

Structurele bijstelling (ophoging) van de post 'rechtskundig advies'. In verband met gemeente brede complexe casuïstiek waarbij externe inhuur noodzakelijk/wenselijk is er van 2018 jaarlijks een structurele overschrijding op deze post. Vanaf 2018 wordt een jaarlijks gemiddelde overschrijding van € 28.500 waargenomen.

#### **6. Vervanging Financieel pakket op basis van SaaS (Cloud)**

De leverancier UNIT4 van het huidige financiële pakket CODA heeft in het jaar 2022 aangekondigd dat de huidige versie (v14) tot 31 december 2022 wordt ondersteund. Ter overbrugging is voor het jaar 2023 is een contract gesloten waarbij het gebruik tegen een vergoeding lang doorloopt (extended support). Vlissingen, Orionis en Middelburg maken gezamenlijk gebruik van dit pakket. De gemeente Vlissingen is tot de conclusie gekomen dat, mede gezien de jarenlange onrechtmatigheidsaantekening en het kostenaspect, zij zullen overgaan tot een aanbesteding voor een nieuw financieel pakket. De gemeente Middelburg kan gezien de hoogte van de geoffreerde bedragen van UNIT4 nu niet meer rechtstreeks gunnen en zal ook een aanbestedingstraject moeten opstarten. De oplossing die ons nu voor ogen staat is het doorgaan op de huidige weg in 2023 en 2024, en parallel een aanbestedingstraject met datum live-gang in 2025. De opgenomen lasten betreffen hier (voornamelijk) de geraamde rente- en afschrijvingslasten voor een investering van € 200.000.

#### **7. Uitvoering huisvestingsplan Visie op Werken**

Momenteel vindt de evaluatie van het pilotjaar VOW plaats (afronding in mei 2023). Naast de reeds bekende visies en wensen over herinrichting van bedrijfsrestaurant, raadzaal, vergaderruimten en centrale hal, vormen deze de basis voor een nieuw huisvestingsplan. Het gaat om het aanpassen van de indeling werkplek en herinrichten Stadskantoor incl. vergaderruimten, centrale hal en bedrijfsrestaurant is voorzien in 2024.

#### **8. Vergoeding werkzaamheden Sabewa Zeeland voor kwijtscheldingsverzoeken**

Op 27 september 2022 is door Sabewa Zeeland meegedeeld dat zij nieuw onderzoek hebben gedaan naar hun integrale kostprijs en dat deze kostprijs behoorlijk hoger ligt dan de prijs die in de overeenkomst 2020-2022 is overeengekomen. Zij willen deze hogere kostprijs in de nieuw vast te stellen overeenkomst 2023-2025 opnemen.

#### **9. Formatie projectleider verduurzaming gemeentelijke panden**

Conform het rapport Verduurzamingsstrategie Middelburg worden de gemeentelijke panden worden de komende jaren verduurzaamd, dit gebeurt op basis van de vastgestelde "dynamische routekaart. Deze verduurzaming kent een lange looptijd tot minimaal 2050. Hiervoor is een structurele projectleider nodig. Het Rijk heeft via de regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid hiervoor middelen beschikbaar gesteld.

#### **10. Formatie adviseur verkiezen en informatieveiligheid**

Er is extra formatie nodig voor de organisatie van de verkiezingen en informatieveiligheid. De werkzaamheden rond de verkiezingen zijn sterk uitgebreid. Vanuit de Kiesraad en het ministerie van Binnenlandse Zaken worden meer regels en beleid bij gemeenten neergelegd. Daarnaast zijn de regels rondom informatieveiligheid toegenomen.

#### **11. Formatie medewerker publiekszaken**

Doordat er gevallen van fraude zijn geweest met paspoorten worden de regels voor het verstrekken strenger. Medewerkers zullen meer opleidingen verplicht moeten gaan volgen (certificering) en een aanvraag zal door verschillende medewerkers behandeld moeten worden (functiescheiding). Hierdoor is een grotere bezetting nodig.

### 12. Formatie medewerker publiekszaken (TIP)

Uitbreiding telefonie door meer werkzaamheden als organisatie Middelburg groeit. Hierdoor is ook uitbreiding van de formatie TIP noodzakelijk. Middelburg neemt het komende jaar veel nieuwe mensen in nieuwe functies aan. Door het werk van deze mensen zal ook het aantal telefoontjes voor het TIP toenemen.

### 13. Overheadlasten formatie uitbreidingen

De formatieuitbreidingen op de verschillende programma's zorgen voor hogere overheadlasten. De salarislasten van de formatieuitbreidingen worden per programma exclusief overheadlasten weergegeven.

### 14. Uitbreiding starterslening

Met het aannemen van Amendement 6.a.1. heeft uw raad besloten extra middelen in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 beschikbaar te stellen om de voorwaarden van de starterslening te verruimen. In Middelburg hanteren we daarbij vanaf 1 januari 2024, overeenkomstig het besluit, een maximum aankoopbedrag

van 80% van de NHG-grens (met de huidige NHG-grens van € 405.000 komt dit neer op € 324.000) voor mensen onder de 35 jaar en met een maximum van € 50.000 per lening.

Uw raad heeft aangegeven dat de dekking van het extra beschikbare geld van € 11,1 miljoen gevonden kan worden in de beschikbare ruimte van jaarschijf 2024. Het betreft hier een financieringsvraagstuk. Het beschikbaar stellen van een dergelijk kapitaal vraagt geen eenmalige dekking. Met deze kapitaalverstrekking (financieel vaste activa) neemt alleen onze positie van het schatkistbankieren af. Op de gemeentelijke balans verloopt dit neutraal. Met dit besluit hangen enkel rente- en exploitatielasten samenhangen die verwekt zijn in deze begroting.

### 15. Representatiebudget

Aanschaffen van representatiemateriaal voor bezoeken aan organisaties buiten de gemeente c.q. het mogelijk maken dat externe bezoeken aan onze gemeente kunnen plaatsvinden.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2020	2021	2022	2023	2024
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	Middelburg	7,8	7,8	8,1	8,8	9,1
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	Middelburg	7,3	7,4	7,8	8,3	8,4
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	Middelburg	€ 625	€ 714	€ 743	€ 698	€ 774
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	Middelburg	9,8%	2,5%	1,7%	2,5%	1,9%
Overhead (% van de totale lasten)	Middelburg	6,0%	6,9%	7,1%	7,5%	7,8%

### Overhead

Overhead kosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire

proces. In de tabel hieronder is aangegeven hoe deze kosten zijn opgebouwd:

	(bedragen x € 1.000)	loonkosten	overige lasten	totale lasten	totale baten	saldo
Leidinggevenden		1.391	176	1.567	0	1.567
Financiën en AO/IC		1.616	542	2.158	-161	1.997
P&O / HRM		970	1.494	2.464	-16	2.448
Inkoop		163	18	181	0	181
Interne en externe communicatie		752	17	769	0	769
Juridische zaken		524	60	584	0	584
Bestuurszaken en bestuursondersteuning		1.162	24	1.186	0	1.186
Informatievoorziening en automatisering (ICT)		859	3.851	4.710	-2	4.708
Huisvesting en Facilitaire zaken		989	3.041	4.030	-100	3.930
DIV		240	878	1.118	0	1.118

(bedragen x € 1.000)	loonkosten	overige lasten	totale lasten	totale baten	saldo
Managementondersteuning.	149	0	149	0	149
<b>Totaal</b>	<b>8.815</b>	<b>10.101</b>	<b>18.916</b>	<b>-279</b>	<b>18.637</b>
dekking toerekening overhead GB, GBP en investeringen	0	-850	-850	0	-850
dekking overheadvergoeding samenwerkingsverbanden	0	-52	-52	-732	-784
<b>Totaal</b>	<b>8.815</b>	<b>9.199</b>	<b>18.014</b>	<b>-1.011</b>	<b>17.003</b>

Overhead mag nog wel worden toegerekend aan grondexploitaties, investeringen en andere (subsidie)projecten. In de praktijk gebeurt dit door op het taakveld 0.4 onder de lasten een negatief bedrag op te nemen en dit bedrag op het betreffende taakveld met de weer als last te verantwoorden. Hierdoor wordt de exploitatie niet onnodig opgevoerd.

<sup>2</sup>Overheadvergoeding binnen de samenwerkingsverbanden waarbij Gemeente Middelburg als gastgemeente opereert worden als baten verantwoord binnen het taakveld overhead.

## Wat mag het kosten?

0 Bestuur en ondersteuning	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
0.01.0 Bestuur	2.282	2.740	2.819	2.851	2.929	3.000
0.02.0 Burgerzaken	1.986	2.056	2.474	2.560	2.561	2.643
0.03.0 Beheer ov gebouwen en gronden	713	711	1.023	1.044	1.219	1.631
0.06.3 Parkeerbelasting	13	77	24	26	28	30
<b>Totaal lasten</b>	<b>4.995</b>	<b>5.583</b>	<b>6.340</b>	<b>6.480</b>	<b>6.737</b>	<b>7.303</b>
<b>Baten</b>						
0.01.0 Bestuur	656	4	0	0	0	0
0.02.0 Burgerzaken	892	708	739	763	785	808
0.03.0 Beheer ov gebouwen en gronden	410	463	410	424	436	448
0.06.3 Parkeerbelasting	5.479	6.412	6.869	7.119	7.126	7.134
<b>Totaal baten</b>	<b>7.437</b>	<b>7.586</b>	<b>8.017</b>	<b>8.305</b>	<b>8.347</b>	<b>8.390</b>
<b>Saldo</b>						
0.01.0 Bestuur	-1.626	-2.736	-2.819	-2.851	-2.929	-3.000
0.02.0 Burgerzaken	-1.094	-1.348	-1.735	-1.797	-1.776	-1.835
0.03.0 Beheer ov gebouwen en gronden	-303	-249	-613	-620	-783	-1.183
0.06.3 Parkeerbelasting	5.466	6.335	6.844	7.093	7.099	7.104
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>2.443</b>	<b>2.003</b>	<b>1.677</b>	<b>1.825</b>	<b>1.610</b>	<b>1.086</b>
<b>Overzicht overhead</b>						
<b>Lasten</b>						
0.04.0 Overhead	13.560	16.935	18.011	18.173	18.389	18.817
<b>Totaal lasten</b>	<b>13.560</b>	<b>16.935</b>	<b>18.011</b>	<b>18.173</b>	<b>18.389</b>	<b>18.817</b>
<b>Baten</b>						
0.04.0 Overhead	952	963	1.012	1.039	1.063	1.087
<b>Totaal baten</b>	<b>952</b>	<b>963</b>	<b>1.012</b>	<b>1.039</b>	<b>1.063</b>	<b>1.087</b>

0 Bestuur en ondersteuning	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Saldo</b>						
0.04.0 Overhead	-12.608	-15.972	-17.000	-17.134	-17.326	-17.729
<b>Totaal overzicht overhead</b>	<b>-12.608</b>	<b>-15.972</b>	<b>-17.000</b>	<b>-17.134</b>	<b>-17.326</b>	<b>-17.729</b>
<b>Overzicht algemene dekkingsmiddelen</b>						
<b>Lasten</b>						
0.05.0 Treasury	9	-85	-230	-215	-153	-693
0.06.1 OZB woningen	1.690	1.940	1.599	1.660	1.718	1.779
0.06.2 OZB niet woningen	1.540	1.953	1.775	1.818	1.854	1.890
0.06.4 Belastingen overig	1.160	1.454	1.305	1.337	1.364	1.391
0.07.0 Alg uitk en ov uitk gem.fonds	7	7	7	7	7	7
<b>Totaal lasten</b>	<b>4.406</b>	<b>5.268</b>	<b>4.457</b>	<b>4.608</b>	<b>4.791</b>	<b>4.375</b>
<b>Baten</b>						
0.05.0 Treasury	5.760	941	895	908	687	939
0.06.1 OZB woningen	8.594	8.832	8.980	9.311	9.618	9.933
0.06.2 OZB niet woningen	8.290	8.705	8.720	8.987	9.229	9.477
0.06.4 Belastingen overig	1.715	1.869	1.700	1.741	1.776	1.812
0.07.0 Alg uitk en ov uitk gem.fonds	115.250	113.181	120.285	126.885	120.492	123.692
<b>Totaal baten</b>	<b>139.609</b>	<b>133.528</b>	<b>140.581</b>	<b>147.832</b>	<b>141.803</b>	<b>145.853</b>
<b>Saldo</b>						
0.05.0 Treasury	5.750	1.027	1.125	1.123	840	1.632
0.06.1 OZB woningen	6.904	6.892	7.381	7.651	7.900	8.154
0.06.2 OZB niet woningen	6.750	6.753	6.945	7.169	7.375	7.587
0.06.4 Belastingen overig	555	415	395	404	412	420
0.07.0 Alg uitk en ov uitk gem.fonds	115.243	113.174	120.278	126.877	120.485	123.684
<b>Totaal overzicht algemene dekkingsmiddelen</b>	<b>135.202</b>	<b>128.260</b>	<b>136.124</b>	<b>143.224</b>	<b>137.011</b>	<b>141.477</b>
<b>Overzicht overige baten en lasten (incl. onvoorzien)</b>						
<b>Lasten</b>						
0.08.0 Overige baten en lasten	791	4.401	502	710	1.010	1.174
<b>Totaal lasten</b>	<b>791</b>	<b>4.401</b>	<b>502</b>	<b>710</b>	<b>1.010</b>	<b>1.174</b>
<b>Baten</b>						
0.08.0 Overige baten en lasten	2.338	225	225	0	1.052	886
<b>Totaal baten</b>	<b>2.338</b>	<b>225</b>	<b>225</b>	<b>0</b>	<b>1.052</b>	<b>886</b>
<b>Saldo</b>						
0.08.0 Overige baten en lasten	1.548	-4.176	-277	-710	42	-288
<b>Totaal overzicht overige baten en lasten (incl. onvoorzien)</b>	<b>1.548</b>	<b>-4.176</b>	<b>-277</b>	<b>-710</b>	<b>42</b>	<b>-288</b>
<b>Overzicht vennootschapsbelasting</b>						
<b>Lasten</b>						
0.09.0 Vennootschapsbelasting	349	368	368	368	368	368
<b>Totaal lasten</b>	<b>349</b>	<b>368</b>	<b>368</b>	<b>368</b>	<b>368</b>	<b>368</b>
<b>Baten</b>						
0.09.0 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal baten</b>						
<b>Saldo</b>						

<b>0 Bestuur en ondersteuning</b>	<b>Rekening 2022</b>	<b>Begroting 2023</b>	<b>Begroting 2024</b>	<b>Begroting 2025</b>	<b>Begroting 2026</b>	<b>Begroting 2027</b>
0.09.0 Vennootschapsbelasting	-349	-368	-368	-368	-368	-368
<b>Totaal overzicht vennootschapsbelasting</b>	<b>-349</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>
<b>Overzicht mutaties reserves</b>						
<b>Toevoeging reserves</b>						
0.10.0 Mutaties reserves	14.233	4.075	11.692	7.969	151	148
<b>Totaal toevoeging reserves</b>	<b>14.233</b>	<b>4.075</b>	<b>11.692</b>	<b>7.969</b>	<b>151</b>	<b>148</b>
<b>Onttrekking reserves</b>						
0.10.0 Mutaties reserves	14.474	15.775	10.729	1.503	507	507
<b>Totaal onttrekking reserves</b>	<b>14.474</b>	<b>15.775</b>	<b>10.729</b>	<b>1.503</b>	<b>507</b>	<b>507</b>
<b>Saldo</b>						
0.10.0 Mutaties reserves	241	11.700	-963	-6.466	356	359
<b>Totaal overzicht mutaties reserves</b>	<b>241</b>	<b>11.700</b>	<b>-963</b>	<b>-6.466</b>	<b>356</b>	<b>359</b>
<b>Overzicht resultaat rekening baten en lasten</b>						
<b>Lasten</b>						
0.11.0 Resultaat rek baten-lasten	12.589	312	1.292	3.375	1.873	1.947
<b>Totaal lasten</b>	<b>12.589</b>	<b>312</b>	<b>1.292</b>	<b>3.375</b>	<b>1.873</b>	<b>1.947</b>
<b>Baten</b>						
0.11.0 Resultaat rek baten-lasten	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal baten</b>						
<b>Saldo</b>						
0.11.0 Resultaat rek baten-lasten	-12.589	-312	-1.292	-3.375	-1.873	-1.947
<b>Totaal overzicht resultaat rekening baten en lasten</b>	<b>-12.589</b>	<b>-312</b>	<b>-1.292</b>	<b>-3.375</b>	<b>-1.873</b>	<b>-1.947</b>



## Veiligheid

Burgers en bezoekers van Middelburg moeten zich veilig voelen én veilig zijn. Het gaat om veiligheid in en rond het huis en in de buurt. In het grotere verband veiligheid van stad en regio.

We werken onder anderen aan het tegengaan van ondermijnende criminaliteit, woninginbraken, overvallen en straatroven. Maar ook aan het voorkomen en oplossen van complexe overlastsituaties, een veilig verloop van evenementen, een veilige zeehaven en aan veiligheid binnen de digitale (Middelburgse) omgeving. Hierbij werken we veel samen met andere organisaties.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Integraal Veiligheidsbeleid Walcheren 2023-2026 (2023)
- Prostitutiebeleid (beleidsnota en -regels) (2000)
- Integriteitsbeoordeling (Wet BIBOB) (2006)
- Regionaal Zeeuws Crisisplan 2018-2021 (2017)
- Victoriabeleid gemeente Middelburg (2000)
- Beleidsregel Wet maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast (Wet MBVEO) (2013)
- Beleidsregel Wet Aanpak Woonoverlast (2018)
- Beleidsregel Veiligheid bij evenementen (2017)
- Nota omgaan met conventionele explosieven (2011)
- Bestuurlijke handhaving van artikel 13b Opiumwet (2014/2016)
- Regionaal Beleidsplan Politie Zeeland West-Brabant 2023-2026

- Strategische agenda aanpak van cybercriminaliteit Zeeland West-Brabant 2023-2026

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect

De burgers en bezoekers van Middelburg moeten zich veilig voelen en veilig zijn. Dat gaat het enerzijds om veiligheid in en rond het huis en in de buurt, anderzijds in het grotere verband van stad en regio.

### Doelstellingen

1. De basis op orde voor wat betreft een datagedreven aanpak van ondermijning.
2. Versterken van de weerbaarheid en integriteit van de gemeente Middelburg waardoor wordt voorkomen dat de gemeente ondermijnende activiteiten faciliteert en waardoor barrières worden opgeworpen tegen ondermijnende criminaliteit.
3. Tegengaan van bezit en gebruik (steek)wapens door jongeren.
4. Bewustwording creëren en handvaten bieden in het tegengaan van digitale criminaliteit.
5. Beter voorbereid zijn op de risico's die samenhangen met de energietransitie.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026

Veiligheid is een belangrijk aandachtsveld van de (lokale) overheid. We willen dat onze inwoners veilig zijn en zich veilig voelen in hun buurt en daar prettig kunnen wonen. Ondernemers moeten kunnen ondernemen in een veilige gemeente en bezoekers en toeristen moeten op een veilige manier kunnen recreëren en ontspannen.

De gemeente heeft de regierol bij het ontwikkelen van het integraal veiligheidsbeleid. Wij werken daarvoor samen met onze partners in het veiligheidsdomein zoals politie, brandweer/veiligheidsregio en Openbaar Ministerie. Maar ook partners in het maatschappelijk domein spelen een belangrijke rol. Denk dan aan organisaties zoals de GGD, RUD, zorg- en welzijnsorganisaties, scholen en woningbouwcorporaties. Maar het allerbelangrijkste zijn onze inwoners en ondernemers. Inwoners en ondernemers die zich medeverantwoordelijk voelen om een bijdrage te leveren aan een veilige gemeente. Kortom, leefbaarheid en veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal.

De gemeente voert de regie over de verschillende maatregelen die met de partners zijn afgesproken en bewaakt en bevordert een gecoördineerde, gezamenlijke aanpak. De ambities van gemeente Middelburg in relatie tot veiligheid zijn vastgelegd in de nota Integraal Veiligheidsbeleid Walcheren 2023-2026. In dit plan worden de strategische doelen benoemd die de gemeente op het gebied van veiligheid nastreeft en de prioriteiten die daarbij worden gesteld. Het huidige plan is opgesteld in samenwerking met gemeente Veere en gemeente Vlissingen. Als prioriteiten zijn opgenomen 'aanpak van ondermijning, zorg en veiligheid, jeugd en veiligheid, aanpak van digitale criminaliteit en de veiligheidsrisico's van de energietransitie. Als lokale prioriteit heeft gemeente Middelburg daar nog de veiligheid bij evenementen aan toegevoegd.

Deze prioritering betekent niet dat andere veiligheidsthema's geen aandacht krijgen. Waar veiligheid aan de orde is en de gemeente heeft daar een rol speelt zal het cluster OOV betrokken zijn. Wel krijgen de geprioriteerde thema's verhoudingsgewijs meer aandacht en zijn in het IVB concrete ontwikkelopgaven benoemd.

Het veiligheidsbeleid wordt steeds voor vier jaar vastgesteld. Het beleid is daarmee redelijk statisch. Het veiligheidsdomein zelf kan juist erg dynamisch zijn. Dat is de afgelopen jaren nog maar eens gebleken (corona, oorlog in Oekraïne). Daarom is enige flexibiliteit noodzakelijk zodat ingespeeld kan worden op onverwachte, of nieuwe ontwikkelingen.

In de paragrafen hieronder wordt per geprioriteerd onderwerp uit het Integraal Veiligheidsbeleid een vertaling gemaakt naar concrete activiteiten en doelen in 2024.

### De aanpak van ondermijning

De aanpak van de georganiseerde, ondermijnende criminaliteit staat hoog op de bestuurlijke agenda. Dat is nodig omdat de boven- en onderwereld steeds meer verweven raakt. Dit heeft een ontwrichtende invloed op onze samenleving en is een aantasting van het gezag van de overheid. Ook landelijk krijgt het thema prioriteit en wordt veel geld vrijgemaakt om deze vorm van criminaliteit aan te pakken.

In Zeeland komen verschillende vormen van georganiseerde criminaliteit voor. We hebben te maken met drugscriminaliteit (handel en doorvoer onder andere via de Zeeuwse havens), mensenhandel, fraude en witwaspraktijken.

Op verschillende manieren is gemeente Middelburg actief binnen de aanpak van ondermijning:

- In de operatie. Gemeente Middelburg is het meldpunt voor signalen van ondermijning. Situaties waar sprake is van ondermijning worden opgespoord en aangepakt. De gemeente werkt daarbij samen met een groot aantal partners binnen het netwerk Taskforce-RIEC. Waar politie en justitie strafrechtelijk optreden, vervult de gemeente bestuursrechtelijk een rol.
- Versterken van maatschappelijke weerbaarheid. Door gericht activiteiten in te zetten op een bepaalde branche, locatie, of groep mensen wordt de weerbaarheid vergroot. Zo zet de gemeente Middelburg al een aantal jaar in op toezicht en handhaving op bedrijventerreinen. Dit draagt er aan bij dat het voor criminelen lastiger wordt om op deze bedrijventerreinen hun criminele activiteiten uit te voeren.
- Versterken van bestuurlijke weerbaarheid. Dit betreft de positie van de gemeentelijke organisatie en het bestuur. Samen met de andere Zeeuwse gemeenten, Provincie en waterschap Scheldestromen heeft Middelburg invulling gegeven aan de Zeeuwse norm weerbare overheid. Een handelingskader dat dient als ondergrens voor een weerbare overheid in Zeeland. Deze norm is een bundeling van al bestaande (beleids)afspraken, wet- en regelgeving, handreikingen en modellen op diverse thema's, met als overkoepelend thema: weerbaarheid.

In 2023 is Gemeente Middelburg gestart met een professionaliseringsslag. In 4 jaar tijd wil de gemeente een steviger rol vervullen bij de aanpak van ondermijning. In 2024 richten we ons vooral op onze informatiepositie en de interne bewustwording. Daarnaast worden in 2024 weer regelmatig verschillende integrale controles gericht op ondermijning georganiseerd. Uiteraard worden ook signalen van mogelijke ondermijning opgepakt.

Op gebied van mensenhandel / arbeidsuiting is er binnen de gemeente de aandachtsfunctionaris mensenhandel. Deze zal in 2024 weer eventuele meldingen en casussen oppakken. Daarnaast zal er blijvend aandacht voor dit thema binnen de organisatie worden gevraagd.

### **Uitdagingen op het snijvlak van zorg en veiligheid**

Het Rijksbeleid heeft een omslag gemaakt van behandeling binnen psychiatrische klinieken naar ambulante, psychiatrische zorg door begeleiding in de eigen woonomgeving. Deze omslag heeft -

naast andere oorzaken zoals bezuinigingen en personeelstekorten - geleid tot een situatie waarin de psychiatrische zorg en de daarbij behorende overlastproblematiek niet meer binnen de muren van de kliniek blijft, maar zich ook manifesteert in de woon- en leefomgeving in de Nederlandse gemeenten.

Ook binnen de gemeente Middelburg ervaren we een groeiende groep inwoners met een opeenstapeling van problemen op het vlak van zorg en veiligheid. Oorzaken en gevolgen lopen vaak door elkaar heen en zijn vaak complex en structureel. We zien steeds vaker een combinatie van psychische klachten, verstandelijke beperking, verslavingen en het ontbreken van een goed functionerend sociaal netwerk rondom de persoon in kwestie waardoor mensen onvoldoende in staat zijn om hun situatie zelf te veranderen. De problematiek is vaak omvangrijk, waardoor veel partijen erbij betrokken zijn, zowel vanuit het zorg- als het veiligheidsdomein.

Uit de veiligheidsmonitor blijkt dat we al jaren een stijgende trend zien in het aantal overlastmeldingen van mensen met verward gedrag in alle Zeeuwse gemeenten, maar vooral in de vier grotere gemeenten in Zeeland, waaronder Middelburg. Diverse ontwikkelingen zijn de afgelopen jaren in gang gezet om de overlast van deze personen met een gecombineerde aanpak van preventie, zorg en repressie te bestrijden. Daarbij zijn belangrijke stappen gezet door ketenpartners naar een meer passende persoon- en probleemgerichte aanpak. Toch zien we vanuit het veiligheidsdomein nog te veel voorbeelden waarbij mensen met verward gedrag niet altijd passende zorg en/of ondersteuning ontvangen. Hierdoor kunnen zij een gevaar voor zichzelf of hun omgeving gaan vormen en overlast en veiligheidsproblemen veroorzaken. Mensen met verward gedrag veroorzaken bovengemiddeld vaak overlast en veiligheidsproblemen of zijn zelf het slachtoffer van misbruik en criminaliteit. Het aantal incidenten en meldingen met betrekking tot personen met verward gedrag stijgt, terwijl de tolerantie in de samenleving af lijkt te nemen. Mensen ervaren sneller overlast wanneer zij te maken hebben met mensen in de buurt die zich vreemd gedragen.

Uit de cijfers blijkt dat de zorg voor deze doelgroep steeds meer een veiligheidsprobleem wordt en dat de beleidsvelden zorg en veiligheid elkaar op dit onderwerp raken. De zorg bekijkt de problematiek en de aanpak daarvan vanuit het perspectief van de cliënt. De gemeente en de veiligheidspartners

bekijken de problematiek ook vanuit het perspectief van de openbare orde en veiligheid in de straat, wijk en buurt.

Om de geconstateerde ontwikkeling het hoofd te bieden is een hernieuwde samenwerking van politie, zorginstellingen, de gemeente, maar ook woningcorporaties nodig. Het gaat om samenwerking tussen de partijen die actief zijn in de sociale basis (zowel eerste- als tweedelijns) en in de verschillende domeinen, met het oog op een betere verbinding tussen zorg, veiligheid, sociaal domein en straf. De afgelopen periode zijn al succesvolle voorbeelden geweest op casusniveau, maar de komende jaren is het van belang dat dit ook op beleidsniveau verder wordt doorgevoerd.

Om dit te realiseren is in 2023 het project domeinoverstijgend werken zorg en veiligheid gestart. Een Zeeuws breed project om de domeinen 'zorg' en 'veiligheid' beter met elkaar te laten samenwerken, zowel op professioneel niveau als bestuurlijk. Het project loopt door in 2024. De opdracht voor dit project luidt:

1. Breng in beeld hoe de verschillende casuïstieken binnen het domein zorg & veiligheid hun weg vinden op de verschillende overlegtafels. Maak daarbij inzichtelijk op welke wijze er binnen de netwerken wordt samengewerkt, regie wordt gevoerd en hoe er tot besluitvorming wordt gekomen zodat casuïstiek kan worden opgelost.
2. Lever bouwstenen aan voor een effectieve coördinatie en gezamenlijk eigenaarschap uitmondend in een regionale overlegtafel voor complexe casuïstiek en in een gezamenlijke Zeeuwse aanpak casusregie en procesregie. Doel is om gehoor te geven aan de bestuurlijke oproep te komen tot een Zeeuwse methode om complexe casuïstiek te doorbreken. Maak daarbij gebruik van bestaande instrumenten (Zeeuwse regiekaart),inzichten en reeds ontwikkelde aanpakken. Formuleer op basis van deze inventarisatie een regio breed implementatieplan.
3. Ontwikkel een meerjarige strategische agenda gebaseerd op een breed gedragen visie.
4. Lever samen met de stakeholders uit zowel het veiligheidsdomein als het zorgdomein bouwstenen voor een duurzaam fundament om ketensamenwerking vorm en inhoud te geven.

De resultaten van dit project worden in de eerste helft van 2024 opgeleverd.

De gemeente Middelburg gaat samen met de gemeenten Veere en Vlissingen de mogelijkheid onderzoeken om een Skaeve Huse te realiseren op Walcheren. Skaeve Huse is een woonconcept wat oorspronkelijk uit Denemarken komt en in Nederland snel groeit. Skaeve Huse is bedoeld voor burgers die zich niet in een gewone woonomgeving of in reguliere voorzieningen kunnen of willen aanpassen. Deze betreffende burgers geven veel overlast. Door de realisatie van een dergelijke woonvoorziening kan overlast in buurten afnemen en komen cliënten tot rust. Er wordt een onafhankelijke projectleider aangesteld die een Plan van Aanpak gaat opstellen.

Verder is in 2023 gestart met een verbeter traject 'aanpak personen met zorgwekkend gedrag Zeeland'. Landelijk is aandacht voor dit onderwerp en de wens om regionaal oplossingen te implementeren. Ook is er subsidie beschikbaar. Met zorgwekkend gedrag, wordt feitelijk hetzelfde bedoeld als met verward gedrag. Landelijk heeft men nu voor de term 'zorgwekkend' gedrag gekozen, omdat dit in meer situaties passend is. Gemeente Middelburg werkt samen met de andere gemeenten in Zeeland en veiligheidspartners aan bedenken en implementeren van oplossingen in Zeeland. Dit project moet in 2024 zijn uitvoering krijgen.

#### **Uitdagingen op het gebied van jeugd en veiligheid**

Ondanks de (landelijke) afname van jeugdcriminaliteit in de afgelopen jaren is er een trend waar te nemen in het plegen van strafbare feiten door (jonge) jeugdigen/kinderen welke gepaard gaan met (dreiging met) geweld en gebruikmaking van (vuur)wapens waaronder messen. Deze trend, waarbij de intensiteit/gewelddadigheid toe neemt, verspreidt zich ook binnen Zeeland en gemeente Middelburg. De bestrijding van deze trend is een complex proces dat integraal aangepakt dient te worden. Partijen als scholen, verenigingen en zeker ook de ouders/ verzorgers spelen hierin (naast politie, justitie, jongerenwerk en gemeenten) een belangrijke rol.

In 2022 is Middelburg gestart met een project gericht op het tegengaan van (steekwapen)geweld door jongeren. Samen met de politie, Openbaar Ministerie, Welzijn Middelburg en bureau Halt worden verschillende interventies ingezet om het geweld onder jongeren tegen te gaan. Het veranderen van gedrag van jongeren vraagt een lange adem. De gemeente heeft niet de illusie dat we in twee jaar tijd een dergelijk maatschappelijk probleem in Middelburg volledig op kunnen lossen. De gemeente wil

gedurende een langere tijd investeren om het bezit en gebruik van (steekwapens) door jongeren tegen te gaan. De gemeenteraad heeft hiervoor zowel in 2024 als in 2025 € 100.000 vrijgemaakt.

In 2024 zijn we van plan het project steekwapens te continueren. Verschillende interventies zullen worden geborgd en gecontinueerd. Een voorbeeld hiervan is de rol van de 'PGA-expert' die in 2024 is ingevuld en aan de slag gaat om de Middelburgse Persoonsgerichte Aanpak uit voering te geven. Zeeuws breed is in 2024 een projectleider actief om de aanpak integraal vorm te geven. De aanpak vanuit de bewustwordings campagne 'YouChoose' willen wij verder door ontwikkelen en verbinden met andere interventies. In 2024 krijgen scholen, ouders en ondernemers een prominentere rol in het project Steekwapens en in de bredere context van jeugd & veiligheid.

### **Digitale veiligheid en de aanpak van cybercriminaliteit**

De aandacht voor én inzet op de aanpak van cybercriminaliteit en digitale veiligheid groeit in Nederland. Dat is nodig want het vraagstuk zelf groeit ook hard. Het aantal slachtoffers van cybercriminaliteit steeg de afgelopen tien jaar met 22 procent (CBS Veiligheidsmonitor 2021). Daarnaast nam ook het aantal online aangejaagde ordeverstoringen en digitale incidenten bij gemeenten toe.

Voor het tegengaan van cybercriminaliteit en om te voorkomen dat inwoners en ondernemers slachtoffer worden van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit willen de veiligheidspartners binnen de eenheid Zeeland West-Brabant samen optrekken. Daarover zijn afspraken gemaakt binnen het Veiligheidscollege en de Districtsdriehoeken. 22 juni 2023 heeft het districtscollege Zeeland een uitvoeringsprogramma vastgesteld dat loopt in 2023 en 2024.

De gemeente geeft uitvoering aan verschillende activiteiten om inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven weerbaarder te maken tegen vormen van digitale criminaliteit. De gemeenten werken daarbij samen met politie, het Openbaar Ministerie en het Platform Veilig Ondernemen. Maar we betrekken ook het onderwijs, de zorg, welzijn en bedrijven om dat zoveel mogelijk samen te doen. De gemeente richt zich met name op die doelgroepen die extra kwetsbaar zijn of waar het aantal slachtoffers erg groot is. Voorbeelden van interventies zijn deelname aan het platform HackShield, een cyberavond

voor ondernemers, of de 'echt of nep' campagne gericht op oudere inwoners.

### **Veiligheid in relatie tot de energietransitie**

In onze samenleving is sprake van een spanningsveld tussen de beperkt beschikbare ruimte, de economische activiteiten met bijbehorende risico's en de daaromheen liggende woon- en leefomgeving. Het is aan de overheid om kaders te stellen en maatregelen te treffen tegen de risico's die elke dag voortkomen in de leefomgeving. De Omgevingswet biedt vanaf 1 januari 2024 met de Omgevingsvisie Middelburg 2050 en het toekomstige omgevingsplan nieuwe instrumenten. Zo biedt het de overheid de mogelijkheid om binnen wettelijke kaders, invulling te geven aan beleidsregels voor externe veiligheid.

Zeeland is het voor wat betreft externe veiligheid het tweede risicogebied van Nederland door de aanwezigheid van een kerncentrale, havens, spoor, wegen en grote bedrijven in combinatie met de bijzondere geografische ligging. Omdat risico's niet uit te sluiten zijn, is het van belang dat onze inwoners, ondernemers en de overheid zelf voldoende voorbereid zijn op incidenten. Daarnaast is scherpe vergunningverlening en krachtig toezicht en adequate handhaving onmisbaar in de veiligheidsketen.

Op het gebied van duurzaamheid is in de leefomgeving de afgelopen jaren veel veranderd. De elektrische fiets was nog nooit zo populair en ook zijn steeds meer elektrische auto's, laadpalen en zonnepanelen in de bewoonde omgeving te vinden. De oorlog in Oekraïne zorgt ervoor dat we geconfronteerd worden met een versnelde wens om 'van het gas af' te gaan. Bij al deze ontwikkelingen moet aandacht zijn voor de risico's die met deze veranderingen gepaard gaan. Elektrische auto's die moeilijk zijn te blussen en woningbranden die ontstaan door technische problemen bij de toepassing van zonnepanelen zijn enkele voorbeelden van deze risico's. In de huidige tijd blijven wet- en regelgeving op het gebied van bouw achter bij de snelle ontwikkelingen. De nieuwe risico's zijn nog niet voldoende meegenomen in planvorming en wet- en regelgeving.

In 2023 is intern een onderzoek uitgevoerd naar de veiligheidsrisico's van de energietransitie. De aanbevelingen kwamen er op neer dat dit onderwerp bij de gemeente hoger op de agenda terecht dient te komen, dat de verschillende betrokken afdelingen elkaar op moeten zoeken en dit thema

in gezamenlijkheid dienen op te pakken. Daarnaast is aantal beschreven risico's dat nader onderzoek nodig heeft. De gemeente is in 2023 gestart om deze aanbevelingen op te volgen en daar wordt in 2024 een vervolg aan gegeven. De veiligheidsregio is een belangrijke partner daarbij. Omdat Middelburg hierin voorop loopt kan dit een voorbeeld zijn voor de andere Zeeuwse gemeenten.

De advisering rondom de Veiligheidsregio Zeeland vraagt ook in 2024 aandacht. Er speelt een aantal belangrijke thema's dat van invloed is op onze gemeente en inwoners, zoals 'Toekomstbestendige brandweerzorg', versterking crisisbeheersing, huisvesting en de oplopende kosten van deze gemeenschappelijke regeling.

Verder wordt ook in 2024 invulling gegeven aan het piket openbare orde en veiligheid en rampenbestrijding en crisisbeheersing. Dit betekent dat de gemeente 24 uur per dag, 365 dagen per jaar, bereikbaar en inzetbaar is bij calamiteiten. Om over de juiste kennis te blijven beschikken nemen de 5 piketmedewerkers ook in 2024 deel aan diverse trainingen en oefeningen.

### **De veiligheid op en rond evenementen**

Een veilige woon- en leefomgeving is gediend met het veilig verlopen van (grootschalige) evenementen. In het

proces van vergunningverlening is veiligheid een belangrijk onderdeel. Sinds 2019 is het verplicht voor organisatoren van grotere evenementen dat zij, conform de beleidsregel "Veiligheid bij evenementen", een veiligheidsplan hebben. De optimalisatie van de kwaliteit van deze veiligheidsplannen is een voortdurend proces om met elkaar te zorgen voor veilige evenementen. De organisatoren worden hierbij, indien gewenst en noodzakelijk, ondersteund door de gemeente. In 2024 wordt het evenementenbeleid van de gemeente Middelburg geactualiseerd. De veiligheid van evenementen wordt in deze actualisatie nadrukkelijk meegenomen.

Een evenement dat specifieke aandacht behoeft is de jaarwisseling. In de afgelopen jaren is een aanzienlijke hoeveelheid ambtelijke capaciteit gestopt in de voorbereidingen en uitvoering van een veilig verloop van de jaarwisselingen. Dit met wisselend succes. De jaarwisseling van 2021 kende een onrustig verloop, met name in de kern Arnhemuiden. De afgelopen jaarwisseling is zeer rustig verlopen. Mede dankzij de inzet van een aantal vrijwilligers dat het initiatief heeft genomen voor een feest in de kern van Arnhemuiden.

## **Prestatie**

### **Uitvoeringsprogramma van het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026**

Opstellen van een uitvoeringsplan Integraal Veiligheidsbeleid 2023

#### **De aanpak van ondermijning**

Invulling geven aan een programmatische wijze van toezicht en handhaving

Werken met een Lokaal Informatieoverleg op Ondermijning

Implementatie van het Zeeuwse Bibobbeleid

Bewustwordingstrainingen 'integriteit en weerbaarheid' voor medewerkers

Het coördineren van ondermijningscasuïstiek of een bijdrage leveren aan casuïstiek

Komen tot een Zeeuwse aanpak op ondermijning

#### **Uitdagingen op het snijvlak van zorg en veiligheid**

Komen tot een Zeeuwse agenda zorg en veiligheid

Realiseren trainingen 'radicalisering' en netwerkvorming

#### **Uitdagingen op het gebied van jeugd en veiligheid**

Uitvoering geven aan een bewustwordingscampagne 'tegengaan bezit en gebruik van steekwapens door jongeren'

Diverse interventies op het gebied van bewustwording, preventie, vroegsignalering en repressie ten uitvoer brengen irt project steekwapens

## Prestatie

Implementatie van een lokaal Persoonsgerichte Aanpak voor jongeren

Participeren in een monitoringstool om de voortgang van het project en de resultaten ervan te kunnen monitoren

### Digitale veiligheid en de aanpak van cybercriminaliteit

Uitrollen jongerenplatform HackShield in de gemeente Middelburg

Uitvoeren bewustwordingscampagnes gericht op kwetsbare groepen in de samenleving

Initiatief tot en deelname aan een bovenlokale samenwerking om bij te dragen aan het tegengaan van cybercriminaliteit in Zeeland en West-Brabant

### Veiligheid in relatie tot de energietransitie

Agendering van dit thema binnen de gemeentelijke organisatie

De gemeente voorbereiden op een mogelijke crisis in relatie tot de risico's die samenhangen met de energietransitie

De nieuwe risico's vanuit de energietransitie borgen in ruimtelijke plannen, Omgevingsvisie en Omgevingsplan, vergunningen, toezicht en toekomstig beleid

### Veiligheid op en rond evenementen

Verbetering inhoud en proces rondom veiligheidsplannen bij evenementen

Investeren in een voorbereiding op de jaarwisseling gericht op een duurzaam veilig en rustig verloop daarvan

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026</b>				
Er zijn geen mutaties vanuit de (meerjaren)begroting 2023 - 2026 op dit programma.				
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1	-100	-100	0	0
2	-14	-14	-14	-14
	<b>-114</b>	<b>-114</b>	<b>-14</b>	<b>-14</b>

### 1. Project preventie van (steek)wapen geweld en jeugdcriminaliteit

Vervolg van het project preventie van (steek)wapen geweld en jeugdcriminaliteit in 2024 en 2025. De interventies worden ingezet langs drie lijnen:

- Bewustwording en preventie (voortzetting en uitbouw van de YouChoose campagne, activiteiten/interventies om [risico] jongeren met hun talent aan de slag te laten gaan);
- Vroeg signalering en melden (inspanning verrichten om met [risico]jongeren in contact te komen en te ondersteunen, netwerkbijeenkomsten);

- (Persoons)gericht interveniëren (inzetten van interventies om [risico] jongeren positief te beïnvloeden).

### 2. Mensenhandel

In het overleg Zeeuwse Overheden hebben de burgemeester en wethouders Zorg- en Welzijn ingestemd met het voorstel voor de borging van de coördinatie aanpak mensenhandel in Zeeland. Vervolgens heeft hier in iedere gemeente bestuurlijke besluitvorming over plaatsgevonden.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Verwijzingen Halt (aantal per 1000 inwoners (jongeren van 12 tot 18 jaar))	Middelburg	19	20	16	16	nrb
	Nederland	13	11	8	7	nrb
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	Middelburg	3,9	2,6	2,6	2,4	nrb
	Nederland	2,3	2,0	1,8	2,1	nrb
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	Middelburg	5	5,2	4,5	5,4	nrb
	Nederland	4,8	4,6	4,3	4,1	nrb
Diefstallen uit woningen (aantal per 1.000 inwoners)	Middelburg	1,6	1,4	2	0,7	nrb
	Nederland	2,3	1,8	4,1	1,4	nrb
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	Middelburg	6,7	6,9	6,3	8,1	nrb
	Nederland	5,9	6,2	6,1	5,8	nrb

## Wat mag het kosten?

1 Veiligheid	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
1.01.0 Crisisbeheersing en brandweer	3.486	3.730	4.266	4.474	4.766	5.000
1.02.0 Openbare orde en veiligheid	2.243	2.728	3.013	3.113	3.069	3.175
<b>Totaal lasten</b>	<b>5.729</b>	<b>6.457</b>	<b>7.279</b>	<b>7.587</b>	<b>7.836</b>	<b>8.175</b>
<b>Baten</b>						
1.01.0 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.02.0 Openbare orde en veiligheid	207	236	60	62	64	66
<b>Totaal baten</b>	<b>207</b>	<b>236</b>	<b>60</b>	<b>62</b>	<b>64</b>	<b>66</b>
<b>Saldo</b>						
1.01.0 Crisisbeheersing en brandweer	-3.486	-3.730	-4.266	-4.474	-4.766	-5.000
1.02.0 Openbare orde en veiligheid	-2.036	-2.492	-2.953	-3.051	-3.005	-3.109
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-5.522</b>	<b>-6.221</b>	<b>-7.219</b>	<b>-7.525</b>	<b>-7.772</b>	<b>-8.109</b>



## Verkeer, vervoer en waterstaat

De gemeente is verantwoordelijk voor het aanleggen en beheren van infrastructuur, het faciliteren van diverse vervoersvormen, het realiseren van parkeervoorzieningen en het goed afwickelen van verkeer- en vervoerstromen. Veiligheid staat hierbij voorop.

We willen een samenleving waaraan iedereen zo veel mogelijk kan deelnemen. De gemeente vindt het daarom belangrijk dat iedereen zoveel mogelijk overal zelfstandig kan wonen en komen. Het is om die reden dat de openbare ruimte waar mogelijk toegankelijk moet zijn. Op die manier kunnen we allerlei voorzieningen bereiken en gebruiken.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Kwaliteitsatlas Middelburg 2030
- GVP Middelburg 2030
- Kaders beleidsplan wegbeheer 2024-33

### Overige vastgestelde beleidsnota's:

- Regionale Mobiliteitsstrategie
- Noititie wegbeheer gemeente Middelburg 2017-2021
- Middelburgse Visie Milieu

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect

Het borgen en daar waar mogelijk verbeteren van de bereikbaarheid en toegankelijkheid van Middelburg voor alle mensen. Inwoners en bezoekers van Middelburg moeten zich veilig en vlot kunnen verplaatsen door en rond de stad. Zonder al te veel oponthoud en het veroorzaken van overlast en milieuhinder. Daarnaast moet er voldoende parkeergelegenheid zijn.

### Doelstellingen

1. Het verduurzamen van mobiliteit
2. Het behouden van het hoge aandeel fietsverkeer in het totale verkeer
3. Het verhogen van de verkeersveiligheid binnen de bebouwde kom

4. Het verbeteren van de bereikbaarheid binnen Middelburg
5. Voldoende parkeergelegenheid voor bewoners en bezoekers met behoud van een hoog bezettingspercentage van de parkeerconcentraties
6. Een autoluwe binnenstad
7. Een toegankelijke stad voor iedereen

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Prestatie

#### Het verduurzamen van mobiliteit

Laadvisie opstellen en vaststellen

Laadinfrastructuur voor elektrische auto's verbeteren

#### Het behouden van het hoge aandeel fietsverkeer

Onderzoek uitvoeren naar het verbeteren van de situatie rond de Schroebrug voor fietsers

Uitvoeren verkeerstellingen langzaam verkeer op Stationsbrug en Schroebrug

De mogelijkheid tot fiets parkeren in het centrum verbeteren

Fietsers en voetgangers in de binnenstad op '1' plaatsen. Zij krijgen voorrang bij kruispunten, verkeerslichten en rotondes

Bij de aanleg van nieuwe wijken denken vanuit de voetganger en fietser, pas daarna vanuit de automobilist (STOMP- principe)

Wij brengen de maximumsnelheid binnen woonwijken zoveel mogelijk naar 30 km/ uur. Belangrijke toegangswegen uitgezonderd.

#### Verhogen van de verkeersveiligheid binnen de bebouwde kom

Samen met verkeerswerkgroepen, politie, fietsersbond en andere relevante partijen continu blijven werken aan het verhogen van de verkeersveiligheid.

#### Verbeteren van de bereikbaarheid binnen Middelburg

Vorbereidingen treffen voor het nieuwe mobiliteitsnetwerk

Werken aan een gezamenlijke visie wegbeheerders voor een toekomstbestendige ontsluiting van het gebied Veerse Meer Zuid

Bepalen hoe om te gaan met de gebiedsontsluiting van Arnhemuiden

Onderzoeken hoe de buurtbus past binnen het nieuwe mobiliteitsnetwerk

#### Voldoende parkeergelegenheid voor bewoners en bezoekers

Onderzoek uitvoeren naar parkeerdruk binnenstad

Stimuleren gebruik parkeergarages

Onderzoeken realisatie hubs (parkeerterreinen) aan de randen voor gemotoriseerd verkeer

Bij parkeren op straat in de binnenstad geven wij voorrang aan de inwoners

#### Een autoluwe binnenstad

Beter benutten van de parkeerterreinen aan de randen van de stad

#### Een toegankelijke stad voor iedereen

Samen met vertegenwoordigers van organisaties verder invulling geven aan de wijze waarop de openbare ruimte toegankelijk gemaakt en gehouden kan worden

## 1. Het verduurzamen van mobiliteit

Het grootste deel van de afgelegde reiskilometers gebeurt met de auto. Hier is dan ook de meeste winst te behalen door:

- het voorkomen, verkorten of verminderen van autoverplaatsingen
- het veranderen van vervoerswijze: te voet, per fiets en/of met het openbaar vervoer
- het verschonen van verplaatsingen: zorg dat verplaatsingen met schone auto's worden gemaakt. Bijvoorbeeld elektrische auto's of auto's op groen gas
- Het bevorderen van gedeeld gebruik in plaats van autobezit.

Onze mobiliteit gaat de komende jaren fors veranderen. De groei van elektrische auto's en laadinfrastructuur zet door. Het delen van bezit wordt mogelijk vanzelfsprekender. Bij mobiliteit geldt: eerst inzetten op energie besparen en dan hernieuwbare energie toepassen om de mobiliteit te verduurzamen. Dit vertaalt zich in onderstaande ontwikkelingen:

- de steeds verdergaande ontwikkeling via internet, digitalisering van allerlei (overheid) diensten en flexibel werken betekent dat de noodzaak om fysiek aan het verkeer deel te nemen afneemt. Naar verwachting zal thuiswerken voor een nader te bepalen percentage van de totale werktijd de norm worden. Een concreet voorbeeld is de gemeente Middelburg als werkgever, waar hybride werken tot maximaal 50 % mogelijk is gemaakt.
- de fiets staat in het gemeentelijk mobiliteitsbeleid op nummer één. In een continu proces worden - gezamenlijk met maatschappelijke organisaties - maatregelen voorgesteld die het fietsen stimulerende en/of de verkeersveiligheid verhogen. Afhankelijk van de beschikbare financiële middelen worden deze op korte of langere termijn uitgevoerd.
- voor het stimuleren en faciliteren van elektrisch rijden worden laadpalen geplaatst.

## 2. Het behouden van het hoge aandeel fietsverkeer in het totale verkeer

*"In ons mobiliteitsbeleid staat het langzaam verkeer (fiets en voetganger) op nummer één."* De basis voor de aanpak ligt in het GVP 2030. Hiervoor wordt al jaren een integraal programma aan fietsgebruik stimulerende projecten gehanteerd. Dit programma met projecten richt zich op verbetering van de omstandigheden van fietsers op enerzijds de fietsroutes in de binnenstad en anderzijds de fietsroutes vanuit de wijken naar het buitengebied.

Projecten/maatregelen gericht op het verhogen van de verkeersveiligheid, optimaliseren en verbeteren van 30 km/u wegen et cetera dragen bij aan het in stand houden van het hoge aandeel fietsverkeer in het totale verkeer of zelfs verder verhogen hiervan. Dit is in feite een permanent lopende activiteit welke in samenspraak met de bewoners, verkeerswerkgroepen, fietsersbond, politie etc. wordt uitgevoerd.

Het (auto) parkeerbeleid vervult een sleutelrol om het fietsklimaat te veraangenamen. Autoluw zorgt sowieso voor minder conflicten, maar verbetert ook direct de concurrentiepositie van de fietser. Verder ligt er een opgave in het verbeteren van het fietsparkeren in de binnenstad. Het vertrekpunt is het *optimaal faciliteren* van de stallingsbehoefte van de fietser. Optimaal faciliteren is het aanbieden van de juiste voorziening op de juiste plaats. Hierbij maken we onderscheid naar type gebruiker. Bij korte bezoeken moet de oplossing laagdrempelig zijn. Veelal wordt er (toch) gebruik gemaakt van de standaard en zijn stallingsvoorzieningen (dus) niet per se nodig. Duurt het bezoek langer, dan kijkt fietser uit naar een goed/ beter ingerichte stallingsmogelijkheid. Ze laat zich dan misschien wel verleiden de fiets iets verder weg van de bestemming te stallen. Zo helpt de fietsstalling op het Zusterplein bij het faciliteren van de parkeervraag van de bezoeker die een langere tijd in de binnenstad verblijft.

Met en weten. Op moment van schrijven (zomer 2023) voeren we een parkeeronderzoek uit. Op meerdere momenten van de dag gedurende een week tellen we alle geparkeerde fietsen in de binnenstad. Dit geeft een beeld van totale parkeervraag, op verschillende momenten, op verschillende locaties. Onderzoek herhaalt zich in het najaar. Dit maakt vergelijk mogelijk tussen hoog- en laagseizoen. Resultaten van het onderzoek geven inzicht in omvang de (parkeer)opgave voor het fietsparkeren in de binnenstad.

### Schroetracé

Voor het optimaliseren van de doorstroming fietsers op het Schroetracé is onderzoek en beleidswijziging t.a.v. huidige prioritering verkeerslichtenregeling noodzakelijk. Dit onderzoek start in 2024.

### Pilot Gravenstraat.

In de Gravenstraat (gedeelte tussen Zusterstraat en Markt) is het fietsverbod opgeheven. Dit ter verbetering van de bereikbaarheid van de Markt (en de aanwezige parkeervoorzieningen). Evaluatie

van de pilot wordt betrokken bij de opgave voor verbetering fietsparkeren in de binnenstad.

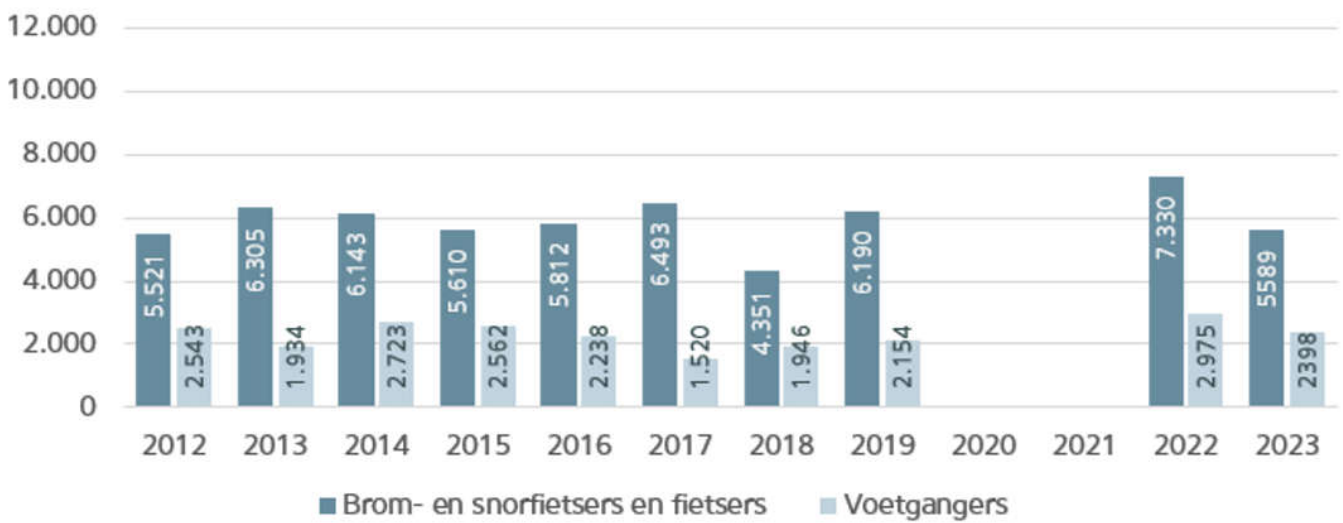
**Tellingen**

Ieder jaar in dezelfde week en op dezelfde dag vindt een meting plaats van het aantal fiets- en voetgangerspassages over de Kanaalkruisingen (zie hieronder). De hoogte van deze steekproef meting wordt mede bepaald door een aantal niet te beïnvloeden omstandigheden; zoals bijvoorbeeld weersomstandigheden. In

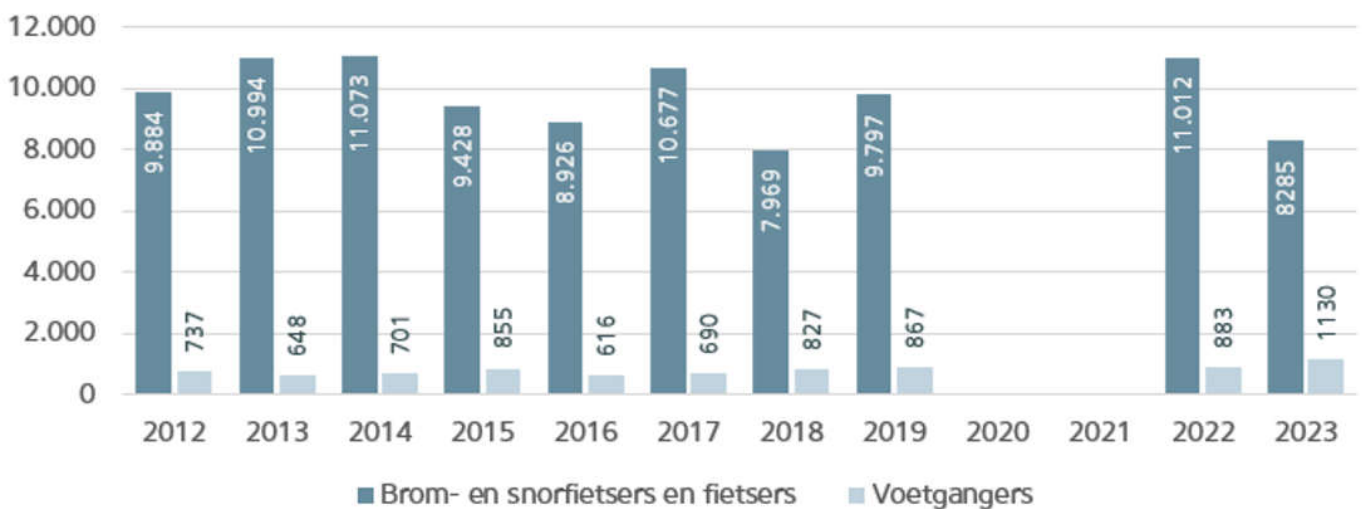
verband met de coronacrisis zijn zowel in 2020 als 2021 geen verkeerstellingen van het fiets- en voetgangersverkeer gehouden op de Kanaalkruisingen. Geconstateerd kan worden dat het aantal fietsers in 2023 ten opzichte van 2022 is afgenomen. Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in de slechte weersomstandigheden. Op de teldag was het weer zeer regenachtig met onweersbuien.

**Trend 2012 -2023 telling 20 juni 2023 07:00-19:00 uur**

Stationsbrug - Aantal passanten (doorsnede) 7:00-19:00 uur



Schroebrug - Aantal passanten (doorsnede) 7:00-19:00 uur



### 3. Het verhogen van de verkeersveiligheid binnen de bebouwde kom

Samen met de verkeerswerkgroepen, politie, fietsersbond en andere relevante partijen wordt continu gewerkt aan een verhoging van de verkeersveiligheid. Zoals uit onderstaande grafiek is af te lezen, is er zowel landelijk als lokaal een lichte

stijging in het aantal verkeersongevallen binnen de bebouwde kom. Hierbij dient wel gerealiseerd te worden dat vanwege COVID-19 het verkeer- en vervoerbeeld in 2020 en 2021 niet representatief is.



Het aantal verkeersongevallen per 1000 inwoners, Middelburg vergeleken met Nederland (Bron: Waar staat je gemeente?)

verder optimaliseren van het bestaande wegennet op basis van de wegencategorisering.

### 4. Het verbeteren van de bereikbaarheid binnen Middelburg

Ook in 2024 werkt Middelburg gestaag verder aan behoud en daar waar mogelijk verbetering van de bereikbaarheid en aan verhoging van de verkeersveiligheid op het wegennet. In het nieuwe gemeentelijk verkeer- en vervoerplan is het accent in het mobiliteitsbeleid vooral komen te liggen op het

De optimalisatie bestaat uit enerzijds het aanpakken van gesignaleerde verkeersproblemen, bijvoorbeeld komend uit de overleggen met de verkeerswerkgroepen. Anderzijds gaat het om de meer vanuit beleid gestuurde projecten (GVVP 2030). Hiervoor moet wel vaak enkele jaren “gespaard “ worden om te kunnen uitvoeren. Vaak combineren we een aanpassing van de weg met werkzaamheden aan riolering en/of reconstructie.

### Lopende projecten 2023/ 2024

Plannen in onderzoek, voorbereiding en/of uitvoering:

- Gebiedsontsluitingsvisie Veerse Meer zuid: Bestuurlijke besluitvorming robuuste ontsluiting en korte termijn maatregelen. In een participatief proces met bewoners en belanghebbenden verbetervoorstellen uitwerken en voorbereiden voor uitvoering van de korte termijn maatregelen Arnhemuiden e.o.
- Actualisering parkeerbeleid auto- en fietsparkeren
- Onderzoek naar parkeer-/mobiliteitshubs aan de randen van de binnenstad op de locaties Nieuwlandsedreef, Oude Veerseweg en Hof van Tange
- Uitvoeren koppeling verkeersregelinstallaties aan een Netwerk Management Systeem
- Start onderzoek '30 km/uur de norm binnen de bebouwde kom'
- Voorbereiden en vervanging diverse verkeersregelinstallaties. Ontwikkelen en voorbereiden plannen ter verbetering van de verkeersveiligheid in het kader van het SPV (Strategisch Plan Verkeersveiligheid).

### Monitoring ontwikkeling verkeersintensiteiten

De ontwikkeling van het (auto)verkeer wordt gemonitord (verkeerstellingen) en vergeleken met de verkeersmodelberekeningen van het geactualiseerde verkeersmodel. Resultaten daarvan laten zien dat er geen onvoorziene negatieve ontwikkelingen is op de aspecten bereikbaarheid en doorstroming. In het algemeen geldt dat door de N57 de autoverkeerintensiteiten op het Middelburgse wegennet zijn afgenomen. Hierdoor is meer ruimte ontstaan voor andere verkeerssoorten. Dit levert een positieve bijdrage aan de verkeersveiligheid en fietsvriendelijkheid van Middelburg. In verband met COVID-19 hebben we zowel in 2020 als 2021 te maken met een niet-representatieve verkeerssituatie. De verkeersintensiteiten blijven we monitoren. In dit verband is het ook goed te vermelden dat het hierboven genoemde Walchers verkeersmodel inmiddels een update heeft gekregen.

### Wegenonderhoud in woonwijken

In 2016 zijn de kaders voor het wegbeheer vastgesteld. Het plan heeft een looptijd van 2017 tot en met 2021. In 2023 is na consultatie van de bewoners en raadsvertegenwoordigers een nieuw kader geformuleerd voor het beleid, beheer en onderhoud van de verhardingen. De raad heeft op 21 september 2023 besloten de variant Groen aan te houden wat een verhoging van de onderhoudskosten met € 500.000 met zich meebrengt.

Speerpunten in het plan zijn om de komende raadsperiodes de gegroeide hoeveelheid achterstallig onderhoud aan de verhardingen terug te brengen naar een niveau onder de 10%. Het overige deel van het budget wordt gebruikt voor integraal onderhoud samen met andere beleidsvelden als rioolonderhoud, klimaat-, verkeerskundige- en groenmaatregelen en werkzaamheden van nutsbedrijven. Door integraal te werken is het ook mogelijk om de buitenruimte af te stemmen op de actuele wensen van bewoners en belanghebbenden. Daarbij wordt steeds beoordeeld of het gebruik en de inrichting nog op elkaar aansluiten. Een speerpunt daarbij is om gelijktijdig klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Dit kan vaak gerealiseerd worden door het omvormen van verhardingen naar groen. Waar mogelijk wordt verharding verwijderd of minimaal ontworpen. Op het gebied van duurzaamheid wordt steeds gestreefd om duurzame en circulaire materialen te gebruiken.

### Integratie openbaar vervoer en doelgroepenvervoer Zeeland en Buurtbus Middelburg

Nadat de servicebus was gestopt werd deze tijdelijk vervangen door de seniorentaxibus (20 maart 2020 tot en met 1 maart 2021). Met ingang van 2 maart 2021 rijdt op dinsdag en donderdag de buurtbus 569. Ook hier geldt dat vanwege COVID 19 er geen sprake is van een representatieve verkeer- en vervoerssituatie.

In het kader van de regionale mobiliteitsstrategie werken de wegbeheerders in Zeeland samen om het toekomstige openbaar vervoer op orde te krijgen. De nieuwe busconcessie start vanaf december 2024. Vanaf dat moment zal ook het vervoer met de flextaxi beschikbaar zijn. Voor de flextaxi wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de materialen van het doelgroepenvervoer. Daarbij is het de bedoeling dat deze vanuit één gezamenlijke vervoerscentrale worden aangestuurd. In een dorp of stad zijn er straks meer opstappunten voor vervoer te vinden. Binnen de bebouwde kom is een opstappunt op maximaal 500 meter te vinden en buiten de bebouwde kom zal dit op maximaal 2,5 km zijn. In dit kader worden ook de mogelijkheden van verdere uitbreiding van de buurtbus qua locatie en dienstregeling onderzocht. In 2023 maar ook 2024 zal dit mobiliteitsnetwerk van grote en kleine bussen, flextaxi's, deelmobiliteit en combinaties met doelgroepenvervoer en positionering van opstappunten ontwikkeld worden.

## 5. Voldoende parkeergelegenheid voor bewoners en bezoekers

### Onderzoek naar parkeerdruk binnenstad

Bewoners en bezoekers van de binnenstad maken gezamenlijk gebruik van het bestaande parkeerareaal in de binnenstad. Met name vanuit de binnenstadbewoners komen er diverse signalen dat na het Coronajaar 2020 er een hoge parkeerdruk op maaiveld is ontstaan en geven aan in toenemende mate problemen te ervaren bij het vinden van een beschikbare parkeerplaats in de directe woonomgeving. Gemeente onderzoekt de parkeerdruk middels tellingen en maakt het bovengenoemde probleem inzichtelijk. Afhankelijk van de uitkomst van de tellingen en analyse worden de bijbehorende maatregelen voorgesteld.

Voor de in het Coalitieakkoord vermelde parkeerterreinen (hubs) aan de rand van de stad onderzoeken wij welke locatie en voorziening hiervoor in aanmerking komen. Vooralsnog hebben we een nieuw parkeerterrein aan de Nieuwlandsedreef en een parkeerdek op het parkeerterrein Oude Veersegweg (cycle hub) op het oog. Hiervoor is een investeringsbedrag van € 2.050.000 gemoed.

### Stimulering gebruik parkeergarages

Gemeente hanteert lagere parkeertarieven in de parkeergarages en hogere tarieven op het maaiveld. Voor de bezoeker aan de stad is het dus financieel gunstiger om de auto in de parkeergarage te zetten in plaats van in een parkeervak langs de weg. Hiernaast geldt dat de parkeerduur op het maaiveld begrenst is (maximale parkeerduur van 2 uur) en in de garages niet. Voor de bezoeker aan de binnenstad is het hierdoor aantrekkelijker om in de garages te parkeren.

Inmiddels zijn alle parkeergarages voorzien van een nieuw parkeermanagementsysteem met kentekenherkenning. Hiermee zijn we in staat om op een nog efficiëntere wijze de parkeerexploitatie te verzorgen. Met het kentekenherkenningssysteem wordt het kenteken, bij het in- en uitrijden van de garage, door een camera geregistreerd. De slagboom zal dan automatisch openen. Het is voor de abbonementhouder niet meer nodig om de toegangsdruppel voor de zuil te houden en voor de dagelijkse bezoeker is het niet meer nodig om zijn of haar parkeerticket in te voeren tijdens het uitrijden. De camera registreert het kenteken en de slagboom zal automatisch openen. In de nabije toekomst is het tevens mogelijk om van huis uit vooraf - via de website of app - een parkeerplaats

in de parkeergarages te reserveren. De parkeerder kan op dat moment zonder kaartje de parkeergarage in- en uitrijden en hoeft ter plaatse ook niet meer af te rekenen bij de betaalautomaat.

## 6. Een autoluwe binnenstad

Een autoluwe binnenstad is een binnenstad waarbij het niet-noodzakelijke autoverkeer zoveel als mogelijk wordt geweerd. Een autoluwe binnenstad draagt bij aan een verhoging van de verkeersveiligheid, het streven naar een meer fietsvriendelijke stad en een verhoging van de leef- en beeldkwaliteit. Het doorgaand verkeer (met herkomst en bestemming buiten de binnenstad) wordt afgeleid naar het rondwegstelsel. Bezoekers van de binnenstad worden – via het parkeerverwijssysteem – verwezen naar de parkeergarages aan de rand van de binnenstad, zodat daarmee het zoekverkeer naar parkeerplaatsen wordt verminderd. Maatregelen gericht op het faciliteren van parkeren, stimuleren van fietsverkeer en openbaar vervoer, evenals de inrichting van de wegenstructuur in en rondom de stad dragen bij aan het bereiken van een meer verkeersluwe binnenstad. Op dit moment (2023) onderzoekt de gemeente welke parkeermaatregelen bijdragen aan een verdere autoluwheid van de binnenstad en verruiming van de parkeermogelijkheden op maaiveld voor de binnenstadbewoners.

In de dialoogtafels in het kader van de omgevingswet is veelvuldig de opmerking gemaakt om het aantal auto's in de (binnen)stad op weg naar 2050 verder terug te dringen en eventueel hiervoor in de plaats met deelauto's of e-deelauto's te gaan werken. Op dit moment staan op enkele plaatsen in de stad (elektrische) deelauto's. Het gebruik wordt gemonitord en bij positieve resultaten zal deze vorm van deelmobiliteit verder in het mobiliteitsbeleid verwerkt worden.

## 7. Een toegankelijke stad voor iedereen

In november 2020 heeft de gemeenteraad het prioriteitenplan "Toegankelijkheid openbare ruimte" vastgesteld. In het plan is vastgelegd hoe in de gemeente Middelburg de toegankelijkheid kan worden behouden en verbeterd. Speerpunten zijn; werken aan bewustwording over toegankelijkheid, behouden van een basiskwaliteit en verbeteren van toegankelijkheid bij onderhoudswerkzaamheden, regulier overleg inplannen met de belangenvereniging en knelpunten signaleren en zo mogelijk oplossen.

Samen met betrokken vertegenwoordigers van organisaties wordt verdere invulling gegeven aan de wijze waarop de door de jaren heen ingerichte openbare ruimte zo passend mogelijk toegankelijk gemaakt en gehouden kan worden. De komende jaren wordt er

op dit gebied - conform het beleid voor het wegenonderhoud - met name ingezet op het verbeteren van kleine direct overlast gevende situaties, omvangrijker situaties worden aangepakt bij planmatig onderhoud.

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Afronding werkzaamheden Stationsplein	-8	-8	-8	-8
2 Uitbreiding aantal veegmachines	-29	-29	-29	-29
	<b>-37</b>	<b>-37</b>	<b>-37</b>	<b>-37</b>
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1 Extra indexering van onderhoudsbudgetten wegen ter borging van het onderhoudsniveau C.	-145	-145	-145	-145
2 Formatie coordinator kabels en leidingen	-71	-71	-71	-71
3 Leges kabels en leidingen	82	82	82	82
4 Formatie projectleider- en projectcoördinatoren	-242	-242	0	0
	<b>-376</b>	<b>-376</b>	<b>-134</b>	<b>-134</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
5 Renovatie vloeren parkeergarage Geere	0	0	0	-59
6 Het op peil brengen voorziening onderhoud wegen op basis van niveau C+	-1.700	0	0	0
7 Wegenonderhoud combineren met klimaat-duurzaamheidsdoelstellingen, SROI en duurzaam inkopen	-500	-500	-500	-500
	<b>-2.200</b>	<b>-500</b>	<b>-500</b>	<b>-559</b>
	<b>-2.613</b>	<b>-913</b>	<b>-671</b>	<b>-730</b>

<sup>1</sup> Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Extra indexering van onderhoudsbudgetten wegen

Momenteel heeft de gemeente Middelburg geen actueel wegenbeheerplan. Daarbij is er sprake van een teveel aan achterstallig onderhoud. In overleg met Provincie Zeeland zal dit jaar het nieuwe wegenbeheerplan (2024-2027) worden vastgesteld. Een plan voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud is hier ook onderdeel van. De financiële vertaling van dit wegenbeheerplan moet de komende maanden nog verder worden uitgewerkt. De gemeenteraad zal in het najaar 2023 het nieuwe wegenbeheerplan definitief vaststellen en een keuze maken hoeveel budget voor de beleidsperiode 2024-2027 moet worden gereserveerd voor het wegenonderhoud.

### 2. Formatie coördinator kabels en leidingen

De energietransitie zal veel verandering geven op het gebied van kabels en leidingen, buizen voor warmtenetten, extra elektra, opslag van energie et cetera. Om dit toekomstbestendig te blijven uitvoeren is voor invulling van vergunningverlening en toezicht op deze werkzaamheden 2 fte noodzakelijk. De kosten hiervan kunnen opgevangen worden door hogere leges inkomsten.

### 3. Leges kabels en leidingen

De kosten van bovenstaande formatie kunnen opvangen worden door de hogere inkomsten uit leges.



#### 4. Formatie projectleider- en projectcoördinatoren

De hoeveelheid werk m.b.t. de aanleg van nieuwe civiele infrastructuur en tevens het beheer en onderhoud van bestaande in infrastructuur staat niet in verhouding tot de beschikbare capaciteit op dit gebied. Ook het het achterstallig onderhoud vraagt om extra capaciteit.

#### 5. Renovatie vloeren parkeergarage Geere

Om een veilige parkeergarage die voldoet aan de gewenste onderhoudsconditie te garanderen is renovatie van de vloeren in parkeergarage Geere noodzakelijk. De vloeren zijn gemaakt als onderhoudsvrij. In de beheerplannen is daarom geen budget opgenomen voor vervanging/renovatie. In de loop van de jaren is de toplaag aangetast en moet vervangen worden. Schoonmaak wordt steeds moeilijker en op termijn zal gevolgschade ontstaan. Een nieuwe toplaag moet dit voorkomen.

#### 6. Het op peil brengen voorziening onderhoud wegen op basis van niveau C+

In het raadsvoorstel wegenonderhoud is opgenomen dat we het wegbeheer uit willen voeren conform de uitgangspunten van scenario 2 (Basis C+) als bedoeld in de notitie Wegenbeheerplan

2024 – 2033 en het oppervlak met achterstallig onderhoud (D) binnen 10- 12 jaar terug te brengen tot 6% van het areaal. Om het achterstallig onderhoud weg te werken van 18% naar 10% is € 3,1 miljoen benodigd. Dit bedrag kan worden gehaald uit de reserve wegen. Voor het verder terugbrengen van het achterstallig onderhoud naar 6% zijn op dit moment onvoldoende middelen beschikbaar. Hiervoor is € 1,7 miljoen benodigd.

#### 7. Wegenonderhoud combineren met klimaat-duurzaamheidsdoelstellingen SROI en duurzaam inkopen

De structurele meerkosten in relatie tot klimaat en duurzaamheid zijn in varianten aan de raad voorgelegd. De Raad wordt voorgesteld: *“Het onderhoud aan de verhardingen te combineren met het realiseren van de klimaat-duurzaamheidsdoelstellingen, SROI en duurzaam inkopen. En voor de benodigde financiële middelen een keuze te maken uit één van de drie genoemde pakketten.”* De raad heeft op 21 september 2023 besloten de variant Groen aan te houden, dit vraagt extra middelen van € 500.000. De kosten voor het realiseren van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen worden in de (meerjaren)begroting 2024 – 2027 toegevoegd aan het wegenbudget.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
verkeersongevallen per 100.000 inwoners	Middelburg	609	395	498	nrb	nrb
	Nederland	780	596	653	nrb	nrb

## Wat mag het kosten?

2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
2.01.0 Verkeer en vervoer	9.904	14.110	14.108	12.572	12.648	12.767
2.02.0 Parkeren	2.928	2.670	2.806	2.842	2.798	2.886
2.03.0 Recreatieve havens	0	0	0	0	0	0
2.04.0 Econ havens en waterwegen	331	309	801	978	979	977
<b>Totaal lasten</b>	<b>13.163</b>	<b>17.089</b>	<b>17.716</b>	<b>16.392</b>	<b>16.425</b>	<b>16.630</b>
<b>Baten</b>						
2.01.0 Verkeer en vervoer	2.487	1.041	1.148	1.183	1.215	1.248

<b>2 Verkeer, vervoer en waterstaat</b>	<b>Rekening 2022</b>	<b>Begroting 2023</b>	<b>Begroting 2024</b>	<b>Begroting 2025</b>	<b>Begroting 2026</b>	<b>Begroting 2027</b>
2.02.0 Parkeren	67	5	5	6	6	6
2.03.0 Recreatieve havens	62	65	68	70	72	74
2.04.0 Econ havens en waterwegen	85	119	124	128	132	135
<b>Totaal baten</b>	<b>2.701</b>	<b>1.230</b>	<b>1.346</b>	<b>1.387</b>	<b>1.424</b>	<b>1.463</b>
<b>Saldo</b>						
2.01.0 Verkeer en vervoer	-7.417	-13.069	-12.960	-11.389	-11.433	-11.519
2.02.0 Parkeren	-2.862	-2.665	-2.801	-2.837	-2.793	-2.880
2.03.0 Recreatieve havens	62	65	68	70	72	74
2.04.0 Econ havens en waterwegen	-246	-190	-677	-850	-847	-842
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-10.462</b>	<b>-15.859</b>	<b>-16.370</b>	<b>-15.005</b>	<b>-15.000</b>	<b>-15.167</b>

## Economie

De gemeente Middelburg streeft ernaar om een aantrekkelijke vestigingsplaats te zijn voor bedrijven en instellingen. Daarnaast is het toerisme voor Middelburg een belangrijk onderdeel van onze lokale economie. In juni 2023 heeft de gemeenteraad de kaders vastgesteld voor het nieuwe toeristische beleid. De gemeente werkt deze kaders momenteel uit in een nieuwe

beleidsnota. Op basis van de eerdere participatiebijeenkomsten over de Omgevingsvisie Middelburg 2050 en de discussie erover is het duidelijk dat hierbij de vraag centraal staat hoe we een goede balans vinden tussen levendigheid en leefbaarheid. Die vraag speelt met name in de Middelburgse binnenstad. Uiterlijk in het eerste kwartaal van 2024 wordt het raadsvoorstel met het nieuwe toeristische beleid aan de gemeenteraad aangeboden ter vaststelling.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Kwaliteitsatlas 2030 (herzien)
- Actieplan Binnenstad Middelburg

Momenteel zijn in dit kader twee belangrijke beleidsnota's in voorbereiding. De Omgevingsvisie Middelburg 2050 (als opvolger van de Kwaliteitsatlas 2030) en het Beleidsplan Toerisme. Beide beleidsplannen worden naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 vastgesteld door de gemeenteraad.

### Omgevingsvisie Zeeland

In de Omgevingsvisie is bepaald dat geen groei van kampeerplaatsen meer plaats vindt. Daarnaast is er een zgn. regionale ontwikkelingslocatie aangewezen op de locatie van Waterpark Veerse Meer. De stad Middelburg is een zgn. hotspot. Voor hotels gelden uitbreidingsmogelijkheden in stedelijk gebied en de hotspots. Middelburg wordt ook aangewezen als locatie voor grootschalige dagrecreatie (>250.000 bezoekers/jaar).

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect

Het zorgen voor voldoende en diverse werkgelegenheid die aansluit op de arbeidsmarkt, het in stand houden van voorzieningen in Middelburg. Het in balans houden van toerisme en leefbaarheid

### Doelstellingen

1. Formuleren van een visie op de economische toekomst van Middelburg
2. het tegengaan van oneigenlijk gebruik van bedrijfsterreinen.
3. het voorkomen van leegstand van winkel- en horecapanden, behoud positie als winkelstad
4. het spreiden van recreatief bezoek aan Middelburg in tijd en ruimte en het bewaken van de leefbaarheid.
5. het in evenwicht brengen van de belangen van horeca en detailhandel en bewoners van de binnenstad.
6. verouderde bedrijventerreinen worden geherstructureerd en verduurzaamd.
7. uitbouwen van de samenwerking met Veere en Vlissingen op het gebied van toerisme.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Fysieke bedrijfsinfrastructuur: herstructurering

De Raad van State heeft het bestemmingsplan voor Trekdijk vernietigd. Het college heeft aangegeven de discussie met de gemeenteraad te willen voeren over het gewenste economische profiel van Middelburg voordat er besluiten worden genomen over bedrijventerreinen. Aan de hand van het economische profiel bepaalt het gemeentebestuur voor welke bedrijven ruimte wordt gemaakt en of er nog nieuw bedrijventerrein nodig is. Daarbij

zal afstemming worden gezocht met andere Zeeuwse overheden en North Seaports. Op korte termijn betekent dit dat er geen bouwgrond voor bedrijven in Middelburg is en dat ondernemers een bestaand bedrijfspand moeten zoeken of moeten uitwijken naar andere gemeenten. Er zal voor Ramsburg een nieuw bestemmingsplan in procedure worden gebracht. Oneigenlijk gebruik van bedrijfsgrond wordt tegengegaan. De gemeente zal actief handhaven op gebruik van bedrijfspercelen in strijd met het bestemmingsplan. De bouw van garageboxen en opslag door particulieren zal worden tegen gegaan.

De herstructurering van het voormalige CZAV-complex aan de Kleverskerkseweg 53 wordt in 2024 afgerond. In dit project wordt gewerkt volgens de principes van circulair bouwen. De gemeente zal zich inzetten voor een Smart Grid op Arnestein waarbij duurzame energie wordt opgewekt (zonnepanelen op daken van bedrijfsgebouwen) en uitgewisseld tussen bedrijven en waarbij een collectieve laadvoorziening voor elektrische vrachtwagens wordt gerealiseerd. Dit project draagt bij aan een van de gedeelde opgaven van raad en college.

### Binnenstad: detailhandel en horeca

Het college zal een ontwikkelvisie gaan opstellen voor de binnenstad met aandacht voor participatie en de verkeerskundige effecten. De binnenstad blijft aantrekkelijk voor inwoners en bezoekers en daardoor blijft het grote en diverse winkelaanbod in stand.

### Toerisme

Bij het op te stellen nieuwe toeristische beleid zal worden ingezet op een beleid dat is gericht op spreiding van het recreatieve bezoek aan de binnenstad. De promotie zal zich richten op een doelgroep die interesse heeft voor cultuurhistorie. De gemeente gaat verkeersoverlast van toeristen tegen door de fiets en het OV en parkeren aan de rand van de stad te stimuleren. Middelburg zoekt voor zowel toeristische promotie als mobiliteit de samenwerking met Veere en Vlissingen. De gemeente voert een nulmeting uit om een beeld te vormen van het toeristisch bezoek aan Middelburg, het aantal overnachtingen, de herkomst van deze bezoekers, hun reismiddel en de locaties die toeristen en recreanten bezoeken tijdens hun verblijf.

### Prestatie

vaststellen economisch profiel Middelburg  
uitvoeren toeristisch beleidsplan

**Prestatie**

realisatie Smart Grid Arnestein

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Opstellen ontwikkelvisie binnenstad	-100	0	0	0
	<b>-100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
Er zijn geen mutaties vanuit de kadernota 2024 - 2027 op dit programma.				
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
1 Bijdrage aan Zeeland in Stroomversnelling om de economische structuur te versterken	-50	-50	-50	-50
	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>
	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>

<sup>1</sup> Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Bijdrage aan Zeeland in Stroomversnelling om de economische structuur te versterken

Voor het bevorderen van projecten die de economische structuur van Zeeland versterken is meer geld nodig. Deze worden beschikbaar gesteld voor het subsidiefonds Zeeland in Stroomversnelling (Provincie Zeeland) waarbij de financiële bijdrage wordt verdubbeld van € 1 naar € 2 per inwoner. Momenteel vinden nog gesprekken plaats over de subsidievoorwaarden. De insteek van het college daarbij is dat de

voorwaarden in lijn worden gebracht met de grote opgaven zoals wij die ook hebben beschreven in onze ontwerp Omgevingsvisie Middelburg 2050. Wanneer de provincie en de andere gemeenten hiermee instemmen, is het college voornemens om deze verhoging door te voeren. Daarom is hier reeds rekening mee gehouden in deze begroting. Wanneer het niet lukt om hierover overeenstemming te bereiken, dan komt het college op een later moment naar uw raad terug.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Functiemenging (%)	Middelburg	50,6	50	50,4	50,8	nbn
	Nederland	53,2	53,2	53,3	52,3	nbn
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	Middelburg	149,9	153,1	162,1	168,5	nbn
	Nederland	151,5	158,14	165,1	161,6	nbn

De landelijke beleidsindicatoren zeggen niets over de beleidsdoelen van de gemeente Middelburg.

## Wat mag het kosten?

3 Economie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
3.01.0 Economische ontwikkeling	301	123	217	120	122	125
3.02.0 Fysieke bedrijfsinfrastruct	7.965	3.798	3.946	4.024	4.097	4.096
3.03.0 Bedrijvenloket en bedrijfsreg	158	203	206	214	213	220
3.04.0 Economische promotie	762	898	893	914	922	934
<b>Totaal lasten</b>	<b>9.186</b>	<b>5.023</b>	<b>5.263</b>	<b>5.272</b>	<b>5.354</b>	<b>5.374</b>
<b>Baten</b>						
3.01.0 Economische ontwikkeling	129	0	0	0	0	0
3.02.0 Fysieke bedrijfsinfrastruct	1.045	3.780	3.928	4.006	4.079	4.078
3.03.0 Bedrijvenloket en bedrijfsreg	64	73	75	78	80	82
3.04.0 Economische promotie	1.753	1.801	1.844	1.861	1.877	1.893
<b>Totaal baten</b>	<b>2.991</b>	<b>5.654</b>	<b>5.847</b>	<b>5.944</b>	<b>6.036</b>	<b>6.054</b>
<b>Saldo</b>						
3.01.0 Economische ontwikkeling	-171	-123	-217	-120	-122	-125
3.02.0 Fysieke bedrijfsinfrastruct	-6.920	-18	-18	-18	-18	-17
3.03.0 Bedrijvenloket en bedrijfsreg	-94	-131	-131	-136	-132	-137
3.04.0 Economische promotie	991	904	951	947	955	959
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-6.195</b>	<b>631</b>	<b>584</b>	<b>673</b>	<b>683</b>	<b>680</b>

## Onderwijs

Onderwijs draagt er aan bij dat jongeren zich kunnen ontwikkelen, weerbaar zijn en zelfstandig worden. Wij streven daarom naar een gevarieerd aanbod van onderwijs op verschillende niveaus. Een speerpunt is kansengelijkheid, dit is het belangrijkste onderdeel van het onderwijs achterstandenbeleid en we ontwikkelen daarnaast met scholen en instellingen een lokale educatieve agenda waarin de inzet op kansengelijkheid een

prominente rol krijgt, waarover ook periodiek gerapporteerd gaat worden. Een ander speerpunt is het bestrijden van schoolverzuim. Het is belangrijk om schooluitval vroegtijdig aan te pakken. Jongeren zonder startkwalificatie hebben meer moeite om aansluiting te vinden op de arbeidsmarkt en lopen een groter risico om bij criminele activiteiten betrokken te raken. Mensen zonder een startkwalificatie hebben ook hogere zorgkosten. Het is dus niet alleen nadelig voor de jeugdige zelf, maar ook voor de samenleving. Hoe voorkomen we dat leerlingen zonder onderwijs thuis komen te zitten?



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Strategisch Huisvestingsplan 2020-2039
- Lokaal Sportakkoord Middelburg
- Beleidsnotitie Nationaal Programma Onderwijs 2022-2025
- Kwaliteitsatlas Middelburg 2030

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect

Kinderen en jongeren groeien op tot meedenkende en meehelpende burgers en zijn voorbereid op deelname in een participatiemaatschappij waar een steeds groter beroep wordt gedaan op de samenredzaamheid en de eigen verantwoordelijkheid.

## Doelstellingen

1. Kinderen starten zonder achterstanden op de basisschool, door alle peuters voorschoolse educatie aan te bieden
2. Alle kinderen van 2 tot en met 12 jaar krijgen gelijke ontwikkelkansen
3. Het bevorderen van de kansengelijkheid voor jeugd
4. Vroeg signaleren van problemen bij kinderen en jeugd
5. Versterken ondersteuningsstructuren in het onderwijs
6. Steeds meer kinderen en jongeren volgen onderwijs. Als onderwijs niet passend is werken ze, of krijgen ze (jeugd)hulp.
7. Thuiszitters (Primair, Voortgezet en Speciaal Onderwijs) en voortijdig schoolverlaters (MBO) worden vaker toegeleid naar onderwijs of als onderwijs niet passend is- naar werk of hulpverlening.
8. Verzuimende leerlingen volgen na interventies van het RBL vaker de lessen
9. Het bevorderen van gedrag over duurzaamheid bij kinderen (en tevens hun ouders) zowel op jonge leeftijd als wanneer ze zelf volwassen zijn
10. Voldoen aan de zorgplicht voor onderwijshuisvesting t.b.v. primair- en voortgezet (speciaal) onderwijs
11. Faciliteren vestiging en financiering uitbreiding hoger- en academisch onderwijs

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Voorschoolse educatie

Er wordt geïnvesteerd in voldoende en verspreid aanbod voor voorschoolse educatie, door een combinatie aan plekken te subsidiëren voor de peuters met en zonder (taal) achterstand.

### Onderwijsachterstanden

Het onderwijsachterstandenbeleid is de grootste investering in gelijke ontwikkelkansen. Het beleidsplan Onderwijskansen (2019-2022) is geëvalueerd en er is voor 2023-2026 een nieuw onderwijsachterstandenbeleidsplan opgesteld. Er is een stedelijke resultaatafspraken toegevoegd en wordt ingezet op goed beschrijven en meten van resultaten. In het nieuwe beleidsplan wordt de nadruk gelegd op gelijke kansen voor alle kinderen, dit wordt beoogd door: de meeste middelen in te zetten bij de grootste achterstanden; focus op 2 - 4 jaar (zo vroeg mogelijk), blijven inzetten en versterken van samenwerking tussen (VE) kinderopvang en school.

## Lokale Educatieve Agenda

We ontwikkelen in 2024 met scholen en instellingen een lokale educatieve agenda. Met elkaar wordt besproken welke (succesvolle) programma's en initiatieven er reeds aanwezig zijn en hoe deze doorgezet, versterkt en aangevuld kunnen worden. Waarbij de nadruk ligt op het bevorderen van de kansengelijkheid.

## Nationaal Programma Onderwijs

In mei 2022 is de beleidsnotitie vastgesteld, welke faciliteert in een investering in de ondersteuningsstructuren in het onderwijs, middels een tijdelijke specifieke uitkering. Door dit te versterken worden verschillende uitkomsten beoogd. Allereerst is het doel om onderwijs- en ontwikkelingsvertragingen aan te pakken die door corona zijn ontstaan c.q. vergroot. Daarnaast betekent inzet en ondersteuning in het onderwijs dat problemen vroeg gesignaleerd worden en dat er laagdrempelig, toegankelijk, dichtbij en vooral preventief hulp wordt ingezet. Ook beoogd het een verbetering in de aansluiting van onderwijs en zorg. Deze extra inzet loopt tenminste t/m schooljaar 2023-2024.

## Meer kinderen volgen onderwijs

Vanuit de 'leerrecht' visie is dit de belangrijkste en overkoepelende doelstelling van het RBL. We werken hiertoe nauw samen met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, gemeenteambtenaren, de jeugdgezondheidszorg, buurtteams, sociale wijkteams en andere organisaties. Voor het behalen van deze doelstelling is namelijk een groot aantal partijen betrokken en verantwoordelijk. Onze toegevoegde waarde zit met name in de casuïstiek. Onze consultants brengen sterke gespreksvaardigheden en een brede kennis van de regionale sociale kaart mee. Met het regionale VSV-programma, waarin de RMC-coördinator (RMC staat voor Regionale Meldfunctie en Coördinatie functie Vroegtijdig Schoolverlaten) van het RBL een spilfunctie vervult, en het beheer van de gemeentelijke VSV-projecten, werken we met gerichte maatregelen en trajecten aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Tot slot dragen wij middels registraties, data-analyse en signalen die we afgeven in beleid overleggen bij aan de ontwikkelingen profilering van het RBL Walcheren.

## Thuiszitters

Dit is een verdieping van het eerdere doel, toegespitst op de directe rol en invloed van het RBL in het oplossen van thuiszitters- of vsv-casuïstiek. Het RBL is intern georganiseerd in een team dat het PO, VO en (V)SO bedient (primair, voortgezet en (voortgezet)



speciaal onderwijs) en een team dat het MBO bedient. In het PO, VO, (V)SO team is er een RBL consulent "thuiszitters". In het "MBO" team hebben we ook een RBL consulent "kwetsbare jongeren". M.b.t. deze doelgroep is een methodiek ontwikkelt waarbij sprake is van een sluitende aanpak (Onderwijs/ Werk en Inkomen/RBL).

### **Primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs**

Bij verzuim van 16 uur in vier weken, of zorgwekkend verzuim, wordt het RBL op de hoogte gebracht door de school. De mate van actieve betrokkenheid van het RBL verschilt vervolgens per casus. Vrijwel altijd zijn naast school en ouder(s) ook andere partijen (Samenwerkingsverband Passend Onderwijs, JGZ, jeugdhulp, jeugdteam) betrokken. In ieder geval ziet het RBL erop toe dat er voortgang is in de casus, dat er goed samen wordt gewerkt en dat er regie wordt gevoerd. Bij stagnatie neemt het RBL zo nodig zelf de regie over het proces. Ons primaire doel is altijd om –samen met andere partners– kinderen die niet of nauwelijks naar school gaan, weer onderwijs te laten volgen. En wanneer dat écht niet mogelijk is –als secundaire doel– ervoor te zorgen dat het kind zich op andere manieren kan ontwikkelen. Wanneer leerplichtige kinderen geen schoolinschrijving hebben, is het RBL altijd procesregisseur. Ook als er geen leerplicht meer is, heeft het RBL de taak om periodiek te evalueren of en hoe een vorm van onderwijs mogelijk is. Regionaal streven we –vanuit leerrecht– naar een zo laag mogelijk aantal leerplichtvrijstellingen.

### **Middelbaar Beroepsonderwijs en VSV**

Het RBL streeft ernaar om elke uitvaller vanuit het MBO zo snel mogelijk te spreken. Liefst nog voor uitval, in een exit-gesprek gezamenlijk met school. Anders zo snel mogelijk na uitval: telefonisch, of als het nodig is met een huisbezoek. Ook voortijdig schoolverlaters die al langer geleden zijn uitgestroomd en geen werk en/ of nauwelijks structureel inkomen hebben worden benaderd voor een gesprek. Met deze VSV-aanpak worden jongeren in beeld gebracht en wordt hen begeleiding geboden, terug naar school, werk of een combinatie daarvan (leerbanen/ praktijkroutes). Voor sommige jongeren is het volgen van regulier onderwijs –zelfs met begeleiding of hulp– namelijk een te grote uitdaging. Werken is dan passender. Wij houden in die gevallen de regie, totdat we zeker weten dat een andere partij (bijvoorbeeld een jobcoach, of een gespecialiseerde jeugdhulpverlener) deze regierol over kan pakken. Hierin werken wij nauw samen met het lokale veld.

### **Verzuimende leerlingen**

Het RBL heeft de wettelijke taak om ongeoorloofd verzuim van leerplichtige kinderen en minderjarige jongeren tegen te gaan. Ook verzuim van meerderjarigen pakken wij –volgens bovenregionale afspraken– op. Wij hebben met name invloed ná het eerste verzuim, immers dan kunnen wij met kind/ouder(s) in gesprek. Ons doel daarmee is dat kinderen na dit gesprek stoppen met verzuimen. In het gesprek doet de consulent onderzoek naar de oorzaak van het verzuim. Samen met kind, ouder(s) en (in afstemming met) school wordt gezocht naar het wegnemen van die oorzaak en worden afspraken gemaakt om het verzuim te stoppen. Handhaving kan bij minderjarigen aan de orde zijn, wanneer het verzuim terugkerend en verwijtbaar is. Vaker wordt een kind doorgeleid naar vrijwillige hulpverlening. Het RBL volgt hierin de landelijke richtlijn (Methodische Aanpak Schoolverzuim). De samenwerking met, en het tijdig en kwalitatief goed melden van, scholen is essentieel in de aanpak van verzuim. Het RBL investeert daartoe in de relatie met scholen, bijvoorbeeld door jaarlijkse schoolbezoeken, startgesprekken, werken op locatie en het geven van voorlichting.

### **Milieueducatie**

Terra Maris voert NME uit in opdracht van de 3 Walcherse gemeenten. Voor 2024 staat op de planning om samen met de andere Zeeuwse NME-centra de leskisten te updaten. De onderwerpen zijn verdeeld binnen Zeeland en Terra Maris zal biodiversiteit & natuur nader uitwerken. Dit onderwerp is een mooie basis om positief gedrag op latere leeftijd te ontwikkelen. Het doel is "Groenverwondering bij elk kind". Dat leidt namelijk tot verantwoordelijkheidsgevoel. Wat weer leidt tot bewust omgaan met grondstoffen, energie, bodem, groen, natuur, zee, etc..

### **Onderwijshuisvesting**

De komende jaren investeren we, zoals in het Strategisch Huisvestingsplan 2020-2039 (SHP) staat beschreven, in de onderwijsvoorzieningen in het primair-, speciaal- én voortgezet onderwijs. In 2024 worden de volgende activiteiten met betrekking tot onderwijsvoorzieningen verwacht:

- De mogelijkheden onderzoeken voor het vervangen van de tijdelijke onderwijshuisvestingsvoorziening voor een permanente onderwijshuisvestingsvoorziening t.b.v. kindcentrum Aventurijn.
- De mogelijkheden onderzoeken en voorbereidingen treffen ter vervanging van de tijdelijke onderwijshuisvestingsvoorziening

- voor een permanente onderwijshuisvestingsvoorziening t.b.v. de Franciscusschool.
- Voorbereidingen treffen ter vervanging schoolgebouwen t.b.v. OBS Element en CBS Wilgenhof in 2025.
- Voorbereidingen treffen voor de vervanging van het oude bouwdeel 1962 van locatie CSW van der Perre in 2026.

### Middelbaar, Hoger en Academisch onderwijs

De onderwijsinstellingen, UCR, HZ en Scalda zijn belangrijk voor de stad. Middelburg als studentenstad voor het hoger onderwijs maakt een sterke ontwikkeling door. Eind 2023 wordt gestart met het opknappen van de buitenomgeving op de locatie Groene Woud van het Joint Research Centrum Zeeland. Op grond van recente prognoses van de UCR en de HZ wordt een toename van 500 (internationale) studenten in Middelburg verwacht die van huisvesting zoeken. Dit vraagt dan ook om aanvullende woonruimte voor studenten en een intensiever gebruik van de studentenvoorzieningen c.q. een uitbreiding daarvan. Hierbij wordt nu gekeken naar mogelijkheden op het voormalige PZEM-terrein. In de inmiddels vastgestelde Woonvisie wordt hier ook op ingegaan. Eind 2023 wordt gestart met het formuleren van een onderwijsvisie waarin wordt ingegaan op de vraag

hoe we Middelburg als onderwijsstad verder willen ontwikkelen. Hierbij zal ook ingegaan worden op de verbinding met de gemeente Vlissingen en andere Zeeuwse gemeenten op het gebied van middelbaar en hoger onderwijs. Van belang voor de doorontwikkeling van Middelburg als campus voor het hoger onderwijs is ook het Delta Climate Center waar vanaf 2023 aangewerkt wordt vanuit het programma Wind in de Zeilen. Zowel voor de HZ als de UCR en daarmee ook voor de Zeeuwse arbeidsmarkt is de aanwezigheid van internationale studenten van groot belang. Afgelopen jaar is in de Tweede Kamer gesproken over eventuele vermindering van het aantal internationale studenten. Vooralsnog heeft dit geen gevolgen voor de UCR en de HZ waarbij afgewacht wordt wat het standpunt van het nieuw te vormen kabinet op dit punt zal zijn. In 2022 heeft de gemeente Middelburg met Scalda een Letter of Intent ondertekend samen met overheden en scholen in Portugal. Verwacht wordt dat in 2024 de eerste lichte Scalda studenten vanuit Middelburg gebruik zullen maken van de zogenaamde Erasmus beurs om in het buitenland een stage te gaan lopen. Omgekeerd worden volgend jaar MBO studenten uit Portugal bij Scalda en Zeeuwse bedrijven verwacht.

## Prestatie

aanbieden voorschoolse educatie  
 gelijke ontwikkelkansen voor alle kinderen van 2 tot en met 12 jaar  
 bevorderen van de kansengelijkheid voor jeugd  
 vroegsignaleren van problemen bij kinderen en jeugd  
 versterken ondersteuningsstructuren in het onderwijs  
 toename kinderen en jongeren die onderwijs volgen, wanneer onderwijs niet passend dan werk of (jeugd)hulp  
 toename toeleiding van thuiszitters en VSV'ers naar onderwijs of als onderwijs niet passend is- naar werk of hulpverlening  
 toename van lessen die gevolgd worden door verzuimende leerlingen na interventie RBL  
 bevorderen van duurzaam gedrag bij kinderen  
 voldoen aan de zorgplicht voor onderwijshuisvesting t.b.v. primair- en voortgezet (speciaal) onderwijs  
 faciliteren vestiging en financiering uitbreiding hoger- en academisch onderwijs

Meetpunt	1-10-2022	1-10-2023	1-10-2024	1-10-2025
Percentage nieuwe jaarlijkse VSV in de RMC regio	1,80%	1,70%	1,60%	

Prestatie			
Percentage VSV dat jaar later opleiding volgt	25%	28%	32%
Percentage VSV dat jaar later werk heeft	44%	46%	48%

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Nieuwbouw realiseren voor OBS het Element	0	-167	-66	-66
2 Permanente onderwijsvoorziening realiseren bij KC de Aventurijn	-110	-28	-28	-28
3 Permanente voorziening te realiseren bij de Franciscusschool	-13	-13	-13	-13
6 Sloopkosten en afboeken oude investering CBS de Wilgenhof.	-253	0	0	0
7 Nieuwbouw Christelijke Scholengemeenschap Walcheren (VO)	0	0	-2.426	-2.426
	<b>-377</b>	<b>-209</b>	<b>-2.533</b>	<b>-2.533</b>

### Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027

Er zijn geen mutaties vanuit de kadernota 2024 - 2027 op dit programma.

### Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027

1 Verbeteren zwemvaardigheid	-25	-25	-25	-25
	<b>-25</b>	<b>-25</b>	<b>-25</b>	<b>-25</b>
	<b>-402</b>	<b>-234</b>	<b>-2.558</b>	<b>-2.558</b>

<sup>1</sup> Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Verbeteren zwemvaardigheid

Als gemeente stimuleren wij kansengelijkheid onder kinderen o.a. door voor minima tot 130% van het minimum inkomen voor kinderen tot 18 jaar het lidmaatschap bij een sportvereniging, deelname aan culturele activiteiten en zwemlessen tot en met zwemdiploma B te vergoeden. Na het behalen van de zwemdiploma's zijn de kinderen voldoende zwemvaardig. Maar doordat deze kinderen vervolgens om diverse redenen

hierna zelden tot nooit meer gaan zwemmen, gaat de zwemvaardigheid van deze kinderen weer verloren. Door in het basisonderwijs natte gymlessen aan te bieden en in de vakanties laagdrempelig zwemactiviteiten aan te aanbieden, kunnen we de zwemvaardigheid van kinderen beter monitoren en is de zwemvaardigheid beter te waarborgen. Met het aannemen van amendement 6.a.2 heeft uw raad besloten dit in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 te verwerken.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	Middelburg	1,0	0,7	1,3	nmb	nmb
	Nederland	2,4	2,7	2	nmb	nmb
Relatief verzuim (aantal leerplichtige jongeren dat langer dan 4 weken niet ingeschreven was op school per 1.000 leerlingen)	Middelburg	9,0	nmb	12	19	nmb
	Nederland	26,0	nmb	19	25	nmb

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdige schoolverlaters tussen de 12-23 jaar zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Middelburg	2,0	1,9	2	nmb	nmb
	Nederland	2,0	1,7	1,9	nmb	nmb

## Wat mag het kosten?

4 Onderwijs	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
4.01.0 Openbaar basisonderwijs	721	840	905	922	935	933
4.02.0 Onderwijshuisvesting	3.639	3.886	3.952	4.140	6.472	6.443
4.03.0 Onderwijsbel en leerlingzaken	3.537	4.388	3.820	3.867	3.913	3.982
<b>Totaal lasten</b>	<b>7.898</b>	<b>9.115</b>	<b>8.676</b>	<b>8.928</b>	<b>11.321</b>	<b>11.358</b>
<b>Baten</b>						
4.01.0 Openbaar basisonderwijs	110	121	127	131	135	138
4.02.0 Onderwijshuisvesting	161	253	45	45	64	32
4.03.0 Onderwijsbel en leerlingzaken	2.599	3.205	2.632	2.654	2.673	2.705
<b>Totaal baten</b>	<b>2.871</b>	<b>3.578</b>	<b>2.803</b>	<b>2.830</b>	<b>2.872</b>	<b>2.876</b>
<b>Saldo</b>						
4.01.0 Openbaar basisonderwijs	-611	-719	-778	-791	-801	-795
4.02.0 Onderwijshuisvesting	-3.479	-3.634	-3.907	-4.095	-6.408	-6.411
4.03.0 Onderwijsbel en leerlingzaken	-938	-1.184	-1.188	-1.213	-1.240	-1.276
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-5.027</b>	<b>-5.536</b>	<b>-5.873</b>	<b>-6.099</b>	<b>-8.448</b>	<b>-8.482</b>

## Sport, cultuur en recreatie

Middelburg is een vitale en groene stad zijn waarin het prettig wonen, werken, participeren en recreëren is. Een aantrekkelijke en bruisende stad die een aantrekkingskracht heeft die tot ver buiten

de regio reikt en waarin kunst en cultuur erg waardevol zijn en waar ruimte is voor festivals en evenementen voor jong en oud. Tevens zorgen we voor een recreatieve, sportieve, gezonde en educatieve tijdbesteding die voor iedere Middelburger bereikbaar en toegankelijk moet zijn.



### Beleidskader

#### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Kwaliteitsatlas Middelburg 2030
- Sportnota Middelburg in beweging 2013 - 2016
- Lokaal Sportakkoord Middelburg 2023 - 2026
- Evenementenbeleid 2002
- DNA Middelburg 2013
- Actieplan binnenstad 2015
- Communicatiebeleidsplan
- Nota archeologische monumentenzorg Walcheren 2016 - 2022
- Groen Beleidsplan 2016 - 2026

### Wat willen we bereiken?

#### Maatschappelijk effect

Middelburg moet een vitale en groene stad zijn waarin het prettig wonen, werken, participeren en recreëren is. Sport, kunst en cultuur moeten daarbij voor iedere Middelburger bereikbaar en toegankelijk zijn. Middelburg moet ook een gastvrije en bruisende stad zijn, waar het aangenaam is om te verblijven en te wonen en waar ruimte is voor festivals en evenementen voor jong en oud.

Middelburg is daarnaast een stad die een aantrekkingskracht heeft die tot ver buiten de regio reikt en kunst en cultuur zijn daarin erg waardevol. Ze helpen Middelburg een aantrekkelijke gemeente te zijn, kunnen helpen bij het vinden van antwoorden

op maatschappelijke vragen en dragen vaak ook bij aan sociale doelen. Middelburg is het kloppend culturele hart van Zeeland en dat willen we verder hoorbaar, zichtbaar en voelbaar maken.

### Doelstellingen

1. Versterken van de lokale culturele sector;
2. Bevorderen van de deelname aan en de kwaliteit van het sportieve en culturele aanbod in Middelburg;
3. Middelburg behoudt/versterkt haar positie van aantrekkelijke woon-, werk-, en verblijfsgemeente;
4. Meer sfeer in de binnenstad en seizoen verlenging;
5. Investeren in vergroening en een ecologisch verantwoord groenbeheer in Middelburg;

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Doelstelling 1. Versterken van de lokale culturele sector

#### Vernieuwing

Het genereren van vernieuwing en samenwerking vraagt, zeker in een aanlooperperiode, extra capaciteit en middelen. Met het implementeren van onze eigen cultuurvisie ontstaat ruimte om te investeren in nieuwe, vernieuwende activiteiten. We blijven in 2024 daarnaast zorgen voor een stabiele basis. Zo ontvangt Middelburg sinds 2009 een decentralisatieuitkering Beeldende Kunst en Vormgeving, onder voorwaarde dat Middelburg ook minimaal € 150.000 uit eigen middelen bijdraagt aan hedendaagse beeldende kunst. Daarmee is dekking voor onze uitgaven op het gebied van eigentijdse beeldende kunst zoals bij SBKM/de Vleeshal, dat tussen 2021 en 2024 onderdeel is van de landelijke Basisinfrastructuur. De taken uit de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken worden uitgevoerd door de ZB.

#### Openbare ruimte

Kunst, zowel beeldend als muzikaal, kan verbindend werken in de openbare ruimte. Een toevallige ontmoeting met een kunstwerk kan iedereen overkomen. In 2024 zal dankzij de extra financiële ruimte uit de kadernota 2024 - 2027 een start worden gemaakt met het herstellen van achterstallig onderhoud en de inzet van een structureel onderhoudsplan voor kunst in de openbare ruimte. Ditzelfde geldt voor de uitbreiding van de speeluren van de stadsbeiaardier.

#### Samenwerking

Het Rijk heeft de provincie en Z4-gemeenten aangewezen als één van de stedelijke cultuurregio's in Nederland. Twee

Middelburgse instellingen (Zeeuws Museum en SBKM/Vleeshal) ontvangen bovendien t/m 2024 extra landelijke financiering vanuit de landelijke Basisinfrastructuur (BIS). Daarnaast willen we waar mogelijk meer gaan samenwerken met de provincie en andere Zeeuwse gemeenten, bijvoorbeeld bij een eventuele kandidaatstelling voor Europese Culturele Hoofdstad. De haalbaarheid daarvan wordt op dit moment nog onderzocht.

#### Podiumkunsten

Uitvoering van het raadsbesluit over de profilering van het podiumaanbod is de samenwerking tussen de stichting Zeeuwse Concertzaal, Schouwburg Middelburg BV en inmiddels ook stichting de Oostkerk. Afstemming van het aanbod en gezamenlijke promotie zijn de resultaten van deze samenwerking, die in 2024 verder uitgevoerd zal worden.

#### Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed is een van de belangrijkste bestanddelen van de Identiteit van Middelburg. In aanloop naar de invoering van de omgevingswet wordt samen met de Walcherse Archeologische Dienst gewerkt aan een inventarisatie van het in de gemeente aanwezige erfgoed. Gezien de rijkdom aan cultureel erfgoed in Middelburg wordt er in diverse projecten en dossiers een inbreng, gevraagd en ongevraagd, geleverd met betrekking tot de waardering, bescherming en beleving van het cultureel erfgoed. De zorg over de VTH-keten (Vergunningverlening-Toezicht-Handhaving) ten aanzien van het gebouwde erfgoed blijft onverminderd groot.

Vanuit cultureel erfgoed wordt ook een bijdrage geleverd aan de actualisering van de Nota Ruimtelijke Kwaliteit waarin voor de verduurzamingsopgave van monumenten aangesloten zal worden bij de verduurzamingsrichtlijnen van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit monumentenzorg. De mogelijkheden om binnen de beschermde stadsgezichten hernieuwbare energie met zonnepanelen op te kunnen wekken zullen door middel van een kaart van het dakenlandschap gevisualiseerd worden. In de nog vast te stellen omgevingsvisie is erfgoed een belangrijke kernwaarde waarvoor echter nog geen specifiek beleid is vastgesteld. Daar zal dan ook zo spoedig mogelijk een aanvang mee worden gemaakt.

Op 1 juli 2023 heeft de gemeente Middelburg excuses uitgesproken voor het slavernijverleden van de stad. Inmiddels is samen met de Provincie Zeeland en de gemeenten Vlissingen

en Veere een kwartiermaker aan de slag om te onderzoeken of een nationaal kenniscentrum slavernijverleden in Middelburg gerealiseerd kan worden en wordt ook in 2024 met activiteiten aandacht aan het slavernijverleden gegeven. Dit betreft niet alleen de slavernij en slavenhandel in Suriname en de Nederlandse Antillen maar ook voormalig Nederlands Indië.

### **Archeologie**

Gemeenten hebben een wettelijke plicht (per 1 januari 2024 de Omgevingswet) om archeologie een goede plaats in het ruimtelijke ordeningsproces te geven. Hiervoor moeten we een archeologiebeleid hebben en dit in bestemmingsplannen verankeren. Middelburg onderhoudt in samenwerking met Veere en Vlissingen tot dat doel de Walcherse Archeologische Dienst (WAD). De WAD is verantwoordelijk voor het opstellen en implementeren van beleid op het gebied van de archeologie.

De WAD zal de archeologische verwachtings- en waardenkaart van Walcheren actualiseren en zal tevens betrokken blijven bij het opstellen van de paragraaf archeologie in het omgevingsplan van de drie gemeenten. Hiervoor heeft zij ook gewerkt aan een Walcherse inventarisatie van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het voormalige eiland. Dit is een opgave opgenomen in de provinciale omgevingsverordening.

### **Doelstelling 2. Bevorderen van de deelname aan en de kwaliteit van het sportieve en culturele aanbod in Middelburg**

Deelnemen aan cultuur, muziek, sporten en bewegen moet voor iedereen mogelijk zijn en moet daarnaast ook een plezierige en zinvolle vrijetijdsbesteding zijn. Middelburg bevordert daarom de deelname aan én de kwaliteit van het culturele en sportieve aanbod. Dit doen wij met een voorwaardenscheppend, activerend en ondersteunend beleid waarbij we cultuur, muziek, sporten en bewegen inzetten als middel om maatschappelijke doelen te realiseren. Denk aan het bevorderen van sociale samenhang in de wijken, gezondheid, integratie, schoolprestaties en het voorkomen van schooluitval.

### **Lokaal Sportakkoord Middelburg**

Om uitvoering te kunnen geven aan ons sportbeleid is in 2020 het Lokaal Sportakkoord Middelburg geschreven. In 2023 hebben we conform de voorwaarden van het Rijk het akkoord geëvalueerd en herijkt waarmee we als gemeente hebben voldaan aan de criteria en we ook voor 2024 weer een budget zullen

ontvangen van ongeveer € 35.000,-. Hiermee zullen we opnieuw in samenwerking met een lokale kerngroep lokale initiatieven kunnen ondersteunen die een bijdrage leveren aan ons Lokaal Sportakkoord. De uitvraag hiervoor zal gebeuren via ons nieuwe platform [middelburgontmoet.nl](https://middelburgontmoet.nl).

### **Brede Impuls Combinatiefuncties**

Combinatiefunctionarissen en Buurtsportcoaches maken onderdeel uit van de Brede Regeling Combinatiefuncties van het Rijk. De Brede Regeling Combinatiefuncties is vanaf dit jaar omgezet van een decentralisatie uitkering naar een specifieke uitkering. Vooralsnog worden de huidige middelen ook in 2024 gewoon doorgezet waardoor we in Middelburg nog steeds maximaal 11,4 fte in kunnen zetten bij de uitvoering en coördinatie van ons beleid op het gebied van sport, gezondheid, preventie, bewegen, cultuur en welzijn.

### **Brede SPUK/ GALA**

Het ministerie van VWS heeft samen met de VNG en VSG een manier gevonden om alle beschikbare middelen rondom preventie, sport en bewegen te bundelen en onder te brengen in 1 specifieke uitkering (SPUK), waarbij gemeenten gelijktijdig een aanvraag kunnen indienen rondom meerdere thema's. De intentie van deze brede SPUK is het bundelen van de middelen rondom programma's en interventies met overlappende doelstellingen, zonder afbreuk te doen aan bestedings- en verantwoordingseisen. Deze regeling richt zich op thema's en programma's die voor alle gemeenten ter beschikking komen zoals de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen, Lokaal Sportakkoord, terugdringen gezondheidsachterstanden, kansrijke start, aanpak overgewicht, aanpak valpreventie, preventie, mentale gezondheid, leefomgeving, alcoholpreventie, versterken sociale basis, mantelzorg, een tegen eenzaamheid en welzijn op recept. Conform de voorwaarden van het ministerie hebben wij hiervoor een plan van aanpak geschreven voor de periode 2024 - 2026 waarin we uitleggen op welke manier we de financiële middelen uit alle onderdelen willen inzetten. Indien het ministerie instemt met het plan van aanpak kunnen we vanaf 2024 uitvoering geven aan het plan.

### **Jeugdfonds Sport en Cultuur**

In 2024 nemen we als gemeente ook weer deel aan het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Hiermee kunnen kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld toch aan sport, dans, muziek, beeldende kunst, theater of iets anders creatiefs

deelnemen. Voor deze kinderen betalen we de contributie / het lesgeld en in bepaalde gevallen ook de benodigde attributen. Mede door het wegnemen van de eigen bijdrage voor gezinnen wiens kinderen via het fonds mogen gaan zwemmen is de verwachting dat het aantal kinderen dat gebruik zal maken van het fonds hoger wordt dan het de afgelopen jaren is geweest.

### **Sportaccommodaties**

Naast regulier en groot onderhoud op alle sportparken staat in 2024 veld 2 van korfbalvereniging Swift op voor vervanging. Dit kunstgrasveld op sportcomplex de Sprong wordt in overleg met de vereniging gerenoveerd. Met het oog op duurzame en toekomstbestendige sportparken wordt op alle buitensportaccommodaties in beheer van de gemeente Middelburg de veldverlichting vervangen door ledverlichting. In 2024 continueren we een samen met Sport Zeeland gestart traject om verenigingen te ondersteunen in de verduurzaming van hun accommodaties. Verder zullen we in 2024 een pilot met een robotmaaier op het sportpark van VV Arnemuiden evalueren. Op basis van de evaluatie hiervan zullen we een eventueel vervolg bepalen.

### **Doelstelling 3. Middelburg behoudt/versterkt haar positie van aantrekkelijke woon-, werk-, en verblijfsgemeente**

Digitalisering en beleving worden steeds belangrijker in de toeristische branche. Op een drietal locaties is het inmiddels mogelijk om de historie, middels AR (augmented reality), her te beleven. Ook zijn er 3D scans gemaakt van het Stadhuis, de Oostkerk en het Zeeuws Archief. Op deze manier kunnen deze gebouwen, ook al zijn ze fysiek niet altijd open, toch door toeristen en bezoekers van binnen worden bezocht en bekeken. Beide "nieuwe" manieren van de stad beleven en ontdekken worden goed ontvangen. Het plan is daarom om het aantal locaties met AR en het aantal 3D scans van gebouwen in 2024 verder uit te bouwen. Ook de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de Tourist Info is vergroot. De balie van de Tourist Info heeft een prominente plaats gekregen in de voorhal van de Drvkkery. Ook worden culturele/toeristische ondernemers in de gelegenheid gesteld om een preview van hun producten en diensten te etaleren in de ontdektafel. Aangezien de fysieke balie van de Tourist Info inmiddels gereed is, kan ook de laatste hand gelegd worden

aan het virtueel informatiecentrum. Voor de huidige website [www.uitinmiddelburg.nl](http://www.uitinmiddelburg.nl) is een nieuw CMS noodzakelijk. Dit zal in 2024 verder worden opgepakt. Ook staat er een restyle van het Middelburg Magazine (zowel Nederlandstalig als meertalig) op het programma en zal in 2024 het beleidsplan toerisme meer vorm gaan krijgen.

### **Doelstelling 4. Meer sfeer in de binnenstad en seizoen verlenging**

We willen in 2024 weer een gevarieerd aanbod van culturele en sportieve activiteiten en evenementen presenteren. Dit om zo de levendigheid van de binnenstad te versterken en de uitstraling van Middelburg te verbeteren. Festivals en evenementen zijn voor Middelburg belangrijk en zeker ook voor jongeren. Het subsidiebeleid voor evenementen is erop gericht om zowel in het voor- als in het naseizoen evenementen te stimuleren. In 2024 wordt het evenementenbeleid van de gemeente Middelburg geactualiseerd. De hiervoor genoemde uitgangspunt worden in dat nieuwe beleid meegenomen. Vooruitlopend op het nieuwe beleid is in de begroting budget opgenomen voor grotere eenmalige evenementen. Een van de activiteiten die vanuit dit budget bekostigd zal worden betreft de viering van 450 jaar stadsrechten Arnemuiden.

### **Doelstelling 5. Investeren in vergroening en een ecologisch verantwoord groenbeheer in Middelburg**

De gemeente Middelburg gaat voor een duurzaam en robuuste leefomgeving. Dit houdt in dat het openbaar groen aansluit op doelen als klimaatadaptatie en het stimuleren van biodiversiteit. Dit is terug te zien in de woonomgeving doordat steeds meer steen wordt vervangen door groen. Bij de inrichting zal meer gestuurd worden op de afwisseling tussen gras, bloemenranden en bosplantsoen. De variatie zorgt voor een verhoogde biodiversiteit en een hogere vegetatie houdt meer water vast. Daarbij zorgt verdamping via planten voor verkoeling op warme dagen. In 2023 is de 'Notitie: Kanskaart Biodiversiteit bij beheer en ontwikkeling' vastgesteld. Op basis van deze notitie wordt biodiversiteit in 2024 verder ingebed in de organisatie, bijvoorbeeld door stapsgewijs maatregelen in het groenonderhoud te implementeren. Op basis van de kanskaart uit de notitie zullen gebieden meer biodivers worden ingericht.





## Prestatie

### **Jeugdfonds sport en cultuur**

Mogelijkheden bieden dat kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld meedoen

### **Evenementen**

Mogelijkheden bieden voor gevarieerd aanbod cultuur activiteiten en evenementen

<b>Meetpunt</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>	<b>2023</b>
<b>Jeugdportfonds</b>					
Sport	425	425	425	425	425
Cultuur	58	58	58	58	58
<b>Evenementen</b>					
Georganiseerde evenementen	20	20	20	20	20

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Financiële bijdrage in restauratie molen de Hoop Sint Laurens (Rijksmonument)	0	-18	-18	-18
2 Vervangen hoofdveld Veersepoort door kunstgras	-89	-89	-89	-89
	<b>-89</b>	<b>-107</b>	<b>-107</b>	<b>-107</b>
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1 Toekomst poppodium de Spot	-75	0	0	0
	<b>-75</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
2 Dubbele herplantplicht	-26	-26	-26	-26
3 Vervanging veldverlichting door led	0	-26	-26	-26
4 Uitbreiding contract stadsbeiaardier	-9	-9	-9	-9
5 Beheer, onderhoud en herstel kunst in de openbare ruimte	-74	-21	-21	-21
6 Deelname Volwassenfonds Sport & Cultuur	-77	-77	-77	-77
7 Restauratie stadhuis extra - obv gevormde voorziening Stadhuis bij jaarrekening	-1.343	0	0	0
8 Openbare toiletten Molenwaterpark	-25	-25	-25	-25
9 Vrijwilligersvergoeding adviescommissie cultuursubsidies	-6	-6	-6	-6
	<b>-1.559</b>	<b>-190</b>	<b>-190</b>	<b>-190</b>
	<b>-1.724</b>	<b>-297</b>	<b>-297</b>	<b>-297</b>

<sup>1</sup> Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Toekomst poppodium de Spot

Op 24 februari 2022 heeft de raad besloten om een onderzoek uit te laten voeren naar de mogelijkheden om poppodium de Spot op een verantwoorde wijze als onafhankelijk poppodium voort te zetten. In afwachting van dit onderzoek heeft de raad eveneens besloten tot eind 2023 de subsidie van de Spot met € 77.168 te verhogen. Het onderzoek loopt op dit moment. Met de resultaten van het onderzoek worden keuzemogelijkheden voorgelegd voor het voortbestaan van de Spot. Vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek wordt voorgesteld de tijdelijke extra subsidie aan De Spot te verlengen tot en met 2024. Het gaat om een extra subsidiebedrag van € 75.000 voor 2024 bovenop het bedrag dat Welzijn Middelburg in de begroting reserveert voor de Spot.

### 2. Dubbele herplantplicht

Op 1 juli 2020 is een amendement aangenomen bij de beleidsnotitie Bescherming bomen Middelburg waarin bepaald is dat voor iedere gekapte boom twee nieuwe bomen worden aangeplant en de bomen ook op een andere plaats herplant kunnen worden. Er waren volgens het college een aantal uitzonderingen op de dubbele herplantplicht zoals bij dunning, inboeten en vervanging van bomen. De strekking van genoemde motie van 9 maart jl. is dat ook bij dunning en ziekte iedere gerooide boom door twee exemplaren vervangen wordt.

### 3. Vervanging veldverlichting door LED

Het is belangrijk sportvoorzieningen van voldoende kwaliteit en omvang te realiseren en in stand te houden. De voorzieningen worden afgestemd op de maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen binnen verenigingen. Ledverlichting verbruikt

minder stroom en draagt daardoor bij aan milieudoelstellingen. Daarnaast zorgt een lager stroomgebruik voor lagere lasten voor de verenigingen.

#### **4. Uitbreiding contract stadsbeiaardier**

Het geregeld bespelen van een carillon is sferbepalend in de publieke ruimte. De muziek kan verbindend werken bij gebeurtenissen met publieke relevantie, zowel voor inwoners als voor bezoekers met interesse in cultuurhistorie. Daarnaast draagt actieve bespeling van de carillons bij aan het toekomstbestendig maken van het ambacht dat stamt uit de 15e eeuw en de publieke functie van het cultureel erfgoed. Door deze uitbreiding werkt Middelburg volgens de Normbetrekking Koninklijke Nederlandse Klokkenspel Vereniging (KNKV).

#### **5. Beheer, onderhoud en herstel kunst in de openbare ruimte**

Door onze kunstwerken schoon en heel te houden, dragen die bij aan de leefbaarheid in de gemeente en blijven ze interessant voor publiek, zowel inwoners als cultuurgeïnteresseerde bezoekers van de gemeente.

#### **6. Deelname volwassenfonds sport & cultuur**

Het Volwassenenfonds zorgt ervoor dat het lesgeld en/of materialen worden betaald voor Volwassenen die leven rond het bestaansminimum. Sporten en/of deelnemen aan een culturele activiteit heeft immers een positief effect op mensen en dus is het van belang dat iedereen hieraan kan deelnemen. De visie van het Volwassenenfonds is een inclusieve samenleving waarin iedereen profiteert van de kracht van sport & cultuur. De missie is het wegnemen van financiële drempels tot sport en cultuur bij volwassenen.

Jaarlijks helpen we als gemeente Middelburg middels deelname aan het Jeugdfonds Sport en Cultuur al meer dan 10 jaar meer dan 500 kinderen tot 18 jaar die binnen 130% van het Sociaal Minimum Inkomen vallen aan een lidmaatschap bij een sportclub of een culturele aanbieder. Het doel is om deze doelgroep uit te breiden voor 18 jaar en ouder waardoor iedereen uit deze doelgroep in de gelegenheid is om deel te nemen aan sport en cultuur. Door deel te nemen aan het Volwassenfonds sluiten we aan bij onze lange termijn doelstellingen zoals het stimuleren van een gezonde samenleving, zowel mentaal als fysiek en het voorkomen van verdere stijgingen in ziekte en zorgkosten. In

Zeeland zijn inmiddels al 6 Zeeuwse gemeenten aangesloten die in 2022 goed waren voor 73 toegekende aanvragen bij Zeeuwse sport en cultuur aanbieders.

#### **7. Restauratie stadhuis extra - o.b.v. gevormde voorziening Stadhuis bij jaarrekening 2022**

Voor de renovatie van het stadhuis is een kostenraming gemaakt. Op basis de 'need to haves' is bij de jaarrekening 2022 is een voorziening gevormd. Deze is bedoeld voor de noodzakelijk kosten. Naast deze noodzakelijke kosten zijn ook kosten voorzien voor zogenaamde 'nice to haves'. Deze investeringskosten worden bij de renovatie wel meteen meegenomen. Hiervoor is nog geen dekking beschikbaar. Op basis van de verwachte kosten wordt voorgesteld deze in de (meerjaren)begroting te verwerken. Voor de definitieve toekenning van het krediet zal de raad nog een definitief raadsvoorstel voorgelegd krijgen.

#### **8. Openbare toiletten Molenwaterpark**

Het college heeft de toezegging gedaan middelen vrij te maken waarbij openbare toiletten Molenwaterpark worden gerealiseerd. In de kadernota 2020 – 2023 is voor een vergelijkbare voorziening op het Zusterplein geld opgenomen. Op deze plek is een dergelijke voorziening niet meer noodzakelijk. Hiervoor was € 17.000 als jaarlijkse kapitaallasten opgenomen. Voor een nieuwe voorziening op het Molenwaterpark een extra vervangingsinvestering opgenomen van € 175.000. Als gevolg van prijsstijgingen en noodzakelijk onderhoudskosten is nog een extra structureel bedrag van € 24.000 in de concept (meerjaren)begroting 2024 - 2027 gereserveerd. De totale jaarlijkse lasten (onderhoud en kapitaallasten) worden geraamd op € 41.000.

#### **9. Vrijwilligersvergoeding adviescommissie cultuursubsidies**

Vanaf 2024 worden aanvragen voor jaarlijkse subsidie behandeld op basis van de nadere regels kunst en cultuur gemeente Middelburg 2023-2026. Het college kan zich op basis hiervan bij de beoordeling van het criterium 'artistiek-inhoudelijke kwaliteit' laten adviseren door een onafhankelijke door het college ingestelde commissie. Deze nieuw op te richten adviescommissie verstrekt over de aanvragen voor jaarlijkse subsidie artistiek-inhoudelijk advies op basis waarvan het college een besluit kan nemen.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Aantal niet wekelijkse sporters (% van de bevolking van 19 jaar of ouder)	Middelburg	55,2	52,8	nrb	nrb	nrb
	Nederland	48,7	51,7	nrb	nrb	nrb

## Wat mag het kosten?

5 Sport, cultuur en recreatie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
5.01.0 Sportbeleid en activering	211	171	212	220	227	235
5.02.0 Sportaccommodaties	4.250	4.301	4.474	4.554	4.596	4.656
5.03.0 Cultuurpresentatie,-prod-part	3.820	4.488	4.055	4.115	4.222	4.329
5.04.0 Musea	1.200	1.225	1.303	1.280	1.320	1.361
5.05.0 Cultureel erfgoed	9.278	1.210	2.403	1.095	1.107	1.114
5.06.0 Media	1.750	1.842	1.858	1.919	1.974	2.032
5.07.0 Openbaar groen en (openl)recr	3.770	4.353	4.908	4.987	5.090	5.204
<b>Totaal lasten</b>	<b>24.278</b>	<b>17.589</b>	<b>19.214</b>	<b>18.171</b>	<b>18.537</b>	<b>18.928</b>
<b>Baten</b>						
5.01.0 Sportbeleid en activering	65	0	0	0	0	0
5.02.0 Sportaccommodaties	1.214	889	915	936	952	968
5.03.0 Cultuurpresentatie,-prod-part	637	641	665	683	699	717
5.04.0 Musea	271	278	301	313	323	334
5.05.0 Cultureel erfgoed	239	237	246	254	261	269
5.06.0 Media	0	47	0	0	0	0
5.07.0 Openbaar groen en (openl)recr	167	68	71	73	75	78
<b>Totaal baten</b>	<b>2.593</b>	<b>2.160</b>	<b>2.198</b>	<b>2.258</b>	<b>2.311</b>	<b>2.366</b>
<b>Saldo</b>						
5.01.0 Sportbeleid en activering	-145	-171	-212	-220	-227	-235
5.02.0 Sportaccommodaties	-3.036	-3.412	-3.559	-3.618	-3.644	-3.687
5.03.0 Cultuurpresentatie,-prod-part	-3.183	-3.847	-3.391	-3.433	-3.522	-3.612
5.04.0 Musea	-929	-946	-1.002	-968	-997	-1.026
5.05.0 Cultureel erfgoed	-9.039	-973	-2.157	-841	-846	-845
5.06.0 Media	-1.750	-1.794	-1.858	-1.919	-1.974	-2.032
5.07.0 Openbaar groen en (openl)recr	-3.603	-4.285	-4.837	-4.914	-5.015	-5.126
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-21.685</b>	<b>-15.429</b>	<b>-17.016</b>	<b>-15.912</b>	<b>-16.225</b>	<b>-16.563</b>

## Sociaal Domein

Iedere Middelburger moet kunnen rekenen op passende zorg en ondersteuning. Nu en in de toekomst. Daarbij zijn twee uitgangspunten leidend: de menselijke maat en vertrouwen in mensen. We willen onze hulp dicht bij inwoners organiseren, onderlinge samenwerking stimuleren en goed aansluiting zoeken bij de leefwereld van (kwetsbare) inwoners.

Middelburgse kinderen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien en ruimte hebben om zich te ontplooiën en te ontwikkelen. Kinderen zijn daarbij in de eerste plaats gebaat bij een stabiel en stimulerend opgroei-klimaat in hun directe leefomgeving: het gezin, de school, de buurt, hun familie- en vriendenkring. Juist die omgeving willen we als gemeente helpen versterken. Daarmee werken we aan het normaliseren van opgroei- en opvoedvragen. Want hoewel de enorme groei in de jeugdzorg anders doet vermoeden, is de beste hulp niet altijd jeugdzorg. Vaak is ondersteuning gericht op het weer zelfstandig kunnen organiseren van het dagelijks leven, dicht bij huis in de vertrouwde sociale omgeving veel prettiger dan een verwijzing naar specialistische jeugdzorg. Dat neemt niet weg dat er jeugdigen zijn die jeugdzorg

nodig hebben. Voor die kinderen willen we dat deze snel inzetbaar is, van goede kwaliteit is en zo veel mogelijk geboden wordt in de thuissituatie.

De bestaanszekerheid van steeds grotere groepen inwoners staat onder druk. Onzekere inkomsten, stijgende vaste lasten, gecombineerd met een complex belastingstelsel en een flexibele arbeidsmarkt maken dat niet alleen huishoudens met een minimum inkomen, maar ook mensen met een hoger inkomen vaker in de problemen komen. Bestaanszekerheid is een noodzakelijke voorwaarde om je als mens te ontwikkelen en mee te kunnen doen aan de samenleving. Het is daarom essentieel om als gemeente ons in te spannen om de bestaanszekerheid van onze inwoners te vergroten.

In 2024 staan in het sociaal domein geen grote nieuwe plannen in de begroting. Het is een voortzetting, optimalisering en uitwerking van al reeds ingezet beleid. Het volgens planning eind 2023 afgeronde beleid "Bestaanszekerheid, Meedoen en Inburgering" kan in 2024 indien gewenst nog tot enige bijsturing van de geldende regelingen leiden. We blijven werken aan een verdere verbetering in de processen en informatie-voorziening.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Middelburgs Model voor zorg en ondersteuning (2021)
- Beleidsplan Sociaal Domein (2022)

## Wat willen we bereiken?

### A. Preventie & normaliseren

Door preventief te werken bevorderen we het welzijn en welbevinden van onze inwoners, en voorkomen we de ontwikkeling van (zwaardere) zorg of ondersteuningsvragen. We zorgen voor laagdrempelige informatie en advies, en de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. We zoeken samen met onze inwoners naar oplossingen in of zo dicht mogelijk bij het gewone leven. We bieden ondersteuning dicht bij de leefwereld van kinderen en gezinnen; in de thuissituatie, de kinderopvang en op school. Normaliseren betekent ook dat we als gemeente er voor zorgen dat ouders/opvoeders en jeugdigen tijdig de goede ondersteuning

en hulp krijgen die hen helpt om zelfstandig hun leven vorm te geven. Bijvoorbeeld door het inzetten van opvoedondersteuning voor ouders in plaats van jeugdzorg.

### B. Kwaliteit van dienstverlening

Kwalitatief goede dienstverlening komt direct ten goede aan onze inwoners. Dat betekent onder andere dat we werken met goed opgeleide medewerkers, die luisteren naar en kijken vanuit het perspectief van de inwoner. Zij worden ondersteund door de juiste werkprocessen in organisaties waarin voldoende ruimte is voor leren en verbeteren in de uitvoeringspraktijk. Dit geldt voor de dienstverlening die direct onder gemeentelijk aansturing valt, als ook voor dienstverlening die we subsidiëren of inkopen.

### C. Passende zorg

Iedere Middelburger moet kunnen rekenen op passende zorg. Onder passend verstaan we kwalitatief goed, toegankelijk en betaalbaar. Veiligheid voor onze (jeugdige) inwoners heeft hierbij een hoge prioriteit. De zorg die we bieden is waardegedreven. Dat wil zeggen dat de zorg in samenspraak met de inwoner wordt

ingevuld, en uitgaat van positieve gezondheid. Daarnaast zetten we in op fraudebestrijding en toezicht en handhaving om onze uitgangspunten te controleren, en waar nodig in te kunnen grijpen.

#### **D. Bijdragen aan bestaanszekerheid**

Bestaanszekerheid is niet alleen de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen. Ook zekerheid om betaalbaar te wonen, toegang tot betaalbare zorg en het vrij zijn van schulden zijn noodzakelijke voorwaarden om de rust en ruimte te vinden die nodig is om je als mens te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. We willen ons de komende jaren inspannen om financiële bestaanszekerheid van onze inwoners waar mogelijk te versterken. Het beleid "Bestaanszekerheid, Meedoen en Inburgering" zal daar in 2024 een nieuwe leidraad voor gaan vormen.

#### **E. Meedoen naar vermogen**

We willen dat inwoners zich kunnen ontplooiën en naar vermogen kunnen meedoen aan de samenleving. Inwoners zijn aan het werk, gaan naar school, zorgen voor hun gezin of naasten, doen mee via vrijwilligerswerk, beschut werk of dagbesteding. Middelburgers zorgen voor zichzelf en voor elkaar. De gemeente helpt waar nodig. Extra aandacht gaat hierbij uit naar de statushouders en (gezins-) migranten.

## **Wat gaan we daar voor doen?**

### **Doelstelling A: Preventie & Normaliseren**

#### **1. Het sociaal team dat in 2023 is ingericht, voert haar diensten uit conform het dienstverleningsconcept.**

Bij het sociaal team kunnen inwoners terecht met hun brede ondersteuningsvragen (Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening). Het sociaal team biedt informatie en advies en voert hulp en ondersteuning uit en/of leidt inwoners toe naar de juiste vorm van hulp.

#### **2. We onderzoeken in welke vorm voorzieningen het beste aansluiten bij de doelstellingen preventie en normaliseren.**

We creëren ruimte om een verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen mogelijk te maken. Ook kijken we naar mogelijkheden voor een integrale aanpak van de participatiewet en Wmo.

#### **3. We versterken de ondersteuning voor jongeren in het onderwijs**

Een goed werkende ondersteuningsstructuur in en om het onderwijs is van belang om problemen van leerlingen tijdig te signaleren en aan te pakken. We hebben de afgelopen jaren middels middelen vanuit Nationaal Programma Onderwijs (NPO) hierin geïnvesteerd. In 2024 evalueren we onze NPO aanpak, en bepalen we of en hoe dit wordt voortgezet na 2024.

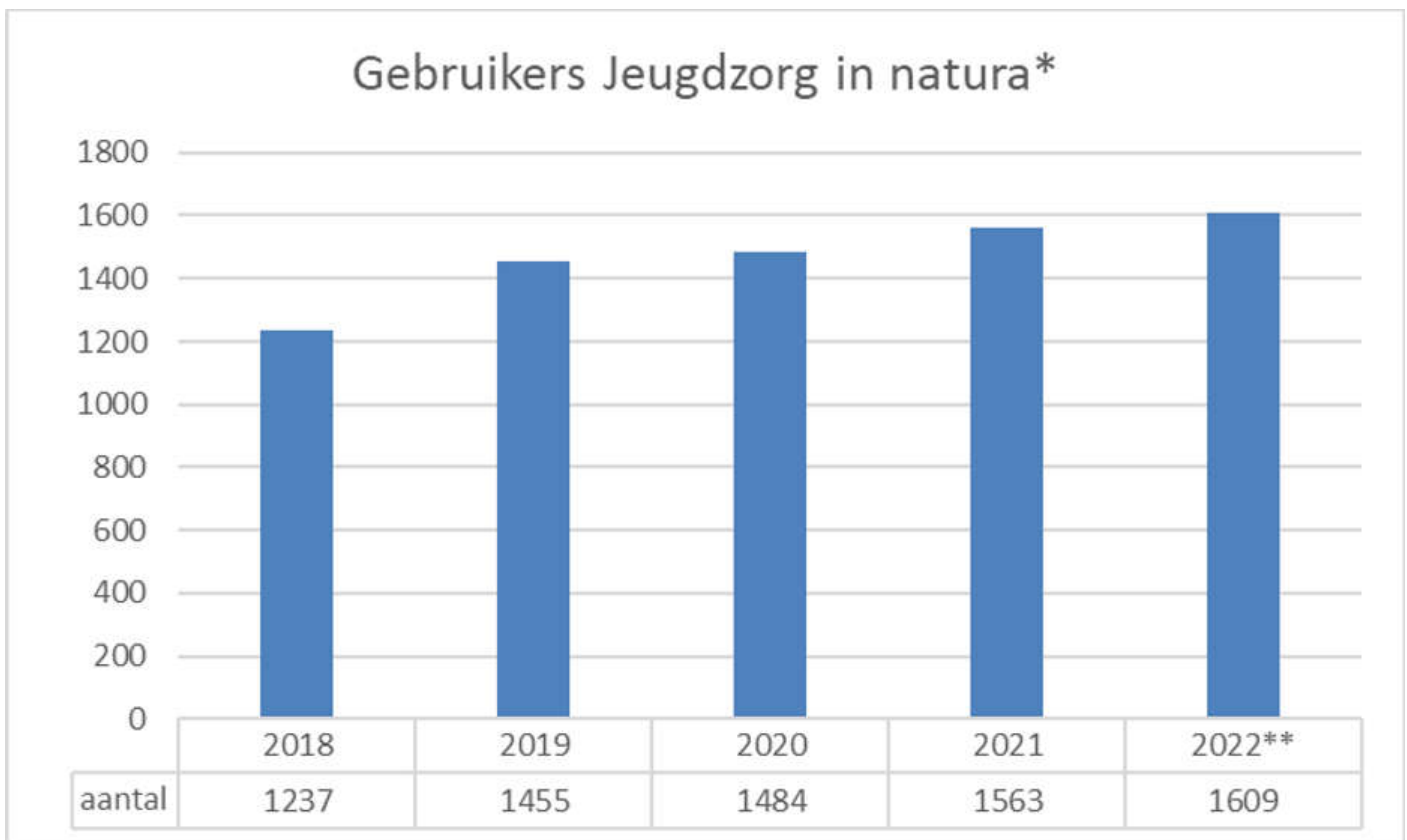
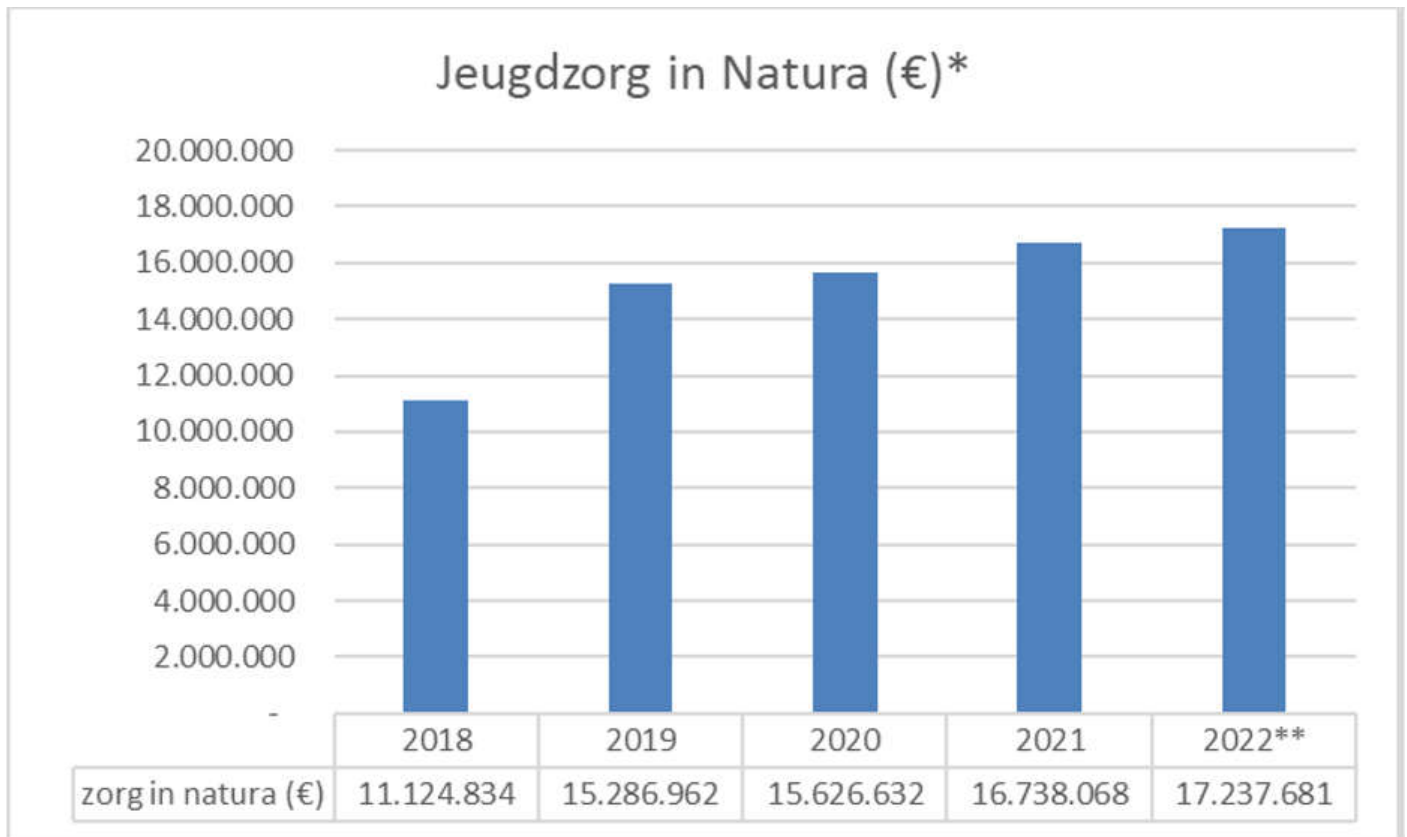
#### **4. We ontwikkelen in 2024 een beleidsplan jeugd.**

In 2024 staat de ontwikkeling van een beleidsplan voor preventieve jeugdhulpbeleid hoog op de agenda, met als doel om de jeugd in Middelburg een solide basis te bieden voor een gezonde en kansrijke toekomst. We streven ernaar om ondersteuning en zorg voor jongeren toegankelijk, laagdrempelig in het dagelijkse leven te integreren, waarbij de focus ligt op het empoweren van jongeren en hun families om zelfstandig te functioneren. Dit noemen we normaliseren en levert voor ouders/opvoeders en jeugdigen op dat ze tijdig de goede ondersteuning en hulp krijgen die hen helpt om zelfstandig hun leven vorm te geven

#### **5. We onderzoeken hoe we de steeds maar stijgende vraag en kosten naar Jeugdzorg kunnen beperken.**

We zien dat de kosten Jeugdzorg nog steeds hard toenemen, en de druk op de zorgaanbieders toeneemt.

Deze grafieken laten zien dat er in 5 jaar tijd ongeveer 400 unieke gebruikers (30%) van jeugdzorg bij zijn gekomen. De bijbehorende kosten zijn zelfs nog harder gestegen (55%).





\* \_ Jeugdzorg in Natura is slechts een onderdeel van de totale kosten van Jeugdzorg. (ongeveer 80%)

\*\* 2022 was het eerste jaar waarin het woonplaatsbeginsel van toepassing was, met een korting op de algemene uitkering van het rijk van 1.100.000 € per jaar. De werkelijke stijging van 2021 naar 2022 is dus eigenlijk 1.100.000 hoger. De uitgangssituatie was eigenlijk een daling van die 1.100.000 € aan jeugdzorg kosten.

### **Doelstelling B: Kwaliteit van dienstverlening**

#### **1. Toegang in Middelburg (TIM) en het sociaal team zijn toegankelijk en bereikbaar. Ze werken goed samen met elkaar en de externe samenwerkingspartijen zoals Orionis en de zorgaanbieders.**

Het sociaal team wordt straks dé plek waar inwoners terecht kunnen voor al hun vragen over het sociaal domein. Dit moet een substantiële bijdrage leveren aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid van hulp (of dat nu geïndiceerde of niet-geïndiceerde hulp betreft). TIM blijft voor de inwoners de plek voor hulpvragen waarbij geïndiceerde zorg nodig is. (naast ook externe verwijzers). Een goede samenwerking, toegankelijkheid en bereikbaarheid zijn hierbij essentieel. Daarom zijn dit ook indicatoren in de monitoring en evaluatie rapportage sociaal domein die ontwikkelt wordt.

#### **2. We handelen de zorgvraag van inwoners bij TIM af binnen de wettelijk voorgeschreven termijnen.**

We willen inwoners met een zorgvraag bij TIM zo snel mogelijk helpen.

#### **3. We verbeteren onze communicatie naar buiten toe, met aandacht voor laaggeletterdheid en eenvoudig taalgebruik.**

De communicatie naar onze inwoners moet zo begrijpbaar mogelijk zijn, maar wel voldoen aan de juridische eisen.

### **Doelstelling C: Passende zorg**

#### **1. We zetten in op toezicht en handhaving en het tegengaan van fraude in het zorglandschap.**

In 2024 willen we Zeeuws breed toezichthouders aanstellen om zorgfraude op te sporen en tegen te gaan.

#### **2. We besteden de nieuwe contracten Jeugdzorg aan.**

In 2024 treffen we de voorbereidingen voor het sluiten van nieuwe Zeeuwse jeugdzorgcontracten, die per 1 januari 2025 ingaan. Dit doen we met alle 13 Zeeuwse gemeenten samen. Hierin

verwerken we de effecten van de landelijke hervormingsagenda Jeugd, onderzoek naar het huidige zorglandschap in Zeeland. Daarnaast betrekken we stakeholders zoals gemeentelijke toegangen en jeugdhulpaanbieders.

### **Doelstelling D: Bijdragen aan bestaanszekerheid**

#### **1. We geven uitvoering aan het eind 2023 afgeronde beleidskader bestaanszekerheid, meedoen naar vermogen en inburgering.**

Samen met onze GR Orionis en lokale partners geven we uitvoering aan onze ambities en doelstellingen uit dit nieuwe beleidskader. We streven hierbij naar een inclusief Middelburg waarin iedereen er bij hoort en iedereen kan meedoen. We werken aan het versterken van de bestaanszekerheid en het (mede) mogelijk maken van maatschappelijke en economische participatie van inburgeraars en inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

#### **2. We houden vast aan een ruimhartig minimabeleid en onderzoeken waar we dit effectief kunnen versterken.**

De bestaanszekerheid van onze inwoners is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk en sociale partners. Als gemeente hebben we wel een rol als vangnet voor inwoners met een laag inkomen. Voor hen zetten we via ons gemeentelijk minimabeleid diverse (inkomens)ondersteunende maatregelen in. Denk aan bijzondere bijstand en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. We houden vast aan een ruimhartig minimabeleid en onderzoeken waar we dit verder kunnen versterken. Daarvoor kijken we onder andere naar de in 2024 op te leveren uitkomsten van een onderzoek naar het bereik van onze regelingen. Zo nodig kan dit in 2024 nog tot enige bijsturing van de geldende regelingen leiden. Ook voeren we de pilot openbaar vervoer voor minima uit. Hierin bekijken we of gratis openbaar vervoer bijdraagt aan de participatie van minima.

### **Doelstelling E: Meedoen naar vermogen**

#### **1. We maken mede mogelijk dat inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt kansen krijgen om economisch en maatschappelijk te participeren.**

Eén van de doelen van de Participatiewet is om meer mensen aan de slag te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking. Het verwerven van een betaalde baan op de reguliere arbeidsmarkt is echter niet voor iedereen haalbaar. Zelfs niet in periodes van langdurige hoogconjunctuur. Kwetsbare inwoners die te maken hebben met de Participatiewet hebben ook vaak begeleiding

nodig op andere levensterreinen, die vaak raken aan onze lokale verantwoordelijkheid voor de Wmo. Vanuit een bredere blik op werk willen we daarom samen met Orionis kijken hoe we meedoen kunnen stimuleren. Of dat nu gaat om (vrijwilligers)werk, beschut werk, of dagbesteding. Ook bepalen we of de invoering van basisbanen in Middelburg uitvoerbaar is.

## 2. We werken aan de ontwikkeling van een brede SROI-aanpak.

We willen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kansen te geven op werk en ontwikkeling. Daarvoor willen we vanuit onze rol als inkoper en opdrachtgever onze eisen op het gebied van SROI aanscherpen. Dit doen we door te werken aan nader gespecificeerde aanbestedingsregels op regionaal niveau (Walchers of Zeeuws).

Vanuit onze rol als werkgever geven we het goede voorbeeld door te werken aan inclusief werkgeverschap. Dat doen we door in onze eigen organisatie mensen vanuit een bijstandssituatie aan te nemen of SW medewerkers een plek te geven in onze organisatie.

## 3. We maken vroegtijdige ondersteuning van niet-uitkeringsgerechtigde jongeren mede mogelijk.

We vinden het belangrijk dat niet-uitkeringsgerechtigde jongeren (18-27 jaar) (Nuggers) die niet werken of leren adequaat en

vroegtijdig worden geholpen. Orionis heeft op verzoek van de gemeente Middelburg en Veere een voorstel gemaakt om de dienstverlening aan Nuggers uit te breiden. Met dit voorstel willen we de komende periode verder aan de slag.

## 4. We evalueren en continueren de uitvoering van de Wet inburgering.

Op 1 januari 2022 werd de Wet Inburgering 2021 van kracht. Het doel van de wet is om inburgeringsplichtigen zo snel mogelijk te laten meedoen in de Nederlandse samenleving, het liefst met betaald werk. De wet richt zich op twee doelgroepen inburgeraars: statushouders en gezins- en overige migranten. Waar onder de oude wet inburgeraars zelf verantwoordelijk waren voor het regelen en financieren van het inburgeringstraject, heeft de gemeente nu de regie op de inburgering. Voor de statushouders is de gemeente bovendien verantwoordelijk voor de inkoop van inburgeringstrajecten. Deze richten zich op het leren van de taal, de normen en waarden van de maatschappij en het opbouwen van een duurzame levensvulling. Het begeleiden van asielzoekers en statushouders naar vrijwillig en betaald werk wordt hierin meegenomen. In de loop van 2024 willen we de effectiviteit, duurzaamheid en doelmatigheid van de ingezette extra dienstverlening evalueren, en indien nodig aanpassen.

# Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026<sup>1</sup></b>				
1 Verhoging subsidie Voedselbank en Kledingbank	-50	-50	-50	-50
	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>	<b>-50</b>
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1 Toezicht en handhaving in de Jeugdwet en Wmo	-105	0	0	0
2 Compensatie van de energiekosten voor maatschappelijke organisaties <sup>2</sup>	-500	-500	0	0
3 Formatie medewerker subsidies	-68	-68	-68	-68
	<b>-673</b>	<b>-568</b>	<b>-68</b>	<b>-68</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
4 Formatie vluchtelingen aan het werk	-90	-90	-90	-90
	<b>-90</b>	<b>-90</b>	<b>-90</b>	<b>-90</b>

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
	-813	-708	-208	-208

1 Voor een toelichting op de mutaties 2023 - 2026 zie (meerjaren)begroting 2023 - 2026.

### 1. Toezicht en handhaving in de Jeugdwet en Wmo

Het voorstel is dat er Zeeuws 6 toezichthouders + kwartiermaker/coördinator worden geworven. Deze worden centraal aangesteld. Gemeenten zijn conform wetgeving verplicht om een toezichthouder te benoemen. Toezichthouders gaan op kwaliteit en rechtmatigheid de ingezette zorg toetsen. Indien er signalen zijn gaan zij onderzoeken en indien nodig handhaven. In deze aanmelding is als uitgangspunt opgenomen dat deze inzet in de toekomst zal resulteren in lagere zorgkosten. Dit zal voor het eerste jaar nog niet het geval zijn.

### 2. Compensatie van de energiekosten voor maatschappelijke organisaties

Bij de aankondiging van deze prijsbijstelling (decembercirculaire 2022) is aangegeven dat het bedrag ook bedoeld is om "publieke en maatschappelijke voorzieningen te compenseren voor de hoge kosten" en dan vooral de energiekosten. Op dit moment is afdeling Samenleving bezig om te bezien of het handelingskader compensatieverzoeken energielasten moet worden bijgesteld. Hierbij is de insteek te focussen op energie waarbij het een keuze kan zijn ook andere kosten ten gevolgen van de inflatie

te compenseren. Uitgangspunt zal zijn dat alleen aanvullende subsidie wordt toegekend als een organisatie geen beroep kan doen provinciale of landelijke regelingen. Dit ter voorkoming van een stapeling van regelingen. Het doel van deze regeling is het bieden van een overbruggingsperiode, zodat maatschappelijke organisaties niet omvallen. Het bedrag is overigens, net als de rest van de algemene uitkering, vrij besteedbaar.

### 3. Formatie medewerker subsidies

Er is een medewerker subsidies nodig om de kwaliteit van de subsidieverstrekingen te verbeteren en noodzakelijke coördinatie en administratie te kunnen borgen.

### 4. Formatie vluchtelingen aan het werk

De raad heeft een motie (6.m.11) aangenomen. Hier wordt het college verzocht met een plan te komen om menskracht vrij te maken om Asielzoekers, Statushouders en Oekraïense ontheemden te begeleiden naar werk. Vooruitlopend hierop wordt voorgesteld de kosten voor de formatie (1 fte) in de (meerjaren)begroting te verwerken.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Banen [per 1.000 inwoners van 15-64 jaar]	Middelburg	790,5	785,2	804,8	822,2	nrb
	Nederland	793,9	795,9	805,5	786,6	nrb
Jongeren met een delict voor de rechter [%]	Middelburg	1,0	2,0	2,0	nrb	nrb
	Nederland	1,0	1,0	1,0	nrb	nrb
Kinderen in uitkeringsgezin [%]	Middelburg	7,0	8,0	7,0	nrb	nrb
	Nederland	6,0	6,0	5,0	nrb	nrb
Netto arbeidsparticipatie [%]	Middelburg	68,2	67,9	70,8	71,90	nrb
	Nederland	68,8	68,4	70,4	72,10	nrb
Werkloze jongeren [%]	Middelburg	2,0	3,0	nrb	nrb	nrb
	Nederland	2,0	2,0	nrb	nrb	nrb
Personen met een bijstandsuitkering [per 10.000 inwoners]	Middelburg	409,7	481,0	432,1	nrb	nrb

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
Lopende re-integratievoorzieningen [per 10.000 inwoners van 15-64 jaar]	Nederland	381,7	459,7	367,5	n nb	n nb
	Middelburg	117,8	89,5	69,0	89,2	n nb
Jongeren met jeugdhulp (in % van alle jongeren tot 18 jaar) [%]	Nederland	207,0	202,0	133,0	191,6	n nb
	Middelburg	11,6	12,0	13,8	14,2	n nb
Jongeren met jeugdbescherming (in % van alle jongeren tot 18 jaar) [%]	Nederland	12,3	11,9	12,9	13,4	n nb
	Middelburg	1,5	1,5	1,7	1,5	n nb
Jongeren met jeugdreclassering (in % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar) [%]	Nederland	1,2	1,2	1,2	1,3	n nb
	Middelburg	0,5	0,6	0,6	0,5	n nb
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo [per 10.000 inwoners]	Nederland	0,4	0,4	0,3	0,3	n nb
	Middelburg	790,0	760,0	720,0	700,0	n nb
	Nederland	670,0	700,0	n b	640,0	n nb

## Wat mag het kosten?

6 Sociaal domein	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
6.01.0 Samenkracht en burgerpart	7.230	13.262	6.939	6.938	6.605	6.775
6.02.0 Toegang en eerstelijnsvoorz	5.451	7.088	6.992	6.802	7.056	7.321
6.03.0 Inkomensregelingen	33.357	36.747	33.300	33.686	34.225	34.881
6.04.0 WSW en beschut werken	5.999	6.049	5.679	5.195	4.860	4.693
6.05.0 Arbeidsparticipatie	2.315	2.848	3.161	3.419	3.504	3.601
6.06.0 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.999	2.513	2.692	2.747	2.799	2.852
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	9.683	11.080	11.344	12.129	12.629	13.122
6.07.2 Maatwerkdienstverlening 18-	127	207	189	171	-1.331	-1.323
6.08.1 Geescaleerde zorg 18+	475	564	518	532	545	561
6.08.2 Geescaleerde zorg 18-	381	346	375	388	402	416
6.71.b Begeleiding (WMO)	0	158	329	342	355	370
6.72.a Jeugdhulp begeleiding	0	2.269	2.705	2.841	2.983	3.132
6.72.b Jeugdhulp behandeling	0	2.295	2.695	2.830	2.971	3.120
6.72.c Jeugdhulp dagbesteding	0	1.829	2.125	2.231	2.343	2.460
6.72.d Jeugdhulp zonder verblijf ov.	0	1.404	570	599	628	660
6.73.a Pleegzorg	0	1.415	1.409	1.480	1.554	1.631
6.73.b Gezinsgericht	0	603	345	362	380	399
6.73.c Jeugdhulp met verblijf overig	14.233	3.243	2.089	2.194	2.304	2.419
6.74.a Jeugd beh. GGZ zo verblijf	5.068	2.856	4.064	4.268	4.481	4.705
6.74.b Jeugdh crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	1.179	1.391	1.460	1.533	1.610
6.74.c Gesloten plaatsing	0	508	564	592	622	653
6.82.a Jeugdbescherming	0	1.114	1.235	1.297	1.362	1.430
6.82.b Jeugdreclassering	0	215	217	227	239	251
<b>Totaal lasten</b>	<b>86.319</b>	<b>99.790</b>	<b>90.927</b>	<b>92.729</b>	<b>93.047</b>	<b>95.737</b>
<b>Baten</b>						
6.01.0 Samenkracht en burgerpart	3.664	5.775	553	570	585	601
6.02.0 Toegang en eerstelijnsvoorz	71	55	0	0	0	0
6.03.0 Inkomensregelingen	18.190	21.979	21.718	22.178	22.744	23.330
6.04.0 WSW en beschut werken	0	0	0	0	0	0
6.05.0 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.06.0 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4	0	0	0	0	0
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	349	359	365	362	1.139	1.139
6.07.2 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0
6.08.1 Geescaleerde zorg 18+	0	47	0	0	0	0
6.08.2 Geescaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
6.71.b Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0

6 Sociaal domein	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
6.72.a Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0
6.72.b Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0
6.72.c Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0	0	0
6.72.d Jeugdhulp zonder verblijf ov.	0	0	0	0	0	0
6.73.a Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
6.73.b Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0
6.73.c Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0
6.74.a Jeugd beh. GGZ zo verblijf	0	0	0	0	0	0
6.74.b Jeugdh crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0
6.74.c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0
6.82.a Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0
6.82.b Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal baten</b>	<b>22.278</b>	<b>28.216</b>	<b>22.637</b>	<b>23.110</b>	<b>24.468</b>	<b>25.070</b>
<b>Saldo</b>						
6.01.0 Samenkracht en burgerpart	-3.566	-7.486	-6.386	-6.369	-6.019	-6.173
6.02.0 Toegang en eerstelijnsvoorz	-5.379	-7.033	-6.992	-6.802	-7.056	-7.321
6.03.0 Inkomensregelingen	-15.167	-14.768	-11.581	-11.507	-11.481	-11.552
6.04.0 WSW en beschut werken	-5.999	-6.049	-5.679	-5.195	-4.860	-4.693
6.05.0 Arbeidsparticipatie	-2.315	-2.848	-3.161	-3.419	-3.504	-3.601
6.06.0 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.995	-2.513	-2.692	-2.747	-2.799	-2.852
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.07.1 Maatwerkdienstverlening 18+	-9.335	-10.721	-10.978	-11.767	-11.490	-11.983
6.07.2 Maatwerkdienstverlening 18-	-127	-207	-189	-171	1.331	1.323
6.08.1 Geescaleerde zorg 18+	-475	-517	-518	-532	-545	-561
6.08.2 Geescaleerde zorg 18-	-381	-346	-375	-388	-402	-416
6.71.b Begeleiding (WMO)	0	-158	-329	-342	-355	-370
6.72.a Jeugdhulp begeleiding	0	-2.269	-2.705	-2.841	-2.983	-3.132
6.72.b Jeugdhulp behandeling	0	-2.295	-2.695	-2.830	-2.971	-3.120
6.72.c Jeugdhulp dagbesteding	0	-1.829	-2.125	-2.231	-2.343	-2.460
6.72.d Jeugdhulp zonder verblijf ov.	0	-1.404	-570	-599	-628	-660
6.73.a Pleegzorg	0	-1.415	-1.409	-1.480	-1.554	-1.631
6.73.b Gezinsgericht	0	-603	-345	-362	-380	-399
6.73.c Jeugdhulp met verblijf overig	-14.233	-3.243	-2.089	-2.194	-2.304	-2.419
6.74.a Jeugd beh. GGZ zo verblijf	-5.068	-2.856	-4.064	-4.268	-4.481	-4.705
6.74.b Jeugdh crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-1.179	-1.391	-1.460	-1.533	-1.610
6.74.c Gesloten plaatsing	0	-508	-564	-592	-622	-653

## Volksgezondheid en milieu

De Walcherse gemeenten willen de gezondheid van de inwoners beschermen en bevorderen. Elke burger moet een gelijke kans

hebben op een gezond leven. Daarnaast is een duurzame en energieneutrale maatschappij één van de grootste uitdagingen van de komende decennia. Ook de gemeente levert haar bijdrage hieraan. Sterker nog, de gemeente heeft een voorbeeldfunctie.



### Beleidskader

#### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Lokaal preventie akkoord "Samen naar een gezonder Middelburg 2021-2023"
- Middelburgs model "Inhoudelijk kader transformatieproces 'Beweging naar voren' "
- Middelburgse Visie Milieu 2019-2025
- Klimaatbestendige Middelburgse samenleving 2018-2050
- Uitwerking afvalbeleid Middelburg na pilotfase (2020 t/m 2027)
- Regionale Energie Strategie Zeeland 1.0 (2021 vastgesteld)
- Transitievisie Warmte (vastgesteld in 2021)
- Regionale Structuur Warmte Zeeland (vastgesteld in 2021)
- Groenbeleidsplan Gemeente Middelburg 2016–2026

– Stedelijk Waterprogramma 2021-2030

### Wat willen we bereiken?

#### Maatschappelijk effect - Volksgezondheid

Inwoners van Middelburg hebben het vermogen zich aan te passen en eigen regie te voeren op sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het dagelijks leven. Het streven is ervoor te zorgen dat alle inwoners van gemeente Middelburg gezond en gelukkig leven. Gezondheid is meer dan 'niet ziek zijn'. Gezondheid gaat ook over veerkracht, over meedoen in de maatschappij.

#### Maatschappelijk effect - Milieu

Een gezonde, duurzame samenleving en leefomgeving en een duurzame ontwikkeling van de gemeente.

### Doelstellingen - Volksgezondheid

De gezonde keuze wordt de aantrekkelijke keuze, zowel op school/opleiding, als op werk of in de vrije tijd. Dit doen wij door ook naar de onderliggende factoren van gezondheid te kijken, aandacht te hebben voor de meer kwetsbare inwoners en integraal samen te werken. Hierbij zijn 3 kernwaarden essentieel:

1. Positieve gezondheid
2. Toegankelijk voor alle inwoners
3. Samenwerken

### Doelstellingen - Milieu

1. Voorzien in de behoeften van de huidige generaties, zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties te beperken om gezond en goed te kunnen leven.
2. Energieneutraal en klimaatadaptief in 2050.
3. Minder afval en meer hergebruik van grondstoffen.

## Wat gaan we daarvoor doen?

### Volksgezondheid

#### Positieve gezondheid: een brede blik op gezondheid

Uitgangspunt blijft een brede blik op gezondheid, positieve gezondheid.

Hierin wordt gezondheid uitgelegd in zes dimensies:

1. lichaamsfuncties
2. mentaal welbevinden
3. zingeving
4. kwaliteit van leven
5. meedoen
6. dagelijks functioneren

Met die bredere benadering draag je bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Én om zo veel mogelijk eigen regie te voeren.

Er is de afgelopen jaren lokaal een goede basis gelegd voor de verbetering van de gezondheid.

Ons Lokaal Preventieakkoord "Samen voor een gezonder Middelburg" en Sportakkoord hebben geïnspireerd tot meer lokale samenwerking. We zien steeds meer rookvrije sportverenigingen en gezonde scholen en we hebben buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen in dienst die belangrijk werk

leveren bij het verbinden van verschillende sectoren. Tevens wordt er hard gewerkt aan een wijkgerichte aanpak op gezondheidsachterstanden. Vanuit Kansrijke Start worden jonge gezinnen in een kwetsbare positie ondersteund bij de eerste duizend dagen van een kind en met het programma één tegen eenzaamheid wordt er vol ingezet op het terugdringen van eenzaamheid. Het Rijk beseft dat er nog grote uitdagingen zijn voor gemeenten, daarom wil ze meer samenhang faciliteren tussen de verschillende onderdelen in het gezondheidsbeleid, sport, bewegen en de sociale basis (een integrale aanpak) en worden hiervoor gerichte middelen beschikbaar gesteld middels de specifieke uitkering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Eén van de voorwaarden van toekenning van het SPUK-budget is het schrijven en indienen van een integraal plan van aanpak voor de periode 2024-2026. Dat moet erop gericht zijn om tot een domeinoverstijgende preventie-aanpak te komen. Het terugdringen van gezondheidsachterstanden is daarbij een belangrijke focus. Dit integrale plan zal september 2023 worden ingediend waarin onderstaande wordt meegenomen.

#### Werkagenda

##### 1. Terugdringen gezondheidsachterstanden

Gezondheidsverschillen tussen bevolkingsgroepen zijn in Nederland groot. Ook in Middelburg. Mensen met een lage opleiding en laag inkomen zijn in onze samenleving veel slechter af. Ze roken meer, hebben vaker overgewicht, bewegen te weinig en eten ongezonder. De gezondheidsproblemen staan vaak niet op zichzelf, maar maken onderdeel uit van bredere problematiek. We richten onze acties op alle inwoners, maar specifiek op het verminderen van gezondheidsverschillen.

1. We zetten erop in dat al onze inwoners gelijke kansen hebben op een goede gezondheid, zowel mentaal als fysiek.
2. We investeren ongelijk om gelijke kansen op gezondheid te bevorderen.
3. We versterken de bestaande ondersteuningsinfrastructuur om te kunnen werken aan een brede sociale basis voor gezondheid voor iedereen.

##### 2. Kansrijke Start

In de periode voor, tijdens en na de zwangerschap wordt de basis gelegd voor vaardigheden en vermogens voor een gezond en kansrijk leven. We kunnen gezondheidsverschillen voorkomen door op tijd passende ondersteuning en zorg te bieden. In 2024 zal aandacht zijn voor het versterken en behouden van de lokale coalitie Kansrijke Start en zal



gerichte deskundigheidsbevordering worden ingezet. Tevens wordt onderzocht welke interventies ingezet kunnen worden om te investeren in gezinnen in kwetsbare situaties. Het maken van regionale samenwerkingsafspraken staat ook op de agenda.

### 3. *Aanpak Overgewicht*

Overgewicht en obesitas zijn in Nederland na roken de belangrijkste oorzaak van ziekten. Zo leiden overgewicht en obesitas tot onder andere een verhoogde kans op hart- en vaatziekten, op diabetes mellitus maar ook op psychische – en sociale problemen. Bijna de helft van de volwassen inwoners van de gemeente Middelburg heeft overgewicht. We willen het aantal kinderen en jongeren met overgewicht laten dalen. En het aantal volwassenen en ouderen met overgewicht niet verder laten stijgen.

### 4. *Aanpak Valpreventie*

Ouderen vormen een groeiende groep in onze samenleving en wonen langer zelfstandig thuis. Jaarlijks komen 34% van de 75-plussers en 60% van de 85-plussers ten val. Vallen heeft voor ouderen vaak ernstige gevolgen. Zo moet 14% van de 85-plussers naar de spoedeisende hulp en hebben anderen vaak thuiszorg nodig, of moeten ze naar een verpleeghuis. Daarnaast wordt een gedeelte van de mensen die vallen blijvend minder mobiel, angstiger om te vallen en daardoor minder sociaal actief. Dit heeft weer grote invloed op zelfstandig wonen en op het welbevinden. We zien valpreventie als onderdeel van breder beleid, het moet een onderdeel zijn van vitaal ouder worden. Samenwerking met de welzijnspartners is essentieel, zo ook de koppeling met de brede regeling combinatiefunctie en Welzijn op Recept. Ook binnen de thema's mentale gezondheid, gezond gewicht en bewegen moet valpreventie geïntegreerd zijn.

### 5. *Mentale gezondheid*

Mentale gezondheid is een breed onderwerp dat invloed heeft op alle andere thema's. Een van de uitgangspunten bij het werken aan mentale gezondheid is het aanbrengen van samenhang tussen verschillende maatregelen en interventies voor verschillende doelgroepen en hun leefomgevingen.

Specifieke aandacht voor:

We zetten erop in dat al onze inwoners gelijke kansen hebben op een goede gezondheid, zowel mentaal als fysiek.

- *Eenzaamheid*: In Middelburg is relatief veel eenzaamheid onder volwassenen/ouderen. Ongeveer 45% voelt zich namelijk wel eens eenzaam. Onder jongeren speelt eenzaamheid ook een rol. Dit komt vaak door een gebrek

aan 'echte' contacten en door het vele gebruik van sociale media. Dit wordt nog niet altijd gesignaleerd en opgepakt. Inwoners komen bij de huisarts met klachten als vermoeidheid, pijn in de nek, maar ook stress, angst en somberheid. Vaak spelen onderliggende sociaal maatschappelijke problemen een rol. Denk aan het overlijden van een partner, verlies van werk of eenzaamheid. Wij willen zorgen dat dit soort klachten eerder gesignaleerd en opgepakt worden via een sterkere verbinding van het sociaal met het medisch domein. Zoals Welzijn op Recept, wat toegankelijk is voor alle huisartspraktijken in Middelburg. We zetten in op laagdrempelige ontmoetingsplekken. Middelburg doet tevens mee met het project 'samen tegen eenzaamheid'.

- *Stress onder jongeren*: Onder jongeren is een toename van ervaren stress te zien. Ook ervaren de jongeren in Middelburg meer stress dan jongeren elders in het land. Sociale media doen soms vermoeden dat elke dag een fantastisch dag hoort te zijn. Wij zullen meer aandacht creëren voor leren praten over gevoelens en leren wat normaal is. Daarbij vinden we het belangrijk om te leren herkennen wanneer het niet goed is, en behoeften aan te geven. Bovendien zullen we achterhalen wat ouders daarin nodig hebben en daarin ondersteunen.

### 6. *Gezonde Leefomgeving*

Wij zien de gezondheid niet als pure verantwoordelijkheid van het individu. Juist de omgeving kan de gezonde keuze van inwoners vergemakkelijken. Een gezonde leefomgeving is een veelomvattend thema. Dit wordt in de Omgevingsvisie 2050 opgenomen. Gezondheid vormt een uitgangspunt bij alle maatschappelijke opgaven. En dat gezondheid wordt gekoppeld met andere niet-gezondheidsthema's. Wij moedigen aan dat de omgeving de gezonde keuze de gemakkelijke en aantrekkelijke keuze is of wordt. Dit geldt op iedere locatie in de gemeente. Denk aan (sport)verenigingen, op school of opleiding, op werk en op andere plekken waar inwoners hun vrije tijd doorbrengen. De omgeving is tevens een plek waar ontmoetingen worden gestimuleerd. Het is belangrijk voor mensen om voorzieningen te kunnen bereiken, boodschappen, zorg, elkaar ontmoeten, netwerk onderhouden, mantelzorg verlenen om vereenzaming te voorkomen. Ook voor mensen die laaggeletterd zijn of om een andere reden meer kwetsbaar zijn. Mensen worden verleid en gestimuleerd om gebruik te maken van de voorzieningen. We richten ons vooral op de gezondheidsbevorderende kant van de gezonde leefomgeving. Naast het sociale aspect is tevens een gezonde fysieke omgeving van belang om gezond en actief leven te bevorderen,

nu en in de toekomst. De fysieke leefomgeving kan ook druk geven op de gezondheid via onder andere de luchtkwaliteit, geluidsoverlast en infectieziekte-erisico's. Klimaatverandering voegt daar nieuwe uitdagingen aan toe. Middelburgers moeten gezond en goed kunnen wonen, leven en werken ondanks de klimaatverandering. We zien een groene leefomgeving als een gezonde leefomgeving. We streven naar een biodiverse groene inrichting van kruiden, planten en bomen.

Vanwege klimaatverandering neemt de kans op hittegolven, en op hetere hittegolven, toe. De Universiteit van Wageningen heeft berekend dat in Zeeland het aantal overlijdens bij hitte ca. 15% hoger ligt. Daarnaast neemt het leefcomfort aanzienlijk af bij hitte. De gemeente Middelburg gaat in 2024 verder met het ontwikkelen van een hitteplan voor de onderdelen Gezondheid, Gebouw en Gebied.

#### 7. Roken

Bijdragen aan de doelstelling van de rookvrije generatie: Kinderen kunnen opgroeien in een rook- en tabakvrije omgeving; Inzetten op het terugdringen van het aantal zwangere vrouwen dat rookt, daarom ook inzetten op het motiveren dat aanstaande ouders stoppen met roken; Inzetten op een daling van het percentage rokende volwassenen met specifiek aandacht voor 'meeroken in een jong gezin'. In samenwerking met Middelburgse bedrijven stimuleren we stoppen met roken op de werkvloer. We onderzoeken de mogelijkheid om vanaf 2025 het invoeren van een rookvrij beleid als verplichting op de nemen in de subsidieverordening voor o.a. speeltuinen, kinderboerderijen, sportterreinen en evenementen waar veel kinderen komen.

#### 8. Opgroeien kansrijke omgeving

##### *vroegsignalering alcoholproblematiek*

Het gebruik van alcohol tegengaan. Voor jongeren is alcohol en andere genotsmiddelen extra schadelijk. Inzetten op bewustwording, kennis, toegang en toezicht. We willen dat de keuze om alcohol te drinken en andere genotsmiddelen te gebruiken een meer bewuste keuze is, waarbij mensen weten wat de gezondheidseffecten zijn. Het doel is een daling van het alcoholgebruik in alle leeftijdsgroepen. Ons Preventie- en Handavingsplan 2023-2026 beschrijft de belangrijkste maatregelen die onze gemeente neemt om het alcoholgebruik onder onze jongeren tot 24 jaar te voorkomen en terug te dringen. Vermindering van alcoholgebruik draagt bij aan het kansrijk, veilig, en gezond opgroeien van jongeren. Zo leidt minder gebruik tot betere schoolprestaties en een betere gezondheid, vermindert het schoolverzuim of schooluitval en

dringt het geweld en overlast terug. We zetten hiertoe in op bewustwording, kennis, toegang en toezicht. We dragen bij aan de bewustwording van de risico's van alcoholgebruik binnen de eigen organisaties en zorgen voor voldoende alternatieven voor jongeren. Bijdragen aan de bewustwording van de risico's van alcoholgebruik binnen de eigen organisaties. Ook zorgen dat er voldoende alternatieven zijn voor jongeren. Het aantal jongeren onder de 18 jaar dat alcohol drinkt terugdringen. En het alcoholgebruik onder ouderen niet verder laten stijgen.

#### **Uitvoeren wettelijke taken WPG**

Tevens heeft de gemeente een aantal wettelijke taken vanuit de Wet publieke gezondheid (WPG). Deze taken heeft de gemeente Middelburg grotendeels belegd bij de GGD Zeeland.

#### **Milieu**

##### **Middelburgse Visie Milieu**

"Duurzaamheid" loopt door alle portefeuilles en beleidsvelden heen. De meest effectieve manier is integraal meenemen, waarbij in voorstellen de bijdrage aan het behalen van de doelstellingen op duurzaamheid wordt meegenomen.

#### **Thema - Klimaat en Energie**

##### **Klimaat en Energie - Gedeelde opgave**

Klimaat en Energie is één van de vier gedeelde opgaven van college en gemeenteraad. Het plan van aanpak van het strategisch project KEC (Klimaat(adaptatie), Energie(transitie) en Circulair) zal in het najaar van 2023 aan de raad aangeboden worden, inclusief een nulmeting van de huidige CO2 uitstoot binnen de gemeente. Zowel ons eigen beleid – de milieuvisie – als de door ons ondertekende Regionale Energie Strategie (RES) Zeeland 1.0 heeft als doel om in 2050 volledig energieneutraal te zijn en te streven naar een duurzaam gebouwde omgeving. Een omgeving die voorziet in de huidige behoefte, maar ook (economische) waarde heeft in de toekomst. De RES 2.0 zal eind 2023 gereed zijn. De uitvoering van de RES gaat daarmee door in 2024.

– In het nationaal Klimaatakkoord (KA) staat hoe we in Nederland de mondiale klimaatafspraken van Parijs vertalen naar beleid en uitvoering. Zeeland draagt, net als de andere Nederlandse regio's, zijn steentje bij aan het Klimaatakkoord. Zeeland is als gehele provincie één van de 30 RES-regio's. Inmiddels is de RES 1.0 (Regionale Energie Strategie) voor Zeeland vastgesteld door de raad. Zowel het Klimaatakkoord als de RES geven de richting en wettelijke verplichtingen aan

- om in 2050 CO2 neutraal te zijn. Met name op het gebied van de verduurzaming van de gebouwde omgeving, mobiliteit, de bedrijven, de eigen organisatie en de opwekking van duurzame energie heeft de gemeente veel taken en verantwoordelijkheden. De aanpak vindt plaats per thema.
- Als het gaat om de verduurzaming van de gebouwde omgeving is vooral de Transitie Visie Warmte (TVW) belangrijk. Hierin wordt aangegeven op welke manier de wijken van het aardgas af gaan. Dit kan met warmtenetten, duurzaam gas of elektrisch. Voor een deel van Dauwendaele wordt onderzoek gedaan naar een warmtenet. In samenwerking met buurgemeenten wordt onderzoek gedaan naar restwarmte vanuit het Sloegebied. Verder wordt nader onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van mini warmtenetten. Veel inwoners schakelen zelf al over op een (hybride) warmtepomp. In de eerste TVW staat nog duurzaam gas of waterstof als mogelijke warmtebron voor bepaalde delen van de gemeente (o.a. buitengebied en de binnenstad). In de brief van 20 juli 2023 vraagt minister Hugo de Jonge ons om hier een andere warmtebron voor te zoeken, omdat duurzaam gas ook na 2030 niet/nauwelijks voor de gebouwde omgeving beschikbaar zal zijn. Alternatieven zullen onderzocht worden en meegenomen in de volgende TVW (uiterlijk 2026). De nadruk ligt in deze eerste TVW op het besparen van energie door met name isoleren. De uitvoering wordt voor een groot deel gezamenlijk met de andere Zeeuwse gemeenten opgepakt. O.a. vanaf 3<sup>e</sup> kwartaal 2023 wordt een Zeeuwse isolatieaanpak uitgevoerd voor (goedkopere) koopwoningen met energielabels van D en slechter. Afgelopen jaar is er in Middelburg een collectieve inkoopactie geweest voor alle koopwoningen. Hiervoor hebben zich 1334 woningeigenaren aangemeld, wat zal leiden tot 435 uitgevoerde maatregelen in 2023. Als de actie compleet is afgerond volgt de evaluatie met aandachtspunten voor eventuele vervolgacties vanaf 2024.
  - In Klarenbeek en Griffioen lopen buurtprojecten met inwoners in samenwerking met Buurkracht. Inwoners gaan samen aan de slag om hun huizen energiezuiniger te maken. In Prinsenhove worden eigenaren geholpen met verduurzamen door advies van energieambassadeurs, hulp met subsidieaanvraag en een gezamenlijke uitvraag voor energiebesparende maatregelen.
  - In heel Middelburg komen energiefixers bij mensen die moeite hebben met het betalen van de energierekening. De energiefixers brengen gratis kleine energiebesparende maatregelen aan bij zowel huurders als mensen met een koopwoning (die voldoen aan de criteria). In 2023 zullen ca. 1600 huishoudens bezocht worden door energiefixers die kleine maatregelen aanbrengen om te helpen om energie te besparen, zoals radiatorfolie en tochtstrips. Voor 2024 heeft het Rijk hier extra middelen voor beschikbaar gesteld. Na evaluatie van de huidige actie zal besloten worden of de huidige aanpak voortgezet wordt of in aangepaste vorm.
  - Met al deze aanpakken wordt ervaring opgedaan voor het opstellen van (wijk)uitvoeringsplannen. Het Rijk maakt momenteel een format voor (wijk)uitvoeringsplannen. Dit zal het voor gemeenten gemakkelijker maken om dergelijke plannen op te stellen. Aan de hand van dit format zullen wij ook beginnen met het opstellen van (wijk)uitvoeringsplannen. De ervaringen met de collectieve inkoopacties en de aanpakken die nu in 3 buurten lopen zullen hierin verwerkt worden.
  - Voor het opwekken van duurzame energie zetten we in eerste instantie in op zonne-energie op daken. Vanuit het Europese project Solarise is een solar roadmap opgesteld. Daarnaast kijken we of we via de Omgevingsvisie beleid kunnen ontwikkelen over al dan niet toepassen van zonne-energie op land.
  - Het is belangrijk de bewustwording onder bewoners en bedrijven te vergroten zodat zij zelf maatregelen treffen in hun eigen (leef)omgeving, waar energie kan worden bespaard en duurzaam energie kan worden opgewekt. Vanuit de RES worden hier Zeeuws breed campagnes voor opgezet. Gemeentelijk wordt een communicatieplan uitgevoerd en delen we via persberichten, de Bode, social media en op onze website berichten om inwoners te motiveren om actie te ondernemen. Voor technische informatie en advies blijven we gebruik maken van het energieloket, het Duurzaam Bouwloket om de particuliere woningeigenaar te informeren over de energietransitie en de mogelijkheden die een particulier heeft om zelf aan de slag te gaan.
  - In deze maatschappelijke opgave werken we samen met inwoners, gemeenten, provincie, waterschap, woningcorporaties en overige partijen. Bijvoorbeeld door het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties.
  - Bedrijven worden via verschillende acties gemotiveerd om energiebesparende maatregelen te treffen. Kantoren zijn vanaf 2023 verplicht een label C te hebben.
  - De 30 energieregio's in Nederland liggen op koers voor het opwekken van ten minste 35 TWh aan grootschalig duurzame energie op land in 2030. Bestaande knelpunten in de uitvoering, zoals netcongestie, zorgen dat de totale gezamenlijke ambitie van 55 TWh waarschijnlijk niet in 2030

gehaald wordt. Tegelijk kunnen initiatieven uit de samenleving, zoals 'smart energyhubs' en energie-gemeenschappen, helpen om de transitie naar duurzame energie te versnellen.

In de Regionale Energiestrategie Zeeland is opgenomen dat in 2030 ten minste 3 terrawattuur aan duurzame energie moet worden opgewekt in de provincie. Daarvan is nu al bijna driekwart gerealiseerd door het opwekken van wind- en zonne-energie op daken en land. Samen met de provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten hebben we om te stimuleren dat bedrijfsdaken beter benut worden voor de opwek van energie gezamenlijk een loket opgericht. Tot nu toe heeft dit geleid tot 14 aanmeldingen. Of deze bedrijven daadwerkelijk overgaan tot het plaatsen van zonnepanelen is nog niet bekend. Het is de bedoeling, mits Stedin de gegevens aan kan leveren en de aansluitingen hiervoor kan realiseren (wellicht is dit vanwege de netcongestie niet mogelijk) om dit jaar in 1 keer de rest van alle relevante Middelburgse bedrijven aan te gaan schrijven. In de hoop dat overgegaan kan worden tot aanleg. In de praktijk blijken veel bedrijfsdaken te zwak voor zonnepanelen (zoals b.v. de panden bij Woonboulevard Mortiere). Met subsidie van het Europese project SHiFFT zijn als pilot ultradunne lichtgewicht zonnepanelen op sporthal de Blikken in Arnhemuiden geplaatst. Komende tijd zullen de data worden verzameld om o.a. de opbrengst te monitoren. Deze pilot kan als voorbeeld dienen voor andere panden met te zwakke daken voor panelen.

- In het najaar van 2023 zal na beoordeling van het beschermingsbelang binnen de beschermde stadsgezichten een aanvang worden gemaakt met de visualisatie van de mogelijkheden voor plaatsing van zonnepanelen. In de te herziene Nota Ruimtelijke Kwaliteit gaan we aansluiten bij de verduurzamingsrichtlijnen van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM). De ERM beheert de beoordelings- en uitvoeringsrichtlijnen zoals die worden vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit. Hierdoor verschaffen we niet alleen een professionele kennisbron en duidelijkheid aan monumenteneigenaren maar blijft dit onderdeel van de nota ook actueel en borgen we dat verduurzamingsmaatregelen op een bij het monument passende manier worden uitgevoerd.
- Tevens blijven we ook in 2024 actief deelnemen aan de werkgroep Duurzaamheid van de Federatie Grote Monumentengemeenten die onder meer als klankbord fungeert voor de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Proeftuin "aardgasvrije wijken" in Dauwendaele

In de loop van 2023 wordt de uitkomst van de engineering van het warmtenet bekend en wordt het duidelijk of de proeftuin haalbaar is. Daarnaast wordt een draagvlakpeiling uitgevoerd bij de bewoners. Indien deze positief uitpakken kan in 2024 een aanbesteding voorbereid worden voor de uitvoering van de werkzaamheden en kunnen de contracten met de inwoners afgesloten worden.

- Zonne-energie & (kleine) windmolens  
Windmolens leveren exponentieel meer energie op hoe hoger ze zijn. Een twee keer zo hoge molen, levert vier keer meer energie op. Wanneer zonnepanelen en windmolens gecombineerd worden, kan het elektriciteitsnetwerk veel efficiënter benut worden. Er is een constantere levering van elektriciteit en hoge kosten voor uitbreiding van het netwerk worden voorkomen. Bovendien levert een wind/zon combinatie meer energie per vierkante kilometer, waardoor veel – schaarse – fysieke ruimte wordt bespaard.  
In de Middelburgse ontwerp-Omgevingsvisie is het volgende opgenomen:  
Gedeelde Walcherse ambitie t.a.v. energie:
  1. We benutten primair de ruimte op bestaande daken voor het opwekken van zonne-energie.
  2. Op een aantal nader aan te wijzen locaties zijn onder voorwaarden kleine windmolens op het land aanvaardbaar.In 2023/2024 wordt het doel uit de Omgevingsvisie m.b.t zonne-energie en kleine windmolens uitgezocht. In 2024 zal bekeken worden hoe dit vertaald kan worden naar programma's.

### **Thema - Duurzame Gemeentelijke Organisatie**

Het doel is om de milieubelasting van de eigen organisatie zo laag mogelijk te houden en het goede voorbeeld te geven aan inwoners, bedrijven en instellingen via inkoopbeleid en bedrijfsvoering.

- Belangrijk speerpunt is de verdere borging van de rechtmatigheid van inkoop en aanbesteden binnen de organisatie. Daarnaast wordt intern extra aandacht gegeven aan het vergroten van de kennis en het bewustzijn met betrekking tot de inkoopdoelstellingen.
- Het doelmatigheidsonderzoek inkoop- en aanbestedingsproces is afgerond.
- Hierdoor staat de komende periode grotendeels in het teken van de uitwerking van de aanbevelingen.

- Door als (Zeeuwse) overheden duurzaam in te kopen, zal de markt voor duurzaam producten en diensten groeien en zullen steeds meer organisaties en mensen duurzaam gaan inkopen (marktwerking). De Zeeuwse inkoop netwerksamenwerking wordt gecontinueerd en waar mogelijk geïntensiveerd.
- Bij al deze punten wordt klimaatbewust, biobased en circulair inkopen meegenomen.
- Als het manifest MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen) in 2023 wordt ondertekend kan in 2024 gestart worden met de uitvoering.

### **Energiebesparing Openbare Verlichting**

De landelijke doelstelling voor Openbare Verlichting is een besparing van 50% in 2030 ten opzichte van 2013. Volgens het 'Fit for 55' – pakket van de Europese Commissie moet de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 55% omlaag ten opzichte van het niveau van 1990. Inmiddels heeft de gemeente Middelburg ten opzichte van 1994 55,9% energie bespaard voor openbare verlichting. Hiermee is al voldaan aan de doelstelling 'Fit for 55'.

- Bij regulier onderhoud wordt het energieverbruik verder teruggebracht via investeringen die binnen de levensduur terug te verdienen zijn.

### **Energienutraal Middelburg – Gemeente als voorbeeld**

De gemeente kan naast het faciliteren en stimuleren vooral een rol spelen door het goede voorbeeld te zijn. Bij uitvoering werkzaamheden vanuit gebouwbeheerplan worden energiebesparende maatregelen zoveel mogelijk meegenomen. Waar van toepassing wordt onderzocht of bij de uitvoering een combinatie mogelijk is met Europese projecten.

In 2022 is in de raad de Verduurzamingsstrategie en bijbehorende Routekaart voor gemeentelijk vastgoed vastgesteld. De uitvoering van deze routekaart loopt door tot 2045. Gepland is om te starten met het (bijna) energieneutraal maken van drie gemeentelijke gebouwen. Deze trajecten worden goed gemonitord om de geleerde lessen bij de volgende projecten/gebouwen in de praktijk toe te passen. Inmiddels is gestart met de voorbereiding van de verduurzaming van de drie pilot-projecten en wordt gezocht naar subsidie voor de uitvoering.

Bij de verduurzaming van de panden of op andere technisch natuurlijke momenten wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om direct de toegankelijkheid van de gebouwen te verbeteren op

grond van de verplichtingen vanuit de Wet Gelijke Behandeling voor personen met een chronische ziekte of handicap en het Besluit Algemene Toegankelijkheid.

Vanaf 1 januari 2024 moeten organisaties met meer dan 100 medewerkers rapporteren over zakelijk vervoer en woon-werkverkeer. Dit om de CO2 uitstoot hiervan terug te dringen. In 2023 zal dit uitgezocht worden en een plan van aanpak worden opgesteld.

### **Circulaire Economie – Gemeente als voorbeeld**

Als in 2023 het Zeeuwse beleid op het gebied van Circulaire Economie (CE) en een uitvoeringsagenda gereed is kan in 2024 gestart worden met de uitvoering van CE in de gemeente Middelburg.

### **Thema – Bodem**

De bodem is de basis voor de meeste menselijke activiteiten. Om ontwikkelingen uit te kunnen blijven voeren is het doel de kansen en kwaliteiten van de bodem duurzaam benutten.

### **Omgevingswet - onderdeel bodem**

Vanuit het Zeeuws Platform Bodembeheer (samenwerking tussen de 13 Zeeuwse gemeenten, het Waterschap en Provincie Zeeland) wordt het vervallen van de Wet Bodembescherming in de nieuwe Omgevingswet verder voorbereid. De bevoegdheid die nu nog bij de Provincie ligt, komt per 1 januari 2024 bij de gemeente te liggen.

In Middelburg komt vooral binnen de stadsveste in het centrum, in de oude dorpskernen en langs de oude doorgaande wegen, zoals de Noordweg, historische bodemverontreiniging voor. Onderzocht wordt op welke manier dit meegenomen kan worden bij de uitvoering van de Omgevingswet.

### **Thema - Klimaatadaptatie en duurzaam watersysteem**

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. Dat levert risico's op voor de economie, gezondheid en veiligheid. Het is van groot belang dat Middelburg zich aanpast aan deze veranderingen. Hitte en verdroging moet bijvoorbeeld worden tegengegaan door het opener maken en verwijderen van verhardingen en het vergoenen van de openbare ruimte. Dit heeft ook effect op bijvoorbeeld onderhoud, onkruidbestrijding en bergingscapaciteit van water

om wateroverlast te voorkomen. Uiteindelijk levert het een fijner leefklimaat op.

- Waar van toepassing wordt onderzocht of bij de uitvoering van beheer en onderhoud een combinatie mogelijk is met Europese projecten.
- In het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie staat hoe gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk het proces van ruimtelijke adaptatie willen versnellen en intensiveren. Voor de uitvoering van het Deltaplan is binnen Zeeland gezocht naar samenwerking. De gemeente is één van de deelnemers van het Zeeuws Kernteam Klimaatadaptatie. Het Kernteam is bewaker van de uitvoering van de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ).
- Aanpassen aan het klimaat raakt veel facetten. Kwetsbare groepen zijn bijvoorbeeld extra kwetsbaar voor hitte. Woningcorporaties zullen hun woningvoorraad klimaatbestendig moeten maken voor hitte. Daarnaast kunnen zij hun bijdrage leveren door regenwater van de daken ter plaatse te bergen of af te laten voeren via het schoonwaterriool.
- In 2024 is conform het Stedelijk Water Programma Middelburg 2021-2030 (SWP) de vervanging of renovatie gepland van 3,3 km riolering, en het afkoppelen van ca. 3,3 ha verhard oppervlak. Tevens worden 4 nieuwe projecten opgepakt op locaties waar in de toekomst wateroverlast wordt verwacht. Hiervoor zijn in het SWP middelen beschikbaar.
- De gemeente Middelburg laat het onderhoud van de rioolgemalen en pompinstallaties per 2022 uitvoeren door het waterschap Scheldestromen. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tot en met 2031.

### **Thema – Klimaatbestendig groen in de Woonomgeving**

Een klimaatbestendig openbaar groen draagt bij aan de volksgezondheid door o.a. het verminderen of voorkomen van hittestress. Daarnaast kan dit openbaar groen (extra) regenwater opvangen dat niet via het riool kan worden afgevoerd. Daarmee wordt overlast voorkomen of verminderd. In 2024 wordt biodiversiteit versterkt door dit, waar mogelijk, te implementeren in het huidige onderhoud, beheer en inrichting.

### **Thema – Geluid en Lucht**

Op een landelijke lijst staan woningen die aan hoge geluidsniveaus door weg- en/of railverkeer worden blootgesteld. Al jaren wordt aan deze lijst gewerkt door middel van de uitvoering van geluidssaneringen. De projecten voor het saneren van geluid van

woningen in 2023 en welke nog niet zijn afgerond zullen in 2024 verder afgerond worden.

Als de Omgevingswet in werking treedt, moet de Basis Geluid Emissie (BGE) van alle gemeentelijke wegen met meer dan 2500 motorvoertuigen per etmaal worden onderzocht en worden aangemeld bij het centraal register van het rijk CGGV. Dit moet geregeld zijn in 2026.

De gemeente Middelburg ondersteunt net als de andere Zeeuwse gemeenten de uitvoering van het Schone Luchtakkoord van de Provincie Zeeland. Daarnaast gaat de gemeente uitzoeken of en in hoeverre we uitvoering kunnen geven aan het Schone Lucht Akkoord door dwarsverbanden met andere beleidsvelden, thema's en organisaties inzichtelijk te maken en te bepalen waar er al bijgedragen wordt aan een verbeterde luchtkwaliteit.

### **Thema - Externe Veiligheid**

Met de komst van de Omgevingswet moeten gemeenten anders omgaan met het groepsrisico. Er zal gewerkt gaan worden met aandachtsgebieden. Binnen deze aandachtsgebieden moeten/mogen voorschriftengebieden worden aangewezen. Het huidige beleid op het gebied van externe veiligheid dient ook een plaats te krijgen en zal worden geüpdatet.

### **Thema - Afval**

#### **Uitvoering afvalbeleidsplan**

De landelijke doelen zijn:

- 2020: 100 kilo restafval
- 2020-2025: 100 kilo restafval én focus op kwaliteit
- 2050: Nederland Circulair: zo veel mogelijk recycling

Er wordt ingezet op kwaliteit van de grondstoffen en er wordt een voorstel voorbereid om te overwegen aanvullende stappen bovenop Diftar te zetten om de milieudoelstellingen voor afvalinzameling te kunnen behalen.

### **Project Schoon Zeeland**

De uitvoering is gericht op Natuur- en Milieueducatie van (basis)scholieren. Het blijkt namelijk dat er een verband is tussen gerichte educatie op school en kennis, houding en gedrag op latere leeftijd.

Vanuit de extra aanpak zwerfafval vragen we jaarlijks scholen aandacht te schenken aan educatie. De middelen waren tot 2022

beschikbaar. Toch wordt de mogelijkheid voor basisscholen om gastlessen af te nemen gecontinueerd in 2024. In de Nederlandse implementatie van de SUP-Richtlijn (Single-Use Plastic) is bepaald dat achteraf een vergoeding kan worden uitbetaald.

### **Thema – Verkeer en Vervoer**

#### **Energieneutraal Middelburg – Mobiliteit**

Bij mobiliteit geldt eerst inzetten op energie besparen en dan hernieuwbare energie toepassen om de mobiliteit te verduurzamen.

- De fiets staat in het mobiliteitsbeleid op nummer één. In een (continu) participatief proces worden (gezamenlijk met maatschappelijke organisaties) fiets stimulerende en/of verkeersveiligheid verhogende maatregelen voorgesteld. Afhankelijk van de beschikbare financiële middelen worden deze op korte of langere termijn uitgevoerd.
- Om in 2025 in de laadbehoefte van elektrische personenauto's en bestelauto's te voorzien zijn ongeveer 500 (semi)publieke laadpunten nodig. In 2030 zijn ongeveer 1500 (semi)publieke laadpunten nodig voor deze gebruikersgroep (een laadpaal heeft doorgaans twee laadpunten). We volgen hierin een vraagvolgend beleid en stellen daar ruimte voor beschikbaar.
- Als de gemeentelijke laadvisie is vastgesteld kan in 2024 gestart worden met het uitvoeren van deze visie.
- Het gebruik van deelauto's zorgt voor minder eigen auto's en een verduurzaming van het wagenpark in de gemeente. De gemeente zal deze initiatieven waar mogelijk ruimtelijk faciliteren.

### **Thema – Een leefbare fysieke ruimte**

Per 1 januari 2024 wordt de Omgevingswet van kracht. De inzet is om in de nieuwe Omgevingsvisie Middelburg 2050 ook de ambities op het gebied van milieu op te nemen. Deze worden verder uitgewerkt in de Omgevingsplannen en andere instrumenten die bij deze wet horen.

NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) In juli 2023 dient de provincie het concept gebiedsprogramma in bij het rijk. Voor het gebiedsprogramma hoort Middelburg bij de regio Walcheren Schouwen Duiveland. Hierbij ligt een koppeling met bijvoorbeeld water en bodem sturend, maar ook de landelijke rijksopgaven zoals woningbouw. In 2024 is gepland om nadere invulling aan de gebiedsvisie te geven. Provincie is regisseur, maar gemeenten spelen bij dit proces een belangrijke rol.

De gemeente neemt deel aan de indiening van het Europese Interreg project Natuur-in-bouw. Hierbij wordt ingezet op behoud en verbetering van de biodiversiteit en faunavoorzieningen bij de renovatie van de kademuur aan de Kinderdijk en Korendijk.

Natuur in bouw In 2024 wordt onderzocht op welke wijze natuur in bouw kan worden meegenomen.

### **Thema - Bedrijven**

Doel is te komen tot een duurzame groene economie. Door duurzame oplossingen vergroten bedrijven hun rendement en versterken ze hun concurrentiepositie.

### **Milieuhandhaving**

Middelburg heeft ongeveer 1.200 locaties met bedrijven waar milieubelastende activiteiten plaatsvinden volgens het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). De gemeente is voor deze inrichtingen het bevoegd gezag. Dit houdt onder andere in dat de gemeente verantwoordelijk is voor de controle op de naleving van de milieuvoorschriften door die bedrijven. De uitvoering van deze taak is als volgt onderverdeeld:

1. De gemeente voert voor 850 bedrijven alle vergunningverlening, toezicht en handhaving-taken (hierna VTH-taken) zelf uit.
2. Bij zo'n 350 bedrijven voert de RUD Zeeland de VTH-milieutaken in mandaat voor de gemeente uit. Dit zijn de locaties met de meest zware milieubelastende activiteiten.

Daarnaast is de provincie Zeeland bevoegd gezag voor vier bedrijven binnen de grenzen van de gemeente Middelburg. De provincie heeft de uitvoering van de VTH-taken ondergebracht bij de DCMR milieudienst Rijnmond en RUD Zeeland. De gemeente voert wel de BRIKS-taken (Bouwen, Reclame, Inrit, Kappen en Slopen) bij deze vier bedrijven uit. Zo werken dus een aantal overheidsorganen samen aan een schoon en veilig Middelburg.

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Deze wet is al een aantal keren uitgesteld vanwege de complexiteit, omvang en uitdagingen op het gebied van ict. Het in werking treden van de Omgevingswet is bepalend voor de planning van de collega's die uitvoering geven aan milieutoezicht en -handhaving bij de gemeente. In 2023 is er tijd aan de voorbereiding op de komst van de Omgevingswet besteed, maar ook in 2024 zullen de milieutoezichthouders onder andere bezig zijn met vraagstukken als:

1. Wat komt precies in de bruidsschat van de rijksoverheid mee en in hoeverre moeten daar keuzes in worden gemaakt? Moet dit in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) worden ingeregeld?
2. Wat verandert aan het basistakenpakket? De registratie van bedrijven in ons software pakket moet worden bijgewerkt omdat de definitie 'milieu inrichting' verdwijnt en er mba's (milieu belastende activiteiten) voor in de plaats komen. Meer activiteiten zullen onder het basistakenpakket vallen en alsnog moeten worden overgedragen aan de RUD Zeeland. Bovendien moet nog in kaart worden gebracht hoeveel/welke bedrijven dat zijn.
3. Vanaf 2019 heeft de gemeente Middelburg voortvarend invulling gegeven aan de nieuwe taak informatieplicht energiebesparing. Met de komst van de Omgevingswet vallen deze taken onder het basistakenpakket. De gemeente Middelburg zal de lopende handhaving procedures zelf afhandelen. De (reeds) afgehandelde dossiers zullen aan de RUD Zeeland worden overgedragen.

Een gedeelte van de milieutaken is vraag gestuurd, zoals: advies aanvragen voor evenementen, milieuvraagstukken bij aanvragen omgevingsvergunningen, advies bij planontwikkeling op gebied van bodem, externe veiligheid, geluid etc. Ook het behandelen van milieumeldingen en milieuklachten vallen hieronder.

Voor de planbare milieuactiviteiten stellen we als doelen in 2024:

- Energiebesparingsplicht: De lopende handhavingprocedures zullen worden voorgezet. Zodra deze zijn afgerond zullen

de dossiers worden overgedragen aan de RUD Zeeland.

Het toezicht op -en handhaving van- de nieuwe ronde informatieplicht energiebesparing zal door de collega's van de RUD Zeeland moeten worden uitgevoerd.

- Controle ondermijning: In het vervolg op het project Arnestein (ondermijning), dat in 2022 is afgerond, nemen de toezichthouders milieu ook in 2024 deel aan 'ondermijning' controles. De succesvolle samenwerking met de collega's van openbare orde en veiligheid, de RUD Zeeland, politie, Belastingdienst etc. wordt voortgezet en zal breder (in de gehele gemeente) plaatsvinden.
- nieuwe VTH-software i.v.m. met de Omgevingswet. De juiste gegevens van de 'oude' software moeten overgezet worden naar de nieuwe software. Het gaat om documenten, procedures en inrichting gebonden gegevens, zoals: SBI-codering, van toepassing zijnde regelgeving maar ook telefoonnummers waarop personen bereikbaar zijn. Niet alle informatie zal automatisch overgezet kunnen worden. Hier zullen ook de nodige uren aan besteed moeten worden. Ook zal inzet plaatsvinden op het overdragen van de bedrijven die alsnog onder het basistakenpakket zijn komen te vallen.
- We voeren 40 integrale milieucontroles bij bedrijven uit.
- Per 2023 moeten kantoren minimaal energielabel C hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. In samenwerking met de andere Zeeuwse gemeenten is in 2023 het beleid qua toezicht en handhaving opgesteld. In 2024 zullen de toezichthouders van Bouwen en Wonen gaan toezien op de naleving, omdat de energielabel C-verplichting voor kantoren is opgenomen in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

## Prestatie

### Uitvoeren werkagenda gezondheidsbeleid

Positieve gezondheid: een brede blik op gezondheid

Toegankelijk voor alle inwoners

Samenwerking in netwerken

Werkagenda (Roken, alcohol, gezond gewicht, mentale gezondheid, gezonde leefomgeving)

### Uitvoeren wettelijke taken WPG (Wet publieke gezondheid)

Uitvoering van de wettelijke taken door de GGD Zeeland

### Duurzaamheidsbeleid "Op weg naar energieneutraal Middelburg"

In samenwerking met de Provincie bedrijven aanschrijven om zonne-energie op hun dak toe te passen

Continueren gebruik van Duurzaam Bouwloket en Energiek Zeeland in 2023

Uitvoering geven aan RES en RSW (o.a. restwarmteonderzoek Sloegebied)

Uitvoeringsplan opstellen voor het strategisch plan Energie en Klimaat



## Prestatie

Uitvoeren van pilots voor de uitvoering van de TWV, o.a. op het gebied van het verduurzamen van VVE's, collectieve inkoopacties en participatieve buurtacties  
 Monumenteneigenaren blijven informeren, ontzorgen en begeleiden  
 Plan van aanpak Energiearmoede opstellen en uitvoeren in samenwerking met Veere, Vlissingen, woningcorporaties, Orionis, Welzijn Middelburg e.a.  
 Mogelijkheden voor Europese subsidies blijven onderzoeken  
 Uitvoering geven aan lopende Europese projecten

## Duurzame gemeentelijke organisatie

Pilot (bijna) energieneutraal maken 2 gemeentelijke gebouwen  
 Onderzoeken mogelijkheden Circulaire Economie via regionale samenwerking  
 Verdere toename energiebesparing Openbare verlichting (op weg naar 50% in 2030 t.o.v. 2013)

## Uitvoering Middelburgse visie Milieu

Vorbereiden op Omgevingswet milieutaken waaronder uitvoering bodemtaken  
 Vergroenen openbare ruimte, verwijderen verharding  
 Uitvoeren Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ)  
 Deelnemen aan Europees project(en) m.b.t. klimaatadaptatie  
 Klimaatbestendig maken van het openbaar groen  
 Onderzoeken Basis Geluid Emissie (BGE)  
 Geluidsaneringen uitvoeren/afroonden.  
 Doorgaan met verhogen afvalscheidingspercentage  
 Project zwerfafval en afvalscheiding voor basisscholen (eventueel)

## Milieuhandhaving

Vergunningverlening en handhaving door Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) conform het Zeeuwse kwaliteitsniveau  
 Uitvoeren handhavingsprogramma door de gemeente  
 Voorbereidingen i.v.m. de Omgevingswet

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026</b>				
Er zijn geen mutaties vanuit de (meerjaren)begroting 2023 - 2026 op dit programma.				
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1	0	0	0	0
2	0	-20	-20	-20
3	-10	-10	-10	-10
4	-10	-7	-7	-7
5	-86	-86	-86	-86
6	97	97	97	97
7	-38	-38	-38	-38

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
8 Leges bouwvergunningen	44	44	44	44
9 Formatie contractmanagement verduurzaming	-38	38	38	38
10 Formatie medewerkers KEC opgaven (Klimaat, Energie, Circulariteit)	-252	-252	-252	-252
11 Formatie bouwkundig medewerker klimaatakkoord	-36	-36	-36	-36
12 Klimaatgelden (CDOKE)	468	468	468	468
13 Formatie medewerker begraafplaatsen en crematorium	-40	-40	0	0
	<b>99</b>	<b>158</b>	<b>198</b>	<b>198</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
Er zijn geen mutaties na vaststelling kadernota 2024- 2027 op dit programma.				
	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
	<b>99</b>	<b>158</b>	<b>198</b>	<b>198</b>

### 1. Vervanging ondergrondcontainers / toegangscontrole

Middelburg kent in totaal 350 ondergrondse afvalcontainers (incl. toegangscontrolesystemen). De kosten voor de vervanging van deze ondergrondse afvalcontainers en toegangscontrolesystemen zijn opgelopen. Op basis van een ideaalcomplex zijn de jaarlijkse kosten opnieuw berekend. Elk jaar komt er budget beschikbaar voor een vervanging waardoor we de volgende investeringen kunnen doen:

- 70 toegangscontrolesystemen (afschrijvingstermijn van 5 jaar);
- 35 ondergrondcontainers (afschrijvingstermijn van 10 jaar).

Rekening houdend met de nog openstaande kredieten 2020, 2021 en 2022 die direct worden afgesloten c.q. komen te vervallen, kunnen de kosten voor de komende 4 jaar binnen de 100% kostendekking worden opgevangen, waarbij de investeringen die in het verleden zijn geactiveerd niet worden vervangen. Daarna lopen de kosten op (van € 13.000 in 2028 oplopend tot maximaal € 163.000 in 2033). Deze kosten zullen dan (2028 en verder) in de tariefsbepaling voor de afvalstoffenheffing meegewogen moeten worden.

### 2. Garage voor gereedschappen begraafplaats

Om op adequate wijze uitvoering te geven aan het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen is het realiseren van een stallingsruimte in de nabijheid van het huidige crematorium gewenst. Met deze extra ruimte worden de verschillende doelstellingen ingevuld:

- Werkomstandigheden: Een voorziening waarbij we goede omstandigheden realiseren waarbij de gereedschappen en machines onder de juiste (Arbo) omstandigheden zijn opgeslagen en toegankelijk zijn voor beheer en onderhoud voor de medewerkers;
- Logistieke uitdaging: Door machines en gereedschappen uit het crematorium te halen ontstaat er een logistieke oplossing waarbij de verkeerbewegingen gescheiden zijn;
- Verbeteren aanblik terrein: Het nieuwe gebouw voorziet in extra opslagruimte zodat losse opslag en de tijdelijke unit nabij de entree komen te vervallen;
- Toekomstige ontwikkelingen: Het vrijkomende deel in het crematorium biedt mogelijkheden voor toekomstige ontwikkelingen zoals koeling, tank voor vloeistoffen (resomeren) waterstof en dergelijke;
- Verduurzamingsopgave: De nieuwe stallingsruimte biedt mogelijkheden voor eventuele benodigde installaties.

De opgenomen lasten betreffen hier (voornamelijk) de geraamde rente- en afschrijvingslasten voor een investering van € 451.000.

### 3. Professionalisering koffiekamer crematorium

Het aantal koffiekamers loopt al jaren terug. Voor een deel is dat omdat mensen ook voor andere invulling kiezen van het afscheid, maar voor een deel ook omdat we niet met de tijd zijn meegegaan in aanbod, ambiance en dienstverlening. Het is zo veel makkelijker/prettiger om afscheidsdienst en koffiekamer op de zelfde plek te hebben dat we met verbeteringen een belangrijk deel van de "markt" kunnen behouden. Met het oog

op de toename die te verwachten is in het aantal uitvaarten is uitbreiding van de capaciteit goed verdedigbaar. Door het aantrekken van horecaprofessional, die de bedrijfsleiding kan ondersteunen bij professionalisering van de dienstverlening in de koffiekamer, zal een verdere kwaliteitsslag worden gemaakt.

Door de onduidelijkheid over het voortbestaan van het crematorium bij de gemeente is er in de afgelopen jaren niet geïnvesteerd in het actualiseren van de dienstverlening. Daarom dient nu een inhaalslag gemaakt te worden. De verwachtingen van bezoekers van een cateringfaciliteit zijn in de tussentijd namelijk wel veranderd. Er wordt meer professionaliteit verwacht in de wijze van ontvangst, presentatie en aanbod. De kwaliteitsimpuls zorgt ook voor hogere opbrengsten. In de extra kosten is hier al rekening mee gehouden.

#### **4. Herstel paden begraafplaats**

Het verwijderen en vervangen van delen van verharding op de begraafplaats aan de Westelijk Oude Havendijk. Onderzoek naar de kwaliteit en levensverwachting van de verharde paden op de andere begraafplaatsen in de gemeente Middelburg. De opgenomen lasten betreffen hier (voornamelijk) de geraamde rente- en afschrijvingslasten voor een investering van € 105.000.

#### **5. Formatie beleidsmedewerker / vakspecialist afval**

Op het vlak van afval zijn er de nodige ontwikkelingen en gaan we verder met de volgende fase van afvalinzameling en Diftar (gedifferentieerde tarieven). Daarnaast wordt de komende jaren de noodzaak steeds groter om invulling te geven aan de maatschappelijke opgave om afvalstromen om te vormen naar duurzaam (circulair) grondstofgebruik. Op dit moment is er 1 medewerker verantwoordelijk voor het afval beleid en het implementeren van de VANG doelstellingen. Door deze toename van werkzaamheden is het noodzakelijk de capaciteit uit te breiden en de kwetsbaarheid te verlagen.

#### **6. Dekking formatie kostendekkende tarieven afvalstoffenheffing**

De extra kosten voor de formatie worden binnen de kostendekkende tarieven opgevangen.

#### **7. Formatie bodemspecialist en vergunningverlening milieu**

Er is extra formatie nodig vanwege de bezuinigingen in crisistijd, grotere drukte en stijging aantal ontwikkelingen.

#### **8. Leges bouwvergunningen**

De extra kosten kunnen worden opgevangen door een hogere opbrengst van bouwleges. De opbrengst van de leges voor bouwvergunningen nemen vooral toe door de gestegen bouwkosten.

#### **9. Formatie contractmanagement verduurzaming**

Goed contractmanagement en ondersteuning op inkoop is essentieel als er uitvoering gegeven wordt aan het strategisch project Klimaat Energie en Circulariteit.

#### **10. Formatie medewerkers KEC opgaven (Klimaat, Energie, Circulariteit)**

De opgaven op het vlak van klimaat(adaptatie), energie(transitie) en milieu (circulariteit en milieutechnische zaken zoals luchtkwaliteit en stikstof) moeten verder worden gedetailleerd in de vorm van visies, plannen en actielijnen. Deze uitwerking heeft gevolgen voor de formatie-omvang. Los hiervan is er nu al een bestaande uitvoeringsagenda die dient te worden vertaald in concrete maatregelen.

#### **11. Formatie bouwkundig medewerker klimaatakkoord**

Er is een bouwkundig medewerker nodig om de opgaven op het gebied van klimaat(adaptatie) te kunnen uitvoeren.

#### **12. Klimaatgelden (CDOKE)**

Begin april 2023 is een aanvraag voor de tijdelijke regeling "capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)" gedaan. Deze is ons toegekend. Middelburg heeft voor die periode 2023 tot en met 2025 bijna € 3 miljoen beschikbaar. De lasten van de formatie contractmanagement verduurzaming, medewerkers KEC opgaven en bouwkundig medewerker klimaatakkoord worden gedekt vanuit deze klimaatgelden. Over het vervolg van de financiering na 2026 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt dat deze regeling wordt vastgelegd in een wet. In een brief van minister (Klimaat en Energie) is aan gemeenten en provincies aangegeven dat de middelen na 2025 worden gecontinueerd. In juni 2023 heeft de provincie in de aanvulling Begrotingscirculaire 2024 aangegeven dat deze als structurele baat opgenomen mogen worden.

### 13. Formatie medewerker begraafplaatsen en crematorium

Uitbreiding bezetting gegraveplaatsen en crematorium met het oog op verwacht toename overlijdens (CBS cijfers), hieraan gekoppeld het arbeidsintensiever worden van de auladiensten.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren		2019	2020	2021	2022	2023
<b>Milieu</b>						
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	Middelburg	222,0	225,0	148	nbn	nbn
	Nederland	161,0	205,0	nbn	nbn	nbn
Omvang huishoudelijk restafval exclusief milieustraat (kg/inwoner)	Middelburg	179,0	178,0	nbn	nbn	nbn
	Nederland	20,0	nbn	nbn	nbn	nbn
Hernieuwbare elektriciteit (%)	Middelburg	23,0	nbn	nbn	nbn	nbn
	Nederland	20,0	nbn	nbn	nbn	nbn

## Wat mag het kosten?

6.82.a Jeugdbescherming	0	-1.114	-1.235	-1.297	-1.362	-1.430
6.82.b Jeugdreclassering	0	-215	-217	-227	-239	-251
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-64.040</b>	<b>-71.574</b>	<b>-68.290</b>	<b>-69.619</b>	<b>-68.579</b>	<b>-70.668</b>
<b>7 Volksgezondheid en milieu</b>	<b>Rekening</b>	<b>Begroting</b>	<b>Begroting</b>	<b>Begroting</b>	<b>Begroting</b>	<b>Begroting</b>
	<b>2022</b>	<b>2023</b>	<b>2024</b>	<b>2025</b>	<b>2026</b>	<b>2027</b>
<b>Overzicht taakvelden</b>						
<b>Lasten</b>						
7.01.0 Volksgezondheid	2.100	2.606	2.906	2.978	3.031	3.134
7.02.0 Riolering	4.474	4.634	4.713	4.865	5.007	5.156
7.03.0 Afval	5.597	5.324	5.884	5.973	5.984	6.169
7.04.0 Milieubeheer	2.332	4.954	2.142	2.217	2.233	2.308
7.05.0 Begraafplaatsen en crematoria	1.680	1.886	1.883	1.928	1.949	1.989
<b>Totaal lasten</b>	<b>16.183</b>	<b>19.403</b>	<b>17.529</b>	<b>17.961</b>	<b>18.204</b>	<b>18.755</b>
<b>Baten</b>						
7.01.0 Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0
7.02.0 Riolering	5.808	6.086	6.347	6.554	6.744	6.939
7.03.0 Afval	7.616	7.308	8.097	8.237	8.269	8.509
7.04.0 Milieubeheer	666	980	468	468	468	468
7.05.0 Begraafplaatsen en crematoria	2.025	2.155	2.268	2.341	2.408	2.478
<b>Totaal baten</b>	<b>16.116</b>	<b>16.528</b>	<b>17.180</b>	<b>17.600</b>	<b>17.889</b>	<b>18.394</b>
<b>Saldo</b>						
7.01.0 Volksgezondheid	-2.100	-2.606	-2.906	-2.978	-3.031	-3.134
7.02.0 Riolering	1.334	1.452	1.634	1.689	1.737	1.784
7.03.0 Afval	2.019	1.984	2.212	2.264	2.285	2.341

## Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

We zetten in op het realiseren van een passend woningbestand, afgestemd op de vraag van de verschillende doelgroepen.

Om dit te bereiken plant de gemeente ook in 2024 nieuwbouw en werkt de gemeente samen met Woongoed en Woningbouwvereniging Arnhemuiden bij renovatie, nieuwbouw en verduurzaming van woningen. We stimuleren de bewoners om hun huis levensloopbestendig te maken en te verduurzamen.



## Beleidskader

### Vastgestelde gemeentelijke beleidsnota's:

- Kwaliteitsatlas 2030 (herzien)
- Stec-rapport Woningkwaliteit- en woningmarktonderzoek Zeeland 2019 (KWOZ) (2019)
- Stec-rapport locatieonderzoek Walcheren (2020)
- Rigo-rapport woningmarktonderzoek (2020)
- Woonvisie 2023-2027 + Middelburgse woonagenda
- Zeeuwse Woondeal 2023
- Nota grondbeleid (2021)
- Prestatieafspraken 2022-2025 gemeente + Woongoed + Huurdersvereniging Middelburg
- Prestatieafspraken 2023-2026 gemeente + WBV Arnhemuiden + Huurdersbelangenvereniging Hoogaars
- Vigerende bestemmingsplannen

We ronden in 2024 de Omgevingsvisie Middelburg 2050 af (ter vervanging van de Kwaliteitsatlas). In 2024 wordt ook een update van het KWOZ verwacht.

## Wat willen we bereiken?

### Maatschappelijk effect - Wonen

Aanwezigheid van voldoende woningen en verschillende woonmilieus om de huidige en toekomstige huishoudens van Middelburg te huisvesten.

### Doelstellingen

1. Voldoende woningen passend bij de (toekomstige vraag, zowel qua aantallen als qua gewenste woningtypes. Daarbij ligt de focus op nultredewoningen voor de groeiende groep ouderen.

2. Middelburg ziet kans om door middel van bijzondere en aantrekkelijke woonmilieus inwoners van buiten te trekken en om bewoners te behouden voor de gemeente.
3. We streven naar leefbare wijken door per woningbouwlocatie en sloop-nieuwbouwlocatie de best passende en aanvullende woningen toe te voegen.
4. Herbesteden en renoveren hebben de voorkeur boven nieuwbouw.
5. Het behouden van gelijke kansen in de huursector voor de doelgroepen waaronder jongeren, senioren en gezinnen.
6. We streven naar een betaalbare woningvoorraad, waaronder 750 sociale huurwoningen ten behoeve van Woongood Middelburg. Als richtlijn geldt 30% sociale huur op nieuwe woningbouwlocaties.
7. Voorzien in voldoende huisvesting voor (toekomstige) studenten en voor andere bijzondere doelgroepen zoals statushouders, arbeidsmigranten en de uitstroom uit Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang (zie programma Sociaal Domein).
8. We willen zorgen dat iedere bewoner van Middelburg zo lang mogelijk optimaal kan blijven functioneren in een zelfgekozen woning en woonomgeving. Bij woningaanpassingen boven € 20.000 geldt het primaat van verhuizen naar een geschikte woning.
9. We kiezen voor kwalitatieve nieuwbouw: duurzaam en gericht op de lange termijn (niet snel en goedkoop).
- 10 Een kwalitatieve en energetische verbetering van de bestaande woningvoorraad. Zowel in de huur- als koopsector.
- 11 Het zoveel mogelijk wegnemen van belemmeringen voor energiebesparende maatregelen bij monumenten en hierbij de monumentale en architectonisch waarden te respecteren.
- 12 Het verkleinen van de stap naar de koopwoningmarkt met de regeling starterslening.
- 13 Voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders.
- 14 Wonen boven winkels wordt gefaciliteerd.

### **Maatschappelijk effect - Ruimtelijke ordening**

Een stad met een goed woonklimaat, met passende woonruimte voor alle doelgroepen en leeftijdscategorieën.

### **Doelstellingen**

1. We zorgen dat er steeds genoeg nieuwe (deelomgevings)plannen zijn met woningbouw in het programma.
2. Inbreiden heeft de voorkeur boven uitbreiden.

3. Omzetten van bestemmingsplannen in deelomgevingsplannen.
4. Streven naar groene woonmilieus.

### **Maatschappelijk effect - Grondexploitatie**

Grondbeleid en grondexploitatie is dienstbaar aan beleid voor wonen, werken en recreëren en is een middel om doelstellingen op deze terreinen te realiseren. Geld dat hiermee wordt verdiend kan ingezet worden voor locaties die geld kosten.

### **Doelstellingen**

Het gaat de gemeente om maatschappelijk gewenst ruimtegebruik, het maatschappelijk effect en de meest optimale prijs/kwaliteitsverhouding. Meer informatie over grondbeleid en grondexploitatie staat in de paragraaf Grondbeleid in deze begroting.

## **Wat gaan we daarvoor doen?**

### **Bouwen en wonen- Gedeelde opgave**

Bouwen en wonen is één van de vier gedeelde opgaven van college en gemeenteraad. Hierbij wordt in 2024 in het bijzonder aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen.

### **Gevarieerd woonaanbod**

Middelburg biedt een gevarieerd aanbod van woningen. Het doel is om in 2040 tot een optimale match van vraag en aanbod te komen. Daarbij is uitgegaan van de bevolkingsontwikkeling, het aantal starters, doorstromers, ouderen etc. Om dit te bereiken plant de gemeente ook in 2024 nieuwbouw en werkt de gemeente samen met Woongood en Woningbouwvereniging Arnhemuiden bij renovatie, nieuwbouw en verduurzaming van woningen.

### **Nieuwbouw sociale woningvoorraad**

Middelburg wil een goede mix in de wijken van goedkope en duurdere woningen en appartementen, zowel koop als huur. Het hebben van voldoende sociale huurwoningen is belangrijk. Met de corporaties kijken we naar mogelijkheden voor sociale woningbouw. Plannen die in 2024 in de realisatiefase en voor een deel nog in de ontwerpfase zitten zijn Mortiere, Churchillaan, Essenvelt en Sint Laurens. Daarnaast ontwikkelt Woongood appartementen aan de Buitenruststraat, op de locatie van het oude kantoorpand van Woongood. Tevens wordt met Woongood een studie gedaan naar het herbesteden van het kantoorpand van de politie aan de Vrijlandstraat. De gemeente en Woongood

gaan samen op zoek naar nieuwe woningbouwlocaties voor de 750 nieuwe sociale huurwoningen tot 2030.

### **Levensloopbestendig wonen: nieuwbouw**

In een levensloopbestendige woning moeten alle belangrijke vertrekken zich op één verdieping bevinden. Er wordt ook wel gesproken over een nultredenwoning. Vooral op de locaties in

de nabijheid van de voorzieningen zijn levensloopbestendige woningen gepland. Maar ook in plannen als Essenvelt en Sint Laurens. In vrijwel alle nieuwbouwplannen worden inmiddels levensloopbestendige woning gerealiseerd. Vanuit de markt blijkt dat de vraag naar dergelijke woningen sterk toeneemt, in de grondgebonden variant ook van jongere doelgroepen.



### **Levensloopbestendig wonen: bestaande voorraad**

Mensen willen en moeten langer zelfstandig blijven wonen. Een aantal van hen zal naar een nultredenwoning verhuizen. De meeste mensen blijven wonen waar ze nu ook wonen. Veelal zijn (kleine) aanpassingen nodig om prettig te kunnen blijven wonen in de woning. Bewoners in huur- en koopwoningen worden gestimuleerd om zelf maatregelen te nemen om hun woning meer levensloopbestendig te maken. Woningeigenaren kunnen gebruik maken van de Blijverslening.

### **Verhuiscoach**

Wanneer een woning niet meer passend is of niet meer passend te maken is, kan verhuizen de beste oplossing zijn. Maar voor veel mensen is dit een grote stap die veel vragen oproept. De gemeente stelt hiervoor een verhuiscoach aan, die kan helpen om een goede woning en een goede financiering te vinden.

### **Energiebesparende maatregelen**

In bestaande bouw en nieuwbouw, in huur- en koopsector worden energiebesparende maatregelen getroffen in samenwerking met de partners. Met de woningcorporaties zijn prestatieafspraken gemaakt over woningen die energiezuiniger worden gemaakt met als uiteindelijk resultaat dat de kernvoorraad in 2021 gemiddeld

een energielabel van B had. In 2025 is het streven naar een gemiddeld energielabel A.

In de nieuwbouw zijn energieneutrale woningen het uitgangspunt. Particuliere bouwers worden gestimuleerd om energieneutrale woningen te bouwen. Bij de keuze van ontwikkelaars is het aspect duurzaamheid een belangrijke afwegingsfactor.

### Startersleningen

Om starters een betere kans te geven op een koopwoning, verstrekt de gemeente startersleningen. Vanaf 1 januari 2024 gelden hiervoor nieuwe, ruimere voorwaarden. Het uitgangspunt is 40 aanvragen per jaar.

### Huisvesting statushouders

Asielzoekers met een verblijfsvergunning mogen verhuizen naar eigen woonruimte. De taak om deze vergunninghouders te huisvesten ligt bij de gemeenten. Elke gemeente is verplicht naar verhouding van het aantal inwoners een aantal vergunninghouders te huisvesten. Het Rijk legt hen hiervoor halfjaarlijks een taakstelling op. Met de woningcorporaties worden prestatieafspraken gemaakt over hun aandeel in de huisvesting van statushouders. De provincie denkt in haar rol als toezichthouder mee met de gemeenten om te zoeken naar (creatieve) oplossingen om dit grote aantal vluchtelingen met een verblijfsstatus te huisvesten. Uitgangspunt is dat de gemeente in 2024 opnieuw voldoet aan haar taakstelling.

### Wonen boven winkels

De gemeente stimuleert eigenaren van winkelpanden om de verdieping(en) boven de winkels te verhuren als woning. In de praktijk blijkt dit vaak lastig realiseerbaar te zijn. Haalbare plannen hiervoor worden door ons gefaciliteerd.

### Implementatie Omgevingswet

Zonder nieuw uitstel wordt op 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet van kracht. In december 2018 is de Omgevingswet

door de raad tot strategisch project benoemd. De projectgroepen Processen en Wet- en regelgeving zijn inmiddels afgerond. Ook is alle benodigde software aanwezig en deels ook 'gevuld'. Per 1 januari 2024 zullen de meest voorkomende vergunningen via het digitaal stelsel aangevraagd kunnen worden. In de loop van 2024 wordt dit verder geoptimaliseerd. De werkgroep Omgevingsplan gaat verder met het omzetten van bestemmingsplannen als onderdeel van het nieuwe Omgevingsplan; de periode 2024-2031 is de transitieperiode om via tijdelijke omgevingsplannen te werken aan het definitieve Omgevingsplan, dat uiterlijk 31 december 2031 gereed moet zijn. De ontwerp Omgevingsvisie is na de zomer van 2023 ter visie gelegd. Begin 2024 kan deze door de gemeenteraad worden vastgesteld.

### Omgevingsvisie vaststellen

De Omgevingsvisie Middelburg 2050 wordt begin 2024 vastgesteld. In de omgevingsvisie wordt qua woningbouw de nadruk gelegd op inbreiding en transformatie, maar wordt ook benoemd dat nieuwe uitbreidingslocaties nodig zijn.

### Groene woonmilieus

Groene woonmilieus zijn belangrijk, voor het welzijn en de leefbaarheid van de bewoners en voor klimaatadaptatie. Bij woningbouwplannen is het uitgangspunt 30% groen.

### De verkoop van bouwrijpe gronden

Voor 2024 zijn verkopen geraamd in de plannen Essenvelt, Mortiere, Hazenburg noord, Walcherseweg, Churchillaan, Veerspoort, Rittenburg, Sint Laurens zuid en Sint Laurens noord.

### Bouw- en woonrijp maken van gronden

In 2024 wordt er (verder) bouwrijp gemaakt in de plannen Essenvelt, Rittenburg, Veersepoort, Churchillaan en Sint Laurens zuid.

## Prestatie

Gevarieerd woonaanbod

Bouw van levensloopbestendige woningen verspreid over de gemeente

Locaties voor de bouw van sociale huurwoningen

10 blijversleningen per jaar verstrekken

Verhuiscoach

In de sociale huursector hebben de woningen in 2025 een gemiddeld energielabel A



## Prestatie

Nieuwbouw energieneutrale woningen voor een eerlijke meerprijs  
 40 startersleningen per jaar verstrekken  
 Voldoen aan taakstelling huisvesting statushouders  
 Wonen boven winkels faciliteren  
 Implementatie Omgevingswet  
 Omgevingsvisie  
 Groene woonmilieus  
 Verkoop bouwrijpe gronden

## Invulling van financiële ruimte kadernota 2024-2027

Nr.	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Invulling van financiële ruimte (meerjaren)begroting 2023 - 2026</b>				
Er zijn geen mutaties vanuit de (meerjaren)begroting 2023 - 2026 op dit programma.				
<b>Invulling van financiële ruimte kadernota 2024 - 2027</b>				
1	-86	-86	-86	-86
2	-24	-24	-24	-24
3	124	124	124	124
4	-172	-172	0	0
5	194	194	0	0
6	-77	-77	0	0
	<b>-41</b>	<b>-41</b>	<b>14</b>	<b>14</b>
<b>Invulling van financiële ruimte na vaststelling kadernota 2024 - 2027</b>				
7	-90	-90	-90	-90
	<b>-90</b>	<b>-90</b>	<b>-90</b>	<b>-90</b>
	<b>-131</b>	<b>-131</b>	<b>-76</b>	<b>-76</b>

### 1. Formatie vergunningverlening Bouwen en Wonen

Er is extra formatie nodig vanwege de toename van complexere aanvragen en de groei van de werkzaamheden voor de bouwvergunningen.

### 2. Formatie ecooloog

Vooruitlopend op de openstelling van de vacature voor ecooloog wordt er nu een ecooloog (0,5 fte) ingehuurd die zich bezig houdt met de doelstellingen uit het coalitie-akkoord. Voor de hoeveelheid gevraagd werk zijn meer uren nodig.

### 3. Leges bouwvergunningen

De kosten van bovenstaande formatie worden opgevangen via de hogere opbrengsten leges bouwvergunningen.

### 4. Formatie casusregisseurs omgevingstafels

Voor de uitvoering van de omgevingswet zijn casusregisseurs omgevingstafels nodig.

### 5. Dekking formatie casusregisseurs

Voor 2024 worden de kosten hiervan opgevangen door de beschikbare eenmalige middelen die we van het Rijk hebben

ontvangen voor de omgevingswet en daarna uit de opbrengsten leges bouwvergunningen.

## 6. Formatie applicatiebeheer vergunningverlening & handhaving

Vanwege nieuwe softwarepakketten en vele nieuwe wettelijk verplichte audits is er behoefte aan een applicatiebeheerder vergunningverlening & handhaving.

## 7. Formatie uitvoering taken nieuwe huisvestigingsverordening

In het raadsvoorstel Huisvestigingsverordening gemeente Middelburg 2023 is als besluit opgenomen dat voor de uitvoering van handhavingstaken extra capaciteit ten behoeve van afdeling vergunningverlening en handhaving (1fte) nodig is. De kosten hiervan zijn in de concept (meerjaren)begroting 2024 – 2027 verwerkt.

## Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Kolom1	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde WOZ-waarde (in 1.000 euro's)	Middelburg	189	200	213	231	259
	Nederland	250	271	272	299	nrb
Demografische druk (%)	Middelburg	79,6	80,5	80,7	81,1	80,7
	Nederland	69,8	70	70,1	70,3	75,1
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in euro's)	Middelburg	690	734	786	876	890
	Nederland	665	700	733	823	855
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	Middelburg	717	761	860	949	976
	Nederland	735	773	810	905	931
Nieuw gebouwde woningen ( per 1000 woningen)	Middelburg	3,6	5,4	3,6	10,6	nrb
	Nederland	9,2	8,9	8,9	8,7	nrb

## Wat mag het kosten?

7.04.0 Milieubeheer	-1.666	-3.974	-1.674	-1.749	-1.765	-1.840
7.05.0 Begraafplaatsen en crematoria	345	269	385	412	459	488
<b>Totaal overzicht taakvelden</b>	<b>-67</b>	<b>-2.875</b>	<b>-350</b>	<b>-362</b>	<b>-315</b>	<b>-361</b>

8 Volkshuisv, leefomgev en sted vern	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
--------------------------------------	---------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

### Overzicht taakvelden

#### Lasten

8.01.0 Ruimte en leefomgeving	937	1.162	1.340	1.382	1.359	1.401
8.02.0 Grondexploit (niet-bedr.terr)	8.803	7.013	5.927	5.950	5.948	5.975
8.03.0 Wonen en bouwen	2.407	4.623	3.457	3.479	3.990	4.060
<b>Totaal lasten</b>	<b>12.147</b>	<b>12.798</b>	<b>10.725</b>	<b>10.811</b>	<b>11.297</b>	<b>11.437</b>

#### Baten

8.01.0 Ruimte en leefomgeving	6	7	7	7	8	8
8.02.0 Grondexploit (niet-bedr.terr)	7.948	6.571	5.699	5.765	5.753	5.723
8.03.0 Wonen en bouwen	3.304	1.947	1.650	1.892	1.741	1.786
<b>Totaal baten</b>	<b>11.258</b>	<b>8.525</b>	<b>7.357</b>	<b>7.664</b>	<b>7.502</b>	<b>7.517</b>
<b>Saldo</b>						
8.01.0 Ruimte en leefomgeving	-931	-1.155	-1.333	-1.375	-1.351	-1.394

# Paragrafen

# Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

## Inleiding

De gemeente Middelburg onderkent het belang van risicomanagement. Het gaat hierbij om het beheersen van risico's die de bedrijfsvoering kunnen belemmeren. In deze paragraaf worden de risico's in relatie tot de financiële weerstand gelegd. Daarnaast wordt ingegaan op de risico's die andere dan financiële gevolgen hebben voor de gemeente. Te denken valt hierbij aan imagoschade.

Deze paragraaf is als rapportage een onderdeel van het risicomanagementproces. En geeft inzicht in het weerstandsvermogen van de gemeente Middelburg. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële draagkracht van de gemeente indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen.

De paragraaf verwoordt in het kort uit welke componenten het weerstandsvermogen bestaat en waar de uitgangspunten van het risicomanagement zijn vastgelegd (beleid). Verder wordt inzicht gegeven in:

- de opbouw van het risicoprofiel (de gesignaleerde risico's);
- de opbouw van de weerstandscapaciteit (vrije middelen om de gesignaleerde risico's in financiële zin op te kunnen vangen);
- het weerstandsvermogen (koppeling van de risico's en de weerstandscapaciteit).

Tot slot wordt inzicht gegeven in de risico's waarvan de gevolgen niet (alleen) financieel van aard zijn.

## Beleidskader

### Risicomanagementbeleid

Het beleid dat de gemeente voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in een risicomanagementbeleidsnotitie. Dit beleid is in 2020 herzien en in 2021 vastgesteld door de gemeenteraad. Belangrijkste wijziging is dat de focus van risicomanagement wordt verbreed. Voorheen lag de focus voornamelijk op risico's met financiële

gevolgen. Nu worden ook risico's met andere gevolgen in kaart gebracht, zoals imagoschade. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagementproces. Op basis van dit beleidsstuk is deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgesteld.

De gemeente is verplicht zowel in de programmabegroting als in de programmarekening de risico's te vermelden die de (financiële) positie van de gemeente kunnen beïnvloeden.

Bij het opstellen van de programmabegroting en jaarrekening dient een zo goed mogelijk beeld van kwantificeerbare risico's aanwezig te zijn. Dat betekent evenwel niet dat in de gemeentelijke huishouding geen financiële risico's meer aanwezig zouden zijn. Net als iedere andere organisatie heeft ook de gemeente bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot (financiële) nadelen.

### Wat is weerstandsvermogen?

Het weerstandsvermogen bestaat uit:

- De weerstandscapaciteit. Dit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- Alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiële betekenis kunnen zijn.

### Voorwaarden in een continu proces

Risicomanagement heeft op het niveau van de raad, het college en het ambtelijk management een structurele plek gekregen binnen de planning- en controlcyclus. Voor de raad betekent dit dat bij zowel de begroting als bij de jaarrekening gerapporteerd wordt over hoe risico's zich ontwikkelen en hoe deze zich verhouden tot de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit.

Eén van de voorwaarden voor een adequaat risicomanagement is dat bestuurlijke doelstellingen voor programma's, strategische projecten en grondexploitaties helder zijn. Verder is het noodzakelijk dat zowel bestuur als management zich bewust zijn dat risicomanagement onderdeel is van het normaal besturen en managen van de gemeente. Dit betekent dat het inventariseren van risico's, het inschatten ervan en het treffen van maatregelen voortdurend in de praktijk wordt uitgevoerd.

## Risico's met financiële gevolgen

### Uitkomsten inventarisatie

Het risicoprofiel is zeer divers van aard. Zowel grote als relatief kleinere risico's, risico's met interne of externe oorzaak en operationeel dan wel strategisch van aard zijn genoemd.

Om het risicoprofiel te structureren wordt gebruik gemaakt van risicocategorieën. Hierdoor kunnen risico's naar soort worden gerangschikt. Verder is inzichtelijk wat de risicoscore (kans x gevolg) is, voor en na het implementeren van beheersmaatregelen. Om een risicoweging mogelijk te kunnen maken wordt elk risico gekwantificeerd op kans van voorkomen en geldelijk en/of imago-gevolg (voor imago-gevolg zie onderdeel "risico's met niet financiële gevolgen" verderop in deze paragraaf). Voor zowel kans als gevolg is een vijftal klassen gedefinieerd waardoor de uiteindelijke risicoscore ligt tussen de 0 (minimaal) en 25 (maximaal).

### Beheersmaatregelen

Soms is het mogelijk om voor de geïdentificeerde risico's beheersmaatregelen te treffen. De getroffen maatregelen zijn

bedoeld om óf de kans van een risico te verlagen óf de gevolgen te reduceren. Hierdoor neemt de risicoscore af en zal de totale impact van de risico's op de organisatie afnemen. Beheersmaatregelen zijn te onderscheiden in twee categorieën; financieringsmaatregelen en control-maatregelen. Een financieringsmaatregel is een maatregel waarbij het risico niet gereduceerd wordt, maar dat er financieel gezien dekking voorhanden is als het risico zich daadwerkelijk voordoet. Om risicomanagement effectief te laten zijn is het daarnaast wenselijk om bij het benoemen van beheersmaatregelen ook te kijken naar 'control-maatregelen'. Dit zijn maatregelen die de kans van optreden of de directe gevolgen van een risico kunnen reduceren.

### De risicokaart

Om meer inzicht te krijgen in de spreiding van de risico's naar kans van optreden en gevolg, wordt gebruik gemaakt van de risicokaart (zie de figuur hieronder). De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Daarmee wordt direct inzichtelijk hoe de risico's zijn verdeeld over het groene, oranje en rode gebied.

## Risicomatrix

Geld	Netto				
	10%	30%	50%	70%	90%
$x > €1.000.000$	1	2	1	2	
$€500.000 < x < €1.000.000$	2		2		
$€200.000 < x < €500.000$	3	1	4		
$€50.000 < x < €200.000$		4	1		
$x < €50.000$		1			
Geen geldgevolgen	8	3	1		
<b>Kans</b>	10%	30%	50%	70%	90%

Tabel: Risicokaart gemeente Middelburg na beheersmaatregelen

Een risicoscore in het groene gebied, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Risico's die in het oranje gebied zitten vragen om aandacht. Ze vormen individueel nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Voor deze risico's wordt het dan ook aangeraden niet lang te wachten met het uitvoeren van beheersmaatregelen.

In de risicokaart wordt duidelijk dat zich relatief veel risico's in de groene en oranje zone bevinden, onder/midden in de risicokaart. Bij beheersing van deze risico's die veel voorkomen kan op de korte termijn kostenreductie gerealiseerd worden en op de langere termijn serieuze bedreigingen ten aanzien van de continuïteit van de bedrijfsvoering worden voorkomen.

Een risico dat zich bevindt tegen of in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. De gemeente Middelburg kent

een aantal van deze risico's. Dit zijn ook de risico's die een zware weging hebben binnen de top 10 van de gesignaleerde risico's binnen onze gemeente, gelet op financiële impact op de organisatie.

### Weerstandscapaciteit

Op basis van het geconsolideerde risicoprofiel van de gemeente Middelburg kan worden bepaald hoeveel geld benodigd is om alle risico's te kunnen financieren. De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die er van uit gaat dat nooit alle risico's zich én tegelijk, én in hun maximale omvang voordoen. Door deze benadering kan op een verantwoorde manier minder vermogen aan worden gehouden.

In totaal zijn voor de gemeente 35 risico's met een financieel karakter geïdentificeerd en gekwantificeerd. Het onderdeel "wijzigingen in risicoprofiel" verderop in deze paragraaf, bevat

een toelichting op de mutaties die binnen het risicoprofiel hebben plaatsgevonden.

Rekening houdend met de inschatting van kans op voorkomen en verwacht geldelijk gevolg, kan op basis van de Monte Carlo techniek bepaald worden dat in 90% van de simulaties het totale risicobedrag niet boven de € 14,5 miljoen uitstijgt.

### Risico top 10

In de hiernavolgende tabel wordt de top 10 risico's van de gemeente Middelburg gerangschikt naar financiële impact weergegeven. Het percentage geeft in grote lijnen de weging van het betreffende risico aan ten opzichte van het totaal aan risico's. Hieruit is af te leiden dat de top 10 risico's een weging heeft van ruim 90% in het totaal van de geïnventariseerde risico's.

Belangrijkste risico's	Invloed (%)
Vertraging en lagere opbrengstontwikkeling van lopende en geplande grondexploitaties (woningen en bedrijventerrein) ten opzichte van de prognoses in het basisscenario Grondbedrijf waardoor het saldo van de reserve grondbedrijf nadelig beïnvloed wordt (scenario: Grondbedrijf risicoscenario).	33%
Het deels of in zijn geheel niet tot ontwikkeling brengen van reeds aangekochte gronden (als gevolg van onvoldoende draagvlak, politieke keuzes, duurzaamheidsladder) leidt tot een lager ontwikkelpotentieel binnen het Grondbedrijf waardoor verliezen ontstaan doordat complexen (deels) afgewaardeerd moeten worden, toekomstige winsten lager uitvallen en de rente over deze complexen niet meer aan het grondbedrijf mag worden toegerekend (scenario: Grondbedrijf specifieke risico's).	26%
Hogere financieringslasten agv stijgende rente mbt herfinanciering en/of aanvullende financieringsbehoefte	9%
Tekorten op het budget Jeugd als gevolg van de door het Rijk doorgevoerde korting op de jeugdmiddelen van (macro) 1 mld	8%
Zwakke financiële positie van (cruciale) zorgaanbieders in de zorgketen kan leiden tot noodzakelijke steunmaatregelen vanuit gemeente(n)	7%
Hogere kosten Jeugd (tariefstijging) als gevolg van het openbreken/nieuwe afspraken binnen de Cao Jeugdzorg	3%
(Onvoorziene) ontwikkelingen binnen de GR'en leidt tot aanvullende bijdragen vanuit de deelnemers	3%
Lagere opbrengst bouwleges als gevolg van de invoering Wet Kwaliteitsborging Bouw	2%
Reconstructies en onderhoud aan bruggen/duikers zijn niet voorzien binnen het wegenbeheersplan waardoor incidenteel tegenvallers kunnen ontstaan	2%
Een gedeelte van de personeelskosten (inclusief overhead) wordt gedekt door investeringsprojecten waardoor bij afname van het aantal projecten de dekking van deze kosten wegvalt en tot extra lasten in de reguliere exploitatie zal leiden.	1%

### Wijzigingen in risicoprofiel ten opzichte van risicoprofiel Jaarrekening 2022

De omvang van het risicoprofiel is ten opzichte van de vorige rapportage (Jaarrekening 2022) met € 1,0 miljoen gedaald naar € 14,5 miljoen. Hoewel het risicoprofiel qua omvang niet significant is gewijzigd is de kwantificering voor een aantal risico's wel gewijzigd, is een aantal risico's komen te vervallen en zijn nieuwe risico's opgevoerd. Hieronder worden de meest significante zaken toegelicht.

De in de jaarrekening nog zwaar meewegende risico's ten aanzien van inflatie en cao-ontwikkeling zijn lager gekwantificeerd. Dit omdat in de Kadernota 2024-2027 rekening wordt gehouden met een hoger inflatiepercentage en cao-ontwikkeling. Daarnaast is voor verduurzaming van onze gemeentelijke panden via de kadernota aanvullende financiële ruimte vrijgemaakt. Voor de korte termijn (2023-2027) zijn derhalve de middelen aanwezig om uitvoering te geven aan de landelijk gestelde klimaatdoelstellingen

t.a.v. gemeentelijk vastgoed. Verder is het risico vanuit de aanvullende VZG-richtlijn 2023 voor GR'en (4.5% structureel extra) verwerkt in de Kadernota waardoor dit risico is komen te vervallen. Daartegenover is wel het risico met betrekking tot de gemeentelijke financieringslasten toegenomen als gevolg van de (opwaartse) renteontwikkeling in het afgelopen jaar. Herfinanciering van aflopende leningen dan wel het aantrekken van aanvullende financiering kan hierdoor hogere financieringslasten veroorzaken dan nu voorzien. Verder wordt als gevolg van het openbreken van de cao Jeugdzorg en de hierbinnen nieuw te maken afspraken rondom de loonontwikkeling een stijging van de tarieven verwacht waardoor tegenvallers op het jeugdbudget kunnen ontstaan. Dit risico is toegevoegd aan het risicoprofiel.

De genoemde effecten leiden, naast een aantal minder significante wijzigingen, per saldo tot een lichte daling van het risicoprofiel met € 1,0 miljoen.



## Weerstandscapaciteit

Om de risico's te kunnen opvangen is het van belang dat de gemeente over een buffer beschikt die hiervoor voldoende is, de zogenaamde weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit kan gevonden worden in de navolgende componenten.

### Onbenutte belastingcapaciteit

Hieronder wordt verstaan de mogelijkheid die de gemeente heeft om de belastingen te verhogen. Bij tarieven waar kostendekking een rol speelt is van onbenutte belastingcapaciteit sprake voor zover nog geen volledige kostendekking wordt gerealiseerd. Aan de hoogte van de overige tarieven is theoretisch geen bovengrens gesteld; de gemeente kan deze echter niet tot in het oneindige verhogen.

### Onvoorziene uitgaven

Voor onvoorziene uitgaven is in de begroting jaarlijks een bedrag van € 200.000 voor handen. Dit bedrag is afgestemd met Provincie Zeeland en akkoord bevonden.

### Vrij besteedbare reserves

Als vrij besteedbare reserves beschouwen wij de algemene reserves en bestemmingsreserves waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Voor wat betreft deze laatste categorie is de reserve Grondbedrijf op dit moment de enige reserve die hieronder valt.

### Stille reserves

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bepaalde activa hoger is dan de op de balans opgenomen boekwaarde. De aanwezigheid van dergelijke stille reserves is een onvermijdelijk gevolg van het voorschrift dat de boekwaarde van de activa gebaseerd moet zijn op de historische kostprijs.

Een stille reserve kan tot de weerstandscapaciteit worden gerekend indien:

- het desbetreffende actief vrij verhandelbaar is;
- de opbrengst bij verkoop uitgaat boven het bedrag dat nodig is om wegvallende inkomsten op te vangen.

De gemeentelijke aandelen in EHZ (voorheen PZEM) en de B.N.G., gewaardeerd tegen de nominale waarde, kunnen niet tot de weerstandscapaciteit gerekend worden zolang zij niet vrij verhandelbaar zijn. Wanneer dit wel het geval zal zijn, zal de eventuele opbrengst ter versteviging van de weerstandscapaciteit kunnen worden ingezet.

De gemeente beschikt daarnaast over een aantal panden waarvan de verwachte verkoopwaarde hoger is dan de huidige boekwaarde. Aangezien de meeste van deze panden door de gemeente verhuurd worden of in gebruik gegeven zijn, nemen wij voorzichtigheidshalve deze stille reserves niet mee in de berekening van de weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt bepaald:

Weerstandscapaciteit (x1000 €) per 1 januari	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Reserve Grondbedrijf (op basis van Basisscenario Grondbedrijf feb. 2023)	1.493	3.338	11.576	12.436	13.917	15.970
Algemene Reserve	21.580	29.210	24.084	24.234	24.234	24.234
Onvoorzien	202	202	202	202	202	202
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari	23.275	32.750	35.862	36.872	38.353	40.406

### Wijzigingen in weerstandscapaciteit t.o.v. projectie weerstandscapaciteit Jaarrekening 2022;

In het overzicht hierboven wordt de meest recente prognose afgegeven voor wat betreft de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit. Deze prognose ligt per 1 januari 2028 met

€ 40,4 miljoen ongeveer € 5,6 miljoen lager dan de prognoses ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2022 (€ 46,0 miljoen).

De daling van de beschikbare weerstandscapaciteit is volledig toe te schrijven aan de daling van de algemene reserve. Bij de

afwegingen rondom de kadernota 2024-2027 is besloten een bedrag van € 8,0 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve ter vorming van een (reserve) investeringsfonds. Dit bedrag betrof het surplus binnen de algemene reserve boven het gewenste weerstandsratio van 1.4. Op basis van het in de bestuurlijke tussenrapportage gepresenteerde resultaat 2023 is het wel de verwachting dat de algemene reserve met € 2,4 miljoen extra gevoed gaat worden. Per saldo een afname van de algemene reserve per 1 januari 2028 van € 5,6 miljoen.

De ontwikkeling van de reserve grondbedrijf is gelijk aan de cijfers waarmee gerekend is ten tijde van de jaarrekening 2022. Deze cijfers baseren we op de meest recente doorrekening Grondbedrijf die jaarlijks in het eerste kwartaal wordt herzien. De hier getoonde cijfers betreffen dus de doorrekening grondbedrijf die in februari 2023 is opgesteld.

## Weerstandsvermogen

In het voorgaande is zowel de benodigde als de beschikbare weerstandscapaciteit bepaald. In deze paragraaf kan een

relatie worden gelegd tussen deze twee componenten om het weerstandsvermogen van de gemeente Middelburg te bepalen en daarover een oordeel te vellen.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Voor Middelburg betekent dit per september 2023, gebaseerd op de gemiddelde weerstandscapaciteit in 2023, een ratio van 1.9 (€ 28,0 miljoen weerstandscapaciteit / € 14,5 miljoen risicoprofiel). In lijn met de prognoses zoals geschetst in de jaarrekening 2022 zien wij in de periode 2024-2027 een verdere verbetering van de weerstandsratio tot 2.7. Dit ratio ligt ongeveer 0.1 lager ten opzichte van de ontwikkeling zoals opgenomen in de jaarrekening 2022.

Indien de huidige omvang van het risicoprofiel afgezet wordt tegen de gemiddelde weerstandscapaciteit in de komende jaren zien we dat de ratio zich als volgt ontwikkelt:

Weerstandsratio	2023	2024	2025	2026	2027
Gemiddelde weerstandscapaciteit	28.013	34.306	36.367	37.613	39.380
Risicoomvang per maart 2023	14.500	14.500	14.500	14.500	14.500
<b>Weerstandsratio</b>	<b>1,93</b>	<b>2,37</b>	<b>2,51</b>	<b>2,59</b>	<b>2,72</b>

Beoordeling weerstandsvermogen

Bij de waardering van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 2.4 voor begrotingsjaar 2024 betekent dit voor Middelburg dat het weerstandsvermogen als "uitstekend" wordt gekwalificeerd.

Om een goed beeld te verkrijgen van de financiële weerbaarheid van de organisatie is het van belang om ook de ontwikkeling van de ratio op de middellange termijn te bekijken. Op basis

van de huidige aannames ten aanzien van het risicoprofiel en weerstandscapaciteit zien we de weerstandsratio in periode 2024-2027 geleidelijk stijgen tot 2.7; een ratio wat de kwalificatie "uitstekend" kent en ruim boven de streefwaarde ligt (1.4) die de raad heeft vastgesteld bij de besluitvorming over de herijking van het risicomanagementbeleid in het eerste kwartaal 2021.

Rekening houdend met de inschattingen en aannames op dit moment kan gesteld worden dat in de periode 2024-2027 (ruim) voldoende reserves (weerstandscapaciteit) beschikbaar zijn om mogelijke financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen. Gelet op de huidige economische ontwikkelingen en hiermee gepaard gaande onzekerheden zal de ontwikkeling van het weerstandsvermogen wel nadrukkelijk gevolgd moeten blijven worden. Geo-politieke spanningen en (de invloed daarvan op) het economische klimaat (inflatie, rente, loonontwikkeling, energieprijzen, grondverkoop, etc) zijn cruciale factoren die het weerstandsvermogen sterk kunnen beïnvloeden.

## Risico's met niet-financiële gevolgen

Deze subparagraaf vertoont overeenkomsten met de subparagraaf risico's met financiële gevolgen. De

overeenkomsten richten zich op de onderdelen uitkomsten inventarisatie en beheersmaatregelen. Gebaseerd hierop wordt onderstaand inzicht gegeven in de risicokaart en worden de opgenomen risico's toegelicht.

### Risicokaart

Om meer inzicht te krijgen in de spreiding van de risico's naar kans van optreden en gevolg, wordt gebruik gemaakt van de risicokaart (zie de **Tabel: Risicokaart niet-financiële gevolgen gemeente Middelburg na beheersmaatregelen**). De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Daarmee wordt direct inzichtelijk hoe de risico's zijn verdeeld over het groene, oranje en rode gebied.

#### Imago

#### Netto

Imagogevolgen internationaal					
Imagogevolgen landelijk		1	1		
Imagogevolgen regionaal	1	3	2	1	
Imagogevolgen plaatselijk				1	
Imagogevolgen organisatie					
Geen imagogevolgen	1				
<b>Kans</b>	10%	30%	50%	70%	90%

Tabel: Risicokaart niet-financiële gevolgen gemeente Middelburg na beheersmaatregelen

De toelichting op de risicokaart en hoe deze geïnterpreteerd moet worden, is opgenomen bij de subparagraaf risico's met financiële

gevolgen. Onderstaand zijn de geïnventariseerde risico's met niet-financiële gevolgen weergegeven in de risicotabel. Aan de

risico's is een risicoscore gekoppeld. Deze is gebaseerd op de kans maal het gevolg hiervan. De maximale risicoscore betreft 25.

## Risicotabel

Geïnterpreteerde risico's	Risicoscore
Uitval van ICT. De afhankelijkheid van de beschikbaarheid van de ICT voor de gemeente en haar inwoners en organisaties is groot. Voor het maken van afspraken tot aan het aanvragen van nieuwe documenten dient de ICT in werking te zijn. Het effect van dit risico is belemmering van de bedrijfscontinuïteit en dienstverlening waardoor mede de inwoners en organisaties niet juist, - volledig en/of tijdig kunnen worden geholpen.	12
Privacy en bescherming van persoonsgegevens is niet conform de privacy wet- en regelgeving. Sinds 2018 is de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) van toepassing, de wetgeving gericht op privacy. Dit is de vervanger van de Wbp (Wet bescherming persoonsgegevens). Het effect van dit risico zijn onder andere datalekken waaronder verlies van, misbruik en/of oneigenlijk gebruik van persoonsgegevens.	12
Wetgeving wordt niet volledig en/of tijdig geïmplementeerd/geactualiseerd. Regelmatig worden nieuwe en gewijzigde wetten doorgevoerd. De organisatie dient deze signalen vroegtijdig op te pakken en de organisatie hier klaar voor te maken. Voorbeelden van wetgeving zijn de Omgevingswet, Rechtmatigheidsverantwoording en Wetten op elektronisch gebied. Het effect van dit risico is onder andere dat de organisatie niet voldoet aan de wet- en regelgeving, de gemeentelijke dienstverlening niet aansluit op de kaders en de inwoners en organisaties niet juist, -volledig en/of tijdig kunnen worden bediend.	9
Klachten en hieruit volgende eventuele juridische trajecten leiden voor de indiener tot een onbevredigend resultaat. De ambtenaren en bestuurders van de gemeente hebben dagelijks talloze contacten met inwoners en organisaties en voeren taken uit voor hen. Deze contacten of handelingen kunnen niet naar wens verlopen, waardoor er eventueel een klachtenprocedure of juridisch traject wordt gestart. Het effect van dit risico is dat het vertrouwen van de inwoners en organisaties in het reilen en zeilen van de gemeentelijke organisatie wordt aangetast.	9
Beveiliging van informatie is niet conform normenkader. Vanaf 1 januari 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht. Een norm, en hulpmiddel, om aan alle eisen op het gebied van informatiebeveiliging te kunnen voldoen. Het effect van dit risico is onder andere cybercrime en ransomware.	8
Onvoldoende beheer en toezicht op applicaties. In 2021 is er een doelmatigheidsonderzoek naar het functioneel- en applicatiebeheer afgerond. Hierin is naar voren gekomen dat een beleid op het beheer en toezicht op applicaties onvoldoende geborgd is. Het effect van dit risico is onvolledige werking en/of uitval van een applicatie, waardoor eventueel de inwoners en organisaties niet juist, - volledig en/of tijdig kunnen worden geholpen.	8
Door het op afstand zetten van gemeentelijke taken (verbonden partijen) minder directe invloed op het beleid en de uitvoering. Een deel van de (wettelijk) gemeentelijke taken zijn uitbesteed aan andere organisaties in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. De betrokkenheid bij de regelingen varieert sterk. Het effect van het risico is dat overeengekomen afspraken niet geheel worden gerealiseerd binnen de financiële- en beleidskaders.	6
De ambtenaren en bestuurders van de gemeente handelen in strijd met voorschriften van o.a. de Ambtenarenwet, gedragscode en het integriteitsbeleid. Integriteit heeft te maken met kwaliteit en professionaliteit en is een voorwaarde voor het vertrouwen van de inwoners en organisaties in de gemeentelijke organisatie. Een oorzaak van het risico kan zijn dat er onvoldoende aandacht wordt besteed aan integriteit binnen de gemeente. Het effect van dit risico is dat ambtenaren, bestuurders en/of bestuursorganen (onbewust) in strijd met het integriteitsbeleid kunnen handelen, waardoor het vertrouwen van de inwoners en organisaties in het reilen en zeilen van de gemeente wordt aangetast.	6
Bij participatietrajecten met inwoners, organisaties en andere belanghebbenden zijn de kaders vooraf onvoldoende duidelijk. De gemeente voert opgaven en projecten uit met soms grote impact op de omgeving. Het is (straks met de komst van de Omgevingswet ook) wettelijk verplicht om participatie te organiseren. Echter is de aanpak en uitvoering hiervan vormvrij. De gemeente doet dit op verschillende manieren en in verschillende gradaties. Participatie vraagt om een serieuze tijdsinvestering. Het effect van dit risico is dat de kaders waarbinnen participanten kunnen meedenken en -doen en welke invloed zij hebben, op voorhand niet voldoende duidelijk is. Hierdoor zijn de wederzijdse verwachtingen niet helder en op elkaar afgestemd en kunnen mensen tijdens of na afloop van het proces teleurgesteld zijn over de uitkomst en het proces. Waarmee het vertrouwen in de gemeente afneemt.	6

Geinventariseerde risico's	Risicoscore
Tekortkoming in het informatiebeheer hetgeen leidt tot geen, onjuiste of onvolledige informatie. De oorzaak van dit risico is onder andere dat de stukken uit de processen niet aangeleverd worden ter archivering, waardoor deze niet worden bewaard en ontsloten. Het gevolg van dit risico is dat negatieve implicaties kunnen ontstaan bij het afleggen van verantwoording en bewijsvoering.	3

### Wijzigingen in risicoprofiel ten opzichte van risicoprofiel Jaarrekening 2022

Ten aanzien van de jaarrekening 2022 heeft een aantal wijzigingen plaatsgevonden. Het gaat hierbij om mutaties in het aantal risico's, te weten: één opgevoerd nieuw risico en één afgevoerd bestaand risico.

Het opgevoerde risico betreft: het niet (volledig) kunnen voldoen aan de taakstelling huisvesting vergunninghouders. Het effect van dit risico is onder andere dat de Provincie als toezichthouder als uiterste middel de indeelplaatsstelling inzet, waarbij de statushouder op kosten van de gemeente alsnog gehuisvest wordt. Daarnaast kan dit vertraging oplopen in de inburgeringstrajecten, waardoor het inburgeringsproces schade op kan lopen. Aangezien er nog onzekerheid bestaat over de kans en het gevolg van het risico, is hier nog geen inschatting van gemaakt. Dit betreft het risico links onderin op de risicokaart. Wel is het van belang deze ontwikkeling goed te monitoren, zodat deze inschatting op termijn wel gemaakt kan worden.

Het afgevoerde risico betreft: onvoldoende helderheid over de kaders voor cloud applicaties. Aangegeven is dat er cloudkaders zijn. Dit richt zich op de opzet van de beheersmaatregel. Het bestaan en de werking van deze beheersmaatregel is

ondergebracht bij het risico gericht op het zicht op de applicaties. Door het afvoeren van dit risico, wordt voor het eerst over het risico gericht op de tekortkoming in het informatiebeheer gerapporteerd hetgeen leidt tot geen, onjuiste of onvolledige informatie. Dit viel in eerdere perioden namelijk buiten de 10 risico's waarover gerapporteerd werd.

Mutaties in de risicoscores zijn niet aan de orde. Het algemene beeld is dat risico's beter worden beheerst door het in- en uitvoeren van beheersmaatregelen. Tegelijkertijd wordt zowel de kans als het gevolg van de risico's hoger geschat, bijvoorbeeld door invloeden en trends van buitenaf. Per saldo zijn deze risicoscores hierdoor ongewijzigd.

## Financiële kengetallen

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV) stelt een vijftal kengetallen verplicht. Doel hiervan is dat de gemeenteraad gemakkelijker inzicht krijgt in de financiële positie van hun gemeente. In de regeling van de minister is expliciet opgenomen de wijze waarop de kengetallen moeten worden berekend. Onderstaand de berekende kengetallen voor de gemeente Middelburg en een toelichting per kengetal.

Kengetal	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
netto schuldquote	99%	105%	110%	106%	126%	119%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	94%	100%	105%	101%	123%	116%
solvabiliteitsratio	24%	24%	26%	29%	25%	27%
structurele exploitatieruimte	2%	1%	-2%	4%	1%	1%
grondexploitatie	24%	26%	25%	21%	19%	14%
belastingcapaciteit	90%	89%	97%	97%	97%	97%

De kleuren in bovenstaande tabel zijn gebaseerd op onderstaande tabel. Deze score en ranking is gebruik gemaakt van de signaleringswaarden (ondergrenzen) die de provincies als toezichhouders hanteren bij het financieel toezicht op gemeenten. De signaleringswaarden zijn ingedeeld in categorieën. Aan deze categorieën is geen waardeoordeel gegeven. Duidelijk is dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%
solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

## Betekenis financiële kengetallen

### Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

### Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Dit noemen we de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, op voorwaarde dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36 lid b en c BBV).

### Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

### Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door de structurele baten en structurele lasten te vergelijken. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

### Grondexploitatie

Het kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondexploitatie zich verhoudt tot de totale baten.

### Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Link: nadere uitleg Financiële kengetallen gemeenten en provincies

## Lokale lasten

### Algemeen

De lokale lasten zijn een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, betaald door burgers en bedrijven. De gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen en rechten die een gemeente mag heffen. De heffingen verdelen we in twee categorieën, te weten:

### Belastingen

Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse tegenprestatie van de gemeente. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen

- De onroerende zaakbelasting
- De forensenbelasting
- De reclamebelasting
- De precariobelasting
- De parkeerbelasting
- De toeristenbelasting

### Rechten

Naast de belastingen worden er ook rechten geheven voor een geleverde dienst. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren voor deze rechten. Onze gemeente heft de volgende rechten:

- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Leges
- Grafrechten
- Havengelden

## Beleidskader

Het beleidsuitgangspunt bij alle heffingen is dat de jaarlijkse verhoging beperkt blijft tot de inflatiecorrectie. Dit heeft tot gevolg dat alle heffingen trendmatig worden verhoogd (3,3%). De OZB is vorig jaar conform het coalitie akkoord niet verhoogd. Dit jaar zal deze gewoon meegaan met de inflatiecorrectie. Het college acht het vanwege de sterk oplopende inflatie en prijsstijgingen niet verantwoord om voor het begrotingsjaar 2024 wederom de nullijn te hanteren. De stijgende kosten waarmee de gemeente wordt

geconfronteerd, moeten immers ergens worden opgevangen. Daarom kiest het college ervoor om te werken met een beperkte correctie van slechts 3,3%. De tarieven voor afvalstoffenheffing voor de ledigingen worden niet verhoogd en blijven gelijk aan 2023. De rioolheffing wordt met 1% extra verhoogd op basis van het vastgestelde Stedelijk Waterprogramma tot en met 2024.

## Overzicht belastingen en heffingen

Geraamde opbrengsten	2023	2024
<b>Lokale lasten</b>		
Geraamde opbrengsten	2023	2024
<b>Belastingen</b>		
OZB	14.167.000	14.827.000
Forensenbelasting	301.000	473.000
Reclamebelasting	136.000	132.000
Precariobelasting	199.000	293.000
Naheffingen Parkeerbelasting	612.000	612.000
Toeristenbelasting	1.044.000	1.209.000
<b>Rechten</b>		
Rioolheffing	6.053.000	6.313.000
Reinigingsheffingen/ Afvalstoffenheffing grafrechten	6.724.000	7.230.000
<b>Totaal</b>		31.089.000
	index	103,30%

### Tarieven

Soort	Grondslag	2023	2024
<b>Onroerende zaakbelasting</b>			
Eigenaar niet-woning	WOZ-waarde	0,3729%	<b>0,3852%</b>
Gebruiker niet-woning	WOZ-waarde	0,2998%	<b>0,3097%</b>
Eigenaar woning	WOZ-waarde	0,1141%	<b>0,1179%</b>
<b>Forensenbelasting</b>			
Gebruiker	WOZ-waarde	0,2776%	<b>0,2868%</b>
<b>Reclamebelasting</b>			
Gevelbord van 0,25 tot 1m2	per bord	€ 130,80	<b>€ 135,00</b>
Gevelbord van 1 tot 20m2	per bord	€ 339,60	<b>€ 350,40</b>
Gevelbord > 20m2	per bord	€ 418,20	<b>€ 432,00</b>

<b>Precariobelasting</b>			
Terras, winkeluitstalling enz.	per m2 per jaar	€ 103,77	<b>€ 107,28</b>
<b>Parkeerbelasting</b>			
Naheffing parkeerbelasting		€ 72,90	<b>€ 76,70</b>
<b>Toeristenbelasting</b>			
Toeristenbelasting	p.p.p.n.	€ 2,85	<b>€ 2,90</b>
Toeristenbelasting	p.p.p.n. eigen verblijfsmiddel	€ 1,85	<b>€ 1,90</b>
<b>Rechten</b>			
<b>Rioolheffing</b>			
Gebruiker (<250m3)	per m3 waterverbruik	€ 60,92	<b>€ 63,54</b>
Eigenaar	per aansluiting	€ 163,06	<b>€ 170,07</b>
<b>Afvalstoffenheffing</b>			
Gebruiker	Eenpersoons huishouden	€ 228,91	<b>€ 236,46</b>
	Meerpersoons huishouden	€ 241,90	<b>€ 249,88</b>
	Per lediging 240 lt. container	€ 8,00	<b>€ 8,00</b>
	Per lediging 140 lt. container	€ 4,67	<b>€ 4,67</b>
	Per aanbieding ondergronds	€ 1,33	<b>€ 1,33</b>
<b>Reinigingsrecht</b>			
	vast recht	€ 250,00	<b>€ 258,25</b>
	Per aanbieding ondergronds	€ 1,33	<b>€ 1,33</b>

Ten aanzien van 2024 wordt verder het volgende opgemerkt:

### Heffing: Onroerende zaakbelasting

Doel: De opbrengsten worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. De eigenaar van een woning en niet-woning zijn belastingplichtig. Tevens is de gebruiker van een niet-woning belastingplichtig voor ozb gebruiker tarief.

De onroerende zaakbelastingen worden gebaseerd op de taxatiewaarde van een object, in het kader van de Wet WOZ. Deze waarde wordt jaarlijks bepaald. In oktober wordt op basis van de beschikbare cijfers de totale waarde van het onroerend goed bepaald. De werkelijke percentages worden voor het einde van

2023 gepresenteerd. Nu zijn de tarieven geïndexeerd om de te behalen opbrengst te genereren.

### Heffing: Forensenbelasting

Doel: De opbrengsten worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Belastingplichtige is degene die een woning heeft in de gemeente Middelburg maar hier niet feitelijk woonachtig is.

De grondslag voor de forensenbelasting is de WOZ-waarde. Omdat deze nog niet bekend is houden voor het bereken van het tarief nu alleen rekening met de indexatie van (3,3%). Dit betekent van 2,776 promille per jaar naar 2,868 promille. Dit met een minimumbedrag van € 317,50 (2022 € 307,36)

### Heffing: Reclamebelasting

Doel: Het doel van de reclamebelasting is om de hoeveelheid reclames te regelen. De opbrengsten wordt gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. De belastingplichtige is de gene die de reclame uiting heeft.

De tarieven voor deze heffing worden uitsluitend trendmatig verhoogd (3,3%).

### Heffing: Precariobelasting

Doel: de opbrengsten worden gebruik als algemeen dekkingsmiddel. De belastingplichtige is degene die voorwerpen op of onder of boven gemeente grond heeft.

De precariobelasting heeft sinds 2022 geen inkomsten meer van de kabelbelasting. Wel loopt er nog een beroepsprocedure tegen de kabelbelasting. Omdat de uitkomst hiervan onzeker is, is voor de desbetreffende opbrengst een voorziening gerealiseerd.

De tarieven voor deze heffing worden uitsluitend trendmatig verhoogd (3,3%).

### Heffing: Parkeerheffing

Doel: om het parkeren te reguleren is het noodzakelijk om parkeerbelasting te heffen. De opbrengst wordt gebruik als algemeen dekkingsmiddel. De houder van het voertuig is belastingplichtig. De parkeertarieven worden in 2024 als volgt:

Soort heffing	Omschrijving	2023	2024
Parkeerheffing	voor het parkeren in tariefzone 1 per uur	€ 2,90	<b>€ 3,00</b>



	voor het parkeren in tariefzone 2	€ 2,90	<b>€ 3,00</b>	301 t/m 500 m3	€ 196,73	<b>€ 205,19</b>
	per uur:			501 t/m	€ 526,99	<b>€ 549,65</b>
	voor de eerste vergunning, per maand:	€ 8,00	<b>€ 8,25</b>	1000 m3	€ 1.054,00	<b>€ 1.099,32</b>
<b>Parkeervergunning</b>	voor een tweede vergunning op het zelfde adres, per maand:	€ 26,50	<b>€ 27,35</b>	1001 t/m 2001 m3	€ 2.264,11	<b>€ 2.361,47</b>
	van maandag tot en met zondag tussen 08.00 uur en 20.00 uur per 60 minuten:	€ 2,20	<b>€ 2,25</b>	2000 t/m 4000 m3	€ 4.684,39	<b>€ 4.885,82</b>
<b>Parkeergarage</b>	De kosten van de naheffingsaanslag	€ 72,90	<b>€ 76,70</b>	meer dan 4000 m3		
<b>Naheffingsaanslag</b>						

### Heffing: Toeristenbelasting

Doel: De opbrengsten worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf.

De toeristenbelasting wordt in 2024 trendmatig verhoogd (3,3%). Dit betekent een tarief van € 2,90 (€ 2,85 in 2023) voor vast verblijfsmiddel en € 1,90 (€ 1,85 in 2023) voor mobiele kampeeronderkomen.

### Heffing: Rioolheffing

Doel: met de opbrengst van de heffing worden de lasten van het beheer van het riool gedekt. De opbrengsten mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. De belastingplichtige is de gebruikers van woningen en niet-woning die direct of indirect lozen op de gemeentelijke riolering.

De rioolheffing wordt naast de trendmatige verhoging (3,3%) tevens 1% extra verhoogd op basis van het vastgestelde Stedelijk Waterprogramma.

Soort heffing	Tarief	2023	2024
Rioolheffing eigendom		€ 163,06	<b>€ 170,07</b>
gebruik	0 t/m 250 m3	€ 60,92	<b>€ 63,54</b>
	251 t/m 300 m3	€ 128,83	<b>€ 134,37</b>

### Heffing: Afvalstoffenheffing/Reiningsrechten

Doel: Met de opbrengst van de heffing worden de lasten van de inzameling en verwerking van het afval gedekt dat door de reiniging wordt ingezameld. Belastingplichtige is de gebruiker van de woning, waar het huishoudelijk afval ontstaat.

In het kader van het verminderen van rest afval, wordt de heffing gesplitst in een vaste bedrag, opgelegd in het lopende jaar. En een variabel deel, op basis van het aantal ledigingen/aanbiedingen per inzamelingsmiddel. Het variabele deel wordt opgelegd in het jaar daarop omdat dan pas bekend is hoeveel ledigingen/aanbiedingen er zijn gedaan per adres. Eind dit jaar worden, op basis van de dan beschikbare gegevens, de tarieven definitief berekend. *Op dit moment ziet het college dat het kostendekkende tarief voor afvalstoffenheffing onder druk komt te staan. Het college heeft uw raad hierover in september middels een memo actieve informatie over geïnformeerd. Hierin zijn ook beheersmaatregelen afgekondigd. Het is nog onvoldoende duidelijk wat de effecten hiervan zullen zijn. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling zich in de toekomst doorvertaalt in een (gefaseerde) extra tariefsverhoging*

### Leges

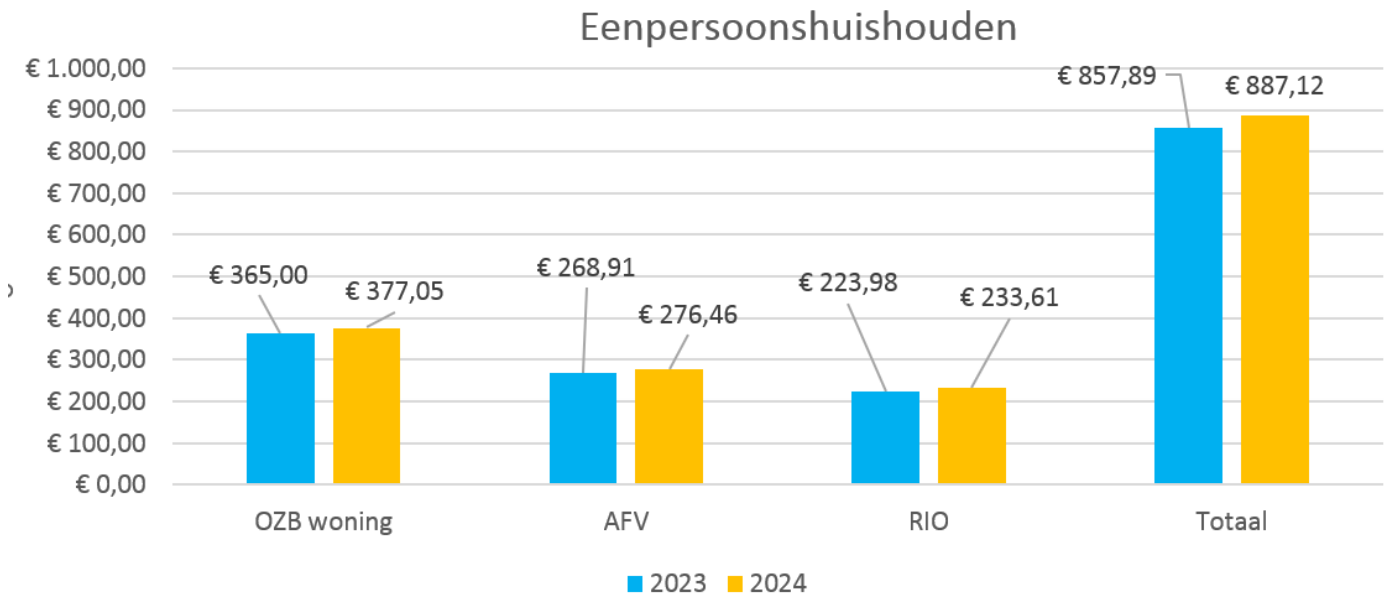
Doel: Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een groot aantal taken. Een deel van deze taken wordt in de vorm van een dienst door bewoners of bedrijven individueel afgenomen. Om gemeenten tegemoet te komen in de kosten die zijn gerelateerd aan deze taken, betalen afnemers van gemeentelijke diensten leges.

De leges worden trendmatig verhoogd met 3,3%. Tevens wordt Titel II van de tarieventabel volledig aangepast op de invoering van de omgevingswet. Hiervoor komt een apart besluit.

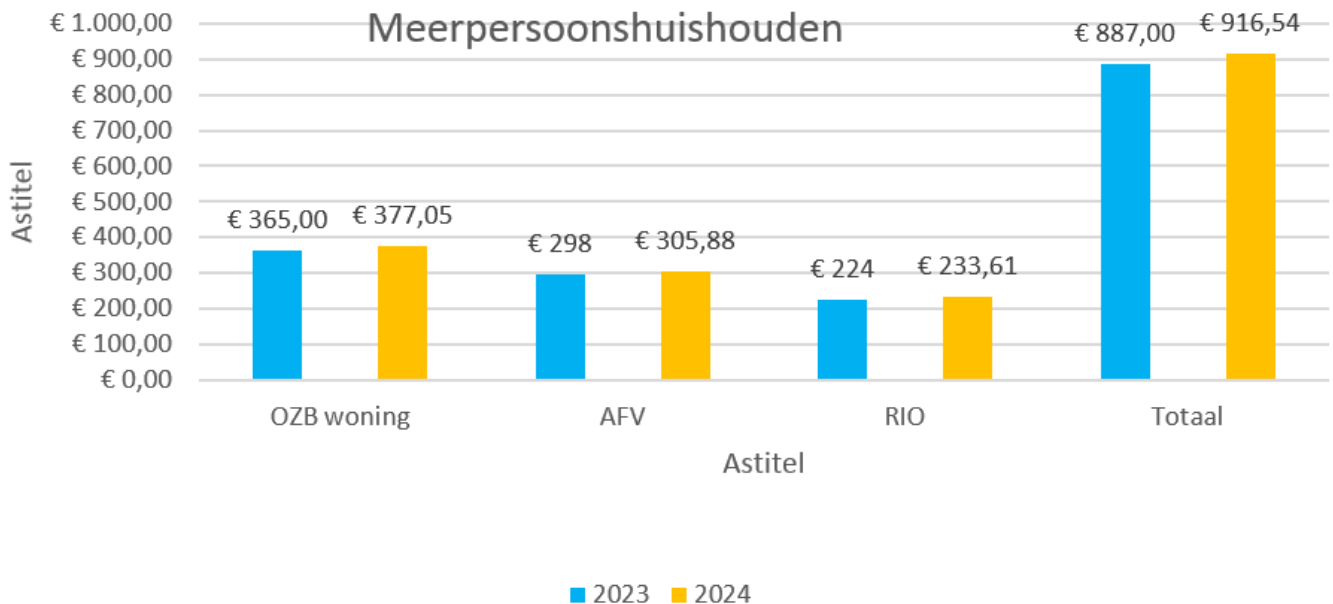
## Lokale lastendruk

2024 ten opzichte van 2023. Dit wordt grafisch weergegeven in figuur 1 en 2.

Wat dit betekenen de tariefstijgingen voor een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden voor



figuur 1



figuur 2

## Kwijtscheldingsbeleid

Een inwoner van Middelburg kan kwijtschelding krijgen voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Dit kan indien het inkomen zo laag is dat aan de betalingsverplichting niet kan worden voldaan, ook niet door middel van een betalingsregeling. Of iemand in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding is afhankelijk van de persoonlijke financiële situatie. Voor de provincie Zeeland geldt dat de beoordeling of een inwoner in aanmerking komt voor kwijtschelding wordt uitgevoerd door Sabewa Zeeland. Dit wordt gedaan aan de hand van een door elke gemeente vastgestelde leidraad.

Sabewa Zeeland beoordeelt ook de aanvragen om kwijtschelding van het waterschap. Deze werkwijze heeft als voordeel dat de burger slechts 1 verzoek hoeft in te dienen voor zowel de waterschapslasten als de gemeentelijke heffingen. De burger komt hierbij eerder in aanmerking voor kwijtschelding omdat de gemeentelijke en waterschapslasten tegelijkertijd worden meegenomen in de beoordeling. De beoordeling is uniform voor de gehele provincie Zeeland. De ontwikkeling van de kwijtschelding over de afgelopen jaren is als volgt weergegeven in figuur .

### Afvalstoffenheffing

Omschrijving	Begroting 2024
Kosten taakveld 7.3 Afval	5.788.472
Kosten taakveld 2.1 Verkeer en Wegen	310.270
Kosten taakveld 6.1 Inkomensregeling	399.173
Opbrengsten Taakveld 7.3 afval	-585.364
Onttrekking voorziening afvalstoffenheffing Taakveld 7.3 afval	-333.672
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>5.578.879</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	651.953
BTW	831.931
<b>Totale kosten</b>	<b>7.062.763</b>
Opbrengsten heffingen	7.062.737
<b>Kostendekkendheid</b>	<b>100%</b>

### Rioolheffing

Omschrijving (bedragen × € 1.000)	Begroting 2024
Kosten taakveld 7.1 Riool	4.664.268
Kosten taakveld 2.1 Verkeer en Wegen	328.886
Kosten taakveld 6.1 Inkomensregeling	76.840

## Kostenonderbouwing tarieven

In de begroting moet in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten worden opgenomen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. Bij de hierna opgesomde heffingen is hiervan sprake. Bij deze heffingen is het toegestaan om maximaal 100% van de kosten inclusief overhead te dekken. Dit is in de gemeente Middelburg het uitgangspunt. In de onderstaande gegevens worden de totale geraamde kosten en baten met elkaar vergeleken en wordt het kostendekkingspercentage genoemd. Alle onderstaande heffingen voldoen aan het criterium, maximaal 100% dekking met uitzondering van de scheepvaartrechten en de marktgeden.

Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In de kostenonderbouwing van de tarieven wordt gerekend met een overheadpercentage van 54%.

Omschrijving (bedragen × € 1.000)	Begroting 2024
Opbrengsten Taakveld 7.1 Riool	-33.819
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>5.036.175</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	383.749
BTW	893.318
<b>Totale kosten</b>	<b>6.313.242</b>
Opbrengsten heffingen	6.313.242
<b>Kostendeckendheid</b>	<b>100%</b>

### Marktgelden

Omschrijving	Begroting 2024
Kosten taakveld	116.069
Opbrengsten Taakveld	
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>116.069</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	36.568
<b>Totale kosten</b>	<b>152.637</b>
Opbrengsten heffingen	75.413
<b>Kostendeckendheid</b>	<b>49%</b>

### Begrafenisrechten

Omschrijving	Begroting 2024
Kosten taakveld 7.5 begraven en crematoria	806.706
Opbrengsten Taakveld	0
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>806.706</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	205.046
<b>Totale kosten</b>	<b>1.011.752</b>
Opbrengsten heffingen	789.173
<b>Kostendeckendheid</b>	<b>78%</b>

### Scheepvaartrechten

Omschrijving	Begroting 2024
Kosten taakveld 2.04.0 Econ havens en waterwegen	253.336
Opbrengsten Taakveld	
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>253.336</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	12.913
<b>Totale kosten</b>	<b>266.249</b>
Opbrengsten heffingen	118.075
<b>Kostendeckendheid</b>	<b>44%</b>

## Naheffingsaanslag parkeren

Omschrijving	Begroting 2024
Kosten taakveld	727.218
Opbrengsten Taakveld	
<b>Netto kosten taakveld</b>	<b>727.218</b>
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	179.156
<b>Totale kosten</b>	<b>906.374</b>
Opbrengsten heffingen	611.665
<b>Kostendeckendheid</b>	<b>67%</b>

### Leges Titel I, II en III

Omdat de leges over tal van producten wordt geheven en hierboven het gemiddelde kostendeckingspercentage is aangegeven wordt in onderstaande tabel de kostendeckering per hoofdstuk in de legesverordening aangegeven.

In de volgende tabel wordt het kostendeckingspercentage per titel weergegeven en vervolgens per hoofdstuk. Per hoofdstuk wordt duidelijk dat bij een aantal producten de baten beduidend hoger zijn dan de kosten. Door kruissubsidiering toe te passen op de verschillende hoofdstukken per titel is er sprake van volledige kostendeckering bij Titel 2.

Hoofdstuk	Uren	Overige kosten	Overhead	Totale kosten	Opbrengsten	Percentage	
<b>Totaal</b>	<b>1.413.402</b>	<b>609.765</b>	<b>763.237</b>	<b>2.786.404</b>	<b>2.156.493</b>	<b>77%</b>	
<b>Titel I</b>	<b>Algemene Dienstverlening</b>	<b>512.457</b>	<b>371.369</b>	<b>276.727</b>	<b>1.160.553</b>	<b>612.634</b>	<b>53%</b>
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	49.782	12.772	26.882	89.436	77.104	86%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	66.252	113.373	35.776	215.402	148.129	69%
	Naturalisaties (extra ingevoegd onderdeel)	29.147	58.025	15.739	102.912	83.344	81%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	73.209	92.127	39.533	204.870	148.327	72%
Hoofdstuk 4	Verstrekkings uit de basisregistratie personen	7.553	10.730	4.078	22.361	10.626	48%
Hoofdstuk 5	Verstrekkings uit het Kiezersregister	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 6	Verstrekkings ogv Wet bescherming persoonsgegevens	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 7	Overige publiekszaken	17.623	40.493	9.516	67.632	24.795	37%
Hoofdstuk 8	Vastgoedinformatie	-	6.720	-	6.720	-	0%
Hoofdstuk 9	Archief standskantoor	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 10	Huisvestingswet (is verplaatst naar titel 3)	7.908	-	4.270	12.178	876	7%
Hoofdstuk 11	Leegstandwet	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 12	Gemeentegarantie	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 13	Retributies	7.595	-	4.101	11.696	33.819	289%
Hoofdstuk 14	Winkeltijdenwet	3.954	-	2.135	6.089	438	7%
Hoofdstuk 15	Kansspelen	1.569	-	847	2.417	5.443	225%
Hoofdstuk 16	Alg. Verordening Ondergrondse Infrastructuren	241.951	37.128	130.654	409.733	79.733	19%
Hoofdstuk 17	Verkeer en Vervoer	5.914	-	3.194	9.108	-	0%
Hoofdstuk 18	Diversen	-	-	-	-	-	-

Hoofdstuk		Uren	Overige kosten	Overhead	Totale kosten	Opbreng- sten	Percentage
<b>Titel 2</b>	<b>Dienstverlening omgevingsvergunning</b>	<b>757.641</b>	<b>236.356</b>	<b>409.126</b>	<b>1.403.122</b>	<b>1.527.025</b>	<b>109%</b>
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	757.641	236.356	409.126	1.403.122	1.527.025	<b>109%</b>
Hoofdstuk 4	Vermindering	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 5	Gedeeltelijke legesbetaling en teruggaaf	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 6	Wijziging omgevingsvergunning agv wijziging project	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 7	Wet Geluidhinder	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 8	Wettelijk vereiste publicaties	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 9	In deze titel niet benoemde beschikking	-	-	-	-	-	-
<b>Titel 3</b>	<b>Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn</b>	<b>143.304</b>	<b>2.041</b>	<b>77.384</b>	<b>222.729</b>	<b>16.834</b>	<b>8%</b>
Hoofdstuk 1	Horeca	94.036	2.041	50.780	146.857	10.268	<b>7%</b>
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	49.268	-	26.605	75.872	6.567	<b>9%</b>
Hoofdstuk 3	Openbare orde	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 4	Seksbedrijven	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 5	Brandbeveiligingsverordening	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 6	Verstrekking van informatie middels aanvraagform. taxatiegegevens	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 7	Niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	-	-	-	-	-	-
Hoofdstuk 8	Huisvestingswet	-	-	-	-	-	-

## Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf worden de onderhoudsvoornemens voor de kapitaalgoederen van de Gemeente Middelburg beschreven.

Hierbij zijn de vastgestelde beleidsplannen en/of beheerplannen leidend. Ook is er aandacht voor de financiële consequenties die uit deze plannen voortkomen. Bovendien wordt per kapitaalgoed ingegaan op de ontwikkelingen binnen het beleidsterrein en de verwachtingen voor komende jaren. Hierbij wordt in het bijzonder aandacht geschonken aan de speerpunten van het begrotingsjaar 2024.



## Beleidskader

De gemeenteraad en het college hebben in het verleden verschillende beleids- en beheerplannen vastgesteld. In onderstaande tabel worden de plannen benoemd waarbij een koppeling met de programma's is gemaakt. De plannen hebben een meerjarig karakter. In de toelichtende tekst zal worden beschreven op welke termijn een nieuw beleidsplan wordt opgesteld en met welke zaken rekening zal worden gehouden.

## Beleids- en beheerplannen

Beleids- en beheerplannen					
Kapitaalgoederen	Prog	Beleids-/ beheerplan	Vastgesteld	Looptijd	Actualisatie
Begraafplaatsen en crematorium	VM	Beleidsplan begraafplaatsen en crematorium	2001	2001–2030	2031
Gebouwen en civiel-technische kunstwerken	div	Nota <i>Kaders onderhoud gebouwen, civieltechnische kunstwerken, kademuren en glooiingen</i>	2017	2018–2027	2028
Openbaar groen	SCR	Groenbeleidsplan Middelburg 2016– 2026	2017	2016–2026	2027
Openbare verlichting	VVM	Beleidsplan Openbare verlichting 2010– 2020	2010	2010–2020	2023
Riolering	VM	Stedelijk Waterprogramma 2021–2030	2021	2021–2030	2030
Speelplaatsen	SCR	Groenbeleidsplan Middelburg 2016– 2026	2017	2016–2026	2027
Sportvelden	SCR	Lokaal sportakkoord Middelburg 2020	2020	2020–2022	2023
Verkeersregelinstallaties	VVM	Beheerplan verkeerslichten (o.b.v. programma 17-2-2016)	-	2015–2025	2026
Waterwegen	VVM	Stedelijk Waterprogramma 2021–2030	2021	2021–2030	2030
		Overeenkomst <i>Beheer en onderhoud van oppervlaktewater in Bebouwd gebied (BOB)</i>	2017	2017–2024	2025
Wegen	VVM	Beheerplan wegen 2016–2021	2016	2016–2021	2023



## Programma's:

### Programma's

div = diverse

SCR = Sport, cultuur en recreatie

VM = Volksgezondheid en milieu

VWM = Verkeer, vervoer en waterstaat

## Begraafplaatsen en crematorium

### Begraafplaatsen

Het beleidsplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 24 september 2001 en heeft een looptijd tot en met 2030.

Actualisatie en toetsing van prognoses is voorzien per 10 jaar. Deze actualisatie heeft nog geen prioriteit gekregen.

In het bestemmingsplan voor Sint Laurens fase 1 is een stuk grond gereserveerd voor het uitbreiden van de begraafplaats in Sint Laurens. Op 29 september 2022 heeft de raad hiervoor een krediet van € 425.000 inclusief btw beschikbaar gesteld. In 2024 vindt een deel van de realisatie van de uitbreiding plaats. De uitbreiding van de begraafplaats moet uiterlijk in 2026 klaar zijn.

### Crematorium

De nota is vastgesteld in de raadsvergadering van 24 september 2001 en heeft een looptijd tot en met 2030.

Actualisatie en toetsing van prognoses is voorzien per 10 jaar. Deze actualisatie heeft nog geen prioriteit gekregen. In 2016 is voor onderdelen de toekomstverkenning intern uitgevoerd. In het kader van het traject heroriëntatie gemeentelijke taken is de prognose voor het crematorium geactualiseerd.

Voorjaar 2021 zijn de financiële prognoses bijgesteld voor het Toekomstplan inclusief financiële paragraaf, en vastgesteld door de gemeenteraad in april 2021. Het plan richt zich op de technische, financiële, organisatorische en ruimtelijke maatregelen met als uitgangspunt de omvang van dienstverlening in het verleden en een gefundeerde prognose voor de toekomst. Het beleidsplan heeft samenhang met de uitbreiding van de accommodatie (in 2022 en 2023 gereedgekomen) en de milieutechnische aanpassing van de crematie-installaties (2013 gereedgekomen).

In april 2021 heeft de raad besloten om de begraafplaatsen en het crematorium in eigen beheer te houden. Bij de vaststelling van het

raadsvoorstel over de toekomst van het crematorium in april 2021 is het voorstel geamendeerd. De tekst van het eerste beslispunt werd daarmee: *'Het crematorium te behouden en het college te verzoeken spoedig te onderzoeken welke rechtspersoon daartoe het meest passend is.'* Om dit goed in kaart te brengen is externe expertise op fiscaal-juridisch-economisch gebied nodig. Hiermee kan een gedegen schets worden gemaakt van de voors en tegens van de verschillende mogelijke rechtsvormen voor het crematorium. In januari 2022 heeft de raad besloten van dit onderzoek af te zien en daarmee de bedrijfsvoering in de huidige vorm voort te zetten

Het crematorium staat in de routekaart verduurzaming (na uitvoering van enkele pilots) op de lijst om te verduurzamen. Onderzocht wordt op welke manier het gebouw (met name gericht op energieverbruik) toekomstbestendig gemaakt kan worden.

## Gebouwen en civieltechnische kunstwerken

De nota 'Onderhoud gebouwen, civieltechnische kunstwerken, kademuren en glooiingen' (januari 2017) richt zich op het onderhouden van de gemeentelijke gebouwen en civieltechnische kunstwerken op conditieniveau 3 (redelijke conditie).

Op 20 maart 2017 heeft de raad de kaders vastgesteld voor onderhoud gebouwen, civieltechnische kunstwerken, kademuren en glooiingen voor de periode 2018 tot en met 2027.

Voor de uitvoering van het onderhoud gebouwen en civiele technische kunstwerken zijn de beleidsplannen vertaald in beheerplannen. Daarin staan per jaar de uit te voeren onderhoudsmaatregelen en de daaraan verbonden kosten.

Voor de kapitaalgoederen gebouwen en civiel technische kunstwerken zijn er onderhoudsvoorzieningen gevormd. Jaarlijks komt een vast bedrag ten laste van de exploitatie.

## Gebouwen

Op 18 april 2017 heeft de raad de 'Eindrapportage verkenning Vastgoed in het kader van de heroriëntatie gemeentelijke taken' vastgesteld en gekozen voor scenario 2 uit de verkenningsoopdracht. Dat wil zeggen dat het ingezette beleid om bezit en beheer van vastgoed af te bouwen, wordt voortgezet.

Er is samenhang met het huisvestingsbeleid, onderwijsbeleid, sportbeleid, wijkaanpak, parkeerbeleid, monumentenbeleid en arbobeleid.

Er is samenhang met de routekaart verduurzaming.

Op volgorde worden gemeentelijke panden tot 2025 verduurzaamd. De volgorde wordt onder andere bepaald door de onderhoudsplanning. Vanzelfsprekend wordt een pand na verduurzaming opnieuw geïnventariseerd en wordt de onderhoudscyclus afgestemd op de nieuwe installaties en gebouwonderdelen.

## Civieltechnische kunstwerken, kademuren en glooiingen

In 2023 zijn er technische inspecties uitgevoerd naar aanleiding van eerdere visuele inspecties. Qua uitvoering van onderhoud gaat de aandacht ook in 2024 naar de bouwdelen van objecten waar de conditiescore slechter is dan het gewenste niveau. Wanneer onderhoud niet meer volstaat, wordt onderzocht of het object vervangen moet worden.

Vanaf 2023 wordt er gewerkt aan een beleids- en beheerplan voor de civieltechnische kunstwerken. Aan het plan wordt een meerjareninvesteringsplanning toegevoegd. In het plan staat onder andere aangegeven hoe, wanneer en met welke financiële middelen we de objecten weer in orde brengen.

In 2024 is er budget beschikbaar (5 jaarlijks) voor vervanging van houten bruggen. Dit budget wordt ingezet om de brug Meiveld-Schoutstraat te vervangen.

In 2023 wordt de restauratie van de kademuur Korendijk-Kinderdijk voorbereid en de uitvoering opgestart. Het restauratiewerk loopt door in 2024 en moet gereed zijn voor Pasen 2025. Bij het herstellen van de kademuur Nieuwe Haven-Turfkaai wordt de inrichting van de achterliggende wandelstrook langs de kaai geïntegreerd. Bij het ontwerp van de wandelstrook worden omwonenden betrokken. De voorbereiding van deze

parallel lopende projecten vindt plaats in 2023. In 2024 starten we met de uitvoeringsfase.

## Openbaar groen

In de raad van 30 januari 2017 zijn de kaders voor het groenbeleidsplan 2016–2026 vastgesteld. Daarbij is besloten het huidige kwaliteitsniveau (CROW schaallat 2013) van het openbaar groen te handhaven, te weten:

- kwaliteit A op begraafplaatsen en in het stads- en winkelcentrum;
- kwaliteit B voor wijkgroen en groen bij sportcomplexen, speelterreinen, en verkeersgroen;
- kwaliteit C op industrieterreinen, recreatieparken, groene longen & stadsranden, waterhuishouding en parken/bolwerken (praktijk nu is beheer op kwaliteit B).

Vervolgens heeft het college op 30 mei 2017 het Groenbeleidsplan Middelburg 2016–2026 vastgesteld. Het plan heeft samenhang met (sociale) veiligheid, waterbeheer en uitbreidingsontwikkeling.

Relevant in het beheer en onderhoud van openbaar groen is een integrale afstemming met wijkaanpak en de overgang naar een burgermaatschappij.

Op 30 mei 2023 heeft het college besloten om 'Notitie Kansenkaart biodiversiteit bij beheer en ontwikkeling' vast te stellen en de kwaliteit van het groen niet meer te meten aan de hand van de CROW-kwaliteitscatalogus, maar meer ruimte te geven aan natuurontwikkeling en hiermee voor een deel af te wijken van het vastgestelde Groenbeleidsplan 2016–2026.

In de kansenkaart biodiversiteit worden maatregelen beschreven die in de gemeente Middelburg uitgevoerd en geïmplementeerd worden. In 2024 wordt begonnen met de volgende acties:

- implementeren van ecologische beheersmethoden bij stadsbeheer
- implementeren van gedragscode soortenbescherming Stadswerk
- implementeren aanpak biodiversiteit bij ruimtelijke ontwikkelingen
- diverse kleinschalige ingrepen parken, gazons en middelgrote groene ruimten.

## Openbare verlichting

Op 18 januari 2010 heeft de raad het beleidsplan Openbare verlichting 2010–2020 vastgesteld. In 2023 wordt het beleidsplan Openbare verlichting geactualiseerd.

In de actualisatie van het vierjaarlijkse beheerplan wordt rekening gehouden met een vervangingsperiode van 20 jaar voor de armaturen en 40 jaar voor de lichtmasten.

Voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting is in Zeeland de Samenwerking Openbare Verlichting Zeeland (SOVZ) opgericht. Aan deze samenwerking nemen de volgende partijen deel: DNWG/STEDIN, de Provincie Zeeland, het Waterschap Scheldestromen, havenbedrijf North Sea Port, en 12 gemeenten (alleen Schouwen Duiveland neemt geen deel).

De uitvoering van het beheer en het contractmanagement op het onderhoud is ondergebracht bij het Bureau Openbare Verlichting Zeeland (BOVZ). De aanbestedingsprocedure voor het onderhoud en de vervanging van de openbare verlichting voor de periode 2020–2024 is ingegaan op 1 april 2021. In september 2023 wordt beslist of we het contract verlengen met de aannemer. We kunnen het contract met 2 x 2 jaar verlengen.

Het beheer en onderhoud wordt afgestemd met de overige samenwerkende partijen. Binnen de Gemeente Middelburg worden de werkzaamheden afgestemd met overige onderhoudswerkzaamheden in de buitenruimte.

## Riolering

Het Stedelijk Waterprogramma Middelburg 2021–2030 is vastgesteld op 11 maart 2021 en heeft een looptijd van 2021 tot en met 2030.

Hierbij zijn nieuwe, wettelijk verplicht gestelde watertaken toegevoegd waardoor een zogenaamd Stedelijk Waterprogramma (SWP) is ontstaan. Het SWP zal ook als input dienen voor de omgevingsvisie.

In het programma wordt weergegeven hoe de Gemeente Middelburg omgaat met haar gemeentelijke zorgplicht voor hemelwater, afvalwater, grondwater en stedelijk oppervlaktewater. In het programma staat omschreven hoe zo

doeltreffend mogelijk en tegen zo laag mogelijke kosten het rioolbeheer kan worden uitgevoerd.

Het Stedelijk waterplan is in het SWP geïntegreerd, en komt daarmee te vervallen. Het SWP is in overeenstemming met de Middelburgse Visie Milieu. De uitvoering van werkzaamheden aan de rioleringen wordt zoveel mogelijk afgestemd met andere werkzaamheden in de buitenruimte zoals herstructureringswerkzaamheden van stadsdelen, onderhoud en reconstructies van wegen et cetera. Daarnaast vindt afstemming plaats met de Provincie Zeeland en het Waterschap Scheldestromen.

Naar aanleiding van het Bestuursakkoord Water werken alle Zeeuwse gemeenten, waterbedrijf Evides en Waterschap Scheldestromen samen in het project 'Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland' (SAZ+). De samenwerking moet leiden tot kostenbesparing in de afvalwaterketen, tot het vergroten van de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de beheertaken en het innovatievermogen, en tot vermindering van de personele kwetsbaarheid. De SAZ+ heeft een Visie Waterketen Zeeland opgesteld en deze is in 2018 Zeeuws breed bestuurlijk vastgesteld. In november 2022 is de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst (SOK SAZ+) ondertekend door alle Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen en Drinkwaterbedrijf Evides.

In 2024 is conform het SWP de vervanging of renovatie gepland van 3,3 km riolering, en het afkoppelen van circa 3,3 ha verhard oppervlak. Hiervoor zijn in het SWP middelen beschikbaar.

Gemeente Middelburg laat het onderhoud van de rioolgemalen en pompinstallaties sinds 2022 uitvoeren door het waterschap Scheldestromen. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tot en met 2031.

## Speelplaatsen

De Beleidsnotitie 2006 'Ruimte voor Spelen' is vastgesteld in de raadsvergadering van 23 oktober 2006. Actualisatie heeft beperkt plaatsgevonden met het vastgestelde groenbeleidsplan (30 mei 2017).

De beleidsnota richt zich op de technische, financiële, organisatorische en ruimtelijke maatregelen voor beheer van

speelvoorzieningen met als uitgangspunt veilige en op de doelgroep gerichte voorzieningen te bieden.

In 2024 zal een visiedocument over bewegen, ontmoeten, sporten en spelen in de openbare ruimte worden opgeleverd. Dit document vervangt het Speelruimteplan en beschrijft een aanpak voor kwaliteitsverbetering bewegen, ontmoeten, sporten en spelen in de openbare ruimte van de gemeente Middelburg.

## Sportvelden

In 2023 is het Lokaal Sportakkoord van de gemeente Middelburg herijkt. Hierin staan de belangrijkste thema's op het gebied van sporten en bewegen voor de gemeente Middelburg uitgewerkt. De thema's uit het akkoord geven aan wij als gemeente Middelburg de komende jaren op willen inzetten. Voor de uitwerking van de thema's uit het akkoord zullen wij als gemeente drie jaar lang een uitvoeringsbudget ontvangen van het rijk.

Het uiteindelijke doel is om ons herijkt Lokaal Sportakkoord onderdeel uit te laten maken van één integraal plan van aanpak voor Middelburg (in het kader van de Brede SPUK-regeling). Belangrijkste doelstellingen hier zullen zijn: versterking van sporten en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 in Middelburg.

In de nota wordt onder andere gesteld dat het groot onderhoud van de sportvelden een gemeentelijke verantwoordelijkheid blijft. Het afbreukrisico wordt te groot wanneer deze specialistische werkzaamheden bij vrijwilligersorganisaties worden neergelegd. Bij klein onderhoud bestaat dat risico minder en zal zoveel mogelijk aan de gebruikers worden overgedragen.

Het groot onderhoud van de kleedaccommodaties en tribunes blijft, met uitzondering van de Veerse Poort waar de situatie sinds 1 januari 2021 aangepast is, een verantwoordelijkheid van de sportverenigingen.

In 2024 wordt zoals elk jaar groot onderhoud aan de velden van de buitensportaccommodaties uitgevoerd. Kunstgrasveld 2 van KV SWIFT staat in de planning om volledig te worden gerenoveerd.

Als de begrotingsaanvraag wordt gehonoreerd zal in 2024 op alle sportparken de veldverlichting worden vervangen door led.

## Verkeersregelinstallaties

In het beheerplan verkeerslichten 2015–2025 is beschreven wat het doel is van het beheer van verkeersregelinstallaties (VRI's), namelijk het waarborgen van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en verkeersleefbaarheid in Middelburg. VRI-beheer in de gemeente Middelburg omvat:

- preventief technisch beheer, dus instandhouding van bestaande apparatuur zoals masten, lampen en lantaarns;
- correctief technisch beheer, zoals het verhelpen van storingen en schades;
- vervangingen, dus het plaatsen van volledig nieuwe of delen van VRI's na afloop van de afschrijvingstermijn.

Voorafgaand aan de vervanging van een verkeersregelinstallatie vindt er studie plaats naar de mogelijkheden om het betreffende VRI-geregelde kruispunt om te bouwen naar een duurzame oplossing waarbij geen VRI noodzakelijk is. Het doel hiervan is beperking van het verkeerslichtenareaal en zodoende meer duurzame (kruispunt)oplossingen te bereiken.

Vanaf 2021 worden afgeschreven VRI's vervangen door de nieuwe standaard: de iVRI's. Deze intelligente verkeersregelinstallaties worden vooralsnog iVRI-ready opgeleverd, maar bieden in de toekomst mogelijkheden om de verkeersafwikkeling op het kruispunt te optimaliseren en in te spelen op het actuele verkeersaanbod en/of vooraf aangegeven prioriteiten.

Bij vervanging van VRI's wordt rekening gehouden met de criteria voor duurzaam inkopen van VRI's. Verder vindt afstemming plaats met onderhoud en herinrichting van wegen en riolering.

Eerste- en tweedelijns onderhoud van de VRI's wordt jaarlijks uitbesteed. Per jaar worden nieuwe onderhoudscontacten afgesloten.

Het beheerplan verkeerslichten voorziet naast preventief en correctief technisch beheer en vervangingen ook in een uitbreiding met verkeerskundig (functioneel) beheer. Daaronder wordt verstaan dat de regelingen periodiek worden aangepast aan de actuele verkeerssituatie.

Voor 2024 staat vervanging van de VRI's op de kruispunten Laan der Verenigde Naties/Breeweg en Stromenweg/Grevelingenstraat

geprogrammeerd. Voorafgaand hieraan wordt een nut-en-noodzaak-VRI's-onderzoek uitgevoerd.

Uit het onderzoek dat naar aanleiding van een motie is uitgevoerd, is gebleken dat de kruising Sandberglaan/President Rooseveltlaan/Laan der Verenigde Naties ook kan functioneren als rotonde. Een definitief voorstel voor sanering van de VRI en realisatie van een rotonde wordt in samenhang met de ontwikkeling en ontsluiting van de kavel op de hoek Laan der Verenigde Naties/Sandberglaan ('Morgensterlocatie') aan college en raad voorgelegd.

De voorbereiding voor automatische storingsmelding zoals toegepast op de nieuwe VRI's op de Schroeweg en het Groene Woud, wordt ook toegepast op de nog te vervangen installaties. Hiervoor wordt aangesloten op een zogenoemde netwerkmanagementsysteem (NMS). Naast storingsmeldingen biedt dit de mogelijkheid om op eenvoudige wijze verkeerskundig onderhoud (optimaliseren verkeerslichtenregeling) uit te voeren, verkeerstellingen op te vragen en foutmeldingen die niet direct leiden tot storingen eerder te ontdekken. Na de aanbestedingsprocedure is de levering van het NMS gegund aan de firma Technolution. Realisatie en de koppeling van de VRI's aan het NMS is gepland in 2024.

## Waterwegen

Het Stedelijk Waterplan Middelburg (vastgesteld op 20 december 2004) is in 2021 geïntegreerd in het Stedelijk Waterprogramma Middelburg 2021–2030 (SWP, zie Riolering) en komt daarmee als losstaand document te vervallen. De actualisatie van het waterplan is afgerond in 2020 en de resultaten zijn opgenomen in het SWP.

In het SWP staat aangegeven hoe de gemeentelijke waterhuishouding op orde moet worden gebracht en gehouden. Het is een integraal plan, gericht op zowel de kwantiteit als de kwaliteit (ecologisch en chemisch).

Het programma is leidend voor gemeentelijke plannen op het gebied van waterbehandeling. Het programma wordt afgestemd

met de baggerplannen, en geeft richtlijnen voor de aanleg van ecologische oevers en uitbreiding voor de stedelijke waterberging.

Speerpunten zijn het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, het afkoppelen van verhard oppervlak van de vuilwaterriolering en het anticiperen op de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Bestuursakkoord Water. De maatregelen uit het oorspronkelijke Stedelijk Waterplan Middelburg zijn inmiddels gerealiseerd.

Op basis van de overeenkomst Beheer Openbaar water Bebouwd gebied (BOB) van 2017–2025 dragen we samen met het Waterschap Scheldestromen zorg voor het onderhoud van de waterlopen. In 2018 is het Plan Water Opgave Walcheren (PWO Walcheren) vastgesteld. Dit betreft een watersysteemmodel voor heel Walcheren. De maatregelen die genomen moeten worden naar aanleiding van de uitkomsten, kunnen van invloed zijn op het watersysteem van Middelburg. De resultaten van de stresstest zullen verwerkt worden in het nieuw stedelijk waterplan.

## Wegen

Het Beheerplan wegen is recentelijk geactualiseerd en in september 2023 door de raad vastgesteld. Het plan heeft een looptijd van 2024 tot en met 2027. In de meerjarenbegroting 2024 zijn de financiële consequenties van dit raadsvoorstel verwerkt.

In het plan staat aangegeven op welk kwaliteitsniveau de wegen moeten worden onderhouden, hoe de gemeente het onderhoud van het wegenareaal wil uitvoeren, het achterstallig onderhoud wil wegwerken, hoeveel financiële middelen er voor benodigd zijn en hoe de planning van de uit te voeren werkzaamheden opgesteld en uitgevoerd zal worden.

Het wegenonderhoud wordt afgestemd met andere werkzaamheden in de buitenruimte zoals bijvoorbeeld het onderhoud aan rioleringen en de kabel- en leidingnetwerken van de nutsbedrijven, maar ook maatregelen op het gebied van verkeer.

Speerpunt is wijkgericht werken.

## Financiën kapitaalgoederen

Omschrijving	Programma		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Begraafplaatsen en crematorium	Volksgezondheid en milieu	Kapitaallasten	222.282	247.219	269.870
		Jaarlijks onderhoud	1.044.809	480.011	468.720
		<b>Subtotaal</b>	<b>1.267.091</b>	<b>727.230</b>	<b>738.590</b>
Openbaar groen	Sport, cultuur en recreatie	Kapitaallasten	93.577	315.683	327.215
		Jaarlijks onderhoud	2.274.070	2.546.429	2.792.949
		<b>Subtotaal</b>	<b>2.367.647</b>	<b>2.862.112</b>	<b>3.120.165</b>
Openbare verlichting	Verkeer, vervoer en waterstaat	Kapitaallasten	65.711	68.603	68.031
		Jaarlijks onderhoud	523.325	537.979	554.216
		<b>Subtotaal</b>	<b>589.035</b>	<b>606.582</b>	<b>622.247</b>
Riolering	Volksgezondheid en milieu	Kapitaallasten	38.781	42.257	40.709
		Jaarlijks onderhoud	610.665	1.112.153	1.152.085
		Storting in voorziening	3.362.857	3.054.521	3.368.322
		<b>Subtotaal</b>	<b>4.012.303</b>	<b>4.208.932</b>	<b>4.561.116</b>
Speelplaatsen	Sport, cultuur en recreatie	Kapitaallasten	48.019	71.229	37.933
		Jaarlijks onderhoud	66.088	63.617	99.158
		<b>Subtotaal</b>	<b>114.107</b>	<b>134.846</b>	<b>137.091</b>
Sportvelden	Sport, cultuur en recreatie	Kapitaallasten	401.395	523.975	601.683
		Jaarlijks onderhoud	264.350	169.503	179.819
		<b>Subtotaal</b>	<b>665.745</b>	<b>693.477</b>	<b>781.502</b>
Verkeersregelinstallaties	Verkeer, vervoer en waterstaat	Kapitaallasten	141.254	179.264	167.239
		Jaarlijks onderhoud	133.057	156.114	164.381
		<b>Subtotaal</b>	<b>274.312</b>	<b>335.378</b>	<b>331.620</b>
Waterwegen	Verkeer, vervoer en waterstaat	Kapitaallasten	158.115	455.200	647.665
		Jaarlijks onderhoud	41.218	43.602	45.021
		<b>Subtotaal</b>	<b>199.333</b>	<b>498.802</b>	<b>692.687</b>
Wegen	Verkeer, vervoer en waterstaat	Kapitaallasten	556.139	573.777	570.565
		Jaarlijks onderhoud	2.028.158	2.786.755	3.099.970
		Storting in reserve	1.452.618	0	0
		<b>Subtotaal</b>	<b>4.036.915</b>	<b>3.360.532</b>	<b>3.670.534</b>
		<b>Totaal</b>	<b>13.526.489</b>	<b>13.427.891</b>	<b>14.655.552</b>

Omschrijving	Programma		Rekening	Begroting	Begroting
Gebouwen en civiel-technische kunstwerken (GBP)	Bestuur en ondersteuning	Storting in voorziening	2.182.536	577.402	586.063
		Verkeer, vervoer en waterstaat	543.320	293.471	297.874
		<b>Totaal</b>	<b>2.725.856</b>	<b>870.874</b>	<b>883.936</b>

## Financiering

De treasuryfunctie voert de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer uit met als doel de organisatie te voorzien in de behoefte aan vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

## Beleidskader

Middelburg geeft uitvoering aan de treasuryfunctie binnen de normen van:

- Wet financiering decentrale overheden (kasgeldlimiet en renterisicobeheer)
- Financiële verordening
- Treasury statuut van de gemeente middelburg

## Rentevisie

Voor de uitvoering van het financieringsbeleid is het belangrijk om de toekomstige renteontwikkelingen te volgen. In september 2023 heeft de Europese Centrale bank (ECB) het belangrijkste rentepercentage voor de tiende keer op rij verhoogd. Met deze stappen wil de ECB de hoge inflatie, momenteel 5,3%, in de eurozone tegengaan en terug brengen naar de streefwaarde van 2,0%. Het tijdperk van lage en zelfs negatieve rentes in de eurozone lijkt hiermee definitief ten einde gekomen. Het depositotarief is nu 4,0% (was 0,75% ten tijde van de begroting 2023), de herfinancieringsrente bedraagt 4.5% (was 1,25% ten tijde van de begroting 2023).

In september 2023 liggen de rentetarieven voor de 3-maands Euribor net onder de 4% hetgeen bijna 3% hoger ligt dan de stand per september 2022. De rente voor 10-jaars leningen ligt in september 2023 rond de 3,60%.

De de financiële markten blijven onrustig. Rentestanden zijn zeer volatiel en bewegen sterk op gepresenteerde cijfers rondom inflatie en inflatieverwachting. Wij zullen de rente nauwlettend volgen. Door de spreiding van de aflossingen in de leningportefeuille zijn de renteschommelingen beheersbaar.

## Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume uitstaande schuld, dat in een jaar aan een renteherziening onderhevig is. In de wet FIDO zijn eisen gesteld aan het maximum aan renterisico, dit komt tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Deze normen bepalen de speelruimte voor de gemeente om verantwoordt en goedkoop te financieren.

### Kasgeldlimiet

Het hulpmiddel om renterisico's op korte financiering te beperken is de kasgeldlimiet. Als referentiekader voor de bepaling van de kasgeldlimiet geldt het begrotingstotaal en een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage voor gemeenten van 8,5%. Voor 2024 betekent dit een kasgeldlimiet van € 18,5 miljoen. In het verleden werd van deze limiet maximaal gebruik gemaakt omdat doorgaans de tarieven voor het aantrekken van financieringsmiddelen voor de korte termijn lager zijn dan voor de lange termijn. Met de huidige dynamiek op de rentemarkt zien we echter een omgekeerde rentestructuur waarbij het aantrekken van korte financiering duurder is dan het aangaan van leningen voor een langere periode. Het gebruik van kasgeldleningen zal op dit moment dan ook minder aan de orde zijn en alleen gebruikt worden bij (zeer) tijdelijke financieringsbehoefte. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van de kredietlimiet die geldt op de gemeentelijke betaalrekening bij de BNG van € 7 miljoen. Hiervoor wordt een bereidstellingsprovisie van 0.04% in rekening gebracht. Bij gebruik maken van het debetsaldo op de rekening courant wordt gerekend met een tarief gebaseerd op de 1-mnds Euribor met een opslag 0,15%.

### Renterisiconorm

Deze renterisiconorm houdt in dat in enig jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal voor herfinanciering of renteherziening in aanmerking mag komen. De renterisiconorm wordt de komende jaren niet overschreden, dit komt door de spreiding van looptijden van de leningportefeuille.

Ontwikkeling	2024	2025	2026	2027
<b>renterisiconorm *€1.000.000</b>				
Totale begrotingstotaal	218	216	213	218
Norm 20%	44	43	43	44
Aflossing	25	18	28	13

Ontwikkeling	2024	2025	2026	2027
<b>renterisiconorm *€1.000.000</b>				
Renteherziening	0	0	0	0
<b>Ruimte onder de renterisiconorm</b>	<b>19</b>	<b>25</b>	<b>15</b>	<b>30</b>

## Rente

De behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoorden van rente in de begroting en jaarrekening te harmoniseren, hebben er toe geleid dat in het wijzigingsbesluit BBV is opgenomen, dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moet worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. Dit percentage wordt berekend door de totale boekwaarde van de bezittingen te delen door werkelijk betaalde rente. In onderstaand overzicht is een berekening opgenomen voor de begroting 2024. De renteomslag voor de begroting 2024 bedraagt 1,5%. De berekende omslagrente voor 2024 bedraagt 1,43%. De renteomslag mag 0,5% afwijken van de berekende omslagrente. Hier wordt ruimschoots aan voldaan.

Berekening renteomslag ( * € 1.000)	Begroting 2024
Externe rentelasten korte en lange financiering	3.159
af: Externe rentebaten	211
Saldo rentelasten en rentebaten	2.948
Aan grondexploitatie toe te rekenen rente (1,6%)	-793
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	2.155
Rente over voorzieningen tegen contante waarde (1.6%)	-208
<b>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</b>	<b>1.947</b>
Berekend % omslagrente	1,43%
Te hanteren omslagrente	<b>1,50%</b>
<b>Berekening renteresultaat</b>	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.947
Toe te rekenen rente	2.038
<b>Renteresultaat</b>	<b>91</b>

## Leningportefeuille

De financieringspositie van de gemeente en de renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt wordt nauwgezet

gevolgd. Op basis hiervan wordt besloten op welke wijze de financiering (kort en lang geld) optimaal gerealiseerd kan worden. Tevens dient dit te passen binnen de normen, kasgeldlimiet en de renterisico. De gemeente werkt overigens met een systeem van totaalfinanciering. Dit betekent, dat géén relatie gelegd wordt tussen een bepaalde investering en de leningen die worden aangetrokken.

Onderstaand een overzicht van de ontwikkeling van de leningenportefeuille op basis van de liquiditeitsprognose. De basis voor de liquiditeitsprognose zijn de meerjarenbegroting 2024-2027, de (vervangings)investeringen en het basisscenario van de doorrekening grondbedrijf.

Langlopende leningen t.b.v eigen financiering * (€ 1.000.000)	2024	2025	2026	2027
Verwachte stand per 1 januari	118,1	123,1	130,1	168,6
aflossingen	24,6	18,0	27,6	13,4
Nieuw af te sluiten leningen	29,6	25,0	66,0	4,0
Verwachte stand per 31 december	123,1	130,1	168,6	159,1

Langlopende leningen t.b.v woningbouw * (€ 1.000.000)	2024	2025	2026	2027
Leningsaldo per 31 december	4,3	0,0	0,0	0,0

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de omvang van de langlopende leningportefeuille in de komende jaren sterk toeneemt; van van € 118 miljoen per ultimo 2023 tot € 159 miljoen eind 2027. Dit wordt veroorzaakt door de omvang van de investeringsprognose in de komende periode waarbinnen de plannen met betrekking tot het investeringsfonds en de nieuwbouw van het CSW Elzenlaan een fors aandeel hebben.

De gemeente Middelburg beschikt over een rolloverlening met een variabele rente (3-maands Euribor), met een opslag van 4 basispunten. Om niet in strijd te komen met de wet FIDO moet het risico van sterk stijgende rente afgedekt zijn. Dit is gedaan met een CAP, dit is een verzekering tegen een rente boven een bepaald plafond. De banken verstrekken geen nieuwe offertes meer voor een CAPS voor een bestaande lening, dit naar aanleiding van het verscherpte toezicht rondom derivaten. De rolloverlening



bedraagt op 1 januari 2023 € 17.6 miljoen en dient eind 2024 volledig afgelost te worden.

### Verstrekte leningen

Verstrekte geldleningen per 31 dec * (€ 1.000.000)	2024	2025	2026	2027
Langlopende verstrekte leningen t.b.v. woningbouw	4,3	0,0	0,0	0,0
Overige verstrekte leningen	5,9	5,9	5,8	5,8

### Gewaarborgde geldleningen

Gewaarborgde geldleningen * (€ 1.000.000)	2024	2025	2026	2027
Woningbouw	138,2	120,1	107,6	95,4
Overige verstrekte leningen	10,9	10,2	9,3	8,6

De gewaarborgde geldleningen voor o.a. Woongoed zijn ondergebracht bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw waar deze een getrapd garantieniveau kent waarbij we als gemeente in derde aanleg deels risico lopen.

### Schatkistbankieren

In de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet HOF) is verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten hun overtollige middelen bij het rijk moeten uitzetten. Hiermee wordt beoogd dat de staat minder geld leent op de financiële markten en de staatsschuld daalt. De verwachting is dat per ultimo 2023 een bedrag van ruim € 18 miljoen in de schatkist wordt aangehouden. In 2024 worden deze middelen als eerste aangewend ter financiering van de investeringen die de komende jaren gepland staan.

## Bedrijfsvoering

Naast de programma's moeten gemeenten minimaal zeven programmaoverstijgende paragrafen in de begroting opnemen (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten).

In de paragrafen staat belangrijke informatie waarmee inzicht wordt verkregen in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's.

## Personeel en Organisatie

In 2024 zijn we bezig met de implementatie van een nieuwe methode van gespreksvoering. Op basis van input vanuit de organisatie en het MT is hier nieuw beleid voor ontwikkeld. Dit zullen we nog verder doorontwikkelen op het gebied van beoordelingen.

Tevens zullen we de online leeromgeving (Middelburg Academy) die in 2023 is geïntroduceerd verder uitbouwen. Dit is een platform waar alle medewerkers van de gemeente online cursussen kunnen volgen. Op deze manier faciliteren en stimuleren we medewerkers op een laagdrempelige manier om zich te blijven ontwikkelen.

Ook voeren we een tweede medewerkeronderzoek uit. In een medewerkeronderzoek wordt medewerkers gevraagd hoe zij het werken bij de gemeente Middelburg ervaren. Daarnaast kan ingezoomd worden op een specifiek onderwerp. In 2023 ging dit over hybride werken. Voor het tweede onderzoek moeten we het onderwerp nog kiezen.

In 2024 wordt een aanbestedingstraject opgestart voor het personeelsinformatiesysteem. We gaan ook aan de slag met nieuwe wetgeving, zoals de werkgeversverplichting t.a.v. rapportage op CO2-uitstoot.

Organisatieomvang	(in fte's)	2023	2024
Directie		1,0	1,0
Raadsgriffier		1,0	1,0
Bedrijfsvoering		32,4	31,8
Facilitaire Zaken		28,6	30,8
Leefomgeving		57,9	68,2
Publiekszaken		32,3	36,7
Samenleving		36,1	37,1
TIM		37,7	37,7
Samenwerking Belastingen WSD		46,8	45,8
Stadsbeheer		78,4	78,4
Vergunningverlening & Handhaving		51,0	54,3
Wijk en Bestuur		34,6	34,6
<b>Totaal</b>		<b>437,9</b>	<b>457,5<sup>1</sup></b>

<sup>1</sup> Vacature ruimte per 17 augustus 2023 is 36,5 fte

In de kolom 2024 zijn tevens de formatie-uitbreidingen opgenomen waar uw raad in de Kadernota 2024 - 2027 een besluit over heeft genomen:

- De extra middelen die ingezet worden om de ambities uit het coalitieakkoord waar te maken, vragen extra ambtelijke capaciteit.
- Vanuit het Rijk worden gemeenten gevraagd de nodige inspanning te verrichten omtrent de klimaatdoelstellingen, dit vraagt extra ambtelijk inzet.

- Op dit moment ziet het college dat het kostendekkende tarief voor afvalstoffenheffing onder druk komt te staan. Daarom is extra capaciteit vrij gemaakt om beheersmaatregelen door te voeren om de kosten van huishoudelijke afval in te perken.
- Daarnaast is extra capaciteit vrij gemaakt voor het afgeven van diversen bouwvergunningen met name in het kader van de omgevingswet, huisvestingsverordening en aanvullende wetgeving.
- In september 2023 heeft uw raad het wegenbeheerplan vastgesteld. Dit vraagt extra capaciteit.

- Overige uitbreidingen.

In de verschillende programma's is inhoudelijk beschreven op welke specifieke activiteiten deze ambtelijk inzet wordt ingezet. De komende tijd wordt benut om een verdere prioritering aan te brengen wanneer en hoe de extra formatie zijn invulling kan krijgen.

## Dienstverlening

Uw raad heeft op 10 december 2020 een geamendeerd raadsvoorstel aangenomen voor het verlengen van de visie op dienstverlening. Besloten is de huidige visie te verlengen tot en met 2023 met het bijbehorende budget.

Het jaar 2023 heeft in het teken gestaan van het participatief evalueren van de visie. De uitkomsten daarvan dienen als input voor een nieuwe visie op dienstverlening welke ook in 2023 opgeleverd zal worden, inclusief een bijhorend uitvoeringsprogramma.

In 2024 starten we met de uitvoering hiervan.

## Communicatie

Vanuit het cluster Communicatie dragen we uiteraard ook bij aan de doorontwikkeling van onze burger- en overheidsparticipatie. Meer hierover staat in het programma Bestuur en Ondersteuning.

### [www.middelburg.nl](http://www.middelburg.nl)

Onze website is en blijft een belangrijke informatiebron. Een bron van informatie die voor iedereen toegankelijk is. Of je nu een beperking hebt of niet. Zo blijven we constant alert op het toegankelijk zijn van onze website. De teksten moeten begrijpelijk zijn. Iedereen moet de website kunnen bedienen. Voor mensen die de informatie liever luisteren hebben we readspeaker op onze website staan. En het is belangrijk dat de zoekfunctie goed werkt. Dus daar zijn we ook constant alert op. In 2024 neemt het aantal pdf's op onze website nog verder af. En verschijnen er meer filmpjes op onze website om de teksten te ondersteunen.

### Meertalig

We zijn aan het onderzoeken hoe we de informatie op onze website het beste in andere talen kunnen aanbieden. Alle teksten laten vertalen is een kostbare en tijdrovende oplossing. Standaard

vertaalapps zijn niet wenselijk in verband met privacy en AVG. In 2024 hebben we een goede vertaaloptie op onze website. Zo bedienen we ook de inwoners die de Nederlandse taal niet beheersen.

### Middelburg Ontmoet

Meer hierover staat in het programma Bestuur en Ondersteuning. Op dit platform staan ook de projecten en werkzaamheden waar we input van onze inwoners voor vragen (vervangt doemee.middelburgers.nl). En is daardoor ook een belangrijk middel voor onze overheids- en burgerparticipatie. Op Middelburg Ontmoet staat ook de sociale netwerkkaart met daarin alle Middelburgse voorzieningen, zoals huisartsen, (welzijns)activiteiten, grand cafés en sportverenigingen.

### Informatie op papier

Naast alle digitale middelen, blijven we brieven versturen. Denk bijvoorbeeld aan brieven over werkzaamheden die gepland staan, informatiebijeenkomsten die plaatsvinden of paspoorten die verlengd moeten worden. De wekelijkse informatiepagina in de Bode blijven we in 2024 uitgeven. Al onze teksten (ook digitaal) proberen we zo veel mogelijk op B1-leesniveau aan te bieden.

## Juridische zaken

### Bezwaarschriften

Door de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren geldt voor ambtenaren het private arbeidsrecht. Vanaf 2022 is een Regionale Geschillencommissie ingesteld voor het behandelen van individuele geschillen tussen gemeente en werknemer. In 2024 wordt kan een enkel individueel geschil tussen gemeente en werknemer worden verwacht.

De kamer Algemene Zaken van de Commissie bezwaarschriften vergadert in 2024 naar verwachting 11 keer waarbij per vergadering gemiddeld 3 zaken worden behandeld.

### Klachten

De Verordening op de behandeling van klachten geeft een actuele uitwerking van de informele behandeling van klachten en de behandeling van klachten door een externe commissie.

Bij de informele behandeling van de klacht treedt de klachtbehandelaar binnen enkele dagen in contact met klager om te trachten tot een oplossing van de klacht te komen. Deze

behandeling van klachten laat al vele jaren zien dat vlot en persoonlijk contact gelegd door de klachtbehandelaar bijzonder op prijs wordt gesteld door de klager. Bij een grote meerderheid van de klachten zorgden deze persoonlijke contacten ervoor dat de klacht snel naar tevredenheid van klager werd opgelost.

Als een klager het niet eens met uitkomst van de formele behandeling van de klacht, dan kan klager zich wenden tot Nationale Ombudsman.

Gelet op de cijfers van de afgelopen 5 jaar zullen in 2024 naar verwachting ongeveer 46 klachten worden behandeld.

### Verzekeringen

Met ingang van 1 januari 2021 heeft de gemeente bij AON assurantien een nieuw brandcontract met een looptijd van 3 jaar. Gezien de huidige situatie in verzekeringswereld is in overleg met de afdeling inkoop en AON besloten om het Europees aanbestedingstraject niet dit jaar in gang te gaan zetten. Deze verzekering zal met een jaar verlengd worden en volgend jaar zal deze Europees aanbesteed worden. Naar verwachting is volgend jaar de verzekeringsmarkt gunstiger, wat zou kunnen leiden tot een lagere premie.

De aansprakelijkheidsverzekering heeft de gemeente na een Europese aanbesteding per 1 januari 2020 ondergebracht bij Melior verzekeringen in Almelo. Melior verzekeringen en Centraal beheer zijn nagenoeg de enige aanbieders van aansprakelijkheidsverzekeringen voor (gemeentelijke) overheden.

Naast bovengenoemde verzekeringen heeft de gemeente nog een derde grote verzekering, dit betreft de Construction All Risks (CAR) verzekering, deze is afgesloten bij Centraal beheer. Deze verzekering dekt de risico's bij infrastructurele werken. Onzeker is of voor 2023 een premiestijging valt te verwachten. Dit geldt eveneens voor de voertuigverzekering en werkmaterieelverzekering.

## Informatiemanagement

Informatiemanagement is een proces dat er voor zorgt dat de informatiebehoefte van de gemeentelijke organisatie wordt vertaald in de juiste informatievoorziening. Goed informatiebeheer is hiervoor een voorwaarde.

We streven ernaar dat onze informatievoorziening:

- Is aangehaakt op de organisatie (automatisering, vakafdelingen en management/bestuur);
- in staat is consistente keuzes te maken waarbij (nieuwe) investeringen altijd onderdeel uitmaken van een constructief groeimodel (werken en ontwikkelen onder visie en architectuur);
- in staat is om samen met de vakafdelingen tot innovatie en effectievere ondersteuning te komen;
- in staat is om het management te inspireren de kansen, het potentieel, van informatie voldoende te benutten.

In 2022 is in het organisatieplan 'Middelburg in ontwikkeling' digitaal versnellen benoemd als speerpunt. Dit heeft o.a. geleid tot het opstellen van een Programma Digitalisering voor de periode 2022-2025. Dit programma fungeert als uitvoeringsprogramma voor de I-Visie die in juni 2020 is vastgesteld om zodoende in te kunnen spelen op de digitale uitdagingen van onze organisatie. Het doel van het Programma Digitalisering is met een programmatische aanpak richting te geven aan de projecten met een digitale component waarmee we onze dienstverlening en bedrijfsvoering verder kunnen optimaliseren.

Het programma heeft aandacht voor de digitale dienstverlening, regiovoering en samenwerking, datagedreven werken, de (samen)werkplek, de vaardigheden en bewustzijn van de medewerker en innovatie binnen de afdelingen. Maar wellicht net zo belangrijk is het op orde houden en verbeteren van wat er nodig is om dit alles op een goede manier mogelijk te kunnen maken.

Er zijn binnen de gemeente steeds meer initiatieven op het gebied van digitalisering. Dit zijn wensen uit de organisatie of maatschappij, maar het gaat ook over wettelijke verplichtingen of ontwikkelingen waar we als organisatie in mee moeten.

Bovenstaande leidt tot de volgende projecten die in 2024 starten of verder gaan:

- Project informatiearchitectuur  
Het project helpt onze gemeente om (ICT-)ontwikkelingen in samenhang aan te sturen. Ontwikkelen, bouwen, aanschaffen en implementeren onder architectuur zorgt ervoor dat oplossingen onderling goed samenwerken. Ook ontstaat er een overzicht dat bestuur en management helpt alle ontwikkelingen in samenhang aan te sturen.
- Project informatiebeheer op orde

De door het Zeeuws Archief opgeleverde KPI rapportage heeft de nodige aanbevelingen met zich meegebracht. Waar het jaar 2022 gebruikt is om een verbeterplan op te leveren, staat het jaar 2023 in het teken om hier uitvoering aan te geven.

– Verbeterplan Functioneel beheer

Het beoogde doel van het verbeterplan is om de kwaliteit van het functioneel beheer te versterken. Dat wil zeggen; passend bij het belang van ICT voor de bedrijfsvoering van de totale organisatie en van alle afdelingen, aansluitend op de groei en toenemende complexiteit van het applicatielandschap en in verbinding met de I&A-samenwerking.

– Implementatie nieuwe wetgeving

Een aantal recent ingevoerde en nog in te voeren wetten op het scheidsvlak van digitalisering, informatiehuishouding en dienstverlening heeft organisatie brede impact en vraagt veel van de organisatie. Dit project zorgt ervoor dat we tijdig voldoen aan nieuwe wetgeving. Hierbij hanteren we een proactieve en integrale benadering van digitaliseringsopgaven vanuit wet- en regelgeving.

– Microsoft 365

Dit project behelst de overgang naar M365. Het implementeren van teams als applicatie voor bellen, vergaderen en (samen)werken en het uifaseren van het Citrix-concept.

## Inkoop

In 2024 blijft de borging van de rechtmatigheid van inkoop en aanbesteden een belangrijk speerpunt binnen de organisatie. Een belangrijk hulpmiddel daarbij is het verder standaardiseren van de format aanbestedingsdocumenten. Daarnaast wordt er extra aandacht besteed aan het vergroten van de kennis en het bewustzijn met betrekking tot de inkoopdoelstellingen bij de medewerkers.

Op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen gaan we in 2024 onderzoeken hoe we het Manifest (na ondertekening) kunnen borgen in onze inkoop- en aanbestedingsprocedures

Het jaar 2024 staat in het teken van het aanpassen van het mandateringsbesluit voor de gehele organisatie waarbij het vierogen principe gehanteerd wordt in plaats van een collegebesluit bij inkopen boven de € 50.000.

Het contractmanagement focust zich in 2024 op het optimaliseren van het contractmanagement inclusief contractbeheer (TopDesk) en implementeert op termijn een leveranciersbeoordelingssysteem.

De unieke Zeeuwse inkoop netwerk-samenwerking wordt gecontinueerd en waar mogelijk geïntensiveerd.

## Informatiebeveiliging

De wereld van informatiebeveiliging is continue in beweging. Steeds ontstaan er nieuwe dreigingen waar de gemeente Middelburg zich tegen moet beveiligen. Overheidsinstanties zijn steeds vaker het doelwit van cybercriminelen, omdat zij grote hoeveelheden gevoelige gegevens beheren. De beveiliging wordt daarom continue aangescherpt en gewijzigd. Hierdoor probeert de gemeente Middelburg dreigingen van buitenaf te pareren. De basis op orde hebben is dan ook van essentieel belang voor de gemeente Middelburg en hiermee moet de digitale weerbaarheid worden verhoogd. De gemeente Middelburg is hier al mee bezig door het maken en uitvoeren van beleid en dit zal ook in 2024 verder worden uitgebreid met verdere uitvoering van dit beleid. Verder komen er grote verschuivingen aan op het gebied van wet- en regelgeving en de gemeente Middelburg volgt dit op de voet.

Een korte opsomming van onze voornaamste activiteiten in 2024:

- De Beleidsadviseur Informatieveiligheid (CISO) werkt continue aan de verhoging van de digitale weerbaarheid. Er zullen in 2024 diverse risico-inventarisaties op de vitale primaire processen worden uitgevoerd. Dit gaat ook om processen met gegevens in de Cloud. Samen met andere gemeenten en leveranciers worden afspraken gemaakt om deze gegevens te beschermen.
- Er zal weer verantwoording worden afgelegd door middel van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Vanaf 2024 zullen er veranderingen komen en zal er nog uitvoeriger verantwoording afgelegd gaan worden. Naast 'Opzet' en 'Bestaan' zal ook 'Werking' vanaf 2024 onderdeel zijn van de ENSIA-audit.
- De bewustwordingscampagne wordt uitgebreid. Dit zorgt ervoor dat het bewustzijnsniveau van de medewerkers verder wordt verhoogd. Er wordt onder ander aandacht besteed aan phishing-technieken en andere vormen van 'sociaal engineering'.

- Er komt in 2024 nieuwe wet- en regelgeving aan en deze zal zo snel mogelijk worden geïmplementeerd. Dit houdt in dat de gemeente hierop proactief handelt en zorgt dat alles geïmplementeerd wordt.

## Privacybescherming

2024 zal vooral in het teken staan van het verder opbouwen, structureren en professionaliseren van de privacy organisatie.

Het verwerkingsregister wordt periodiek geüpdatet, alsook het register van datalekken, uitgevoerde DPIA's en afgesloten verwerkersovereenkomsten. Met deze gegevens kan een Privacy Management Systeem en/of een data architectuur systeem worden gevuld. Hiermee wordt snel overzichtelijk welke verwerkingen van persoonsgegevens een gemeente uitvoert en kan er toezicht op de naleving van de AVG worden uitgevoerd.

Nieuwe verwerkingen worden onderworpen aan een risicotaxatie op gebied van zowel privacy als informatiebeveiliging en zo nodig worden DPIA's uitgevoerd waaruit mitigerende maatregelen naar voren komen. Tevens worden verwerkersovereenkomsten gesloten met verwerkers. Ook dit is een mitigerende maatregel.

In het kader van bewustwording en educatie wordt de ingezette E-learning verder doorlopen c.q. gevolgd door nieuwe medewerkers. De digitale wereld verandert zeer snel. De gemeente Middelburg dient ervoor te zorgen dat de persoonsgegevens van haar inwoners goed beschermd zijn en haar informatiebeveiliging op orde is. Door het aanbieden van deze training wordt een begin gemaakt om het niveau van bewustwording ten aanzien van informatiebeveiliging en privacy te verhogen. Dit zorgt ervoor dat medewerkers beter om kunnen gaan met zaken als phishing, informatiebeveiligingsincidenten, privacy vraagstukken en datalekken. Door deze E-learning aan te bieden voldoet de gemeente Middelburg tevens aan diverse normen van de BIO<sup>1</sup>.

Daarnaast zal evenals de voorgaande jaren ondersteuning in afzonderlijke casussen worden geboden. Dergelijke raadplegingen zijn talrijk en divers van aard. Dit houdt direct verband met de opgelopen achterstanden door onvoldoende prioriteit te geven aan het thema privacy, eigenlijk al sinds de invoering van de AVG (2016). Niet eerder vond er ook structurele

(bij)scholing van medewerkers plaats waardoor het niveau van privacybewustzijn sterk persoonsafhankelijk is.

## Financieel beleid / beheer

Het cluster financiën van de afdeling Bedrijfsvoering is de interne dienstverlener voor de andere afdelingen in de organisatie. Dit cluster richt zich vooral op advisering en consultering van financiële vraagstukken waarbij een klant- en resultaatgerichte manier van werken wordt voorgestaan. Hierbij staat de budgethouder centraal waarbij de monitoring van de budgetten via een digitaal portal wordt aangeboden. De financiële administratie faciliteert de uitvoerende afdelingen in de afhandeling van het crediteurenbeheer, bankadministratie en kasbeheer. Naast de reguliere zaken hebben wij specifieke aandacht voor onderstaande items:

Het aanbieden van planning en control documenten doen we via een specifieke webportal waardoor kadernota, begroting en jaarrekening, geclusterd per boekjaar, beschikbaar zijn voor alle belangstellenden. Ook de controlerende rol van de raad wordt hierdoor beter ondersteund.

De huidige versie van ons financieel pakket (Unit 4 Financials) moet worden vervangen omdat in de nabije toekomst deze niet meer wordt ondersteund door de leverancier. De nieuwe versie wordt als Cloud-oplossing aangeboden. Hierdoor dient de gemeente Middelburg echter wel zelfstandig een overeenkomst aan te gaan met Unit4, daar waar de huidige overeenkomst met Unit4 een gezamenlijke was tezamen met gemeente Vlissingen en Orionis Walcheren. Het overgaan naar een Cloud-oplossing vraagt om een autonome overeenkomst, aangezien de leverancier geen gezamenlijke databases ondersteunt in de Cloud-oplossing. In 2023 en 2024 treffen we hiervoor de nodige voorbereidingen.

## AO / IC

In de administratieve organisatie (AO) worden de werkwijzen, regels, procedures, taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en interne controlemaatregelen beschreven die voor de informatievoorziening van belang zijn. De doelstelling van de AO is het tot stand brengen en het in stand houden van een goede werking van de informatievoorziening.

<sup>1</sup> Deze E-learning wordt voor één jaar afgenomen en in 2022 ligt de regie cq. opvolging bij de CISO. Na een half jaar wordt de E-learning geëvalueerd en wordt er met P&O gekeken of er samengewerkt kan worden en P&O ook een applicatie (of deze applicatie) gaat gebruiken. Het beheer, de regie c.q. opvolging komt dan bij P&O te liggen. Het is een taak van de afdelingshoofden om bij te sturen als de E-Learning niet of nauwelijks gevolgd wordt door zijn of haar medewerkers.

Interne controle (IC) draagt bij aan het verbeteren van het functioneren van de organisatie en haar processen. IC beoogt grofweg drie doelstellingen: betrouwbare financiële informatie, beheersbare processen en overeenstemming met de wet- en regelgeving. Om deze doelstellingen te realiseren, heeft een organisatie interne controlemaatregelen nodig. Daarbij kunnen meerdere verdedigingslijnen worden ingericht. Zo zijn in de organisatie de eerste en tweede lijn vertegenwoordigd. De eerste lijn betreft het lijnmanagement. Deze medewerkers zijn primair verantwoordelijk voor de resultaten en de beheersing van risico's. De tweede lijn richt zich op ondersteuning, advisering en coördinatie van de eerste lijn en toetst of de interne controlemaatregelen op uitvoeringsniveau aanwezig zijn en juist worden uitgevoerd.

Een goed ingerichte AO/IC zorgt dat de organisatie 'in control' is. De controllers rapporteren jaarlijks over hun controlebevindingen in de controllersrapportage, een graadmeter voor de mate waarin de organisatie daadwerkelijk in control is. De accountant geeft hierover tevens een oordeel tijdens de interim- en jaarrekeningcontrole. Uit de controles komen actiepunten naar voren die worden vastgelegd in een overzicht. Periodiek dienen de medewerkers in samenspraak met de afdelingshoofden aan te geven welke voortgang is geboekt in het uitvoeren van de actiepunten.

#### **Rechtmatigheid en getrouwheid (212-onderzoeken)**

Jaarlijks wordt er een intern controleplan opgesteld. Hierin is beschreven welke werkzaamheden het aankomend jaar door de controllers worden uitgevoerd. Onderdeel van deze werkzaamheden is het uitvoeren van rechtmatigheidscontroles op circa 25 financieel relevante processen.

#### **Doelmatigheid en doeltreffendheid (213a-onderzoeken)**

Op grond van artikel 213a van de Gemeentewet zijn gemeenten verplicht doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uit te voeren.

Actuele ontwikkeling voor gemeenten betreft de Rechtmatigheidsverantwoording (RMV). Eén van de actiepunten betreft het versterken van de eerstelijnscontrole in het proces. Uitvoering van het plan van aanpak RMV (link) heeft zich tot nu toe vooral gericht op de afdeling TIM. Het doel is dit vervolgens verder uit te breiden naar de rest van de organisatie. In het verlengde hiervan dient een aantal verordeningen en toebehoren aangepast

te worden. Het gaat hierbij om de verordeningen 212 (financieel), 213 (controle) en 213a (onderzoek). De toebehoren omvatten onder andere het normenkader en eventueel het controleprotocol. Deze dienen ook afgestemd te worden op de wetswijziging van de RMV. De verwachting is dat er in 2023 nog meer duidelijkheid komt over de wetswijziging, waardoor wellicht nog meer zaken hierop aangepast dienen te worden.

In 2021 is gebaseerd op ervaring met de bedrijfsvoering van afdeling TIM gestart met het opzetten van een intern beheersingsplan. De focus in dit plan is getrouw- en rechtmatigheid. De processen zijn in kaart gebracht en gebaseerd hierop zijn risico's geïnventariseerd. Daarna zijn beheersingsmaatregelen opgesteld om de risico's te reduceren. In juli 2023 heeft het college van B&W een besluit genomen om te starten met de verdere uitvoering van herstelwerkzaamheden en de verdere implementatie van beheersingsmaatregelen.

In opdracht van de VZG voeren Zeeuwse controllers doelmatigheidsonderzoeken uit bij gemeenschappelijke regelingen. In 2022 hebben de Middelburgse controllers hun deelname gestart aan een doelmatigheidsonderzoek bij de gemeenschappelijke regeling die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Oosterschelderegio. De afronding van dit onderzoek vindt plaats in 2023. Er wordt gerapporteerd aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling en aan een werkgroep van de VZG.

Na vaststelling van de beleidskaders subsidieverlening en de subsidieverordening is in 2022 gestart met een onderzoek hoe de werkprocessen, nadere regels en het controleprotocol rond subsidieverlening moeten worden aangepast. Dit is in 2022 afgerond. Verdere inbedding hiervan volgt in 2023 en de betrokkenheid van de controllers hierbij zal doorlopen in 2023.

Ook wordt mede in het kader van het horizontaal toezicht fiscaliteit binnen de financiële processen nader onderzocht. Dit met als doel deze processen meer in control te brengen.

#### **Actualiteiten**

##### **Rechtmatigheidsverantwoording**

In het verleden oordeelde de accountant over rechtmatigheid van de jaarrekening en rapporteerde zij de bevindingen aan de gemeenteraad. Vanaf het rekeningjaar 2023 dient het college

van B&W een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Hiermee legt zij zelf verantwoording af over de naleving van de regels, welke relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. En het college zal ook zelf het gesprek aangaan met de gemeenteraad. Op deze wijze kan de gemeenteraad haar controlerende rol beter vervullen. Om de gemeente op deze wetswijziging zo goed als mogelijk voor te bereiden, is een *Plan van aanpak rechtmatigheidsverantwoording* ([link](#)) opgesteld. De kern hiervan is dat de nieuwe wetswijziging een groeiproces is voor de gemeente, waarbij een volwassenheidsniveau van de rechtmatigheidsverantwoording van financiële rechtmatigheid en een aantal relevante processen/thema's wordt nagestreefd. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dient er een verantwoordingsgrens door de gemeenteraad te worden vastgesteld. De verantwoordingsgrens is de grens waarboven het college aan de gemeenteraad fouten en onduidelijkheden rapporteert in de rechtmatigheidsverantwoording. Voor zowel fouten als voor onduidelijkheden afzonderlijk geldt hetzelfde percentage. Fouten en onduidelijkheden worden niet bij elkaar opgeteld. Er is een verantwoordingsgrens vastgesteld van 1%. Dit is door de gemeenteraad besloten op 28 januari 2021 bij de behandeling van het plan. Als deze grens wordt gepasseerd dan wordt het totaal aan afwijkingen toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening.



# Verbonden partijen

## Inleiding

De gemeente is bestuurlijk en financieel betrokken bij vele partijen, de zogenaamde verbonden partijen. Onder verbonden partijen wordt verstaan Gemeenschappelijke regelingen (GR-en), stichtingen en deelnemingen in vennootschappen. In de meeste gevallen voeren deze partijen taken uit voor de gemeente.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en is als volgt gedefinieerd:

“Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft”.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een verbonden partij of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Deze paragraaf dient volgens het Besluit Begroting en Verantwoording ten minste te bevatten de visie op de verbonden partij in relatie tot de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen en de beleidsvoornemens van de verbonden partij.

In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de Verbonden Partijen waarin de gemeente participeert. Het cijfermatig overzicht, zoals hieronder gepresenteerd, is gebaseerd op de cijfers uit de jaarrekening 2022 van de betreffende gelieerde partij.

Bedragen x € 1.000	Bijdrage Begroot	Rekening Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen lang		Vreemd vermogen kort	
			01/01	31/12	01/01	31/12	01/01	31/12
			2024	2022	2022	2022	01/01 2022	31/12 2022
<b>Gemeenschappelijke Regeling</b>								
Veiligheidsregio	3.832	-392	4.433	2.848	25.610	24.111	7.918	4.940
GGD <sup>1</sup>	3.043	1.356	1.420	5.521	0	120	23.407	23.534
Zeeuwse Muziekschool	526	-416	280	-135	59	0	1130	1062
Stadsgewestelijke Brandweer	434	-26	165	139	8.937	8.057	861	566
Zeeuws Archief	520	141	2.123	2.360	2061	2573	2165	1661
Orionis <sup>2</sup>	7.179	-1.521	559	-1.287	17.771	17.133	7.981	13.934
RUD	282	-993	2.369	1.014	59	72	2.539	4.284
OLAZ	2.453	70	482	552	5.100	7.700	4.867	5.287

1 Bijdrage is excl. Jeugdhulpkosten

2 Betreft de Exploitatiebijdrage (dus niet de extra bijdrage, doorbet WSW, BUIG etc)

## Vennootschappen/ stichtingen

<b>Monumentenbeheer</b>								
Middelburg	0	5	1.471	1.476	33	46	7	9
<b>Stadsgewestelijk</b>								
Zwembad Vastgoed	533	0	277	277	9.107	8.551	2.145	2.133
GVC	250	76	457	533	198	186	2089	2102
<b>Impuls Zeeland</b>								
(cijfers 2020)	55	-6	8.159	9.974	352	253	3.060	3.398
GBE-Aqua	Dividend 2024: 611							
PZEM	Dividend 2024: 0 mln; (nb kapitaalstorting GBE-Aqua)							

BNG	Dividend 2024: 63
SRAF	Lening 2 mln

## Gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regelingen voeren in de meeste gevallen een gemeentelijke taak uit, soms op het gebied van beleid, soms op het gebied van beheer en in een aantal gevallen zowel op het gebied van beleid en beheer. Er is dus sprake van

verlengd lokaal bestuur. Het onderbrengen van gemeentelijke taken in een gemeenschappelijke regeling gebeurt meestal als de gemeente die taak niet alleen kan uitvoeren of als het niet doelmatig of doeltreffend is om deze taak alleen uit te voeren. In onderstaand overzicht worden de gemeenschappelijke regelingen weergegeven waarin Gemeente Middelburg participeert.

### Overzicht Gemeenschappelijke Regelingen

- GR Veiligheidsregio
- GR Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)
- GR De Zeeuwse Muziekschool
- GR Stads- en gemeentelijke Brandweer Vlissingen/Middelburg
- GR Zeeuws Archief
- GR Orionis
- GR Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland
- Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

De betrokkenheid bij de regelingen varieert sterk. Middelburg heeft wel in alle bovengenoemde regelingen een vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur. Bij een aantal regelingen is de Middelburgse vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur tevens lid van het Dagelijks Bestuur. De financiële betrokkenheid bij de gemeenschappelijke regelingen bestaat meestal uit een jaarlijkse bijdrage.

Deelname aan een gemeenschappelijke regeling brengt ook risico's met zich mee. Behalve de in de begroting opgenomen jaarlijkse bijdrage is de gemeente naar rato verantwoordelijk voor eventuele tekorten. Het is daarom belangrijk om de gang van zaken bij een gemeenschappelijke regeling goed te volgen om zo nodig tijdig te kunnen anticiperen op ongewenste ontwikkelingen. Risico's bij de gemeenschappelijke regelingen kunnen zich uiteindelijk vertalen naar (financiële) risico's bij de deelnemende gemeenten. Vaak openbaren deze risico's zich in financiële zin, namelijk in de vorm van een extra financiële bijdrage aan de betreffende GR, maar daarnaast dient ook rekening gehouden te worden met politieke risico's. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt op basis van de aanwezige informatie een vertaalslag gemaakt van deze risico's.

**Doel:** het openbaar lichaam heeft tot doel het behartigen van de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van (a) Brandweezorg, (b) Geneeskundig hulpverlening bij ongevallen en rampen, (c) Rampenbestrijding en crisisbeheersing en (d) het beheer van een centrale gemeenschappelijke meldkamer voor politie, brandweer en ambulancezorg.

**Programma:** Veiligheid

**Partijen:** Alle 13 Zeeuwse gemeenten

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks bestuur en Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:**

'Samen zorgen voor een veilig Zeeland' is de missie van Veiligheidsregio Zeeland (VRZ). De VRZ maakt zich sterk voor de veiligheid van de Zeeuwse samenleving. In 2024 blijven ze inzetten op een toekomstbestendige brandweezorg en voorbereide crisisorganisatie, zoals opgenomen in het meerjarenbeleidsplan 2022-2025.

### Veiligheidsregio

**Vestigingsplaats:** Middelburg

De afgelopen jaren hebben we met verschillende crises te maken gehad: de klimaatcrisis, de Covid-19 pandemie en effecten van de oorlog in Oekraïne. De verwachting is dat dit de komende jaren zeker niet minder wordt en een grotere behoefte ontstaat aan coördinatie door veiligheidsregio's als uitvoeringsinstantie. De komende jaren wordt, in lijn met de Contourennota, toegewerkt naar één goed functionerend landelijk dekkend stelsel van crisisbeheersing. De verhoging van de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR) door het Rijk geeft ruimte om hier invulling aan te geven. Deze middelen zijn bestemd voor de verdere doorontwikkeling van crisisbeheersing en de opgave op voor informatie-gestuurd werken en informatieveiligheid.

In 2022 is de VRZ gestart met het programma Brandweezorg 2030. Het beleid is gericht op het in stand houden van de brandweezorg, gebaseerd op vrijwilligheid, met overdag ondersteuning vanuit vier werklocaties. De beschikbaarheid van vrijwilligers, opleidingsmogelijkheden, dagdienstbeschikbaarheid, materieel en huisvesting zijn hierbij essentieel.

Vrijwilligheid vormt de basis van onze repressieve brandweezorg, zowel voor de basisbrandweezorg als bij opschaling bij grotere incidenten. Maar de beschikbaarheid van de vrijwilligers daalt en de periode die een brandweervrouw/man verbonden blijft aan de organisatie wordt korter. Hiermee staat het model van vrijwilligheid onder druk. Dit vraagt heroriëntatie op de wijze waarop onze brandweezorg is ingericht. Voor nu zijn werving en opleiding van vrijwilligers een kritieke factor voor het in stand houden van het huidige model op basis van vrijwilligheid. In toenemende mate is doorlopend werven en opleiden van officieren voor de operationele leiding van de brandweer een uitdaging. Door vergrijzing en verloop is de komende jaren extra inspanning nodig om deze functies in te vullen. De voltijdsopleiding tot brandweerofficier is hiervoor een belangrijk middel.

**Risico's:** Uit de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2024 blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves) ruim onvoldoende is om de impact van gesignaleerde risico's op te kunnen vangen. Dit impliceert dat de VRZ maar zeer beperkt in staat is om eventueel optredende risico's binnen de eigen financiële middelen af te kunnen dekken.

### **Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland**

**Vestigingsplaats:** Goes

**Doel:** De Gemeenschappelijke Regeling Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland voert taken uit conform bepalingen in de Wet publieke gezondheidszorg (WPG).

**Programma:** Volksgezondheid en Milieu

**Partijen:** Alle 13 Zeeuwse gemeenten

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** Eind 2022 zijn er noodzakelijke structurele en deels ook incidentele middelen door de gemeenten toegekend om te komen tot een inhoudelijk sterke en robuuste GGD Zeeland ("de Basis op orde"). Dit was nodig omdat de GGD op diverse onderdelen door de ondergrens was gezakt. De begrotingswijziging "Basis op orde" van de GGD betrof de primaire processen ten aanzien van de Algemene Gezondheidszorg, de bedrijfsvoeringsprocessen en het leidinggevend kader. Buiten scope waren hier de jeugdgezondheidszorg en Veilig Thuis.

Voor 2024 betekent dit dat de focus vooral ligt bij het op orde brengen van de basis van de organisatie, zodat GGD Zeeland een robuuste en toekomstbestendige organisatie wordt. De effecten daarvan worden in 2025 zichtbaar. De resultaten en effecten worden geëvalueerd. Deze evaluatie wordt in het derde kwartaal van 2024 uitgevoerd door een nog te werven externe en onafhankelijke partij en wordt in december 2024 aangeboden aan het AB.

**Risico's:** Het implementatietraject van "de Basis op orde" is ambitieus gezien de huidige krappe arbeidsmarkt en de korte termijn waarop de formatie-uitbreidingen zijn voorzien. Afgesproken is dan ook dat de GGD evaluaties uitvoert om de voortgang van het implementatieproces te monitoren.

### **De Zeeuwse muziekschool**

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** de Gemeenschappelijke Regeling Zeeuwse Muziekschool heeft tot doel bestuurlijke en organisatorische samenwerking waarbinnen het geven van instrumentaal en vocaal muziekonderwijs en van muzikale vorming in de ruimste zin ten behoeve leerlingen woonachtig in de deelnemende gemeenten.

**Programma:** Sport, Cultuur en Recreatie

**Partijen:** Alle Zeeuwse gemeenten met uitzondering van Sluis, Terneuzen en Vlissingen.

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** Het jaar 2022 heeft de muziekschool afgesloten met een tekort als gevolg van diverse oorzaken, waaronder de invloed van coronamaatregelen en gestegen personeelskosten. De Zeeuwse Muziekschool legt in de loop van 2023 aan het algemeen bestuur een herstelplan met verschillende toekomstscenario's voor.

**Risico's:** Het risico bestaat dat bovengenoemd herstelplan beslag legt op additionele incidentele en/of structurele gemeentelijke middelen.

### **Stadsgewestelijke Brandweer Vlissingen/Middelburg**

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** Het beheer, onderhoud en instandhouding van de brandweerkazernes binnen het stadsgewest.

**Programma:** Veiligheid

**Partijen:** Gemeente Vlissingen en Gemeente Middelburg

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** Per 1 januari 2014 is de Stadsgewestelijke Brandweer (SGB) overgegaan naar de VRZ, inclusief alle personeel, voertuigen en materieel. Alleen het beheer en onderhoud van de gebouwen (kazernes) en brandkranen en de financiering van de FLO-regeling van de oud-medewerkers (nu VRZ) vallen nog onder de verantwoordelijkheid van de SGB. Vanuit de deelnemende gemeenten worden met betrekking tot de SGB de volgende taken uitgevoerd:

1. Financieel beheer (gemeente Middelburg),
2. Bestuursondersteuning (gemeente Middelburg),
3. Technisch beheer (gemeente Vlissingen) en
4. Archiefvoering (gemeente Vlissingen).

**Risico's:** De kostenontwikkeling rondom de afwikkeling van de FLO-regeling blijft een aandachtspunt. Aanpassingen aan

wet- en regelgeving ten aanzien van deze regeling maakt het lastig om betrouwbare prognoses te kunnen maken voor wat betreft toekomstige kosten. Vooralsnog is de verwachting dat de aan de regeling gerelateerde kosten binnen de beschikbare middelen binnen de SGB kan worden opgevangen. Daarnaast zijn op dit moment binnen de SGB geen grote risico's aanwezig waarvan wordt verwacht dat de impact uitstijgt boven de aanwezige reserves.

### **Zeeuws Archief**

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** Het Zeeuws Archief beheert en bewaart belangrijke bronnen over de Zeeuwse geschiedenis in het algemeen en Middelburg in het bijzonder. Het ZA maakt dit cultureel erfgoed zichtbaar en toegankelijk voor iedereen die in het verleden van Zeeland en haar bewoners is geïnteresseerd. Onderdeel van het programma Sport, Cultuur en Recreatie van de programmabegroting is het vergroten van de aandacht voor het cultureel erfgoed en de historie van Middelburg. Het ZA speelt hierin een belangrijke rol.

**Kerntaken:** (1) Beheer en behoud: het op een geordende en toegankelijke manier bewaren en beheren van de collectie en (2) Beschikbaarstelling: het bevorderen van een zo groot mogelijk publieksbereik en een zo groot mogelijk gebruik van de collectie.

**Programma:** Sport, Cultuur en Recreatie.

**Partijen:** Rijk (min VWS), gemeenten Middelburg en Veere, Provincie (in de vorm van DVO)

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** De situatie ten aanzien van de uiteenlopende indexering van de rijksbijdragen en de indexering van de huur blijft onveranderd. Gelet op de in verhouding grote huurcomponent vormt dit een risico op uitputting van de reserve (egalisatiefonds). Het Rijk heeft tot nu toe het verschil aangevuld. Het Rijk heeft besloten tot een stelselherziening ten aanzien van de RHC's. Dit leidt tot een voorgenomen uittreding van Rijk uit de GR per 1 januari 2025. Het Rijk heeft aangegeven dat dit geen financiële gevolgen heeft. Op dit moment zijn (potentiële) partners in gesprek over de ontwikkelingen.

**Risico's:** Er zijn geen bijzondere risico's te benoemen.

### Orionis

**Vestigingsplaats:** Vlissingen

**Doel:** Orionis Walcheren geeft uitvoering aan de Participatiewet (inclusief de Wsw-wetgeving). Daarnaast voert Orionis Walcheren ook bijzondere bijstand, minimabeleid en gemeentelijke schuldhulpverlening uit. Het uitvoering geven aan de Participatiewet betreft meer dan alleen het verstrekken van de bijstandsuitkering. Deelnemen aan de samenleving staat centraal. Zoveel mogelijk door een reguliere baan bij een werkgever. En als dit niet mogelijk is door maatschappelijke participatie.

Orionis Walcheren ondersteunt en start activiteiten op het gebied van scholing en werkervaring die leiden tot herintreding van mensen op de arbeidsmarkt dan wel het aanbieden van passend werk of passende activiteiten in het kader van de Participatiewet.

Uitgangspunt is dat werk boven inkomen gaat. Alle inspanningen zijn gericht op arbeidsinschakeling, waarbij iedereen naar vermogen participeert. Als inwoners niet zelf voldoende inkomsten genereren, wordt dit door Orionis Walcheren aangevuld met een inkomensvoorziening volgens de Participatiewet. Daarnaast voert Orionis Walcheren wettelijk verplichte taken voor de schuldhulpverlening integraal uit.

Aan verbonden partij zijn alle taken en bevoegdheden die bij of krachtens de wet – regelgeving van de WWB en de Wsw en de daarbij behorende/aanverwante algemeen verbindende voorschriften aan de raad, het college of de burgemeester zijn opgedragen inclusief het vaststellen van verordeningen aan de raden en colleges, voor zover bovengenoemde wetgeving toelaat, overgedragen aan Orionis Walcheren. Uitzondering hierop is het gemeentelijk armoedebeleid (inclusief individuele en categoriale bijzondere bijstand). De deelnemende gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor het beleid, maar de uitvoering hiervan en kinderopvang is opgedragen aan Orionis Walcheren.

**Programma:** Sociaal Domein

**Partijen:** Gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** Na de goede resultaten voor Orionis Walcheren in 2021, waren de verwachtingen voor 2022 zeer goed temeer omdat de coronacrisis meer en meer op haar einde liep. De wereld werd echter in februari overvallen door een nieuwe crisis, te weten Oekraïne. Inflatiecijfers van 14%, een energiecrisis en krimpende economieën zijn het gevolg geweest. De effecten houden nog steeds aan. Ook bij Orionis Walcheren hebben deze abrupte nieuwe omstandigheden grote gevolgen gehad gedurende het hele jaar 2022.

De lange termijn doelstellingen voor het Werkleerbedrijf op het gebied van rendementsverbetering en ontwikkeling zijn echter ongewijzigd en ook op het gebied van de klantenaantallen behoudt de nieuwe werkwijze “Werken naar Vermogen” dezelfde uitgangspunten om de klantenaantallen verder te verkleinen.

**Risico's:** Orionis beschikt niet over toereikende weerstandscapaciteit. Dat impliceert dat de financiële consequenties van bijvoorbeeld een ongunstigere cliëntenontwikkeling op Walcheren dan het landelijk gemiddelde of een tegenvallende productie- en/of detacheringssomzet direct voor rekening komen van de deelnemende gemeenten. Daarnaast moet het genoemde implementatieplan o.a. leiden tot een sterke verbetering van het rendement van het werkleerbedrijf en daarmee ook tot invulling van de door Middelburg en Vlissingen opgelegde taakstellingen. Indien de voorgestelde maatregelen niet het verwachte effect sorteren, zullen de bijdragen van de deelnemers niet naar het gewenste niveau dalen.

### Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

**Vestigingsplaats:** Terneuzen

**Doel:** Primair richt de RUD zich op het verlenen van milieuvergunningen en behandeling van meldingen in het kader van de Wabo, de Wet milieubeheer en het activiteiten-besluit. Tevens worden vergunningen, meldingen en ontheffingen behandeld in het kader van Vuurwerkbesluit, de Wet luchtvaart, de Wet bodembescherming, de Ontgrondingen-wet en de Waterwet. Daarnaast is ook het toezicht op en de handhaving van alle andere binnen de RUD Zeeland ondergebrachte wetgevingen georganiseerd, zoals het toezicht op bodemsanerungen, grondstromen en ontgrondingen alsmede het toezicht op de natuurwetgeving, zwembaden en zwemplaatsen, luchtvaarten vuurwerktaken en op provinciale verordeningen.

**Programma:** Volksgezondheid en Milieu

**Partijen:** Provincie Zeeland; alle 13 Zeeuwse gemeenten, Waterschap Scheldestromen

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Algemeen Bestuur

**Ontwikkelingen:** Op 1 juli 2017 is het Besluit tot wijziging van het Besluit omgevingsrecht (verbetering Vergunning/Toezicht/Handhaving) in werking getreden. Dit had onder andere tot gevolg dat Gedeputeerde Staten de Brzo-taken (Besluit Risico's Zware Ongevallen) per 1 oktober 2019 onder verantwoordelijkheid van de DCMR (Milieudienst Rijnmond) heeft moeten brengen. Dit heeft geleid tot onder andere tot onttrekking van 17 fte aan de RUD Zeeland en het ontstaan van incidentele en structurele frictiekosten: de schaalgrootte-nadelen bedraagt € 595.000. De provincie Zeeland betaalt gedurende 5 jaar een afbouwende vergoeding welke de RUD Zeeland in staat stelt zich aan te passen aan de nieuwe situatie. Inmiddels is er voor circa 9 fte aan nieuwe en/of extra taken gerealiseerd.

Ook de komende jaren zijn er allerlei zaken die de RUD Zeeland in meer of mindere mate gaan beïnvloeden:

- het contract voor huisvesting en PIOFAC- taken kent een einddatum van 31 december 2023;
- Het AB zal een keuze moeten maken om het beleid (Zeeuwse kwaliteit) en de hiervoor benodigde middelen met elkaar

in lijn te brengen. Dit heeft een wezenlijke invloed op de bijdrage van de deelnemers en het weerstandsvermogen van de RUD Zeeland;

- De komst van de Omgevingswet: dit vergt een substantiële inzet van de organisatie en zal de nodige veranderingen voor de organisatie met zich meebrengen;
- Een verkennend onderzoek naar de samenwerking GGD, VRZ en RUD Zeeland;
- Een verkennend onderzoek in opdracht van de provincie Zeeland naar de robuustheid van de RUD Zeeland. De verkenning heeft als doel om antwoord te krijgen op de vraag op welke wijze een goede, inhoudelijk robuuste en toekomstbestendige samenwerking bereikt en geborgd kan worden. Vooral voor de uitvoering van de milieutaken;
- Rapport commissie Van Aartsen in opdracht van ministerie IenW: kort samengevat stelt het rapport 'Om de leefomgeving' dat het de omgevingsdiensten ontbreekt aan kennis en doorzettingsmacht.

**Risico's:** Er is een onbalans in taken: verschil tussen omvang en kwaliteit taken versus omvang en kwaliteit capaciteit dit in combinatie met een onevenwichtig personeelsbestand en/of krapte op de arbeidsmarkt. Het algemeen bestuur zal hier uiteindelijk een keuze in moeten maken.



### Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

**Vestigingsplaats:** Kapelle

**Doel:** OLAZ heeft tot doel de behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.

Ter uitvoering van het hierboven omschreven doel heeft het openbaar lichaam de volgende taken: (a) de zorg voor de verwijdering van afvalstoffen, (b) het desgevraagd adviseren van de deelnemers over het uitvoeren van relevante bepalingen van de Wet milieubeheer en de daaruit voortvloeiende voorschriften, (c) het vaststellen van de tarieven voor de verwijdering van afvalstoffen, (d) het uitvoeren of doen uitvoeren van andere taken op het gebied van de afvalstoffenverwijdering, zo het algemeen bestuur daartoe besluit, met dien verstande dat aldus aan deelnemers zonder hun instemming geen andere verplichtingen kunnen worden opgelegd dan die voort vloeien uit deze regeling, (e) het geven van voorlichting op het gebied van afvalpreventie

en -verwijdering en (f) het op verzoek van een of meerdere deelnemers uitvoeren of doen uitvoeren van een andere taak op het gebied van afvalstoffenverwijdering.

**Programma:** Volksgezondheid en Milieu

**Partijen:** Alle 13 Zeeuwse gemeenten

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur

Ontwikkelingen: In het kader van het traject heroriëntatie gemeentelijke taken moet nog onderzocht worden of het interessant is voor de gemeente Middelburg om dienstverleningsovereenkomsten met de ZRD te sluiten. Het college heeft op basis van de onderzoeken en de interactie hierover tussen gemeente en ZRD besloten om eerst het afvalbeleid in Middelburg volledig uit te rollen en dan pas de afweging tot het sluiten van een DVO te maken.

De VANG- doelstelling van 100 kilo per inwoner is voor vele Zeeuwse gemeenten nog niet bereikt. Een deel van deze opgave ligt bij de inzameling van het grofvuil en verbouwingsrestafval (27 kilo per inwoner). Ook is er de landelijke wens om afval als grondstof te zien en te verwerken in het kader van circulaire economie.

Er is sprake van invoering van toegangscontrole op de milieustraat om bedrijfsafval te weren en inwoners verder te stimuleren tot afvalscheiding. De data die wordt gewonnen uit dit controlesysteem wordt gebruikt voor nadere besluitvorming over toegangsbeperking op de milieustraat of een betalingssysteem voor het brandbaar afval. Daarnaast wordt verder gewerkt aan de toekomstbestendigheid van de milieustraten op het gebied van

het huidige aantal en de huidige vorm in relatie tot voldoen aan wet- en regelgeving en het beheersbaar houden van de kosten. Ook wordt invulling gegeven aan waar en op welke wijze kringloop en/of demontage kan worden ingebed op de milieustraat, alsook mogelijkheden tot milieueducatie.

**Risico's:** Geen bijzondere risico's.

## Vennootschappen

Hieronder volgen de deelnemingen in vennootschappen waarin de gemeente een bestuurlijk (of stemrecht) en financieel belang heeft. De aan de gemeente gelieerde BV's/NV's zijn:

### Overzicht Vennootschappen

BV Monumentenbeheer Middelburg

NV Economische Impuls Zeeland

GBE-Aqua BV

Stadsgewestelijk Zwembad Vastgoed BV

Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland BV

ZEH NV (voorheen PZEM)

BNG

---

### BV Monumentenbeheer Middelburg

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** Restauratie, onderhoud en beheer van monumenten of gebouwen die vanwege hun historie of architectuur belangrijk zijn of voor het stadsbeeld karakteristiek zijn. Speciale aandacht gaat uit naar gebouwen die verloren dreigen te gaan. Het werkgebied van de BV is de gemeente Middelburg.

**Programma:** Sport, Cultuur en Recreatie

**Partijen:** Gemeente Middelburg

**Bestuurlijk belang:** Lid van de Raad van Commissarissen

**Ontwikkelingen:** De huidige omstandigheden op de onroerend goed markt zijn zodanig dat de BV Monumentenbeheer daar momenteel geen actieve rol in kan spelen. De activiteiten in 2024 zullen zich dan vooralsnog beperken tot de beheerstaken van het eigen onroerend goed. Doordat genoemde situatie zich al langere tijd voordoet zal gekeken worden naar de toekomst van de BV met een mogelijke herijking van de doelstellingen om daarmee de BV een waardevolle bijdrage te kunnen laten leveren aan de instandhouding en bescherming van het gebouwde erfgoed in de gemeente Middelburg.

**Risico's:** Geen bijzondere risico's.





### **NV Economische Impuls Zeeland**

**Vestigingsplaats:** Vlissingen

**Doel:** Economische Impuls Zeeland stimuleert en faciliteert (kennis)economische ontwikkelingen in de meest brede zin van het woord.

**Programma:** Economie

**Partijen:** Gemeente Middelburg, overige Zeeuwse gemeenten, provincie Zeeland en Stichting SER Zeeland

**Bestuurlijk belang:** Vertegenwoordiging in AVA.

**Ontwikkelingen:** De werkzaamheden richten zich met name op verkenning naar kansrijke ontwikkelingen, acquisitie activiteiten om bedrijven aan te trekken en zich te vestigen in Zeeland en zullen innovatieve startende en groeiende bedrijven begeleid en gefaciliteerd worden op het gebied van financiering.

**Risico's:** Geen risico's waarbij de gemeente Middelburg direct financieel benadeeld wordt.

### **GBE-Aqua B.V**

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** De vennootschap heeft ten doel het houden en beheren van aandelen in Evides en het uitoefenen van stemrecht daarop voor eigen rekening en risico, maar ten behoeve van de aandeelhouders van de vennootschap.

**Programma:** Bestuur en Ondersteuning.

**Partijen:** Alle 13 Zeeuwse gemeenten, Provincie Zeeland en de gemeenten Goeree-Overflakkee, Woensdrecht en Bergen op Zoom.

**Bestuurlijk belang:** De gemeente heeft zeggenschap in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ter grootte van het aandeel in het geplaatste aandelenkapitaal (5,785%).

**Ontwikkelingen:** Hoofdtak van de B.V. is het beheer van de aandelen in Evides. Inzet is om de lening van € 370 miljoen die is aantrokken voor de aankoop van het aandelenpakket Evides van PZEM versneld af te lossen. De aandeelhouders hebben zich bij oprichting van de BV verplicht om ontvangen dividuutkeringen vanuit PZEM via kapitaalstorting door te storten aan GBE-Aqua om

versnelde aflossing van de lening te kunnen realiseren. Rekening houdend met de verwachting omtrent de uit te keren dividenden in de komende jaren is de verwachting dat in 2024/2025 de lening afgelost kan zijn.

**Risico's:** Geen risico's waarbij de gemeente Middelburg direct financieel benadeeld wordt.

### **Stadsgewestelijk Zwembad Vastgoed B.V.**

**Vestigingsplaats:** Vlissingen

**Doel:** Het beheren en (doen) exploiteren van het Vrijburgbad (Stadsgewestelijk Zwembad). Insteek is dat alle inwoners tegen betaalbare tarieven moeten kunnen deelnemen aan activiteiten in het Stadsgewestelijk Zwembad. Fitness, verenigingen, schoolzwemmen en instructiezwemmen zijn de belangrijkste vormen van activiteiten die momenteel in het Vrijburgbad tot uitvoering worden gebracht. De gemeente ondersteunt op deze wijze het Middelburgs sportbeleid.

**Programma:** Sport, Cultuur en Recreatie

**Partijen:** Gemeente Middelburg en Vlissingen beide voor 50% aandeelhouder, Optisport Exploitaties BV (exploitant).

**Bestuurlijk belang:** Aandeelhouder, lid van directie

**Ontwikkelingen:** De huidige huur-en exploitatieovereenkomst met exploitant Optisport loopt tot 1 januari 2024. De overeenkomst is medio 2022 formeel opgezegd om via een aanbestedingsproces te kunnen komen tot nieuwe huur-en exploitatieafspraken voor de periode vanaf 1 januari 2024. Verder zullen de werkzaamheden in 2024 met name in het teken staan van de regievoering op het onderhouds- en investeringsplan 2024.

**Risico's:** De verruiming van de BTW-vrijstelling op sportactiviteiten kan mogelijk consequenties hebben voor de exploitatie van de BV. Dit betreft een landelijk spelend probleem. Zowel exploitant Optisport als de gemeente Middelburg zelf zijn hierover in gesprek met de Belastingdienst. Een termijn waarop duidelijkheid kan worden verwacht op dit dossier is niet in te schatten.

### **Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland B.V.**

**Vestigingsplaats:** Terneuzen

**Doel:** De Gemeentelijke Vervoerscentrale verzorgt de planning en regie van voertuigen voor doelgroepenvervoer dat onder verantwoording van de gemeente valt.

**Programma:** Sociaal Domein / Onderwijs

**Partijen:** De gemeenten in de regio Zeeuws Vlaanderen, Oosterschelderegio, Walcheren en de Provincie Zeeland zijn aandeelhouder

**Bestuurlijk belang:** Iedere zes weken vindt een bestuurlijk overleg plaats. Hierin zijn de Walcherse gemeenten niet vertegenwoordigd. Er is sprake van een toezichhoudende rol.

**Ontwikkelingen:** Er wordt gedacht over het omvormen van de GVZ naar een Mobiliteitscentrale. Dit is ingegeven door het feit dat eind 2024 de huidige OV-concessie afloopt. Het is de bedoeling dat de centrale de regie over het fijnmazig vervoer (als gevolg van het vervallen van een aantal buslijnen) gaat voeren.

**Risico's:** Er zijn geen bijzondere risico's te benoemen.

### **Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij NV**

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** ZEH (voormalig PZEM) is een houdstermaatschappij met belangen in een aantal deelnemingen en een aanzienlijke financiële positie. De organisatie van ZEH kenmerkt zich als een compacte beheerorganisatie. De grootste en belangrijkste deelneming is een aandelenbelang van 70% in de Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), waarin onder andere de kerncentrale Borssele is ondergebracht. ZEH draagt vanuit goed rentmeesterschap zorg voor de deelnemingen en de financiële positie om de huidige aandeelhouderswaarde te behouden.

**Programma:** Bestuur en Ondersteuning

**Partijen:** Alle Zeeuwse gemeenten, gemeente Bergen op Zoom, Woensdrecht, Goeree-Overflakkee en de Provincies Zeeland, Noord Brabant en Zuid Holland.

**Bestuurlijk belang:** De gemeente heeft zeggenschap in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ter grootte van het aandeel in het geplaatste aandelenkapitaal (5,779%).

**Ontwikkelingen:** Na verkoop van de onderdelen Indaver, Delta Retail, Enduris (netwerkbedrijf), het aandelenbezit Evides en de Wholesaleactiviteiten blijft de gemeente aandeelhouder van de overblijvende activiteiten van voormalig PZEM, nu ZEH (Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij). Naast een paar kleinere deelnemingen betreft dit hoofdzakelijk het belang van 70% in EPZ. Op het gebied van kernenergie hebben de aandeelhouders van PZEM een brief vanuit het Ministerie van Economische Zaken ontvangen om medewerking te verlenen aan het onderzoek voor het realiseren van één of meerdere nieuwe kerncentrales in Nederland. Nu herstructurering en verkoop van bedrijfsonderdelen in grote lijnen is uitgevoerd wordt gewerkt aan een herijking van de aandeelhoudersstrategie ZEH. De verwachting is dat dit proces eind 2023 wordt afgerond.

**Risico's:** Geen risico's waarbij de gemeente Middelburg direct financieel benadeeld wordt.

### Bank Nederlandse Gemeenten

**Vestigingsplaats:** Den Haag

**Doel:** BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is deze bank essentieel voor de publieke taak.

#### Overzicht Stichtingen

Stichting Roosevelt Academy Fonds

### Stichting Roosevelt Academy Fonds

**Vestigingsplaats:** Middelburg

**Doel:** Genereren van rendement op belegd vermogen ten behoeve van UCR.

**Programma:** Onderwijs

**Partijen:** Gemeente Middelburg / Provincie Zeeland / PZEM

Kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in lange kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden. BNG vertaalt haar missie in de volgende doelstellingen, (1) het behoud van substantiële marktaandelen in de Nederlandse publieke sector en het semi-publieke domein en (2) het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

**Programma:** Bestuur en Ondersteuning

**Partijen:** Gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen in Nederland.

**Bestuurlijk belang:** De gemeente heeft zeggenschap in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ter grootte van het aandeel in het geplaatste aandelenkapitaal (€ 0.1 miljoen)

**Ontwikkelingen:** Reguliere uitvoering kerntaken.

**Risico's:** Geen.

## Stichtingen

Hieronder de stichting waarmee de gemeente zowel bestuurlijk als financieel verbonden is.

**Bestuurlijk belang:** Ambtelijke vertegenwoordiging in stichtingsbestuur.

**Ontwikkelingen:** Beleggen en beheer hoofdsom met als doel het behaalde rendement aan te wenden voor de exploitatie UCR.

**Risico's:** Geen bijzondere risico's.



## Grondbeleid

De meest recente nota grondbeleid is begin 2021 door de gemeenteraad vastgesteld. Voor de bestaande grondposities blijft (per definitie) sprake van een actief grondbeleid. Diverse andere plannen worden door de gemeente gefaciliteerd, een situatie die steeds vaker voor komt. Voor nieuwe ontwikkelingen wordt per situatie beoordeeld welke vorm van grondbeleid de voorkeur heeft.

Een actief grondbeleid betekent dat de exploitatie ten behoeve van de functieverandering of herontwikkeling van gronden in eigen hand wordt gehouden. De verwerving van de gronden en de nodige bewerkingen zijn of worden door en onder regie van de gemeente uitgevoerd. Daarna kunnen de gronden bouwrijp voor een marktconforme prijs (in principe gebaseerd op residuele waarde en vergelijking met andere gemeenten) worden verkocht. In het verleden zijn in dit kader diverse gronden verworven, waardoor het accent de laatste jaren vooral ligt op planontwikkeling, (tijdelijk) beheer en verkoop van deze gronden.

Op basis van de begin 2023 opgestelde doorrekening van het grondbedrijf wordt in deze paragraaf vooruitgeblikt op het jaar 2024.

## Beleidskader

Het grondbeleid is geen doel op zich maar dienstbaar aan algemene en specifieke beleidsdoelstellingen van de gemeente. De belangrijkste leidraad wordt gevormd door de Kwaliteitsatlas Middelburg 2030 en de in 2010 vastgestelde herziene versie hiervan. Op korte termijn wordt deze vervangen door de Omgevingsvisie, waaraan momenteel wordt gewerkt: de ontwerp-Omgevingsvisie ligt vanaf begin september 2023 ter visie, besluitvorming hierover zal naar verwachting in januari 2024 plaatsvinden. Ook de eind 2022 vastgestelde Woonvisie is een belangrijke leidraad. Na vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie is een volgende stap om het grondbeleid opnieuw onder de loep te nemen en (al dan niet) te herzien zodat het aansluit bij de nieuw geformuleerde ambities.

De volgende programma's worden mede door het gevoerde grondbeleid gerealiseerd.

Programma	
<b>Verkeer, vervoer en waterstaat</b>	Aanleg van nieuwe infrastructuur en parkeervoorzieningen ten behoeve van (nieuwbouw)locaties voor woningen, kantoren, voorzieningen en bedrijventerreinen
<b>Onderwijs</b>	Nieuwe locaties voor onderwijsdoeleinden.
<b>Sport, cultuur en recreatie</b>	Nieuwe locaties voor sport, recreatie, evenementen et cetera
<b>Sociaal domein</b>	Woon-zorgcomplexen gecombineerd met welzijnsvoorzieningen in de verschillende woonservicezones
<b>Volksgesondheid en milieu</b>	Groenvoorzieningen, water en milieudoelstellingen op nieuwbouwlocaties
<b>Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing</b>	Woningbouw op nieuwe locaties evenals herstructurering in bestaande wijken
<b>Economie</b>	Aanleg van nieuwe bedrijventerreinen, kantorenlocaties, gebieden voor toerisme en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen
<b>Algemene dekkingsmiddelen</b>	Gerealiseerde winsten op grondexploitaties kunnen, als zij niet meer nodig zijn voor afdekking van risico's in het grondbedrijf, ingezet worden als dekkingsmiddel voor andere publieke doeleinden

## Actuele ontwikkelingen

Begin 2023 is tussen het Rijk, de Provincie en de Zeeuwse gemeenten de Zeeuwse woondeal gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over het minimaal aantal te realiseren woningen per

gemeente. Daarmee is duidelijk dat het beleidsmatige streven van alle betrokken partijen is gericht op het meer en sneller realiseren van nieuwbouwwoningen. Op basis van de meest recente huishoudensprognose (provincie, eind 2022) wordt voor Middelburg aanhoudende groei verwacht, zodat ook voor de wat

langere termijn er mogelijkheden blijven voor het toevoegen van nieuwe woningen. Beide documenten dienen mede als onderbouwing voor het woningbouwprogramma dat ten grondslag ligt aan de cijfers in de begroting voor 2024, waarbij voor wat betreft de spreiding in de tijd ook rekening is gehouden met de huidige marktomstandigheden.

Op dit moment staat de woningmarkt nog steeds erg onder druk, waarbij het aanbod achterblijft bij de vraag. Vanaf 2022 is in Middelburg wel een sterke inhaalslag gemaakt voor wat betreft het aanbod van nieuwbouwwoningen. Dit was ook direct te merken in de cijfers van het grondbedrijf. Op dit moment is er echter sprake van een bijzondere situatie. Ondanks de blijvende hoge vraag naar nieuwe woningen, is tegelijkertijd de woningmarkt grotendeels tot stilstand gekomen, vooral doordat de bouw van nieuwbouwwoningen niet van de grond komt. Belangrijkste oorzaak daarvan is de, na jaren van daling, vanaf begin 2022 opgetreden sterke stijging van de hypotheekrente in combinatie met gestegen en nog steeds stijgende bouwkosten. Dat zorgt ervoor dat kopers bij eenzelfde inkomen veel minder geld kunnen lenen terwijl tegelijkertijd nieuwbouwwoningen steeds duurder worden. Die stagnatie is ook terug te zien in de prognose voor het grondbedrijf voor de komende jaren: bouwgrond zal op een later moment worden verkocht. De hoge inflatie zorgt er tegelijkertijd voor dat de kosten in de grondexploitaties toenemen.

## Financiële positie grondbedrijf

In het grondbedrijf wordt voor de plannen die in exploitatie zijn het verschil tussen investeringen en opbrengsten in een bepaald jaar in principe niet als verlies of winst genomen maar bijgeschreven op de boekwaarde van een plan. De boekwaarde van een plan bestaat uit het gecumuleerde verschil tussen investeringen en opbrengsten. Bij het afsluiten van een plan vormt het op dat moment resterende positieve of negatieve saldo een winst of verlies. Tegenover de boekwaarde van de plannen staan de voorziening grondbedrijf (als correctie op de boekwaarde) en de reserve grondbedrijf.

Aan het begin van elk jaar wordt een complete doorrekening en risicoanalyse gemaakt van het grondbedrijf. In februari 2023

is voor het laatst een doorrekening gemaakt, de vertrouwelijke nota 'Grondbedrijf Middelburg 2022-2042, doorrekening en risicoanalyse per februari 2023'. Deze paragraaf is verder gebaseerd op de genoemde nota, waarbij het daarin berekende basisscenario als uitgangspunt is genomen, rekening houdend met de voorlopige afwaardering van de locatie Trekdijk die na het tot stand komen van de doorrekening heeft plaatsgevonden.

Hierna volgt een toelichting op de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde, voorziening grondbedrijf en reserve grondbedrijf.

### Boekwaarde grondbedrijf

De doelstelling van het eind 2015 vastgestelde actieplan grondbedrijf was het verlagen van de boekwaarde van het grondbedrijf. Uiterlijk in 2030 zou een situatie moeten worden bereikt waarin de reserve grondbedrijf gelijk is aan de dan nog resterende boekwaarde. Mede door de aantrekkende verkopen vanaf 2016 is er inderdaad sprake van een afnemende boekwaarde. Vooral in 2022 is de boekwaarde sterk afgenomen. In 2023 zal de boekwaarde naar verwachting minder snel afnemen dan eerder verwacht gelet op de stagnatie op de woningmarkt. Ook voor de periode 2024-2025 is rekening gehouden met stagnatie. Of daarna de boekwaarde weer sneller verder kan afnemen is de vraag. In het basisscenario is hier vooralsnog wel vanuit gegaan (in het risicoscenario werd uitgegaan van nog 3 jaar langere stagnatie). In het basisscenario zou de doelstelling uit het actieplan grondbedrijf medio 2029 kunnen worden bereikt. In het risicoscenario zou dat in 2031 het geval kunnen zijn. De doorrekening is opgesteld voordat besloten werd een extra voorziening te vormen in verband met het mogelijk niet meer in exploitatie houden van het plan Trekdijk (als gevolg van een uitspraak van de Raad van State). In onderstaande cijfers is als aanname genomen dat medio 2024 besloten wordt om de exploitatie van Trekdijk voort te zetten zodat de extra voorziening weer kan vrijvallen. Voor het verschil tussen reserve en (netto) boekwaarde heeft dat overigens geen gevolgen.

In de tabel hieronder is de boekwaarde per eind 2022 te zien, met daaronder de verwachte ontwikkeling voor de jaren erna.

Ontwikkeling boekwaarde grondbedrijf per 31/12 x € 1.000			
Jaar	Bruto boekwaarde complexen	Af: voorziening grondbedrijf	Netto boekwaarde complexen
2022	69.660	13.200	<b>56.460</b>
2023 (verwacht)	67.751	13.027	<b>54.724</b>
2024 (verwacht)	64.844	6.377	<b>58.467</b>
2025 (verwacht)	58.587	6.242	<b>52.345</b>

### Voorziening grondbedrijf

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet de gemeente voor verwachte verliezen op grondexploitaties een voorziening vormen. In de Nota grondbeleid 2021 is als uitgangspunt genomen dat de voorziening gevormd wordt:

- voor onvermijdbare verliezen;
- op basis van door de gemeenteraad vastgestelde exploitatieopzetten;
- op basis van contante waarde
- ten laste van het jaarresultaat c.q. de reserve grondbedrijf

De voorziening grondbedrijf wordt dus, op contante waarde, gevormd ten laste van de reserve grondbedrijf. Zodra de verlieslatende plannen worden afgesloten, kan het negatieve resultaat worden verrekend met het daarvoor beschikbare bedrag in de voorziening grondbedrijf. Daarnaast worden

ook bedragen aan de voorziening grondbedrijf toegevoegd voor verwachte nakomende kosten van plannen die inmiddels afgesloten zijn (dat gebeurt normaliter als de laatste verkopen hebben plaatsgevonden).

Per begin 2023 is in de voorziening grondbedrijf een bedrag van € 13,2 miljoen aanwezig. Dat is inclusief de extra voorziening van € 6,8 miljoen die voorlopig voor Trekdijs werd getroffen. Als aannahme is nu gedaan dat deze in 2024 kan vrijvallen ten gunste van de reserve grondbedrijf. Als besloten zou worden om de exploitatie niet voort te zetten, zal de voorziening eveneens afnemen met dit bedrag maar dan wordt dat definitief tegengeboekt op de bruto boekwaarde van Trekdijs. Voor het overige geldt dat, als gevolg van de stagnatie, de voorziening de eerst komende jaren ongeveer op hetzelfde peil zal blijven om vanaf 2026 naar verwachting jaarlijks af te nemen.

Ontwikkeling voorziening grondbedrijf per 31/12 x € 1.000	
Jaar	Voorziening grondbedrijf
2022	13.200
2023 (verwacht)	13.027
2024 (verwacht)	6.377
2025 (verwacht)	6.242

### Reserve grondbedrijf

Voor risico's moet een buffer aanwezig zijn c.q. gevormd worden. Deze buffer is de reserve grondbedrijf. In de Nota grondbeleid 2021 zijn voor deze buffer de volgende normen vastgesteld:

- Op eindwaarde is het saldo van de reserve positief;
- Bij doorberekening van een risicoscenario is het saldo eveneens positief op eindwaarde;
- Bij doorberekening van een risicoscenario wordt de reserve de eerstkomende vijf jaar niet negatief;
- De reserve grondbedrijf dient minimaal 10% van de netto boekwaarde van de bouwgrond in exploitatie + 10% van de nog

- te maken kosten voor deze bouwgrond in exploitatie te zijn. Bij een hogere reserve kan desgewenst afgewogen worden om het meerdere in te zetten voor andere doeleinden door dit meerdere saldo of een deel daarvan toe te voegen aan de algemene reserve van de gemeente.
- De reserve grondbedrijf is maximaal gelijk aan de boekwaarde van de bouwgrond in exploitatie (doelstelling actieplan grondbedrijf) plus de nog te maken kosten voor deze bouwgrond in exploitatie. Als de reserve boven deze norm komt, vindt in elk geval afdracht plaats aan de algemene reserve van de gemeente.

De reserve grondbedrijf wordt in principe gevormd uit de winsten op grondexploitaties. Op winstgevende plannen wordt een systeem van tussentijdse winstneming toegepast, waarbij rekening wordt gehouden met de mate waarin kosten gemaakt en opbrengsten gerealiseerd zijn, conform de voorschriften vanuit het BBV.

In de doorrekening was het saldo per eind 2022 c.q. op 1 januari 2023 van de reserve grondbedrijf € 8,3 miljoen. Na het treffen van de voorlopige voorziening voor Trekdijsk resteert nog € 1,5 miljoen.

Per eind 2023 c.q. op 1 januari 2024 is het verwachte saldo € 3,3 miljoen. De jaren daarna neemt het saldo naar verwachting verder toe. Indien in 2024 besloten wordt om de locatie Trekdijsk verder te ontwikkelen, zal het saldo van de reserve vanaf eind 2024 ook voldoen aan alle in de Nota grondbeleid vastgestelde normen. Als dat niet gebeurt, en verder alle locaties wel op basis van de aannames kunnen worden ontwikkeld, kan dat pas medio 2027 het geval zijn. Zie voor de eerst komende jaren de gegevens in onderstaande tabel.

Ontwikkeling reserve grondbedrijf per 31/12 x € 1.000		
Jaar	Reserve grondbedrijf	Norm volgens de Nota grondbeleid 2021
2022	1.493	10.812
2023 (verwacht)	3.338	10.482
2024 (verwacht)	11.577	9.550
2025 (verwacht)	12.436	9.659

## Risico's grondbedrijf

Jaarlijks wordt een doorrekening met enkele scenario's gemaakt om te bepalen of de reserve aan de eisen voldoet. Kort samengevat zijn in de doorrekening van begin 2023 (waarop deze paragraaf is gebaseerd) de volgende scenario's doorgerekend:

- Basisscenario: In dit scenario worden 2.445 woningen gerealiseerd in de periode tot en met 2043 en wordt in dezelfde periode 17,7 hectare bedrijventerrein verkocht. Het zwaartepunt van de gereedkomende woningen ligt in de periode 2027-2031 en de verwachte opbrengsten in de periode 2028-2032.
- Risicoscenario: in het risicoscenario is als input opgenomen dat de crisis die al in het basisscenario voorkomt langer duurt dan waar in dat scenario vanuit is gegaan. Het scenario kent hetzelfde aantal woningen en hectaren bedrijventerrein, maar het zal langer duren eer dit gerealiseerd wordt. Het zwaartepunt ligt in de periode 2030-2033 en voor de periode tot en met 2028 wordt in dit scenario uitgegaan van 40% minder productie en tevens dat er tot 2030 minder mogelijkheden zijn om grondprijzen te verhogen. Ook is rekening gehouden met een langdurig hogere kostenstijging voor de korte termijn (5% in plaats van 2% tot 2030 in plaats van tot 2026). Ook

is voor enkele locaties in het risicoscenario een extra risico doorberekend. Verder werd er buitenom het risicoscenario nog benoemd als risico dat mogelijk een aantal plannen niet ontwikkeld zouden kunnen worden. Dat waren Oranjepolder, Hazenburg Noord laatste deel, Sint Laurens Oost, Trekdijsk (afhankelijk van het oordeel van de Raad van State, toen nog niet bekend, en hoe de gemeente daar vervolgens mee om zou gaan) en Cleene Hooge. De doorberekende scenario's vormen input voor de paragraaf Weerstandsvermogen van jaarrekening en begroting:

- Het basisscenario in de eerdergenoemde doorrekening van het grondbedrijf wordt gebruikt om de verwachte ontwikkeling van de reserve grondbedrijf, als onderdeel van de weerstandscapaciteit van de gemeente, in te schatten.
- Het verschil tussen basisscenario en risicoscenario is als risico vertaald in de paragraaf Weerstandsvermogen.
- Daarnaast is het specifieke risico, waarbij de mogelijkheid bestaat dat (een deel van) de genoemde locaties niet tot ontwikkeling kan komen als apart risico opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.



Uit de gemaakte doorrekening bleek dat de reserve grondbedrijf per 31 december 2022 voldeed aan de meeste van de in de Nota grondbeleid 2021 gestelde normen.

In het basisscenario worden tevens de doelstellingen uit het actieplan grondbedrijf gerealiseerd. In 2029 is het saldo van de reserve hoger dan de netto boekwaarde van de dan nog resterende complexen, terwijl het de doelstelling was om deze situatie in 2030 te bereiken. In het risicoscenario wordt de doelstelling in 2031 behaald.

## Toelichting belangrijkste exploitatie, plannen en complexen

Binnen het grondbedrijf valt vanaf 2016 de volgende indeling de maken:

- Bouwgrond in exploitatie (bie). Dit zijn gronden waarvoor een exploitatieopzet is vastgesteld.
- Materiële vaste activa (mva) c.q. strategische gronden. Volgens het BBV zijn dit 'overige gronden zonder vaste bestemming, die [op dit moment] geen onderdeel zijn van een transformatieproces'. Uitgangspunt hierbij is dus dat op termijn een bouwgrondexploitatie wordt vastgesteld. Voor alle locaties binnen deze categorie geldt dat ze strategisch worden aangehouden voor toekomstige ontwikkelingen (of ruilingen).
- Voorraden. Dit zijn gronden zonder voornemen tot bebouwing en diverse panden. Ook facilitaire plannen worden onder deze categorie verantwoord. Deze zullen echter niet op de balans voorkomen, omdat in het geval er kosten gemaakt zijn voordat de opbrengst is ontvangen er een post nog te ontvangen opbrengsten zal worden opgenomen en indien de geboekte opbrengst hoger is dan de tot dan toe gemaakte kosten zal het verschil als vooruit ontvangen opbrengsten worden geboekt.

In de jaarrekening over 2022 zijn met als peildatum voorjaar 2023 alle complexen uitgebreid toegelicht. Hieronder wordt volstaan met een toelichting op enkele plannen waar zich in de periode tot augustus 2023 wijzigingen in hebben voorgedaan en/of waar ontwikkelingen zijn geweest.

- Nieuwland Zuid: 1 kavel is in 2023 verkocht. Nu resteert nog de laatste kavel.

- Essenvelt: Diverse kavels zijn dit jaar geleverd en betaald. De Ontwikkelings Combinatie Essenvelt heeft de grond voor fase 1a afgenomen.
- Hazenburg Noord: Het bestemmingsplan is onherroepelijk, net als het bouwrijp maken van het deel dat nog gebouwd moet worden. Het overige deel van het plan is woonrijp gemaakt.
- Stromenpoort: Grond is afgenomen door Woongood en Flexwoningen zijn inmiddels gerealiseerd.
- Mortiere: Gronden geleverd in fase 5C en bij de Jazzboog (fase 10)
- Rittenburg III: De eerste twee fasen zijn gerealiseerd, voor de derde fase is de grond afgenomen en zijn woningen in aanbouw. Vierde fase is deels in verkoop gebracht.
- Veersepoort fase 5: Alle grond is afgenomen en de bouw is volop in gang.
- Sint Laurens Zuid en Noord: De 1<sup>e</sup> fasen van Zuid en Noord zijn bouwrijp gemaakt. In de Laurens hof zijn drie woningen verkocht waarvoor de grond is geleverd en de bouw van vijf woningen is gestart. Ook met de woningen voor Woongood is een aanvang gemaakt. In Noord is 1 van de 6 kavels verkocht. Voor de 2<sup>e</sup> fase van Sint Laurens Noord wordt met Woongood en Heijmans gewerkt aan planuitwerking.
- Punt Arnestein: Deze ontwikkeling van deze locatie is gepauzeerd. Tijdelijk wordt de locatie gebruikt voor opvang van Oekraïners.
- Ramsburg Watergang: 1 kavel verkocht. Voor een tweede is belangstelling en voor de derde wordt met 's Heeren Loo gewerkt aan een plan wat ook gronden aan de andere kant van de watergang omvat. Voor die laatste moet rekening gehouden worden met het Didamarrest.
- Trekdiijk: Uitspraak Raad van State was om het bestemmingsplan te vernietigen. Op aangeven van de accountant is vooralsnog een voorziening gevormd waarbij de netto boekwaarde voorlopig op landbouwwaarde is gesteld. Dit is verwerkt in de jaarrekening 2022.
- Herstructurering Arnestein: Locatie wordt bouwrijp gemaakt. Vier objecten zijn bij inschrijving in de markt gezet en twee daarvan in beginsel verkocht. Voor de twee andere was (in de huidige staat) nog geen belangstelling, bezien wordt hoe hier verder mee om te gaan.

# Wet open overheid

## Inleiding

### Actieve openbaarmaking

De nieuwe Wet open overheid (Woo), die op 1 mei 2022 in werking is getreden, verplicht overheidsorganisaties om bepaalde informatiecategorieën actief openbaar te maken. Deze wettelijke verplichting kent een fasering in 3 fasen. Het is de verwachting dat de implementatie in ieder geval tot 2026 doorloopt.

De 11 informatiecategorieën zijn:

- Bereikbaarheidsgegevens en Organisatie en werkwijze
- Woo-verzoeken en besluiten
- Convenanten
- Raadstukken
- Wet en regelgeving
- Bestuursstukken
- Stukken van advies colleges
- Jaarplannen en -verslagen
- Onderzoeken
- Beschikkingen
- Klachten

(De eerste vier vallen in fase 1)

### Passieve openbaarmaking

Overheidsinstanties zijn verplicht om op verzoek informatie openbaar te maken. Hierbij geldt een termijn van maximaal vier weken waarbinnen het verzoek moet worden afgehandeld. In 2023 zijn tot op heden 17 verzoeken in het kader van de Woo gedaan.

### Toegankelijkheid van informatie

Overheidsinstanties moeten ervoor zorgen dat informatie die zij actief openbaar maken, toegankelijk is voor een breed publiek. Dit betekent dat de informatie digitaal beschikbaar moet zijn en in een toegankelijk format, zoals pdf of html.

### Informatiebeheer

Overheidsinstanties zijn verplicht om hun informatie op een zorgvuldige en duurzame wijze te beheren. Dit betekent dat zij moeten zorgen voor een goede archivering en dat informatie niet verloren gaat.

### Registeren van informatie

Concreet betekent dit, vastleggen:

- De datum waarop het document is geproduceerd;
- De aard van het document (bijvoorbeeld: rapport, brief, memo);
- De identiteit van de auteur(s) van het document;
- De identiteit van de ontvanger(s) van het document;
- Het onderwerp van het document;
- Daarnaast moeten overheidsinstanties ook bijhouden of een document openbaar gemaakt is of niet, en zo ja, op welke datum dit heeft plaatsgevonden.

## Beleidsvoornemens

### Beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de 'wet open overheid' (Woo)

Vanuit enerzijds het belang van transparantie en anderzijds vanuit de nieuwe wet- en regelgeving wil de gemeente Middelburg documenten en andere informatie actief online openbaar maken.

Om dit te bereiken heeft de gemeente een driedelig onderzoek door KB en P laten uitvoeren. Eind 2022 is deze analyse door KB en P opgeleverd. In eerste instantie wil de gemeente in de huidige situatie het proces van beantwoording van de binnenkomende en aanvullende Woo –verzoeken zo efficiënt mogelijk inrichten. De impactanalyse maakt duidelijk wat de verplichting tot het actief publiceren van de elf informatie categorieën voor gevolgen gaat hebben voor de organisatie(onderdelen). Tenslotte staat in het plan van aanpak helder uiteengezet welke stappen de gemeente dient te zetten om richting actieve publicatie conform de Woo te gaan. De gemeente Middelburg is voornemens om de implementatiestrategie van de VNG te volgen in deze. Dit houdt in dat we de informatie categorieën uit fase 1 zullen implementeren in 2023-2024.

Sinds 19 juni 2023 is de Woo-index onderdeel van Overheid.nl. Op dit platform kan de informatie die reeds digitaal is worden ontsloten zoals bijvoorbeeld contactgegevens, raadstukken etc. Door de introductie van de Woo-index spelen de gemeentelijke websites een behoorlijk belangrijke rol in de implementatie van de Woo.

Daarnaast is een van de verplichtingen vanuit de Woo om een Woo-functionaris aan te wijzen binnen de organisatie met als taak

om burgers op een laagdrempelige wijze te informeren over de beschikbaarheid van overheidsinformatie.

**Gerealiseerd actie(s)/beleid in relatie tot beleidsvoornemens**

Er is een werkgroep informatie-wetgeving opgericht. Onder deze werkgroep resorteren diverse (deel)projecten. Eén daarvan is de werkgroep Woo. Er is een extern projectleider aangetrokken om integraal uitvoering te kunnen geven aan de Woo, volgens de aanbevelingen van KB en P.

Diverse (beleids)documenten die vallen onder de categorieën worden al actief openbaar gemaakt. De Woo-projectgroep gaat dit (verder) inzichtelijk maken alsmede volgens welke systemen dit gebeurt. Bedoeling is om zoveel mogelijk uniformiteit hieraan te brengen met daaraan gekoppeld geautomatiseerde publicatieprocessen. Belangrijk is om daarbij oog te hebben voor wat medewerkers (al) weten en kunnen.

In het zaakstelsel Djuma (dat ingezet dient te worden als enige locatie voor de kern- en ondersteunende documenten van de relevante processen) is reeds een anonimiseringstool geïmplementeerd (Datamask). Medewerkers die hiervan gebruik (moeten) maken zijn getraind en kunnen deze tool toepassen. Momenteel gebeurt dit al in het kader van de Wet elektronische publicaties (Wep). Overlap bij implementatie i-wetgeving wordt hierdoor benut. Gewerkt wordt aan een koppeltraject naar de Woo-index vanuit Djuma en de website. Daarnaast worden de gegevens die we al digitaal beschikbaar hebben via het plaatsen van URLs ontsloten via de Woo -index hiervoor zal redacteur worden aangewezen.

# Begroting

# Overzicht baten en lasten

(Bedragen × € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>0 Bestuur en ondersteuning</b>						
lasten	4.995	5.583	6.340	6.480	6.737	7.303
baten	7.437	7.586	8.017	8.305	8.347	8.390
<b>Saldo</b>	<b>2.443</b>	<b>2.003</b>	<b>1.677</b>	<b>1.825</b>	<b>1.610</b>	<b>1.086</b>
<b>1 Veiligheid</b>						
lasten	5.729	6.457	7.279	7.587	7.836	8.175
baten	207	236	60	62	64	66
<b>Saldo</b>	<b>-5.522</b>	<b>-6.221</b>	<b>-7.219</b>	<b>-7.525</b>	<b>-7.772</b>	<b>-8.109</b>
<b>2 Verkeer, vervoer en waterstaat</b>						
lasten	13.163	17.089	17.716	16.392	16.425	16.630
baten	2.701	1.230	1.346	1.387	1.424	1.463
<b>Saldo</b>	<b>-10.462</b>	<b>-15.859</b>	<b>-16.370</b>	<b>-15.005</b>	<b>-15.000</b>	<b>-15.167</b>
<b>3 Economie</b>						
lasten	9.186	5.023	5.263	5.272	5.354	5.374
baten	2.991	5.654	5.847	5.944	6.036	6.054
<b>Saldo</b>	<b>-6.195</b>	<b>631</b>	<b>584</b>	<b>673</b>	<b>683</b>	<b>680</b>
<b>4 Onderwijs</b>						
lasten	7.898	9.115	8.676	8.928	11.321	11.358
baten	2.871	3.578	2.803	2.830	2.872	2.876
<b>Saldo</b>	<b>-5.027</b>	<b>-5.536</b>	<b>-5.873</b>	<b>-6.099</b>	<b>-8.448</b>	<b>-8.482</b>
<b>5 Sport, cultuur en recreatie</b>						
lasten	24.278	17.589	19.214	18.171	18.537	18.928
baten	2.593	2.160	2.198	2.258	2.311	2.366
<b>Saldo</b>	<b>-21.685</b>	<b>-15.429</b>	<b>-17.016</b>	<b>-15.912</b>	<b>-16.225</b>	<b>-16.563</b>
<b>6 Sociaal domein</b>						
lasten	86.319	99.790	90.927	92.729	93.047	95.737
baten	22.278	28.216	22.637	23.110	24.468	25.070
<b>Saldo</b>	<b>-64.040</b>	<b>-71.574</b>	<b>-68.290</b>	<b>-69.619</b>	<b>-68.579</b>	<b>-70.668</b>
<b>7 Volksgezondheid en milieu</b>						
lasten	16.183	19.403	17.529	17.961	18.204	18.755
baten	16.116	16.528	17.180	17.600	17.889	18.394
<b>Saldo</b>	<b>-67</b>	<b>-2.875</b>	<b>-350</b>	<b>-362</b>	<b>-315</b>	<b>-361</b>
<b>8 Volkshuisv, leefomgev en sted vern</b>						
lasten	12.147	12.798	10.725	10.811	11.297	11.437
baten	11.258	8.525	7.357	7.664	7.502	7.517
<b>Saldo</b>	<b>-889</b>	<b>-4.273</b>	<b>-3.368</b>	<b>-3.147</b>	<b>-3.796</b>	<b>-3.920</b>

(Bedragen × € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Saldo uitvoering programma's</b>						
lasten	179.896	192.847	183.669	184.331	188.756	193.699
baten	68.452	73.714	67.445	69.160	70.914	72.195
<b>Saldo</b>	<b>-111.444</b>	<b>-119.132</b>	<b>-116.224</b>	<b>-115.171</b>	<b>-117.842</b>	<b>-121.504</b>
<b>Overhead</b>						
lasten	13.560	16.935	18.011	18.173	18.389	18.817
baten	952	963	1.012	1.039	1.063	1.087
<b>Saldo</b>	<b>-12.608</b>	<b>-15.972</b>	<b>-17.000</b>	<b>-17.134</b>	<b>-17.326</b>	<b>-17.729</b>
<b>Algemene dekkingsmiddelen</b>						
lasten	4.406	5.268	4.457	4.608	4.791	4.375
baten	139.609	133.528	140.581	147.832	141.803	145.853
<b>Saldo</b>	<b>135.202</b>	<b>128.260</b>	<b>136.124</b>	<b>143.224</b>	<b>137.011</b>	<b>141.477</b>
<b>Overige baten en lasten (incl. onvoorzien)</b>						
lasten	791	4.401	502	710	1.010	1.174
baten	2.338	225	225	0	1.052	886
<b>Saldo</b>	<b>1.548</b>	<b>-4.176</b>	<b>-277</b>	<b>-710</b>	<b>42</b>	<b>-288</b>
<b>Vennootschapsbelasting</b>						
lasten	349	368	368	368	368	368
baten	0	0	0	0	0	0
<b>Saldo</b>	<b>-349</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>	<b>-368</b>
<b>Geraamd totaal saldo baten en lasten</b>						
lasten	199.002	219.818	207.007	208.190	213.315	218.433
baten	211.350	208.431	209.262	218.031	214.831	220.021
<b>Saldo</b>	<b>12.348</b>	<b>-11.388</b>	<b>2.255</b>	<b>9.841</b>	<b>1.516</b>	<b>1.588</b>
<b>Mutaties reserves</b>						
toevoeging reserves	14.233	4.075	11.692	7.969	151	148
onttrekking reserves	14.474	15.775	10.729	1.503	507	507
<b>Saldo</b>	<b>241</b>	<b>11.700</b>	<b>-963</b>	<b>-6.466</b>	<b>356</b>	<b>359</b>
<b>Geraamd totaal resultaat</b>						
lasten	213.236	223.893	218.699	216.159	213.466	218.581
baten	225.825	224.205	219.991	219.535	215.338	220.528
<b>Saldo</b>	<b>12.589</b>	<b>312</b>	<b>1.292</b>	<b>3.375</b>	<b>1.873</b>	<b>1.947</b>

## Structureel begrotingssaldo

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht is inzichtelijk gemaakt welke incidentele baten en lasten de begroting en meerjarenraming bevat. Het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, die is opgenomen in deze begroting onder het kopje 'overige'. In dit overzicht worden deze posten nader gespecificeerd.

De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Met het opnemen van alleen een (verplicht) cijfermatig overzicht van incidentele baten en lasten ontstaat nog niet automatisch het inzicht of er sprake is van een structureel begrotings- of jaarrekeningsaldo. Door het betrekken van de eindcijfers uit het overzicht van incidentele baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht

van de (totale) lasten en baten wordt inzicht gegeven in het begrotingssaldo. Deze is in onderstaand overzicht gepresenteerd.

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<b>Presentatie van het structureel begrotingssaldo</b>				
Saldo baten en lasten	2.255	9.841	1.516	1.588
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-963	-6.466	356	359
<b>Begrotingssaldo na bestemming</b>	<b>1.292</b>	<b>3.375</b>	<b>1.873</b>	<b>1.947</b>
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	6.863	8.132	-134	-137
<b>Structureel begrotingssaldo</b>	<b>8.155</b>	<b>11.507</b>	<b>1.739</b>	<b>1.810</b>

Het bovenstaande structurele begrotingssaldo is dus het resultaat zonder incidentele baten en lasten en wijkt daarom af.

# Toelichting financiële positie

## Uitgangspunten voor de (meerjaren)begroting

Bij het opstellen van de begroting 2024 en de meerjarenramingen 2025 tot en met 2027 is van het volgende uitgegaan:

### Aantallen inwoners en woningen

	2024	2025	2026	2027
Aantal inwoners per 1 januari	50.099	50.299	50.499	50.699
Uitbreiding aantal inwoners	200	200	200	200
Aantal woningen per 1 januari	24.744	24.914	25.084	25.254
Uitbreiding aantal woningen	170	170	170	270

### Inflatiecorrectie budgetten

(mutaties zijn ten opzichte van de ramingen van het voorgaande jaar).

Budgetten	2024	2025	2026	2027
Prijsverhogingen/inflatiecorrectie	2,40%	2,40%	2,40%	1,90%
Prijsverhoging / Inflatiecorrectie nacalculatie sterke stijging inflatie	3,60%	-	-	-
Loonkostenstijging	4,20%	4,10%	3,90%	3,90%
Correctie loonstijging 2023	4,05%	-	-	-
Subsidies	3,30%	3,25%	2,90%	2,90%
Gemeenschappelijke regeling (VZG-norm)	3,40%	3,40%	3,40%	3,40%
Correctie (VZG-norm) 2023 bief VZG 14 maart 2023	4,50%	-	-	-
Rente nieuwe investeringen	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Rente grondbedrijf	1,60%	1,60%	1,60%	1,60%
Verhoging tarieven belastingen	3,30%	3,25%	2,90%	2,90%
Verhoging tarieven overige inkomsten	3,30%	3,25%	2,90%	2,90%

### Personeelslasten

Bij de raming van de loonkosten 2024 is uitgegaan van de in april 2023 definitief vastgesteld CAO voor gemeenteambtenaren. Dit betekende dat de basis voor 2024 bijgesteld moest worden. In de begroting 2023 was rekening gehouden met 3,6% loonindex terwijl een doorrekening van deze nieuwe CAO aangeeft dat dit 7,65% had moeten zijn. De looptijd van deze CAO kent een looptijd van een jaar. Voor 2024 wordt rekening gehouden

met een verwachte loonontwikkeling van 4,2% op basis van de meicirculaire 2023 (loonvoet sector overheid).

### Prijsstijgingen

Het economische herstel uit de coronarecessie gaat gepaard met een aanzienlijke hogere inflatie (m.n. veroorzaakt door hoger energieprijzen). Hierdoor zijn de gehanteerde prijsverhogingen/inflatiecorrectie bij begroting 2023 te laag is ingeschat. In de kadernota 2024 - 2027 is rekening gehouden met een bijstelling



van 3,6% op de budget 2023. Naast deze correctie wordt voor 2024 rekening gehouden met een prijsverhogingen van 2,4%. Per saldo wordt dus rekening gehouden met een verhoging van 6%. De structurele extra prijsbijstelling voor de komende 4 jaar is gebaseerd op het 5 jaarlijks gemiddelde percentage van het Centraal Planbureau (CPB), het zogenoemde Centraal Economisch Plan (CEP) 2023.

### **Subsidies**

De indexerings van subsidies wordt gelijkgesteld aan het gemiddelde van de inflatiecorrectie en de loonstijging in enig jaar. Voor 2024 betekent dit 3,4%.

### **Gemeenschappelijke regelingen**

Jaarlijks stelt de VZG een richtlijn op met een percentage voor de toegestane inflatiecorrectie op de gemeentelijke bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen. Het Algemeen Bestuur van de VZG heeft besloten om de "VZG-indexatierichtlijn", de toegestane inflatiecorrectie voor de begroting 2023 van GR-en, te corrigeren met 4,5 %, tot in totaal 7,2 %. Deze aanpassing heeft structurele doorwerking met betrekking tot het opstellen van de GR-begrotingen 2024. De eerder vastgestelde VZG-richtlijn 2024 is vastgesteld op 3,4% en wordt voor de komende 4 jaar toegepast.

### **Rentelasten**

Voor nieuwe investeringen die in het begrotingsjaar zullen plaatsvinden wordt rekening gehouden met een rente van 3,0%. De rentelasten voor investeringen die inmiddels zijn gerealiseerd wordt een (rente)omslag gehandteerd. Dit rentepercentage is een afgeleide van de te verwachte rentekosten op basis van onze leningportefeuille afgezet tegen de totale boekwaarde van de bezittingen. In paragraaf financiering is dit nadere omschreven.

### **Grondbedrijf**

Voor de toerekening van rente aan in exploitatie genomen grondcomplexen geldt een in het BBV voorgeschreven methode van rentetoerekening. Het aan het grondbedrijf toe te rekenen rentepercentage dient gelijk te zijn aan het gemiddelde rentetarief van de totale gemeentelijke leningportefeuille.

### **Tarieven belastingen en overige inkomsten**

Voor verhoging van deze tarieven wordt uitgegaan van het gemiddelde van de inflatiecijfers van de verwachte loon- en prijsontwikkeling.

### **Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen**

Conform het BBV dienen eventuele reserveringen ten aanzien van vakantiegeld en –dagen niet te worden verantwoord als sprake is van zogenaamde arbeidsgerelateerde verplichtingen van gelijkblijvend niveau. Ten aanzien van de reservering vakantiedagen dient echter in het geval van een eventueel stuwmeer/spaarverlof wel een schuld opgenomen te worden op basis van artikel 44, lid 1a, BBV.

### **Investeringen**

In de begroting wordt uitgegaan van een stand van de geactiveerde investeringen van circa € 229 miljoen. Dit bedrag is inclusief ongeveer € 53 miljoen dat is geïnvesteerd in projecten van het Grondbedrijf. Het bedrag van de geactiveerde investeringen genereert een kapitaallast van ruim € 11,2 miljoen.

### **Financiering**

Om investeringen te kunnen doen moet de gemeente in de meeste gevallen geld lenen. Voor wordt uitgegaan van een lening schuld van ca. € 128 miljoen. De komende 3 jaren zal de schuld van de gemeente naar verwachting toenemen tot € 159 miljoen 31 december 2027. De toename van deze schuld komt vooral door toekomstige investeringen, zoals restauratie Stadhuis, verbouw CSW en verduurzaming gemeentelijke panden. De boekwaarde van het grondbedrijf daalt in de komende 4 jaar met € 20 miljoen, dit weegt niet op tegen de toekomstige investeringen zoals hierboven benoemd. Naast de leningen voor de gemeente is er nog ruim € 4,3 miljoen aan leningschuld dat is doorgeleend aan derden. Deze lening loopt in 2026 af.

## Balans per 31 december

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten legt de verplichting op om in de begroting een geprognostiseerde balans op te nemen.

	T-2	T-1	T	T+1	T+2	T+3
Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(im) Materiële vaste activa	141.471	135.845	160.124	169.230	217.835	219.611
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	5.975	5.975	5.975	5.975	5.975	5.975
Financiële vaste activa: Leningen	4.290	4.290	4.290	4.290	0	0
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	5.992	5.950	5.907	5.865	5.822	5.779
<b>Totaal Vaste Activa</b>	<b>157.728</b>	<b>152.059</b>	<b>176.296</b>	<b>185.359</b>	<b>229.632</b>	<b>231.365</b>
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	51.283	49.550	53.160	44.859	40.170	30.660
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	82	19	19	19	19	19
Uitzettingen <1 jaar	3.345	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Liquide middelen	14.502	18.525	40	40	40	40
Overlopende activa	18.877	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
<b>Totaal Vlottende Activa</b>	<b>88.089</b>	<b>86.094</b>	<b>71.219</b>	<b>62.918</b>	<b>58.229</b>	<b>48.719</b>
<b>Totaal Activa</b>	<b>245.817</b>	<b>238.153</b>	<b>247.515</b>	<b>248.277</b>	<b>287.861</b>	<b>280.084</b>
Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	60.195	57.804	63.808	71.399	72.658	74.489
Voorzieningen	32.165	34.228	36.896	26.716	26.422	26.564
Vaste schuld	130.308	122.536	127.513	130.254	168.700	159.252
<b>Totaal Vaste Passiva</b>	<b>222.668</b>	<b>214.568</b>	<b>228.217</b>	<b>228.370</b>	<b>267.780</b>	<b>260.305</b>
Vlottende schuld	5.433	5.585	1.298	1.907	2.081	1.779
Overlopende passiva	17.716	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
<b>Totaal Vlottende Passiva</b>	<b>23.149</b>	<b>23.585</b>	<b>19.298</b>	<b>19.907</b>	<b>20.081</b>	<b>19.779</b>
<b>Totaal Passiva</b>	<b>245.817</b>	<b>238.153</b>	<b>247.515</b>	<b>248.277</b>	<b>287.861</b>	<b>280.084</b>

## Toelichting op de balans

### (Im)materiële vaste activa

Onder de materiële vaste activa vallen de gronden en terreinen, (bedrijfs)gebouwen, grond-, weg- en waterbouwkundige werken,

vervoermiddelen, machines en overige activa. De afname van de materiële vaste activa wordt veroorzaakt door de reguliere afschrijvingen. Hier worden ook de strategische gronden (grondbedrijf) verantwoord.

### Financiële vaste activa

Deze categorie bestaat uit verstrekte geldleningen en deelnemingen aan andere organisaties.

#### Vorraden

Dit betreft voornamelijk de in exploitatie genomen grondcomplexen. Indien een verlies op een exploitatie wordt verwacht, vindt correctie plaats door middel van vorming van een voorziening die wordt gevormd op contante waarde waarbij de disconteringsvoet gelijk is aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone. Dit is 2%.

#### Eigen vermogen (reserves) en voorzieningen

Een specificatie van het verwachte verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen aan het eind van dit hoofdstuk.

#### Vaste schuld

Dit betreft de door de gemeente aangetrokken langlopende geldleningen. De afname in de verdere jaren wordt met name

veroorzaakt doordat de grondpositie afneemt op basis van de het basisscenario van de doorrekening grondbedrijf.

#### Stand van zaken Reserves en Voorzieningen

Het belangrijkste verschil tussen reserves en voorzieningen is dat de raad bij de reserves een grote mate van vrijheid heeft om de bestemming van de reserves te wijzigen. Zolang de gemeenteraad de bestemming van geoormerkt geld kan veranderen is er sprake van een bestemmingsreserve. De reserves worden dan ook gerekend tot het eigen vermogen van de gemeente.

Bij voorzieningen ligt de besteding vast, en is er sprake van concrete verplichtingen. Voorzieningen worden gerekend tot het vreemde vermogen van de gemeente. In onderstaande tabel wordt de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen weergegeven.

## Overzicht reserves en voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo
	31 december 2023	toev.	toev.	31 december	2024	toev.	toev.	31 december	2025
<b>Reserves</b>									
Algemene Reserve	29.210		3.210	8.336	24.084		150		24.234
Reserve Transitoria	10.500			3.000	7.500				7.500
Reserve Grondbedrijf	3.338	156	8.083		11.577	169	690		12.436
Afschrijvingsreserve	3.689			210	3.479			222	3.257
Reserve Participatiefonds	12			12	0				0
Reserve GBE aqua B.V.	4.703				4.703				4.703
Reserve Klimaatgelden	2.928			2.700	228				228
Reserve Decentralisaties	3.425			1.887	1.538			996	542
Reserve investeringsfonds	0		10.700	0	10.700		7.800	0	18.500
<b>Totaal</b>	<b>57.804</b>	<b>156</b>	<b>21.993</b>	<b>16.145</b>	<b>63.808</b>	<b>169</b>	<b>8.640</b>	<b>1.218</b>	<b>71.399</b>
<b>Voorzieningen</b>									
Voorziening Wethouderspensionen	5.053		275	232	5.096		275	241	5.129
Voorziening Wachtgelden	62			31	31			31	0
Voorziening Spaarverlof	729				729				729
Voorziening Onderhoud gebouwen	2.080		2.476	3.126	1.430		2.513	2.635	1.309
Voorziening Onderhoud Civiele kunstwerken	1.662		465	501	1.626		472	493	1.605

(bedragen x € 1.000)	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo
	31 december 2023	toev.	toev.	31 december	2024	toev.	toev.	31 december	2025
Voorziening Familiegraf Polak	5				5				5
Voorziening Rioolbeheer	7.461		3.282	2.650	8.093		3.387	2.826	8.654
Voorziening precario Enduris	5.095				5.095				5.095
Voorziening Grondbedrijf	13.027			6.650	6.377			135	6.242
Voorziening Dubieuze debiteuren Soc. Zaken	45				45				45
Voorziening Dubieuze debiteuren	984		116	120	980		116	120	976
Voorziening Tariefstelling afvalstoffenheffing	639			334	305			161	144
Voorziening Wegen	3.147		1.700		4.847			800	4.047
Voorziening Stadhuis	8.296		1.343		9.639			9.639	0
<b>Totaal</b>	<b>48.285</b>	<b>0</b>	<b>9.658</b>	<b>13.644</b>	<b>44.298</b>	<b>0</b>	<b>6.763</b>	<b>17.081</b>	<b>33.980</b>
<b>Totaal reserves en voorzieningen</b>	<b>106.089</b>	<b>156</b>	<b>31.651</b>	<b>29.789</b>	<b>108.106</b>	<b>169</b>	<b>15.403</b>	<b>18.299</b>	<b>105.379</b>

(bedragen x € 1.000)	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo	Rente	Overige	Onttrek.	Saldo
	31 december 2025	toev.	toev.	31 december	2026	toev.	toev.	31 december	2027
<b>Reserves</b>									
Algemene Reserve	24.234				24.234				24.234
Reserve Transitoria	7.500				7.500				7.500
Reserve Grondbedrijf	12.436	151	1.330		13.917	148	1.905		15.970
Afschrijvingsreserve	3.257			222	3.035			222	2.813
Reserve Participatiefonds	0				0				0
Reserve GBE aqua B.V.	4.703				4.703				4.703
Reserve Klimaatgelden	228				228				228
Reserve Decentralisaties	542				542				542
Reserve investeringsfonds	18.500			0	18.500			0	18.500
<b>Totaal</b>	<b>71.399</b>	<b>151</b>	<b>1.330</b>	<b>222</b>	<b>72.658</b>	<b>148</b>	<b>1.905</b>	<b>222</b>	<b>74.489</b>

<b>Voorzieningen</b>									
Voorziening Wethouderspansioenen	5.129		275	251	5.153		275	261	5.167
Voorziening Wachtgelden	0				0				0
Voorziening Spaarverlof	729				729				729
Voorziening Onderhoud gebouwen	1.309		2.551	2.444	1.416		2.551	2.460	1.507
Voorziening Onderhoud Civiele kunstwerken	1.605		479	503	1.581		479	387	1.673
Voorziening Familiegraf Polak	5				5				5
Voorziening Rioolbeheer	8.654		3.484	2.941	9.197		3.581	2.837	9.941
Voorziening precario Enduris	5.095				5.095				5.095
Voorziening Grondbedrijf	6.242			1.302	4.940			1.910	3.030
Voorziening Dubieuze debiteuren Soc. Zaken	45				45				45
Voorziening Dubieuze debiteuren	976		116	120	972		116	120	968
Voorziening Tariefstelling afvalstoffenheffing	144			144	0				0
Voorziening Wegen	4.047			800	3.247			800	2.447

(bedragen x € 1.000)	Saldo 31 december 2025	Rente toev.	Overige toev.	Onttrek. 31 december	Saldo 2026	Rente toev.	Overige toev.	Onttrek. 31 december	Saldo 2027
Voorziening Stadhuis	0				0				0
Totaal	33.980	0	6.905	8.505	32.380	0	7.002	8.775	30.607
Totaal reserves en voorzieningen	105.379	151	8.235	8.727	105.038	148	8.907	8.997	105.096

## Berekende EMU-saldo

x € 1000,-	T-1 2023	T 2024	T+1 2025
<b>Omschrijving</b>	Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1, Exploitatiesaldo <b>vóór</b> toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-11.388	2.555	10.141
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	-5.626	24.279	9.105
3. Mutatie voorzieningen	2.063	2.667	-10.179
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.796	3.610	-8.301
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
<b>Berekend EMU-saldo</b>	<b>-1.903</b>	<b>-22.667</b>	<b>-842</b>

# Overige

## Vervangingsinvesteringen

Programma	Omschrijving	Investerings- bedrag	Afschrijvings- termijn
<b>Vervangingsinvesteringen</b>			
0 Bestuur en ondersteuning	Verduurzame gem. vastgoed maatregelen "geen spijt"	50.000	25
0 Bestuur en ondersteuning	GPS-set	24.958	5
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Verv. openb. Verlichting	375.000	25
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Verv. verkeerslichten	125.000	15
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Netwerk management systeem VRI'S - software	32.000	8
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Verkeerstelapparatuur - 2 matrix borden (mobiel 1+2)	11.092	8
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Verkeerstelapparatuur - 1 matrixbord (Seissingel)	5.546	8
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Stalen en houten bruggen	50.000	10
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	C2000 politie portofoons	20.000	5
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Roldeur Kousteensedijk inclusief elektrische bediening	35.000	10
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Bewegwijzering en aanduidingen ('signing') in alle garages	80.000	15
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Auto wisselbare opbouw	80.000	10
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Auto open laadbak	60.000	10
5 Sport, cultuur en recreatie	Voorz. opstallen accomm.	47.647	15
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong, sportinventaris hal 2	22.990	10
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong, sportinventaris gymzaal 1 & 2	18.150	10
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong, sportkantine inrichting	36.300	12
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong, inrichting diverse ruimten : totaal	16.940	12
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong, inrichting docentenruimte	14.520	12
5 Sport, cultuur en recreatie	De Kruitmolen, trimzaal inrichting	12.100	12
5 Sport, cultuur en recreatie	De Blikken, geluidsinstallatie losse in zaal + omroep-install.	25.410	7
5 Sport, cultuur en recreatie	De Blikken, kantine inrichting ,meubilair	29.040	20
5 Sport, cultuur en recreatie	Inr/aanleg speelterreinen	50.000	10
5 Sport, cultuur en recreatie	Arnemuiden trainingsdriehoek	10.001	25
5 Sport, cultuur en recreatie	Arnemuiden trainingsveld 2	15.000	25
5 Sport, cultuur en recreatie	De Sprong veld 6 Swift 2 kunstgras	90.000	20
5 Sport, cultuur en recreatie	Renovatie parken/paden/groengebieden	350.000	25
5 Sport, cultuur en recreatie	Heggeschaar	27.000	10
5 Sport, cultuur en recreatie	Zelfreinigend toilet Hof van Tange	175.000	15
5 Sport, cultuur en recreatie	Zelfreinigend toilet Molenwater	175.000	15
7 Volksgezondheid en milieu	Vervanging inventaris familiekamer, wachtruimte en aula	135.845	10
7 Volksgezondheid en milieu	Vervanging graflift	7.140	10
7 Volksgezondheid en milieu	Containers 0,14 m³ t/m 20 m³	90.000	10
7 Volksgezondheid en milieu	Ondergrondse afvalcontainers	217.000	10
7 Volksgezondheid en milieu	Ondergrondse afvalcontainers - toegangssysteem	80.500	5
7 Volksgezondheid en milieu	Twee driehakenblokken Kraantrechtvervoertuigen	62.000	10
7 Volksgezondheid en milieu	Verbeteringsmaatregelen riolen	2.082.405	1
7 Volksgezondheid en milieu	Renovatie riolen	884.270	1

Programma	Omschrijving	Investerings- bedrag	Afschrijvings- termijn
<b>Nieuwe investeringen ten behoeve van bedrijfsvoering</b>			
5 Sport, cultuur en recreatie	Vervanging veldverlichting door led	270.000	15
7 Volksgezondheid en milieu	Garage voor gereedschappen begraafplaats	451.000	40
7 Volksgezondheid en milieu	Herstel paden begraafplaats	105.000	25



## Incidentele baten en lasten

Incidentele lasten per programma (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	Reserve
<b>Programma Bestuur en Ondersteuning</b>					
Overgang naar office 365 (incidenteel)	176	169	-	-	nee
Verbeteren arbeidsmarktpositie	75	-	-	-	nee
Toegankelijkheidstoetsen websites en apps	-	38	-	-	nee
Agenda Samenwerking voor 4 jaar	52	-	-	-	nee
Visie op dienstverlening	250	-	-	-	nee
Medewerker TIP publiekszaken	32	32	-	-	nee
<b>Programma Veiligheid</b>					
Project preventie van (steek) wapen geweld en jeugdcriminaliteit	100	100	-	-	nee
<b>Programma Verkeer en Vervoer</b>					
Verbeteren verkeerssituatie fietsers en voetgangers	40	-	-	-	nee
Uitbreiding buurtbus	50	-	-	-	nee
Projectleider- en projectcoördinatoren onderhoud wegen	275	275	-	-	nee
Voorziening onderhoud wegen op basis van niveau C+	1.700	-	-	-	nee
<b>Programma Economie</b>					
Opstellen ontwikkelvisie binnenstad	100	-	-	-	nee
<b>Programma Onderwijs</b>					
Jeugdzorg en onderwijs	20	-	-	-	nee
Sloopkosten en afboeken oude investering CBS de Wilgenhof.	253	-	-	-	nee
<b>Programma Sport, Cultuur en Recreatie</b>					
Toekomst poppodium de Spot	75	-	-	-	nee
Compensatie van de energiekosten voor maatschappelijke organisaties	500	500	-	-	nee
Restauratie stadhuis	1.343	-	-	-	nee
<b>Programma Sociaal Domein</b>					
Actieplan uitvoeringsbudg soc domein	280	-	-	-	ja
Wegwerken achterstanden bij TIM	160	-	-	-	nee
Toezicht en handhaving Jeugdwet en Wmo	105	-	-	-	nee
<b>Programma Volksgezondheid en Milieu</b>					
Uitvoerend medewerker aula crematorium	48	48	-	-	nee
<b>Programma Volkshuisvesting RO en sted vern</b>					
Casusregisseurs Omgevingstafels (dekking 2024 uit de algemene reserve)	194	194	-	-	ja
Applicatiebeheer V&H	88	88	-	-	nee
<b>Totaal Incidentele lasten</b>	<b>5.916</b>	<b>1.444</b>	-	-	

Incidentele baten per programma (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	Reserve
<b>Programma Bestuur en Ondersteuning</b>					
Boekwinst verkoop panden	225	-	-	-	ja
<b>Programma Verkeer en Vervoer</b>					
<b>Programma Economie</b>	-	-	-	-	
<b>Programma Onderwijs</b>	-	-	-	-	
<b>Programma Sport, Cultuur en Recreatie</b>	-	-	-	-	
<b>Programma Sociaal Domein</b>	-	-	-	-	
<b>Programma Volksgezondheid en Milieu</b>	-	-	-	-	
<b>Programma Volkshuisvesting RO en sted vern</b>	-	-	-	-	
<b>Totaal Incidentele baten</b>	<b>225</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	
<b>Saldo incidentele lasten en baten</b>	<b>-5.691</b>	<b>-1.444</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
<b>Taakveld 0.10 Incidentele toevoegingen aan reserves</b>				
Toev. Reserve investeringsfonds	10.700	7.800	-	-
Toev. Afstoten vastgoed	225	-	-	-
Toev. dividend aandelen GBE Aqua (Evides)	611	-	-	-
Rente grondbedrijf	156	169	151	148
<b>Totaal</b>	<b>11.692</b>	<b>7.969</b>	<b>151</b>	<b>148</b>

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
<b>Taakveld 0.10 Incidentele onttrekkingen aan reserves</b>				
Ontrr Extra rijksmiddelen temporisering taakstelling Soc.Domein	1.887	996	-	-
Ontrr. alg res. Kaders kostenbeheersing sociaal domein	142	-	-	-
Ontrr. alg res. Toevoeging investeringsfonds	8.000	-	-	-
Onttrek. alg res. Casusregisseurs	194	-	-	-
Mutaties grondbedrijf	285	285	285	285
Dekking uitgaven participatiefonds	12	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>10.520</b>	<b>1.281</b>	<b>285</b>	<b>285</b>
<b>Saldo incidentele mutaties reserves</b>	<b>-1.172</b>	<b>-6.688</b>	<b>134</b>	<b>137</b>
<b>Saldo incidentele baten en lasten inclusief mutaties reserves</b>	<b>-6.863</b>	<b>-8.132</b>	<b>134</b>	<b>137</b>

## Structurele toevoeging en onttrekking aan de reserves

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:				
Toevoeging aan de reserves * €1.000	2024	2025	2026	2027
		-	-	-
<b>Totaal structurele toevoeging aan de reserves</b>	<b>0</b>			
Onttrekking aan de reserves * €1.000	2024	2025	2026	2027
afschrijvingsreserve	210	222	222	222
<b>Totaal structurele onttrekkingen aan de reserves</b>	<b>210</b>	<b>222</b>	<b>222</b>	<b>222</b>
<b>Saldo</b>	<b>210</b>	<b>222</b>	<b>222</b>	<b>222</b>

## Bijlage (Europese) subsidies

Project	Begindatum	Einddatum	Projectbudget	Totaal toegekende subsidie	Werkelijk ontvangen via de bank t/m september 2023	Restant toegekend subsidiebedrag
<b>Gehonoreerde</b>						
<b>Europese projecten</b>						
1. DETOCS	1-3-2023	28-2-2026	218	174	-	-
2. Natuur Inclusief	1-9-2023	31-12-2025	457	228	-	-
3. Klimaatadaptatie Zeeland	16-1-2023	19-12-2025	1.194	547	-	-
<b>Ingediende</b>						
<b>Europese projecten</b>						
4. Cool Neighbourhoods	1-10-2023	1-3-2027	1.603	962	-	-
5. Green Teams	1-11-2023	1-5-2027	224	134	-	-
6. Cool Cities Network	1-1-2024	31-12-2027	896	448	-	-
7. NEBinPA (Bauhaus)	1-1-2026	31-12-2028	260	208	-	-
8. Sustin Bleu	1-1-2026	31-12-2028	296	237	-	-
<b>Overige externe financiering</b>						
9. RVO - Visserijactieplan Arnemuiden (in aanvraag)	1-4-2024	31-12-2028	3.000	1.500	-	-
10. Provincie Zeeland - Regioarrangement	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	82	n.v.t.	n.v.t.
11. Provincie Zeeland - Verkeerseducatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	8	n.v.t.	n.v.t.

### 1. DETOCS

Het doel van dit project is het bevorderen en stimuleren van investeringen in hernieuwbare-, en efficiënter energieverbruik bij MKB met de focus op de toeristische sector door kennisuitwisseling en ontzorgen van de sector.

### 2. Natuur Inclusief <sup>2</sup>

Binnen dit project wordt 250 m2 kademuren gerestaureerd volgens natuurinclusief principe. Naast het zorgvuldig herstellen van de kademuren Kinderdijk en Korendijk is het de intentie om de biodiversiteit en fauna te bevorderen door behoud muurbegroeiing en voorzieningen voor vleermuizen en vogels.

### 3. Klimaatadaptatie Zeeland<sup>2</sup>

Herinrichten, ontharden en vergroenen Meanderlaan in samenwerking met ZMF, SCALDA, Woongoed, City Seeds en

<sup>2</sup> Bij de Provincie Zeeland is een aanvullende subsidie aangevraagd.

DSV zaden en het samen ontwikkelen en realiseren van jaarrond pluktuinen. Technische -en economische haalbaarheidsstudie voor lokale waterzuivering met hieraan gekoppeld systeem voor opwekken van energie voor de "wijk van de toekomst".

### 4. Cool Neighbourhoods<sup>2</sup>

Het tegen gaan van hitte risico's op wijkniveau. Gezamenlijk met de inwoners maken van wijkactieplannen. Herinrichten,onthardenen vergroenen van de leefomgeving en straten Dauwendaele en in de Binnenstad. Realiseren van locatiespecifieke recreatieve groene omgevingen.

### 5. Green Teams

Pro-actieve klimaatadaptatie in planning en uitvoering voor de openbare ruimte. Green Teams biedt ons de mogelijkheid om gezamenlijk met andere partners te werken aan een strategy om

klimaatadaptatie onlosmakelijk onderdeel te laten zijn van onze projecten en activiteiten van ontwerp tot beheer en onderhoud.

#### **6. Cool Cities Network<sup>2</sup>**

Lokale/regionale overheden en kennisinstellingen werken gezamenlijk aan het hittebestendiger maken van steden door het ontwikkelen van een Cool Network Strategy, een integrale wijkgerichte aanpak en energietransitie met hieraan gekoppelde uitvoeringsprogramma van een netwerk van schaduwrijke routes en cool spots. Deze strategie is nodig om voor een cool netwerk strategie/plan. Binnen het project wordt een klimaatadaptieve herinrichting van de Arie van Driellaan als voorbeeld gerealiseerd.

#### **7. NEBinPA (Bauhaus)**

Integrale wijkgerichte aanpak van energietransitie met hieraan gekoppeld uitvoeringsprogramma en de verdere uitwerking van een warmte- transitievisie.

#### **8. Sustin Bleu**

Watertoerisme biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling en implementatie van duurzaam toerisme. Het is de bedoeling om mee te onderzoeken of de ligging aan het kanaal meer gebruikt kan worden als toegang tot de stad. En mogelijk te experimenteren, ontwikkelen en testen met enkele pilot-activiteiten zoals het gebruik van een wateraxi en meer aanlegplaatsen voor individueel vervoer over water en bevorderen waterrecreatie.

#### **9. RVO - visserijactieplan Arnhem (in aanvraag)**

Gezamenlijk uitvoeringsprogramma (bedrijven, organisaties en gemeente opgesteld.) Doel is het opwaarderen van Arnhem als visserijstadje door behoud en versterken van het erfgoed, investeren in de garnaalverwerkende waardeketen van vangst tot proeverij.

#### **10. Provincie Zeeland - Regioarrangement**

De Provincie Zeeland heeft ons een subsidie verleend voor de jaren 2022 tot en met 2024 in het kader van het convenant samenwerking Zeeuwse culturele infrastructuur 2022-2024 Zeeuwse overheden. Deze worden ingezet en maken het mogelijk culturele activiteiten door te ontwikkelen. De gemeente vult deze middelen aan en worden in één keer uitbetaald aan de cultuurinstellingen.

#### **11. Provincie Zeeland - Verkeerseducatie**

Betreft een jaarlijkse subsidie voor het uitvoeren van ons project Verkeerseducatie Voortgezet Onderwijs (VEVO).

---

<sup>2</sup> Bij de Provincie Zeeland is een aanvullende subsidie aangevraagd.